

અનુક્રમણિકા.

નામ	પૃષ્ઠ
૧ પ્રસ્તાવના	૧

સંક્ષિપ્ત સાર.

૧ વિનયદેવસૂરિ રાસ	૧
૨ વિદ્યાસાગરસૂરિ રાસ	૨૬
૩ વૃદ્ધિવિજયગણિ રાસ	૩૭
૪ કાપડહેડા રાસ	૪૪
૫ વૃદ્ધિસાગરસૂરિ રાસ	૪૮
૬ જિનોદયસૂરિ વીવાહહુ	૬૦
૭ કર્મચંદ્ર વંશાવલી—પ્રબંધ	૬૭
૮ આનંદવિમલસૂરિરાસ	૮૦
૯ પં૦ કમળવિજય રાસ	૮૬

મૂલરાસ.

૧ વિનયદેવસૂરિ રાસ	૧
૨ વિદ્યાસાગરસૂરિ રાસ	૩૩
૩ વૃદ્ધિવિજયગણિ રાસ	૪૯
૪ કાપડહેડા રાસ	૫૭
૫ વૃદ્ધિસાગરસૂરિ રાસ	૬૧
૬ જિનોદયસૂરિ વીવાહહુ	૭૬
૭ કર્મચંદ્ર વંશાવલી—પ્રબંધ	૮૭
૮ આનંદવિમલસૂરિ રાસ	૧૧૬
૯ પં૦ કમળવિજય રાસ	૧૨૯

પ્રસ્તાવના.

“ ઇતિહાસનાં આવાં આવાં જાહે જાહે અંગે અધારામાં વિખરાઈ રહ્યાં છે, અને જાહે કાળના પગ નીચે કચરાઈ કચરાઈને નષ્ટ થઈ જાય છે, ત્હેને “ બહાર લાવવામાં આવશે, ત્હારેજ સુસંગત ઇતિહાસ તૈયાર થઈ શકશે. છૂટા “ છૂટા અંગેડા તરફ દુર્લભ કરવાથી આખી સાંકળ કદાપિ તૈયાર થઈ શકશે “ નહિ ”

ઐતિહાસિક રાસ સંગ્રહ ભાગ-૧ લાની પ્રસ્તાવનાના મ્હારા ઉપર્યુક્ત શબ્દોને રમરણમાં રાખીનેજ ઐતિહાસિક રાસાઓના સંગ્રહો બહાર પાડવાની પ્રવૃત્તિને મ્હેં આગળ વધારી છે. આજ તે સંગ્રહનો ત્રીજો ભાગ જનતાની સમક્ષ ઉપસ્થિત કરતાં મ્હને આનંદ થાય છે. પરન્તુ હું એ વાતથી તો જરૂરજ દિલગીર છું કે આ સંગ્રહનો બીજો ભાગ બહાર પડ્યા પછી (વી. સં. ૨૪૪૩ પછી) એક પછી એક કેટલાંક અનિવાર્ય કારણો ઉપસ્થિત થવાથી લગભગ પાંચ વર્ષ જેવી લાંબી મુદતના વ્યવધાન પછી આ ભાગ બહાર પાડી શકાયો છે. તેમ છતાં મ્હને એ વાતથી મંતોપજ છે કે—આટલી લાંબી મુદત દરમીયાન આ ત્રીજા ભાગમાં આપેલા રાસાઓને અંગે અનેકાનેક હકીકતો જાણવા જેવી પ્રાપ્ત થઈ છે, અને ત્હેનો ઉપયોગ રાસ-સારની નોંધમાં કરવામાં આવ્યો છે. આશા છે કે—ઇતિહાસપ્રેમિયો આ નીચનાના સંતોષદારા, વ્યવધાનથી થયેલા અસંતોષને જરૂર ભૂલી જશે.

આ પ્રસંગે એક બીજી વાત કહેવી જરૂરની ધારું છું જાહે વખતે આ દિશામાં મૌથી પહેલાં મ્હેં પ્રયત્ન શરૂ કર્યો, ત્હારે મ્હને શંકા હતી કે મ્હારો આ પ્રયત્ન લોકરૂચિ પ્રાપ્ત કરી શકશે કે કેમ ? પરન્તુ આટલા લાંબા ગાળામાં હું જેમ શક્યો છું કે—મ્હારો આ ક્ષુદ્ર પ્રયત્ન આશાતીત આદર પામી શક્યો છે, અને ત્હેનુંજ એ કારણ છે કે—મ્હારા બંને ભાગોની નકલો, નોવે-સની માફક ખસાસ થઈ જવાથી પ્રકાશકને પ્રથમ ભાગની બીજી આવૃત્તિ બહાર પાડવી પડી છે, અને બીજા ભાગની પણ બીજી આવૃત્તિ છપાવવાની તૈયારી થઈ રહી છે. એટલુંજ નહિ પરન્તુ મ્હારા આ પ્રયત્નની શરૂઆત પછી કેટલીક મંરથાઓ અને વ્યક્તિઓ પણ આ દિશામાં પ્રયત્ન કરવા સાગી ગઈ છે.

પ્રતિદાસ જેવા મહત્વના નિયમમાં આવા પ્રાપ્તો બહુ ઉપયોગી છે, એ વાત સમાજ-જનસમાજ સમગ્રની માથ, એજ સફળાઓની નિશાની છે.

આ ભાગમાં એકંદર પ્રતિદાસોપયોગી નવ રાસાઓ આપવામાં આપ્યા છે. આ નવ રાસાઓ પૈકી વિદ્યાસાગરસૂરિ રાસની પ્રતિ મ્હારી પાસેની છે, તે સિવાયના આઠે રાસાઓની પ્રતિયો જ્ઞેમની પાસેથી મ્હને પ્રાપ્ત થઈ છે, જ્ઞેમને ધન્યવાદ આપવા સાથે તે બંડારોનો અને વ્યક્તિયોનો નામો-જ્ઞેમ આ સ્થળે કરવો ઉચિત ધારું છું:—

૧ વિનયદેવસૂરિ રાસ.	પાણીતાણાની મ્હોટી ટેળાનો બંડાર.
૨ વૃદ્ધિવિજયગણિ રાસ.	પાણી (મારવાડ) ના સંધનો બંડાર.
૩ કાપડદેડા રાસ.	ફત્તરિયોનો વાસ-જ્ઞેમપુર સંધનો બંડાર.
૪ વૃદ્ધિસાગરસૂરિ રાસ.	વીરમાધ પાડશાળા-પાણીતાણાનો બંડાર.
૫ જિનોદયસૂરિ વીવાહલુ.	શ્રીયુત મણિજ્ઞાન બહારભાઈ વ્યાસ. સરત.
૬ કર્મચંદ્ર વંસાવલી.	} શ્રીયુત પંડિત ચંદ્રધર રુલેરી. બી.એ. અમરેર તથા ડેક્કન કોલેજલાયબેરી—પૂના.
૭ આનંદવિમલસૂરિ રાસ.	
૮ કમલવિજયગણિ રાસ.	ડેક્કન કોલેજ શાયબેરી—પૂના.

પ્રથમના જે ભાગોની માફકજ આ ત્રીજા ભાગમાં પણ રાસાઓની મુળ ભાષા જ્ઞેમની તેમ કાવ્યમજ રાખી છે, કારણ કે આથી જ્ઞેમ તે વખતની ભાષા જાણવાને માધન મળે છે, તેમ તે વખતના લેખકો-લલિતાઓની લખવાની રીત પણ જાણી શકાય છે.

અ તે—જનની કાળજી પૂર્વક ગમાઓનું મ સોધન કરવા જતાં, સજ્જો છૂટા પાડવાની એવી બીજી કોઈ ભૂલો રહી જ્યાં પામી હોય, તો તે સુધારીને વાંચવાની ભલામણ કરી વિરમું છું.

ધુળિઆ (આનંદેશ)
વર્ષોરત વીર મં. ૨૪૪૮

} વિજયધર્મસૂરિ.

સંક્ષિપ્ત-સાર.

વિનયદેવસૂરિ રાસ.

‘ પાસચંદગચ્છ ’ નામે ઝોળખાતા ગચ્છના સ્થાપક ઉપાધ્યાય પાશ્વર્ચંદ્રના શિષ્ય અને સુધર્મગચ્છના સ્થાપક વિનયદેવસૂરિ તથા વિનયદેવસૂરિ (બ્રહ્મકવિ) ના ચરિત્રને ઉદ્દેશીને સંવત્ ૧૬૪૬ માં મનજીતકવિએ^૧ (માણિક્યદે) બરહાનપુરમાં આ રાસ રચ્યો છે,

પ્રારંભમાં કવિએ ત્રણે ચોવીશીના તીર્થકરો (વર્તમાન ચોવીશીનાં તેો નામો આપીને), સિદ્ધ, આચાર્ય, ઉપાધ્યાય અને સાધુને તહેમના શુણ્કથનપૂર્વક નમસ્કાર કરીને નવકાર મંત્રની મહિમા વર્ણવી રહેતું મંગલ કર્યું છે. તે પછી ગૌતમાદિ ગણધર, અને કાશ્મીર દેશમાં રહેલી સરસ્વતી દેવીનું નામ સ્મરણ કર્યું છે. એ પ્રમાણે ૩૭ કડીમાં મંગલાચરણો કરી રાસનો ઉદ્દેશ બતાવી જમ્બૂદ્વીપ અને આજણોઠે નગરના વર્ણનપૂર્વક આ પ્રમાણે આરંભ કર્યો છે:—

(૧) મનજીતકવિના સંબંધમાં જો કે વિશેષ કંઈ જાણવા જેવું મળ્યું નથી. પરંતુ તેઓ રામચંદ્રસૂરિના અનુયાયી સાધુઓ પૈકીના એક હતા, એમ જમચંદ્ર ગણિએ પોતાના બનાવેલા ‘ રસરતનરાસ ’ માં ખીજ સાધુઓ સાથે તહેમનું પણ નામ લઈ જણાવ્યું છે.

(જૂઓ, ઐતિહાસિક રાસ સંગ્રહ ભા. ૧ લો. પૃ. ૩૯.)

માલવદેશના આજણોઠ નગરમાં સોલંકી કુળનો પદ્મરાય
 નામે રાજા હતો. ત્હેને પચીસ રાણીઓ હતી. જહેમાં સીતાદે પદ્મ-
 રાણી હતી. ઘણાં ગામોમાં પદ્મરાયની આજ્ઞા વર્તાતી હતી. આ રાજાને
 ધનરાજ નામનો એક પુત્ર હતો. એક દિવસ પટરાણીને સોલ ઘડી
 રાત્રી જતાં એક સ્વપ્ન આવ્યું. આ વખતે તે કંઈક જાગતી અને કં-
 ઈક ઉઘતી અવસ્થામાં હતી. ત્હેણીએ સ્વપ્નમાં જોયું કે—“જાણે સા-
 ગર ગંભીર ગાજી રહ્યો છે, રત્નોનો ભંડાર ભરેલો છે, અને જલચર
 જીવો પ્રકુલ :થઈ રહ્યાં છે.” આ સ્વપ્નથી રાણીને સ્વાભાવિક
 આનંદ થયો. તે મંદગતિએ ચાલતી પોતાના પતિ પાસે ગઈ. અને
 આવેલું સ્વપ્ન કહી સંભળાવ્યું. પતિએ કહ્યું કે—“સ્વપ્ન ઘણું સાચું
 આવ્યું છે. આ સ્વપ્નના રૂપરૂપે કુલદીપક પુત્ર થશે. અને તે રત્નના
 ભંડાર જેવો વિધાનિધિ થશે. તેમ ચંદ્રના જેવો શાન્ત-શીતલ થઈ
 ગણધાર થશે.” તે પછી નવ માસ-પૂરા થયે સં. ૧૫૬૮
 ના માર્ગશીર્ષ સુદિ ૧૫ ને શુક્રવારના દિવસે રાત્રીના બે પહોર
 ગયા પછી ઉચ્ચ ગ્રહમાં રાણીએ પુત્રને જન્મ આપ્યો. જહેતું નામ
 પ્રદા કુંવર પાડ્યું. વધામણી કહેવા જનાર દાસીને રાજાએ દાનથી
 સંતુષ્ટ કરી, અને પુત્રના જન્મ નિમિત્તે દશ દિવસનો ઉત્સવ આરંભ્યો.
 બંધીવાનેના બંધ અને દડિત થયેલાઓના દંડ પણ રાજાએ છોડી દીધા.
 વળી આ નિમિત્તે વિવિધ પ્રકારના ખેલ અને ગીતગાનો પણ થવા
 લાગ્યાં. બંધીજનો યથા ગાવા લાગ્યા, અને રાજા સર્વને દાનથી સં-
 તુષ્ટ કરવા લાગ્યો. ધીરે ધીરે કુંવર વધવા લાગ્યો અને રૂપ-શુભ્રથી
 સર્વનાં મન રંજિત પણ કરવા લાગ્યો. લ્હારે તે પાંચ વર્ષનો થયો,
 લ્હારે માતા પિતાએ શુભ મુહૂર્ત જોવરાવી ત્હેને નિશાળે મૂકવાની
 તૈયારી કરી. પંડિતને પોતાને ઘરે બોલાવી મુહૂર્ત જોવરાવ્યું. અને
 તે બદલ પંડિતને સારી દક્ષિણા પણ આપી. તે પછી સર્વ સ્થળે
 કુંકોતરીઓ મોકલી અને સગાં-સંબંધીઓને તેડાવ્યાં. નગર શણગાર્યું.
 ઘેર ઘેર આનંદ ઉત્સવ થઈ રહ્યો. કુંવરને વસ્ત્રાભૂષણથી શણગારી

ઘોડે ચઢાવ્યો. જે ણાજૂએ આમર ઢળાવા લાગ્યા. મહાજન વર્ગ આગળ ચાલવા લાગ્યો. વાજિત્રો વાગવા લાગ્યાં. ડગલે ડગલે દાન દેવાવા લાગ્યાં. અને સૌભાગ્યવતીઓ પણ ગીતો ગાવા લાગી, એમ કરતાં પહિતતું ઘર આવ્યું, કે કુવરને મોતી અને રત્નોવડે વધાવી લીધો. પંડિતે (મહેતાજીએ) ‘માઈ’ લણાવીને વિધારંભ કર્યો. કુવરના પિતાએ અધ્યારૂને ૧૦-૧૨ ઘોડીઆં, સણીઆં (અખોડીઆં) અને મનગમતું દાન આપીને સંતુષ્ટ કર્યો. નિશાળીઆઓને ખડી-આ અને ધાણી બહેચી. તેમ યાચકોને દાન આપ્યાં. ધીરે ધીરે વિધારંભ કર્યા પછી કુવરે શાસ્ત્રનો અભ્યાસ શરૂ કર્યો કુવરની બુદ્ધિમત્તાથી અધ્યારૂ અને કુવરના માતા-પિતાને બહુ આનંદ થતો. પરિણામે ઘોઠા જ સમયમાં કુવરે સારી રીતે વિદ્યાભ્યાસ કરી લીધો.

કુવર આઠ વર્ષનો થતાં માતા-પિતા સ્વર્ગવાસી થયાં. કુટુંબમાં સર્વને શોક થયો. કુવરનો કાકો ગુણસિંહ રાજ્ય ચલાવવા લાગ્યો. તે પુત્રોતું પોતાના પુત્રોની માફક પાલન કરતો. કુવર નવ વર્ષનો થતાં સંવ ૧૫૭૬ માં ગુણસિંહે દ્રારિકાનો સઘ કાઢ્યો. આ સઘમાં જે પુત્રો અને બીજા ઘણા લોકોને લઈને સઘવી ગુણસિંહ ગિરિનાર આવ્યો. આ વખતે સઘનું વર્ણન કરતા કવિ કહે છે:—

“ નરેરી ભેઠાં ઘણાં વાજઈ ગભીર નીસાણુ,
 નજલ મજલ રહતા મહી ચાલઈ સઘ સુબાણુ   ૮૮
 શ્રીગિરિનારિઈ આવીયા ડેરા દિઈ અભિરામ.
 દિન બિ ત્રિણિ થોલે તિહાં તિલ પડવા નહી ઠામ.” ૮૯

(૧) માઈને સસૃતમા માતૃકા કહે છે બાળકોને વિદ્યાભ્યાસના પ્રારંભમા અકારાં ૪૮ વર્ણ જિખવામા આવે છે, તેને માઈ કે માતૃકા કહે છે

એક વખત બન્ને ભાઈ (ધનરાજ અને પ્રદાકુંવર) રમતા રમતા એક ઉપવન (ગાંધીયા)માં ચાલ્યા ગયા. અહિં તહેમણે એક વૃક્ષની નીચે બેઠેલા વાચનાચાર્ય રંગમંડલુનકપિને જોયા. તેઓ બન્ને ઋષિની પાસે ગયા. અને પગે લાગીને બેઠા. ઋષિએ ઉપદેશ આપ્યો. તેથી તેઓને વૈરાગ્ય થયો. એટલે સુધી કે તેઓએ દીક્ષા લેવાની ઇચ્છા પણ જણાવી. વાચનાચાર્યે કહ્યું:—“ત્હમને દીક્ષા શી રીતે આપી શકાય? ત્હમારા કાકા ગુસ્સે થયા વિના રહે ખરા કે?”

કુંવરે કહ્યું:—“ગુસ્સે થઈને શું કરશે? અમારી ઇચ્છા છે, તો પછી વખત જોવાની શી જરૂર છે?”

આ પછી ગુરૂએ તેઓને સંયમની કઠિનતા સમજાવી, પરંતુ જ્યારે તેઓ કોઈ પણ રીતે ન કળ્યા, ત્યારે આખરે તેઓને દીક્ષા આપી. દીક્ષા લીધા પછી કુંવરોએ કહ્યું:—“અમે દીક્ષા લીધી છે, એવું અમારા કાકા જાણશે, તો તેઓ અમને અને આપને અનેક પ્રકારના ઉપસર્ગ કરશે. અને ઘણી ખર્ચતાણુ પણ કરશે, માટે અમને કોઈ છાના સ્થાને ધ્યાન કરીને રહેવા યો.”

ગુરૂએ આજ્ઞા આપી એટલે તેઓ બન્ને એક ગુપ્તસ્થાને ઉપવાસ કરીને એકાગ્ર ચિત્તે સ્થિર રહ્યા.

ખીજી તરફ સંઘપતિ કુંવરોની વાટ જોઈ જોઈને યાકયો. ભોજનનો વખત વીતી ગયા છતાં તેઓ આવ્યા નહિં. એટલે ચારે તરફ તેઓની શોધખોળ થવા લાગી. પર્વતોની ખીણો અને કૂવા તળાવ વિગેરે અગોચર સ્થાનો તપાસ્યાં, તેમ અનેક પૂછ-પરછ પણ કરી, પરંતુ કુંવરોનો કંઈપણ પત્તો મળ્યો નહિં, છેવટે યાકીને અકુસોસ કરતો સંઘ ત્યહાંથી વિદાય થયો. સંઘના રવાના થઈ ગયા પછી બન્ને મુનિઓ ગુપ્ત સ્થાનેથી બહાર નિકળ્યા, અને ગુરૂને મળ્યા, ત્યહાંથી પછી વિહાર કરીને ગુરૂ પોતાના વિધિપક્ષીય (અંચલગચ્છીય) સ્થાનકે આવ્યા.

આ વળતે પુણ્યરત્નસૂરિ' (કે જેઓનું રાજ્યમાં બહુ માન હતું), સાધુરત્ન પંન્યાસ અને હેમના શિષ્ય પાર્શ્વચંદ્ર (કે જેઓ લઘુ વયથી દીક્ષા લઈને સૂત્ર સિદ્ધાંતોનો અભ્યાસ

(૧) પુણ્યરત્ન 'સૂરિ' હતા કે કેમ ? એ એક વિચારણીય વિષય છે. કેમકે જ્યેમ આ રાસમાં પુણ્યરત્નને 'સૂરિ' તરીકે ઓળખાવ્યા છે, તેમ અમદાવાદ શામળાની પોળના જૈન યુવકમંડળે હમણાં બહાર પાડેલ 'નાગપુરીય તપાગચ્છની પટ્ટાવલી' (ચારતવમાં તો પાયચંદ ગચ્છની પટ્ટાવલી છે.) નામની ચોપડીમાં પણ પુણ્યરત્નને 'સૂરિ' બતાવ્યા છે. જ્યેમ 'ઈન્ડિયન એન્ટિક્વેરી'ના જુલાઈસ. ૧૮૯૪ના અંકમાં જાણેલ 'પાયચંદ ગચ્છની પટ્ટાવલી' માં પુણ્યરત્નને 'પંન્યાસ' બતાવ્યા છે. હવે એ વિચારવાનું છે કે-જો પુણ્યરત્ન, 'સૂરિ' હતા, તો તેઓને 'સૂરિ' પદવી કેણે અને ક્યારે આપી ? તે કંઈ જાણવામાં આવતું નથી. વળી નાગપુરીય તપાગચ્છની જ્યે પટ્ટાવલી, અમદાવાદની બહાર પડેલ ચોપડીમાં અને 'ઈન્ડિયન એન્ટિક્વેરી' માં જાણેલ છે તે આ પ્રમાણે છે:—

૧ પૂર્ણચંદ્રસૂરિ	૩ લક્ષ્મીનિરાસસૂરિ	૫ સાધુરત્નસૂરિ
૨ હેમહંસસૂરિ	૪ પુણ્યરત્નસૂરિ	૬ પાર્શ્વચંદ્રસૂરિ

આ પ્રમાણે નાગપુરીય તપાગચ્છની પટ્ટાવલી તરીકે બતાવવામાં આવે છે, પરંતુ આ પરંપરા નાગપુરીય તપાગચ્છની પટ્ટાવલીમાં હજી નહિ. નાગપુરીય તપાગચ્છની પટ્ટાવલી આ પ્રમાણે છે:—

૧ પૂર્ણચંદ્રસૂરિ	૪ હેમસમુદ્રસૂરિ	૭ રાજરત્નસૂરિ
૨ હેમહંસસૂરિ	૫ હેમરત્નસૂરિ	૮ ચંદ્રકીર્તિસૂરિ
૩ રત્નસાગરસૂરિ	૬ સોમરત્નસૂરિ	૯ હર્ષકીર્તિસૂરિ

(જુઓ, નાગપુરીય તપાગચ્છની પટ્ટાવલી તથા ચંદ્રકીર્તિસૂરિહૃત 'સારસ્વતવ વ્યાકરણ દીપિકા'ની પ્રશસ્તિ.)

ઉપર્યુક્ત બન્ને પટ્ટાવલીઓની વિરુદ્ધતા જ્ઞાતાં એમ માલુમ પડે છે કે-પાયચંદ ગચ્છની પરંપરાને મૂળ પરંપરાની સાથે મેળવવાની ખાતર પાર્શ્વચંદ્રથી પૂર્વમાં થયેલ કેટલાંક નામોની સાથે 'સૂરિ' રાજદ લગાવી દેવામાં આવ્યો છે. જ્યેવી રીતે, ત્રણ સ્તુતિને માનવાવાળા પોતાની પરંપરાને મૂળની સાથે જોડવા માટે પોતાની પૂર્વનાં કેટલાંક

કરતા હતા) મારવાડના જોધપુર^૧ નગરમાં રહેતા હતા. આ પાર્શ્વચંદ્રને પુણ્યરત્નસૂરિએ ઉપાધ્યાય પદવી આપી હતી એક વખત પાર્શ્વચંદ્ર ઉપાધ્યાય વિહાર કરતા કરતા રૂણનગરમાં

નામો સાથે 'સૂરિ' શબ્દ જોડી દે છે વાસ્તવમાં પુણ્યરત્ન 'સૂરિ' નહિ, પરંતુ 'પન્થાસ' હોવા જોઈએ, કદાચિત્ તેઓને 'સૂરિ' પદ અમુક મમયમાં આપ્યું હતું, એવું ઓ સપ્રમાણ જાહેર કરશે, તો આ વિષયમાં કંઈક વિશેષ અજ્ઞાણ પડશે

સાધુરત્નને માટે પણ લગભગ તેજ દ્વિગત છે એટલે જોઈ, આ ગસ મા અને ઈંડિયન એટિકવેરીમાં હપાયેલ પટાન્થીમાં સાધુરત્નને 'પન્થાસ' ઓળખાવ્યા છે, પરંતુ અમદાવાદ, શામળાની યોજના જૈનધુનકમડળ તરફથી બહાર પડેલ પટાવલીમાં 'સૂરિ' બતાવ્યા છે એટલે સાધુરત્નને પણ 'સૂરિ' ઓળખાવનામાં તેજ કારણથી ભૂલ થયેની જણાય છે કે, જદે કારણથી 'પુણ્યરત્ન' ને માટે થયેલ છે પણ સાધુરત્ન 'સૂરિ' નહિ, પરંતુ 'પંડિત' (પન્થાસ) હતા, એમ બ્રહ્મચરિ, જ બુદ્ધોપગમસિદ્ધીકાની પ્રશન્તિમાં પણ કહે છે - 'આસાધુરત્નામિધપઞ્ચિતેશા' તેમજ નવ પાર્શ્વચંદ્ર, કે જોઓ સાધુરત્નના શિષ્ય છે, તેઓ પણ પોતાની બનાવેલી 'અધ્યક્ષગ્નિ સન્નિધિ' મા કહે છે - 'સાધુન્યાય પંડિત સુપ્રધાન'. દૂકમાં પુણ્યરત્ન અને સાધુરત્ન મન્ને 'પન્થાસ' હતા નહિ કે સૂરિ

(૧) જોધપુર, એ મારવાડની રાજધાનીનું મુખ્ય શહેર છે મહારાજા રણમહિના પુત્ર જોધરાજે સં ૧૬૧૫ ના જ્યેષ્ઠ મહીનામાં આ નગર રસાવ્યું હતું.

મુનિરાજ શીલવિજયજીએ પોતાની 'તીર્થમાલા' મા જોધપુરનું વર્ણન કરતા કહ્યું છે -

"મરૂધર નવકોટી મહાણુ ચોધપુર મેહતિ ન્યાણુ,

પાલી પ્રણમુ પાસ જિણુદ ઓસનવરિ વની વામાનદ ૭૮

જસવતરાય થયો મહોડ જ્ઞાની દસાવતારી જોડ

અપડ પ્રતાપી અનોપમ આજ દનીપતિ પણિ માની લાજ ૮૦

તીર્થમાલાસંગ્રહ, ૫૦ ૧૦૭

આબ્યા. અહિં ઓશવાલ વંશીય આહકશા, અને તેની પત્ની
ચાંપલદે રહેતાં હતાં. તેઓ પુણ્યરત્નસૂરિને શરૂ માનતા હતાં. આ

આગમગચ્છીય મહિમાએ પોતાની ચૈત્રપ્રવાડીમાં લખ્યું છે:—

“ જોધપુરંદ્રં ગ્રાસાદમાં રે સાતિ દેહરિ તેમ રે;

પાંચસિં સાત્રીસ ગિંબનિં રે લાલ પૂજું આણી પ્રેમ રે ચૈ” પ

(તીર્થમાલા સંપ્રદ. ૫૦ પૃષ્ઠ)

શ્રીસૌભાગ્યવિજયજીએ પણ પોતાની તીર્થમાળામાં, ‘ જોધાણું’ મં-
ડાવરે છે ‘ સુખકરે રે ’ કહી જોધપુરનું નામ લીધું છે.

આ જોધપુરમાં બનેલી ઐતિહાસિક ઘટનાઓ પૈકી કેટલીક આ પણ છે:—

૧ પાર્થિવ્યંદ્રસૂરિ અહિં સં. ૧૬૧૨ માં સ્વર્ગવાસી થતાં સમરચંદ
પરોધર થયા હતા.

(જૂઓ. રસરત્નસાસ, રાસ સં. ભાગ ૧, પૃષ્ઠ ૨૪)

૨ જગન્નૃપિની સાથેના વાદ્યો ડરીને પાર્થિવ્યંદ્રે અહિંના રાજા મા-
લદેવનું શરણું લીધું હતું:—

“નૃપમાલદેવપૃષ્ઠે પ્રવિષ્ટવાન્ યદ્વિવાદરિતમતાઃ ।

યોધપુરે કિલ પાસાદિમચન્દ્રો વાચકઃ સુચિત્ ॥ ૧૦ ॥

(‘હીરસૌભાગ્ય’ ની પ્રશસ્તિ, પૃ ૯૧૭)

૩ અહિંના રાજા અગ્નિતસિંહે સં. ૭૭૦ માં શ્રીવિજયરત્નસૂરિને
‘ પોતાના નગરમાં બોલાવ્યા હતા. રાજા પોને સૂરિજીની સલામે ગયો હતો, અને
ગુરુર્થુ—રજતનાં પુષ્પોથી સૂરિજીની પૂજા કરી હતી. વળી રાજા અને સૂરિજીને
આપસમાં ધર્મચર્ચા પણ થઈ હતી.

આ હકીકત શ્રીમાન ભોજસાગરજીએ, વિજયરત્નસૂરિની સ્તુતિમાં
પણ જણાવી છે. જોની પહેલી કડી આ છે:—

“આયો આજ ગચ્છરાજ વડસાજ જોધાણપુર આપ મહારાજ કીધો સામેલો;
ધર ધર સાર શુભકર વધાગણું લોકનો થોક દુઝો સમેલો. ” આ. ૧

તે પછી સામૈયાનું ઘણું જ સ્તીકું વર્ણન કરી નવમી કડીમાં સંવત
ખતાવ્યો છે:—

પુણ્યરત્નસૂરિ તેજ કે જોઓનું ઉપર નામ લેવામાં આવ્યું છે, અને જોઓ' નાગપુરીય શાખાના હતા. ઉપાધ્યાય, આહુકશાને ત્યાં આવ્યા.

“ સિત્તરે માસ આસાદ મુદિ તીજ દિન નગર જોધાંણ પરવેસ કીધો; સકલ હિંદુવાણ દીવાણ વિચ સામદો શ્રીમદ્વારાજ બલ મુજસ લીધો.” આ બંદ એકંદરે ૧૩ કડીની આ કવિતા છે.

૪ વાચનાચાર્ય શ્રીવલ્લભગણિએ જોધપુરમાં જ સ. ૧૬૬૭ ની સાલમાં રાજા સરસિંહ, કે જહેણે સ. ૧૫૯૪ થી ૧૬૧૯ સુધી રાજ્ય કર્યું હતું, તેના સમયમાં ‘અભિધાનચિંતામણિ’ ની ‘સારોદ્ધાર’ નામની ટીકા બનાવી હતી.

(૧) નાગપુરીયશાખા—‘एकाचार्यशिव्यसततिः शाखा’ અર્થાત્ એક આચાર્યની શિષ્યપરંપરાને શાખા કહેવામાં આવે છે. આ શાખાની ઉત્પત્તિ, બૃહદ્વગ્નમાંથી સં. ૧૧૭૪ માં શ્રીવાદિદેવસૂરિથી નાગપુર (નાગોર) માં થઈ હતી. અને તે—નાગપુરમાં, કે જહેનો નાગોર, અહિપુર, નાગહર વેગેરે નામોથી ઉત્ત્રેષ્ઠ જોવામાં આવે છે, થવાથી જ તેનું નામ નાગપુરીયશાખા પડ્યું હતું. આ શાખાની ઉત્પત્તિ થઈ; તદ્વારથી જ કેટલાક તેને ‘નાગપુરી-યતપા’ એ પ્રમાણે કહેવાતો દાવો કરે છે, પરંતુ તે કીક નથી. કારણકે જહે સમયમાં આ શાખા નિકળ્યાનું સિદ્ધ થાય છે, તે સમયમાં ‘તપા’ કહેવાનું કંઈપણ કારણ નથી. કેમકે—‘તપા’ બિરુદ જ સં. ૧૨૮૫ પછી થયેલ છે, તો પછી સં. ૧૧૭૪ માં ‘નાગપુરીયતપા’ કહેવાય જ કેવી રીતે? આ સિવાય આ શાખા નિકળ્યાના સંવત્સમાં પણ થોડો મતભેદ જોવાય છે. એટલે કે મ્હારી પાસેની એક ૪૧ પાનાની પદ્માવલીમાં આ શાખા નિકળ્યાનો સં. ૧૧૭૭ લખ્યો છે. આવીજ રીતે અમદાવાદ, શામળાની પોળના ‘જૈનમુવકમંડળે’ હમણાં બહાર પાડેલ ‘નાગપુરીય તપાગ્નની પદ્માવલી’ (ખરી રીતે નાગપુરીય તપાગ્ન-નહિં, પરંતુ પાયચંદ્રગ્નની) નામની શુકમાં પણ આ શાખા સં. ૧૧૭૭ માં વાદિદેવસૂરિથી નહિં, પરંતુ તેમના શિષ્ય પદ્મપ્રભસૂરિથી નિકળ્યાનું જણાવ્યું છે. પરંતુ આ હકીકત પ્રમાણવાળી નથી. કેમકે—ચંદ્રટીર્તિસૂરિએ પોતાની બનાવેલી ‘સારસ્વતવ્યાકરણ-દીપિકા’ ની પ્રસ્તિમાં જહે શ્લોક આપ્યો છે, તે ઉપરથી સ્પષ્ટ જણાય છે કે—શ્રીદેવસૂરિથી સં. ૧૨૭૪ માંજ આ શાખાની પ્રાસન્નિ થઈ. તે શ્લોક આ છે:—

તહેણે ઘણો આદર કર્યો અને પછી તહેમની પાસે ખેસીને નિશાસો નાખ્યો. ઉપાધ્યાયે કારણ પૂછતાં, તહેણે કહ્યું:—‘તહમારા જેવા ગુરૂ માધાપર હોવા છતાં, મનની આશા પૂરી થઈ નહિં. ઘરમાં મણિ-માણેક ભરપૂર છે. પણ પ્રજા વગર શા કામનું?’

“ તૈર્થે વીરજિનેશ્વરસ્ય વિદિતે શ્રીકૌટિકાગ્રંથે ગણે
શ્રામણાંદ્રકુલે વટોદ્ભવવૃહદ્ગચ્છે ગરિમ્ણાન્વિતે ।
શ્રીમન્નાગપુરીયકાન્દ્યતપાપ્રાસાવદાતેડધુના
સ્ફૂર્નંદમૂરિગુણાલયા ગણધરયેણાં સદા રાજતે ॥ ૧ ॥

યથે વેદમુર્નાદ્રશકરમિતે શ્રીદેવસૂરિઃ પ્રભુ-
જ્ઞેઝ્ઞેઝ્ઞમૂતદનુપ્રસિદ્ધમદિમઃ પદ્મપ્રભઃ ગુરિસદ્ । ”

અર્થાત—મુપ્રસિદ્ધ જિનેશ્વરના તીર્થમાં, કૌટિકગણમાં, ચંદ્રકુલમાં, બૃહદ્ગચ્છમાં અને હગણાં નાગપુરીય તપા નામથી પ્રસિદ્ધ પામેલ શાખામાં ઉત્તમ ગુણોવાળા ગણધરોની ટ્રેણી દમેમાં શેભે છે.

(તહેમાં પ્રથમ) સંવત ૧૧૭૪ માં પ્રસિદ્ધ મદિમાવાળા દેવસૂરિ પ્રભુ હયા, અને તે પછી પદ્મપ્રભસૂરિ.

આ ઉપરથી ૨૫૪ માસૂમ પડે છે કે—સ. ૧૧૭૪ માં જ દેવસૂરિથી આ શાખા નિકળી; અને પાછળથી (સં. ૧૨૮૫ પછી) આ શાખા ‘નાગપુરી-યતપા’ એ નામથી પ્રસિદ્ધ થઈ. વળી ઉપર જણાવેલી ‘પાયચ’દ્ગચ્છ’ની પદ્માવલીમાં પદ્મપ્રભસૂરિથી આ શાખા નિકળ્યાનું જણાવવામાં આવ્યું છે, તહેનું પણ સમાધાન આ ઉપરથી થઈ ગય છે. છતાં બીજું પણ એક પ્રમાણ જોઈએ.

નાગપુરીય તપાગચ્છની એક સંગ્રહિત પદ્માવલી, કે જલે ગદારી પામે મૌજૂ છે, તહેના પ્રથમ શ્લોકમાં કર્તાએ આઠ પદ્વીઓને નમસ્કાર કર્યો છે. તે આ પ્રમાણે —

“ જૈન શાસનમુત્તમ ૧ નિરૂપમા મુદ્રેદ્રમૂતેરિય ૨
સૌધર્મોઽન્વય ૩ એવ કૌટિકગણો ૪ વૈરીતિ શામ્ભાપિ ૫ ।
શ્રીમન્નાગપુરીય ૬ વટોદ્ભવવૃહદ્ગચ્છસ્ય ૭ ગોન્સ્થિતિ—

દેવાચાર્યમયીતિ = પૂર્વપદવીરણાવર્માદ્યા નુમ. ॥ ૧ ॥

ઉપાધ્યાયે કહ્યું:—“તુમારે ઘેર છોકરાં થાય, પણ, હું માગું તે તુમે આપશો કે?” શેઠે હા કહી. એટલે ઉપાધ્યાયે ફરી કહ્યું કે —‘તુમારે ત્યાં સાત પુત્રો ને પાંચ પુત્રીઓ થશે. તુમાંથી એક પુત્ર મહને આપજો.’ શેઠે તે કબૂલ કર્યું. ઉપાધ્યાય વિહાર કરી

અર્થાત—જૈન શાસન, ઈંદ્રજીતિ, સુધર્મા વંશ, કૌટિલ્ય, વૈરીશાખા, ચાંદ્રકુલ, બૃહદ્વચ્ચ અને તુમાંની દેવાચાર્યવાળી નાગપુરીય શાખા, એ આદને અમે નમસ્કાર કરીએ છીએ.

હવે એ સ્પષ્ટ કરવાની જરૂર રહેતી જ નથી કે—નાગપુરીય શાખાના ઉત્પાદક પદ્મભક્ષરિ કે બીજું કોઈ નહિ, પરંતુ વાદિદેવસૂરિ જ છે. અને તે ‘નાગપુર’ માં નિકળવાથી તહેવું નામ ‘નાગપુરીય શાખા’ પડ્યું છે.

આ નાગપુરમાં જન્મીને દેવસૂરિ પધાર્યા હતા, ત્યારે ત્યાંના રાજા આદ-ભાદન આચાર્યશ્રીનો ભક્ત મયોહતો. અને તહેણે સામ્રાટ આચાર્યશ્રીને પોતાને ત્યાં રાખ્યા હતા. આ વખતે રાજા સિદ્ધરાજ નાગપુર ઉપર ચઢી આવ્યો હતો અને નગરને ઘેરા લાલ્યો હતો. પરંતુ તહેણે જાણ્યું કે—‘આદ્ભાદનના મિત્ર દેવ-સૂરિ નગરમાં બિરાજમાન છે, અને ત્યાં સુધી આચાર્ય નગરમાં છે, ત્યાં સુધી હું જય મેળવી શકીશ નહિ,’ એટલે સિદ્ધરાજે ઘણી ભક્તિપૂર્વક આચાર્યશ્રીને પોતાના નગરમાં પધારવા માટે સામ્રાટ વિનંતિ કરી હતી. વળી આજ નગરમાં વાદિદેવસૂરિએ ગુણચંદ્ર નામના દિગમ્બરને હરાવ્યો હતો.

આવીજ રીતે આ નગરમાં બીજી પણ ઘણીએ ઐતિહાસિક ઘટનાઓ બની છે. જાહેમાંની આ પણ છે:—

- ૧ આણંદવિમલસૂરિએ અહિં જિનગિઓની પ્રતિષ્ઠાઓ કરાવી હતી.
- ૨ હેમવિજયગણિએ ‘કથારતનાકર’ સં. ૧૬૫૭ ના અક્ષાંક સુદિ ૧૪ ના દિવસે અહિં જ બનાવ્યો હતો.
- ૩ સં. ૧૭૩૩ ના જ્યેષ્ઠ વદિ ૬ ના દિવસે વિજયરત્નસૂરિને સૂરિપદ અહિં જ મળ્યું હતું.
- ૪ સુપ્રસિદ્ધ પૈથડે અહિં એક જૈનમંદિર બનાવ્યું હતું.

(જૂઓ, ગુર્વાવલી, સ્ત્રો. ૧૯૬.)

- ૫ અહિંના રહીશ દેલહાના પુત્ર પૂતડે, સં. ૧૨૮૬ માં શત્રુંજયની યાત્રા માટે સંઘ કાઢ્યો હતો.

ગયા. અને શેઠને ત્યાં અનુક્રમે સાત પુત્રો ને પાંચ પુત્રીઓ મળી બાર સંતાન થયાં.

કોઇ એક વખતે ફરતા ફરતા ઉપાધ્યાય પાછા તે નગરમાં આવ્યા. અને શેઠને કહ્યું કે—‘ત્હમે આપેલા વચન પ્રમાણે એક પુત્ર મ્હને આપો.’ શેઠે સાતે પુત્રો બતાવી, ખુશીમાં આવે તે લઇ લેવા પ્રાર્થના કરી. ઉપાધ્યાયે બરદરાજ નામના પુત્રને સારા લક્ષણવંતો જોઇને લઇ લીધો. થોડો વખત પાસે રાખી, પછી ત્હને (બરદરાજને) પાર્શ્વચંદ્રે દીક્ષા પણ આપી. આ પછી પાર્શ્વચંદ્રે ‘સાધુઓના આચાર યથાયોગ્ય નથી’ એમ સમજીને શુદ્ધ મહાવ્રત પાળવાનો (I) અને સ્વયંમ વિશુદ્ધતા (I) સિદ્ધ કરવાનો પ્રયત્ન આરંભ્યો, અને તેઓ પાટણ આવ્યા.

એક વખત રંગમંડલગુરુપિના જે ન્હાના શિષ્યો, કે જેઓ બન્ને લાઈઓ હતા, એમ હૃદયમાં વિચારવા લાગ્યા કે—‘અહિં સાધુના શુભો દેખાતા નથી, માટે શુદ્ધ પંથને આરાધીએ.’ એમ વિચારી શુદ્ધની આજ્ઞા લઈને વિચરતા વિચરતા પાટણ આવ્યા. તેઓ શુદ્ધક્રિયાની લાવના રાખતા હતા. અને એમ ધારતા હતા કે—કોઇ શુદ્ધક્રિયાવાન મળી જાય, તો ત્હમની પાસે રહીએ. પાટણમાં પેસતાંજ દિવસની પાછલી છ ઘડી રહે, ત્હમને ઉપાધ્યાય

આ સિવાય પ્રાચીન તીર્થમાળાઓમાં પણ નાગપુર (નાગોર) નું નામ એક તીર્થ તરીકે લેખાયેલું જોવામાં આવે છે, જ્ઞેમ—શીલવિજયજીએ પોતાની તીર્થમાળામાં લખ્યું છે:—

“નગર નાગોરિ અબ્યા જમ પાસજિલેસર બેલ્યા તામ.” ૮૪

રતનાકરમંડીય જિનતિલકે કરેલી ચૈત્યપરિપાટીમાં પણ ‘જાલકિરિ નહ ઉચિ પાસ’ લખી તીર્થ ગણાવ્યું છે. આવી રીતે શ્રીકૃષ્ણજી-સાગરે પણ પોતાની તીર્થમાળામાં આ નગરને પાર્શ્વનાથના તીર્થ તરીકે જોળખાવ્યું છે. વળી મેઘવિજયઉપાધ્યાયે તો પોતાની સં. ૧૭૨૧ માં જનાવેલી અને પોતાને દાથે લખેલી તીર્થમાળામાં અહિંના પાર્શ્વનાથનું વિશેષ નામ—‘નગરેખપાર્શ્વનાથ’ પણ જણાવ્યું છે.

પાર્શ્વચંદ્ર મળ્યા. તેઓ બન્નેને ઉપાશ્રયે લઈ ગયા. ઉપાધ્યાયજીએ સર્વ સાધુઓ સમક્ષ કહ્યું કે-‘આ બન્ને રત્નો છે.’ આ પછી ઉપાધ્યાયની પાસે તેઓ બન્ને રહેવા ને લણવા લાગ્યા. અહિં રહેતાં બ્રહ્મ-નકપિ અને બરદરાજ (ઉપાધ્યાયના શિષ્ય) ને આપસમાં બહુ રોનેહ થયો. તેઓ બન્ને એક ઘડી પણ અલગ ન પડતા અને સાથે જ લણતા. આ બન્નેને આગમોનો અભ્યાસ કરતાં એક વખત વિચાર થયો કે-‘ પ્રમાણાદિક ગ્રંથોનો અભ્યાસ કરવા આપણે દક્ષિણદેશમાં જઈએ તો ઠીક. ’

આ વિચાર નક્કી કરીને ત્હેમણે ગુરૂની આજ્ઞા માગી, પણ ગુરૂએ આજ્ઞા આપી નહિં. ઉલટું ગુરૂને એમ લાગ્યું કે-રખેને એ છાનામાના આદ્યા જય, માટે ત્હેમણે ત્હેમને લગાર પણ છૂટા નહિં મૂકવાની ગોઠવણ કરી. બેસતાં ઉઠતાં કે ફરેક વખતે ત્હેમને પોતાની સાથેને સાથે રાખવા લાગ્યા. અહિં એક દિવસ એકલા પડવાનો ભેગ મળી આવ્યો. એટલે કે બીજા સાધુઓ વહોરવા ગયા હતા. આ તકનો લાભ લઈને બરદરાજ અને બ્રહ્મચરિ બન્ને મિત્રો, ધનનકપિ સાથે ગોઠવણ કરીને બપોરની વખતે ચાલી નિકળ્યા. સાધુઓ વહોરીને આવ્યા, ત્હારે આ બન્ને સાધુઓને દીઠા નહિં. ગુરૂએ જણ્યું કે-‘ જરૂર આવ્યા ગયા. ’ સર્વ સંઘે અટકળ કરી કે તે દક્ષિણદેશ તરફ ગયા હશે. ઉપાધ્યાયે કહ્યું કે-‘ ધનનકપિને અહિં રહેવા દીધો છે, તો તે બધી વાત જાણતો હશે. ’ ત્રગ મળતાં ધનનકપિ પણ નિકળી ગયા. અને જ્યાં સંકેત કર્યો હતો, ત્યાં ત્રણે એકઠા થઈ ગયા. ત્રણેના મનમાં આનંદ થયો, ને તેઓ વિહાર કરીને માંડવ આવ્યા. અહિંના સંઘે ત્હેમનો સારો સત્કાર કર્યો.

(૧) માંડવ. આ માંડવનો માંડવમઢ, મંડપાચલ, માંડુ વિગેરે જુદા જુદા નામોથી ઉલ્લેખ થયેલો જોવાય છે આ માંડવ, જૈનતીર્થ તરિકેતું અને એક વખત માળવાની રાજધાનીનું મુખ્ય સ્થાન હતું.

‘ માંડવમઢનો રાજાઓ નામે દેવસુપાસ; ’

ખીજી તરફ ત્રણ શિષ્યોને આપ્યા ગયેલા જાણીને ઉપાધ્યાયને બહુ દિલગીરિ થઈ. તહેમણે શોધ કરવા માટે સાધુઓ અને શ્રાવકોને ચારે તરફ દોડાવ્યા. તહેમાંના શોધવા નિકળેલા સાધુઓ માંડવમાં આવીને તે ત્રણેને મળ્યા. તહેમણે પાછા લઈ જવા માટે બહુ આગ્રહ કર્યો; પરંતુ ઘરદરાજે લાણુવા જવા માટે પોતાનો અડગ

આવચન પ્રાયઃ તમામ ધાર્મિક જૈનોને કંઠસ્થ જેવામાં આવે છે, માંડવગઢ તે આજ માંડવ છે. અહિંની પૂર્વિ બહોળલાલી લગલગ સુપ્રસિદ્ધ છે. કહેવાય છે કે—અહિં તમામ ધનાઢય પુરેયા વસતા હતા. અને જહ્દારે કોઇ નિર્ધન માણસ અહિં નિવાસ કરવાને આવતો, તહ્દારે અહિંના મહાજનો તરફથી તહેને એક એક રૂપયો, એક એક ઇંટ અને એક એક વળી આપવામાં આવતી. આથી તે આગનુક પણ, ગામનિવાસિઓની જરાખરનોજ લક્ષાધિપતિ ધનાઢય થઇ જતો. કહેવાની મતલબ કે અહિં જહેમ તમામ ધનાઢયો વસતા હતા, તેમ જૈનોની વસ્તી પણ એટલી બધી હતી કે પ્રત્યેક ઘરથી એક એક રૂપયો મળતાં આગનુક તહેમની જેવોજ ધનાઢય થતો. મંત્રી પેથડ, ઝાંઝણ, જવડ અને સંઆમસિંહ જેવા પ્રતાપી જૈનરનો આજ માંડવના રહીશ હતા. આ માંડવ ઐતિહાસિક ધ્યાનોમાંનું ખાસ મુખ્યસ્થાન છે. અહિં ઐતિહાસિક ધટનાઓ ઘણી થએલી છે, જહેમાંની કેટલીક આ પણ છે:—

૧ આચાર્ય શ્રીવિજયદેવસૂરિ બાદશાહ જહાંગીરના નેઝવાથી નેમિસા-ગરઉપાધ્યાય વિગેરેની સાથે આજ માંડવગઢમાં ગયા હતા, અને ‘મવાઈમહા-તપાનુ’ ગિરફ બાદશાહે અહિંજ આપ્યું હતું.

(જૂઓ નેમિસાગરનિર્વાણસસ; જૈન રાસમાળા ભા. ૧ લામાં છપાયેલ, પૃ. ૨૫૧)

૨ આજ માંડવગઢની રહેનાર શ્રાવિકા લાખુએ પોતાના અને પોતાના પતિના શ્રેયને માટે શાન્ત્યાચાર્ય વિરચિત પૃથ્વીચંદ્રચરિત્ર (પ્રાકૃત) ટિપ્પન સહિતની પ્રતિ લખાવીને શ્રીરત્નસિંદસુરિના શિષ્ય ઉદયવલ્લભસૂરિ અને જ્ઞાનસાગરસૂરિને સં. ૧૫૧૫ ના આસો સુદિ ૫ ગુરવારના દિવસે વહોરાવી હતી. આજ પ્રતિ, કે જહેનો અંતનો લાગ, પીટર્સનના પાંચમા રીપોર્ટનઃ પૃ. ૧૨૦ માં છપાયેલ છે, તહેમાં બાઇનો પરિચય આપતાં લખ્યું છે:—

નિશ્ચય બાળાઓ. છેવટ નિરાશ થઇ સાધુઓ ઉપાધ્યાય પાસે
પાછા આવ્યા. જ્યારે તે ત્રણ સાધુઓએ ત્યાંથી દક્ષિણમાં આ-
ગળ વિહાર કર્યો. પછી તેમણે દક્ષિણમાં જઈને કેઈ વિદ્વા-
ન શ્વેતામ્બરાચાર્યની પાસે અભ્યાસ પણ શરૂ કર્યો. તેઓ

“ ॥ સ્વસ્તિ સ્વત્ ૧૫૨૫ વર્ષે શ્રાવણમાસે શુક્લપક્ષે પચમીગુરો
શ્રીમંડપદુર્ગાસ્તવ્ય શ્રીશ્રીમાલીજ્ઞાત્રાય સાહ રાજા માર્યા શાવિકા ધારુ
ઉત સાહનાયા માર્યા લાસુ તયા સ્વગ્રેયસે મનુઃ ગ્રેયસે ચ શ્રુતશા-
નારાધનાય પૂર્વલેખિતશ્રીદશર્વકાલિકમુલ્તિમકામરઘ્નિતિચિતરાતિસ્તોત્રવૃત્તિનામમાલા
સિદ્ધપરકર્મપ્રથપદ્ધર્વાનરાગસ્તોત્રવિરાલુપદેરાત્નકોશરીલોપદેરામાલામપ્રિણામ્યાકરણ-
સૂત્રમ્મુલ્તિવહુમપસમયા શ્રીપૃથ્વીચન્દ્રચરિત્ર પ્રાકૃત ટિપ્પનકર્સાંહિત લેખાવિત્વા રૂઢતપાપચ્છ-
ગચ્છનાયકમહારકશ્રીરાત્નસિંહસુરિશિષ્યશ્રીઉદયવલ્લભસૂરિશ્રીજ્ઞાનસાગરસૂરિમ્બો વ્રાચનાય
મદત્તમ્ ॥

૩ અહિંના રહીશ શ્રીમાલજ્ઞાત્રીય સં. ચાંદની બાર્યા અને સં. શુશુરા-
જની પુત્રી ઠાક્તીએ, સં. ૧૫૧૧ ના આધસુદિ ૧૩ ના દિવસે ખરતરગ-
ઝીય વાચનાચાર્ય શ્રીમહિરાજગણિ પામે તેના શિષ્ય દયાસાગરગણિને
વાંચવા માટે આવશ્યકની ‘શિષ્યહિતા’ ટીકા લખાવી હતી.

(આ પ્રતિ ૩૬૫૦૦૦૦, પૂનામાં છે)

૪ અહિંના સંધની પેથડેવે ધણા દ્રવ્યવ્યયપૂર્વક માત સરસ્વતી
બાણડાગાર (પુત્રતક લંડાર) કરાવ્યા હતા, જેમાંના એક લંડાર ખાસ
માંડવગઢમાં જ કરાવ્યો હતો. આ હકીકત ‘ઉપદેશતરંગિણી’ ના પૃ. ૧૩૬ માં આ પ્રમાણે લખી છે:—

“ પ્રતિપ્રશ્નમુક્તહાટકરેદસહસ્રાદિવહુદ્રવ્યવ્યયેન સમમાગમત્તિર્વશાસ્ત્રાસત્વપુસ્ત્ર-
લેખનતત્પદ્મલેખનકપટમૂનોત્તરિકાકાઘનવાનિકાચારવઃ સસ સરસ્વતીમાણડાગાર મૃગ-
કચ્છસુરિમિમરહપદુર્ગાઉદાચલાદિસ્થાનેષુ વિમરામ્બમૂરિરે.”

૫ અહિંના રહીશ પૃથ્વીધરે (પેથડે) આચાર્ય શ્રીધર્મધોપચરિને
મોટી ઉત્સવપૂર્વક પોતાના નગરમાં પધરાવ્યા હતા, એટલું જ નહિ પરંતુ
પૃથ્વીધરે જો જો તીર્થસ્થાનોમાં જિનમંદિરો બનાવ્યાનાં નામો ગણાવ્યાં છે,
તેમાં માંડવગઢનું નામ પણ બેલામાં છે:—

હમેશાં સ્હવારમાં પાંચસો સ્લોકોનો પાઠ લેતા અને સ્હાંત્રે મોઢે કરી લેતા. જ્યારે રાત્રીના સમયે ચંદ્રના અજવાળે ઝેસી તે સ્લોકોને પુસ્તકરૂપે પણ લખી લેતા.

એ પ્રમાણે ત્રણ વર્ષ આચાર્ય પાસે રહીને તહેમણે વિધાબ્યાસ પૂર્ણ કર્યો. હવે તહેમણે પાછા વળવાનો વિચાર કર્યો, અને ગુજરાતમાં આવવા માટે આચાર્યની આજ્ઞા માગી. આચાર્યે ખુશી થઈને રત્ન પણ આપી. એટલુંજ નહિં પરંતુ, તહેમને વળી-

“ કોટાકોટિરિ નિ પ્રસિદ્ધમહિમા શાન્તેઘ શત્રુઘ્ને

શ્રીપૃથ્વીધરસત્રયા સુરગિરિ શ્રીસદૃષ્ટપાદૌ તથા ।

પ્રાસાદા ઘઘ્નઃ પેરેડપિ નગરપ્રામાદિષુ પ્રોમતા

ધ્રાજન્તે યુવિ તસ્ય મુક્તિવલ્લભાનિઃ શ્રેણિદણ્ડાંશ્ચ ॥ ૧૮૫ ॥

(મુનિસુંદરસૂરિવિરચિત ગુરૂવંદી, પૃ. ૧૮)

અર્થાત—સિદ્ધાચલની અંદર ‘ કોટાકોટી ’ એ પ્રમાણેની પ્રસિદ્ધિવાળું શાન્તિનાથનું મંદિર, સુરગિરિ (દેવગિરિ) અને મંડપાચલ (માંડવગઢમાં) માં ‘પૃથ્વીધર’ સંજ્ઞાવાળું અને તે પ્રમાણે ખીજાં પણ ગામો અને નગરોમાં પૃથ્વીધરે બનાવેલાં મંદિરો, મુક્તિમહેલની નિસરણીના દંડની માફક શોભે છે.

કહેવાની મતલબ કે, માંડવગઢમાં પણ પૃથ્વીધરે મંદિર બનાવ્યું હતું.

૬ જહો વખતે બાદરે, ચિત્રકૂટ (ચિત્રોડ) ને સર કર્યું, તે વખતે પૃથ્વીપતિ રત્નસિંહે હુમાયુને પ્રાર્થના કરી કે, ‘ આપ, બાદરને બાંધી લાવી મ્હારા કરતલમાં આપો. કેમકે આપ સમર્થ છો. ’ આ પ્રાર્થનાનો સ્વીકાર કરીને હુમાયુએ દીલ્લીથી ઘણા સૈન્ય સાથે બાદરને પકડવા ગુજરાત તરફ પ્રયાણ કર્યું હતું, જ્યારે હુમાયુ ચિત્રકૂટની નજીકમાં આવ્યો, ત્યારે બાદર, ત્યાંથી નાશીને અતિ ગહન એવી માલવ (માળવા) ભૂમિમાં આવ્યો હતો. અને તહેણે આજ મંડપાચલનો કિલ્લો સજ્જ કર્યો હતો.

(જૂઓ, જગદ્ગુરુકાવ્ય. પૃ. ૯-૧૦)

૭ આજ મંડપાચલના રહેવાસી પોરવાળ સંઘવી સૂરા અને વીરાએ સંધાનંદનસૂરિ સાથે શ્રીસિદ્ધાચલાદિ તીર્થોનો સંઘ કાઢ્યો હતો. અને સંઘવી વેલાએ સુમતિસુંદરસૂરિના હપદેશથી તીર્થયાત્રા નિમિત્તે સંઘ કાઢ્યો હતો.

વવા માટે પોતાના સર્વ સમુદાયને સાથે લઈને દક્ષિણના વિજયનગર સુધી આવ્યા. અહિં નગરમાં પેસતાંજ તહેમને દિગ-
મ્બર પડિતો સ્હામા મળ્યા. અને તહેમણે વાદ કરવાની ઈચ્છા પણ
બતાવી. છેવટે રામરાજના દરબારમાં વાદ કરવાનું નક્કી થયું. બરદ-
રાજ અને પ્રદાર્પિએ વાદમાં સ્હામાં યવાનું પણ માથે લીધું. બરદરાજ
અને પ્રદાર્પિએ રાજને કહ્યું કે—“ પહેલાં એક પરીક્ષા કરો. બત્રીસ
વાટકી મંગાવો, અને તેના ઉપર તુમારી ખુશીમાં આવે એટલા
આંકા કરો. અમે દૂર રહીને તેના સ્વર ઉપરથી આંકાની સંખ્યા કહી
બતાવીએ.” રાજએ તે પ્રમાણે કર્યું. પછી દિગમ્બર પડિતોને કહ્યું
કે—“ આ મોટા પડિતોને વદને સરસ્વતી વસે છે. તુમારું તહેમની
સ્હામે કંઈ ચાકી શકશે નહિ.” આ પછી, રાજએ વિજયી સ્વેતા-
મ્બરોનો બહુ આદર કર્યો. જો કે રાજ તો પોતે દિગમ્બર આચારને
પાળતો હતો.

અને અહિંનાજ શ્રીશ્રીમાલી મેધજી, કે જહેવું બીજું નામ ‘માદરમલિક’ હતું
અને જહે માલવાધિપતિનો મિત્ર હતો, તેણે મંડપાદિની સમસ્ત જાતિયોમાં દશ
દશ શેર સુંદર લાકુની લ્હાણી અને એવાં કેટલાંએ શુભ કાર્યો કર્યાં હતાં.

(જૂઓ, ગુરુગુણરત્નાકર કાવ્ય. પૃ. ૩૪, ૪૬, ૪૮)

૮ અહિંના રહીશ મથુરીયા ગોત્રીય, શ્રીમાલગાત્રીય શાહ, લાહડા, તેના
પુત્ર સોમદત્ત અને માધલપુરા ગોત્રીય સા. ધાનાએ, સુલતાન ગ્યાસુદ્દીનના સમ-
યમાં, સંવત ૧૫૫૫ની સાલમાં, બૃહદ્બરતરંગમ્થીય ગાયનાચાર્ય શ્રીસોમકેવજ-
ગણિ, વા. ભાવરાજગણિ વા. ક્ષેમરાજગણિના શિષ્ય શિવસુંદરગણિને
શ્રીઉત્તરાધ્યયન સત્રની પ્રતિ બેઠાણી હતી. (આ પ્રતિ ભાવનગરમાં, ૫૦૫૫૬
શ્રીવૃદ્ધિચંદ્રજી મહારાજશ્રીના પુસ્તક ભંડારમાં છે.)

૯ અહિંના રહીશ સુપ્રસિદ્ધ શ્રેષ્ઠ બાવડના પુત્ર હીરજીની પ્રાર્થનાથી
શ્રીનયકુંજર ઉપાધ્યાયે ‘ પ્રવચનવિચારસાર ’ નામનું પુસ્તક બનાવ્યું હતું.
(આની એક પ્રતિ ભાવનગરની શ્રીઆત્માનંદ સભા હસ્તક રહેલ, મુનિરાજ
શ્રીભક્તિવિજયજીના પુસ્તક-ભંડારમાં છે.)

૧૦ વળા તેજ હીરજી અને ભાઈ લાલા (લીલા) વિગેરે શરિવારપુકત જા-

વળી રાજા તે 'વેતામ્બર સાધુઓને માણુક-મોતીનાં થાળ લરીને આપવા લાગ્યો, પરન્તુ મુનિઓએ કહ્યું:-' અગ્ધારે તે કામના નથી. ' રાજાએ કહ્યું- ' જો એ ધન આપને ન ખપતું હોય, તો આપને જહે ખપે એવું હોય તે માગો. ' ઝરઢરાજે કહ્યું- " જહે શુરૂએ અમને લણ્યાં છે, તે શુરૂએ મ્હને સૂરિમંત્ર પણ આપ્યો છે. "

વડની પ્રાર્થનાથી કવિચક્રવર્તી શ્રીસર્વવિજયગણ્ડીએ આનંદમુદ્રે નામનું કાવ્ય બનાવ્યું હતું. આ આનંદમુદ્રે કાવ્યની અંતમાં આપેલી પ્રશસ્તિમાં એ પણ જણાવ્યું છે કે-અગ્ધારે શ્રીલક્ષ્મીસાગરસૂરિ મંડપાયલમાં પધાર્યા, તે વખતે જાવડના પિતા રાજામહેલે આચાર્યશ્રીનો મહાન્ પ્રવેશોત્સવ કર્યો હતો, જહેમાં સાઠ હજાર ટંકાનો બચ કર્યો હતો:-

" ટકાણામયુતં રસેન ગુણિતં સ્પષ્ટ વિતીર્ય સ્ફુર-

ત્તેજોરાશિરુદાત્તકીર્તિકલિતઃ પાત્ર પવિત્ર દિયાં ।

લક્ષ્મીસાગરસૂરિરાજમુગુરોયઃ કારયામાસિવાન્

નાનાતોચરવ કલાવમિનવ પ્રૌઢપ્રવેશોત્સવમ્ " ॥ ૧૨ ॥

વળી તેજ જાવડે, તપામણપતિ શ્રીસુમતિસાધુસૂરિના ઉપદેશથી, સુવર્ણની, રૂપાની અને પિત્તલની પ્રતિમાઓની પ્રતિષ્ઠા નિમિત્તે એક અમિનવ ઉત્સવ કર્યો હતો. એ પણ ઉપરની પ્રશસ્તિમાં જણાવ્યું છે. ઉપરની હકીકતોનું વિસ્તારથી વર્ણન વિષ્ણુધવિમલે પોતાની બનાવેલી ગુર્વાવલીમાં પણ કર્યું છે. આજ જાવડે, પોતાની ચાર સ્ત્રીઓ અને પુત્ર હીરા વિગેરે કુટુંબ સાથે કરાવેલી અને શ્રીસુમતિસાધુ સૂરિએ સં. ૧૫૪૭ ના માધ વદિ ૧૩ રવિવારે કરેલી પ્રતિષ્ઠાવાળી એક ધાતુની પંચતીર્થી વીજાપુર (ગુજરાત) ના શ્રીચિંતામણિપાર્શ્વનાથના દેરાસરમાં છે.

૧૧ આજ મંડપાયલમાં સં. ૧૫૨૫ ના વૈશાખ સુદિ ૫ ના દિવસે ખરતરગમ્હીય વાચનાચાર્ય રત્નમૂર્તિગણિ શિષ્યવાં મેરૂમુંદરમણિએ સંધની પ્રાર્થનાથી શ્રીષ્ઠાવરચક વાર્તા-બાલાવબોધ, તરૂણપ્રભાચાર્યના બાલાવબોધને અનુસારે કર્યો હતો.

૧૨ અહિંના રહીશ પ્રાગ્વાટઘાતીય સં. ૬૬૬૬ બાર્યા સોનાના પુત્ર શ્રીપતિએ, શ્રીસોમમુંદરસૂરિના શિષ્ય શ્રીજયચંદ્રસૂરિના ઉપદેશથી પ્રવચનસારોદ્ધારની પ્રતિ લખાવી હતી, અને સં. ૧૫૫૨ ની સાલમાં પં. સિ.

રાજા તહેમના મનોભિપ્રાયને સમજી ગયો. અને મહોટા ઉત્સવ આરંભી, ‘વિજયનગરમાં દિગંજરે સામે વિજય પાખ્યા’, તેથી ધરદરાજને વિજયદેવસૂરિ એ નામ આપી આચાર્યપદવી આપી. તે પછી તહેમણે વિહાર કરવા માંડ્યો. રસ્તામાં ન્હાના મહોટા અનેક વાદીઓનાં માન ખંડન કરતા તેઓ આગળ વધવા લાગ્યા. રસ્તે આ વતાં વળી એક નગરમાં દિગંજર સાથે કમલનો વાદ કરીને તહેને પણ હરાવ્યો. એ પ્રમાણે સર્વત્ર કીર્તિને વિસ્તારતા તેઓ જોધપુર પાસે આવ્યા. આ વખતે ઉપાધ્યાય પાર્શ્વચંદ્ર જોધપુરમાં હતા. તેઓને ખબર પડી કે મહારો શિષ્ય મહોટી વિદ્વતા અને આચાર્યની પદવી મેળવીને આવે છે. ઉપાધ્યાય પોતાનો સર્વ પરિવાર લઈને

ક્રાંતિમુંદરગણિએ શિષ્યોને લજવા માટે બેઠા આપી હતી. (આ પ્રતિ હાલ ઉદેપુરના ગોડીજના ભંડારમાં છે.)

૧૩ શ્રીમલધારગચ્છના શ્રી લક્ષ્મીસાગરસૂરિના શિષ્ય ગનિનિ (?) નિધાન, તહેમના શિષ્ય હીરાજીદે સં. ૧૫૧૫ શકે ૧૪૩૦ વર્ષે બાદપદ સુધિ છે ને ગુરુવારે આજ મંડપદુર્ગમાં ‘વિદ્યાવિલાસપવાડો’ લખ્યો હતો. (આ પ્રતિ પૂના, ડકન કોલેજ લાયબ્રેરીમાં છે.)

૧૪ સં. ૧૫૨૮ ના કાર્તિક માસમાં અહિંના (મંડપાચલના) જ્ઞાનભંડારમાં સંધરી માંડણે ‘વસુંદેવ હિંડી’ ની પ્રતિ લખાવીને મૂકી હતી, કે જહે પ્રતિ હાલ લીંબડીના ભંડારમાં છે. સંધરી માંડણનો પરિચય પ્રતિની અંતમાં આ પ્રમાણે આપ્યો છે:—

“સવત્ ૧૫૨૮ વર્ષે કાર્તિકમાસે । શ્રીમદ્વર્ગચિત્કોરો । શ્રીવરતરગચ્છે શ્રીજિનમદ્રસૂરિ પદ્મપૂર્વાચલાલકરણતરણતરણસાદ્રશ્રીજિનચદ્રસૂરિવિજયરાજ્યે વાચનાચાર્યચક્રવૃક્ષમણિશ્રીપદ્મમૂર્તિગણિ શિષ્ય વા• મેરુસુદરગણીના સામ્રાટ શ્રીમાલજાતીય ઠક્કર ગોત્રે સં• જયતા માર્યા હમીસુતેન શ્રીજિનપ્રાસાદ-પ્રતિમા—આચાર્યાદિપદપ્રતિષ્ઠાશ્રીતીર્થયાનાસનાપારાયણમ્યપુણ્યપરપરાપ્રીક્રિયામાણસ્વજન્મના નિજમુજાર્જિતશુભદ્રવ્યવ્યૂહવ્યલેક્ષિતસકલાસિદ્ધાંતેન સુશ્રાવક સં• માંડણેન માર્યા લીલાદે પુન સા• વીમાકરણાદિકલકુટુબપરિવારવૃત્તેન શ્રીવસુદેવોદ્દિદિતિયસહ લિલિત । સ્વપરોપકારાય ॥

એ પહેલાંજ કહેવામાં આવ્યું છે કે—માંડવગઢ, એ જૈન તીર્થ તરીકે સુખ-

રહામે વંદન કરવા આવ્યા. શ્રીવિજયદેવસૂરિ અને બ્રહ્મર્ષિએ વિચાર કરીને ઉપાધ્યાયને સૂરિમંત્ર આપ્યો. તે પછી ત્હેમને (ઉપાધ્યાયને) વંદણા કરી. એ પ્રમાણે ચતુર્વિધ સંઘ સમક્ષ પાર્શ્વચંદ્રને આચાર્યપદવી મળ્યા પછી પાર્શ્વચંદ્ર ‘સૂરિ’ થયા.

હવે વિજયદેવસૂરિ, બ્રહ્મર્ષિ, ધનન્તપિ, સાગરજી, અમરી સાધ્વી અને વરવાઈ સાધ્વી એ યાત્રાઓએ વિહાર કરવા માંડ્યો. તે ઓનો એ નિશ્ચય હતો કે—“ઉત્તમ યતિ તેજ કે—જહે શુદ્ધ મનથી ખરે સંઘમ પાળે.” તેઓએ ઠેકાણે ઠેકાણે નવા શ્રાવકો કરી ત્હેમને ઉપદેશ આપી દેશ-દેશાવરમાં પ્રસિદ્ધિ મેળવી.

એક વખત બ્રહ્મર્ષિએ વિચાર્યું કે—‘સર્વ આગમોની ટીકા થઈ છે, પરંતુ જંબૂદ્વીપપ્રજ્ઞપ્તિની ટીકા થઈ નથી.’ આથી તે ટીકા

સિદ્ધ હતું, ત્હેની ખાતરીમાં પ્રાચીન તીર્થમાળાઓમાં માંડવગઢનું નામ ઠેકાણે ઠેકાણે જોવામાં આવે છે, જ્હેમકે, શ્રીસવિજયજીએ પોતાની ચારે દિશાની તીર્થ-માળામાં, સૌભાગ્યવિજયજીએ પોતાની તીર્થમાળામાં અને શ્રીમેધવિજયજીએ પોતાની તીર્થમાળામાં, એમ જુદા જુદા કવિઓએ જુદા જુદા સમયમાં બનાવેલી પોતપોતાની તીર્થમાળાઓમાં માંડવગઢનું નામ ગણાવ્યું છે. અત્યારે પણ આ માંડવગઢ (માળવા) તીર્થ તરીકેજ સુપ્રસિદ્ધ છે.

(૧) આ ઉપરથી ઓક્સ જોવાય છે કે—પાર્શ્વચંદ્રને સૂરિમંત્ર ત્હેમના શિષ્ય વિજયદેવસૂરિએ આપ્યો હતો, અને તેથીજ તે સૂરિ થયા હતા. અર્થાત્ પાર્શ્વચંદ્રને સૂરિપદ આપનાર ત્હેમના શિષ્ય વિજયદેવસૂરિજ છે. જ્યારે અહમદાવાદ, શામળાની પોળના મગનદાસ લલિતભાઈએ બહાર પાડેલ ‘પાર્શ્વચંદ્રના જીવન ચરિત્રમાં પાર્શ્વચંદ્રને ‘સૂરિ’ પદ આપનાર તરીકે ત્હેમના ગુરુ ‘સાધુરત્ન’ નું નામ આપ્યું છે; ત્હાં વિજયદેવસૂરિ નામોનિશાન પણ નથી. આ સિવાય જયચંદ્રગિરિએ બનાવેલા ‘રસરત્ન રાસ’ ની અંદર તો પાર્શ્વચંદ્રની ઉપાધ્યાય પદવી પછી એકમ ‘ભટ્ટારક પદવી’ આપ્યાનું જણાવ્યું છે. આચાર્ય પદવી ક્યારે મળી, તે સંબંધી કંઈ પણ ઉદ્દેખ કરેલો નથી. (જૂઓ, ઐતિહાસિક રાસ સંગ્રહ ભા ૧ લો. પૃ. ૨૩) આ પ્રમાણે વિરૂદ્ધ પડતી હકીકતો ખાસ વિચારવા જેવી છે.

પોતે કરી. અને (કવિ કહે છે કે મહેં એમ પણ સાંભળ્યું છે કે) દશાશ્વતસ્કંધની વૃત્તિ અને પખ્ખીસૂત્રની ટીકા પણ કરી છે. તેમજ બીજાં પણ ઘણાં શાસ્ત્રો કર્યાં. આ સિવાય કેટલાંક ઉત્તમ કાવ્યો પણ ગનાવ્યાં છે. '

એક વખત બ્રહ્મર્ષિએ આચાર્ય વિજયદેવસૂરિને કહ્યું કે—“આ સદહણ તો તદન નવી છે, આગમમાં તો એ પ્રમાણે કહ્યું નથી. માટે આપણે સૂત્ર પ્રમાણે શુદ્ધ પરંપરા કરીને સુધર્મગચ્છ સ્થાપન કરીએ. ચૌદશની પાખી કરવાનું, ઉદ્યાત તિથિનો પરિહાર કરવાનું અને પાખી અને ચોમાસુ જુદું કરવાનું એ કંઈ સુત્રમાં કહ્યું નથી. વળી વર્ષમાં ત્રણ પૂનમને માનીને નવ પૂનમનો નિષેધ કરવામાં આવે છે અને અગિયાર અમાવાસ્યાનો નિષેધ કરવામાં આવે છે. તે પણ ઠીક નથી; તેમ વર્ષનાં અઠ્ઠાવીસ પ્રતિક્રમણ કરે છે, અને તે ઉપરાંત શ્રતદેવીનો કાઉસગા કરતા નથી. એવા એવા બધા ભેદોનું નિરાકરણ કરીને શુદ્ધ સુધર્મગચ્છની સ્થાપના કરવી જોઈએ.”

વિજયદેવસૂરિએ કહ્યું કે—“તહામે કહો છો, તે ખરું છે, અવસર જોઇને આપણે સૂત્રનો માર્ગ ગ્રહણ કરીશું.”

આ પ્રમાણે વિચાર થયા પછી દેશ-પરદેશમાં વિહાર કરતાં તેઓ ખંભાતમાં આવ્યા. અહિં વિજયદેવસૂરિને મોટો રોગ થયો. અને પોતાનું આયુષ્ય ટૂંકું છે, એમ જાણી તહેમણે બ્રહ્મર્ષિને સૂરિ-મંત્ર આપી તહેમણું વિજયદેવસૂરિ એવું નામ સ્થાપ્યું, તે પછી વિજયદેવસૂરિ અણસણ કરીને સુરપદ પામ્યા.

(૧) અઘારપાપસ્થાનકની સંજ્ઞાથ, ઉત્તરાધ્યવનનો ભાસ, અંતકાલ આરાધના, અર્ધજકસાધુ ગીત અને મૃગાપુત્ર ચરિત્ર-પ્રત્યંધ, અષ્ટર્મ વિચાર, ચંદ્રપ્રભસ્વામિધવલ, અબ્બપુત્ર રાસ, સંભવનાથ સ્તવન (૭ કડી), સુધર્મ-ગચ્છપરીક્ષા ચોપાઇ, ચતુર્વિંશતિ જિનસ્તવન, પ્રતિમાસ્થાપન પ્રત્યંધ, સુમતિ-નાગિલનો રાસ, સૈદ્ધાન્તિક વિચાર, સ્વર્ણવર્ષી વ્યાખ્યા, સ્તવનો, સંજ્ઞાઓ, કુલકો અને પ્રાસંગિક કાવ્યો વિગેરે. બ્રહ્મર્ષિ અને વિજયદેવસૂરિ એકજ છે.

હવે વિનયદેવસૂરિ સર્વ પરિવારને સાથે લઈ વિહાર કરતા કરતા પાટણ આવ્યા. અને ત્યાં ચોમાસું કર્યું. પાર્શ્વચંદ્રનું ચોમાસું આ વખતે અમદાવાદમાં હતું. આ સાલમાં અશાઠ શુદ્ધ ૧૩ એક ઘડી હતી, અને ચૌદશનો ણીળ દિવસે ક્ષય હતો; તેમ પૂનમ સાઠે ઘડી હતી, તહેમાં અડધી ઘડી ઉદય તિથિમાં હતી. વિનયદેવ-સૂરિએ વિચાર્યું કે હવે શું કરવું ? તહેમણે પાર્શ્વચંદ્ર ઉપર પત્ર લખી પૂછાવ્યું કે—‘ આ સાલમાં આ પ્રમાણે બન્યું છે, તો આપણે કેમ કરવું ?’ પાર્શ્વચંદ્રે ઉત્તર આપ્યો કે—“ તેરસની પાખી કરજો, વચસો દિવસ છોડી દેજો અને ઉદયાત પૂનમના દિવસથી ચોમાસું કરજો.” જોકે પાર્શ્વચંદ્રના લખવા પ્રમાણે કર્યું તો ખરું, પરંતુ તહેમના મનમાંથી ખટકો દૂર ન થયો. ચોમાસુ પૂર થતાં તેઓ અમદાવાદ આવ્યા. પાર્શ્વચંદ્રને વંદણા કરી, ને પછી પૂછ્યું કે — “ આપે લખ્યું હતું, તે પ્રમાણેની સદહણા કયા સૂત્રમાં કહી છે ?” પાર્શ્વચંદ્રે કંઈ સીધો જવાબ ન આપ્યો. આથી ઉલટો તહેમના મનનો સંશય પુષ્ટ થયો. તે પછી વિહાર કરીને તેઓ ‘બરહાનપુર’ આવ્યા. અહિં તહેમણે સૂત્ર પ્રમાણે વર્તવાનો અને સુધર્મગચ્છની સમાચારી સ્થાપવાનો નિશ્ચય કર્યો. અહિંના કુંડુઆ મતીના શ્રાવકો આ સદહણાને આદરવા માટે તૈયાર થયા. તેથી તહેમણે સં. ૧૬૦૨ ના વૈશાખ શુદ્ધ ૩ (અક્ષય તૃતીયા) ને સોમવારના દિવસથી પોતાનો બુદ્ધો ગચ્છ સ્થાપન કર્યો. કેટલાક દિવસ અહિં રહીને પછી પોતે અમદાવાદ ગયા. અમદાવાદમાં પોતે એક નિર્દોષ ઠેકાણે ઉતર્યા અને ઘણા શ્રાવક-શ્રાવિકાઓને સમજાવ્યાં. અહિંથી

(૧) બરહાનપુર, એ દક્ષિણમાંનું એક નગર છે. અહિં પહેલાં સાધુ-ઓનો વિહાર ઘણો હતો. આચાર્યશ્રીવિજયદેવસૂરિએ અહિં એ ચોમાસું કર્યું હતું.

પં. સિદ્ધિવિજયના શિષ્ય પં. સરવિજયજીએ સં. ૧૭૩૨ ની સાલમાં ‘રત્નપાલ રાસ’ ની રચના અહિંજ કરી હતી. કવિએ રચાનનો પરિચય આપતાં કહ્યું છે:—

વિહાર કરીને પછી અંભાત આબ્યા; અહિં ખીમો વ્યવહારીઓ મહોટા અધિકારને લોગવતો હતો શ્રીપૂજ્ય ખીમાને ત્યાં પધાર્યા. તેણે બહુ આદરપૂર્વક પોતાના ઘરના ત્રીજા માળ ઉપર ઉતારો આપ્યો. ગુરૂના ઉપદેશ પ્રમાણે ખીમો લેખની/સદ્દેશાને અનુસરવા તૈયાર થયો. તેણે અંભાતના સર્વ શ્રાવકો, નગરમાં હતા તે ગરુડ પતિઓ, ઉપાધ્યાયો અને ખીજા સર્વને લોગા કરીને કહ્યું કે—“હું, સુધર્મગરુડનો અનુયાયી થાઉં છું. જાહેને કંઈપણ સંદેહ હોય, તે જાહેર કરો, એટલે તેનો ખુલાસો થઈ જાય.” સમસ્ત સાધુઓએ

“શ્રીમદ્દેશુપુર નગર મઝારઈ પીકમાં રહી યુમાસ;

શ્રીમનમોહન વીગ્રસાદે:રચ્યો એ મેં રાસ રે.” ભ. ૮

(આ પ્રતિ, ઉદેપુરના ગોડીજીના બંડારમાં છે.)

મહામહોપાધ્યાય શ્રીરત્નસાગરગણિના શિષ્ય ઈદ્રસાગરગણિ અને લલિતસાગરે, સં. ૧૭૫૦ ના ભાદરવા વદિ ૧૩ ના દિવસે, અહિંના ઓસવાલ માનીપ શાહ પ્રતાપસી, શા. સભાચંદ અને શા. ગજાલચંદને વાંચના માટે પંચાખ્યાનની પ્રતિ અહિંજ લખી હતી

(આ પ્રતિ, ઉદેપુરના ન્યતિ વિવેકવિજયજીના બંડારમાં છે.)

પં. સુમતિવિજયગણિ શિષ્યમુખ્ય મુનિ રામવિજયે પોતાને વાંચના માટે, શોભનસ્તુતિ (સિદ્ધિચંદ્રગણિ કૃત ટીકા સહિત) ની પ્રતિ સં. ૧૭૫૮ ના ફાલગુણ વદિ ૨ ના દિવસે અહિંજ લખી હતી.

(આ પ્રતિ, પૂના ડકકન ડોલેજ, લાયબેરીમાં છે.)

શ્રીમુનિવિજય ઉપાધ્યાયના શિષ્ય શ્રીકર્શનવિજયજીએ અહિંઆજ શ્રીમનમોહનપાર્શ્વનાથના પ્રસાદથી ‘શ્રીવિજયતિલકસૂરિ રાસ’ બનાવ્યો હતો. કવિએ આ રાસ બે અધિકારમાં પૂરો કર્યો છે. બન્ને અધિકારોને પૂરા કર્યાના સંવતો જુદા જુદા છે. એટલે પહેલા અધિકારનો સંવત આ છે:—

“સસિ રસ મુનિ નિધિ વરસિં રચીઓ

રાસ ભલો સુખકારી જ.

૧૫૩૩

માગસિર વદિ અષ્ટમી રવિ હસ્તિ

સિદ્ધિયોગ અતિ પામ જ.”

(સં. ૧૬૭૯ ના માગશર વદિ ૮ રવિવાર)

કહ્યું-‘ત્હમે કહો છો, તેજ સદહણ શુદ્ધ અને જિનભાષિત છે.’ આ વખતે ઘણાલોકોએ તે સદહણ કબૂલ રાખી. એ પ્રમાણે ખંભાતમાં ઘણા આવકોનો અનુરાગ વધ્યો અને અનેક ઉત્સવો પણ થયા.

ખંભાતથી વિહાર કરતાં કરતાં પાટણ આવ્યા. પાટણમાં પણ ઘણા લોકોને સમજાવ્યા. માણેકચંદ્ર મુનિ કહે છે કે-‘ ગુરુતું જય-વંતુ નામ દેશપરદેશોમાં પ્રસિદ્ધિને પામ્યું.’

આ વખતે વિજયગચ્છના ક્ષમાસાગરસૂરિ, કે જહેમની સદહણ ઘણા દેશોમાં હતા. અને ઘણા લબ્યજનો જહેમની આજ્ઞા માનતા હતા, તહેમણે સાંભળ્યું કે-વિનયદેવસૂરિએ સૂત્ર સિદ્ધાન્તથી સમાચારી ફેરવી છે. આથી તેઓ પોતાના પરિવાર સાથે અમદાવાદ આવ્યા. આ વખતે વિનયદેવસૂરિ પાટણ હતા. તેથી ક્ષમાસાગરસૂરિ વિમલાચલની યાત્રાએ ગયા, ત્યાં ફટલાક દિવસ

જંદારે ખીજા અધિકારનો સંવત આ છે:-

“ સંવત સસિ રસ નિધિ મુનિ વરસિ”

પોસ સુદિ રવિકર યોગિંશ;

રાસ રચિઓ એ આદર કરીનહ

શાસ્ત્રતણુષ ઉપયોગિંશ.

૨૧૬

(સં. ૧૬૯૭ ના પોસ સુદિ રવિવાર)

આ રામની પ્રતિ પણ કર્તા પં. દર્શનવિજયજીએ પોતે પોતાને હાથે પુરાનપુરમાં જ લખી છે. એમ પ્રતિ ઉપરથી માલુમ પડે છે.

પ્રસ્તુત રાસ (શ્રીવિનયદેવસૂરિ રાસ) પણ મનજીઝડપિએ આ ધરહાન-પુરમાં જ સં. ૧૬૪૬ ના પોસ સુદિ ૩ ને મગળવારે રચ્યો છે.

(૧) આ વખતે ખંભાતમાં કયા કયા ગચ્છપતિઓ, કયા કયા ઉપાધ્યાયો અને કયા કયા સાધુઓ હતા ? તે કવિએ જણાવ્યું હતું, તો વધારે ચોખવટ થવાનો સંભવ હતો. ખીજા ગચ્છના આચાર્યો અને ઉપાધ્યાયો વિગેરે, વિનયદેવસૂરિએ સ્થાપન કરેલા નવા ગચ્છની પરંપરાને માટે એકાએક એમ કહી દે કે-‘ તેજ સદહણ શુદ્ધ અને જિનભાષિત છે ’ એ વાત કોઈ પણ બુદ્ધિમાન સ્વીકાર કરી શકે ખરે ?

રહ્યા, ને પછી ખંભાત આવવા નિકળ્યા. એક દિવસ અહિંના (ખંભાતના) હંસરાજ દોસી સૂતા હતા. ત્યાં તહેમણે સ્વપ્નમાં ખીમા-શાહના ધરના ત્રીજે માળે, ચંદ્ર જોયો. આ વાત સહવારમાં તહેમણે જાહેર કરી. એટલામાં તહેમને ખગર મળી કે-‘ પ્રખ્યાત ગચ્છનાયક પધારે છે. ’ ક્ષમાસાગરસૂરિને આવતા જાણીને આજો સંઘ મહોટી ધૂમધામથી તહેમની સ્થાને ગયો. ગુરૂએ ખીમા શાહના ધરના ત્રીજા માળે મુકામ કર્યો. તે પછી વિનયદેવસૂરિને ખગર મળી, એટલે તેઓ પાટણથી અમદાવાદ આવ્યા. અને ખંભાતથી ક્ષમાસાગર પણ વિહાર કરીને અમદાવાદ પધાર્યા. અમદાવાદમાં જાને ગચ્છનાયકો લેગા થયા. આથી લોકોને ઘણાજ આનંદ થયો, આપસમાં મળતા જાને આચાર્યોનો પ્રેમ વધવા લાગ્યો, વળી ક્ષમાસાગરને જહે સંદેહ હતો, તે પણ વિનયદેવસૂરિએ દૂર કર્યો.

એક વખત વિનયદેવસૂરિએ કહ્યું-કે ‘ આપણે જાણે એક થઇ જઇએ, તો દૂધમાં સાકર લગ્યા જેવું થાય. ’ ક્ષમાસાગરે કહ્યું:- ‘ મહારો પણ એજ નિશ્ચય છે. હું મહારા દેશમાં સંઘને સમજાવતી ખાતર જાઉં છું. ’ એ પ્રમાણે વચન આપીને હૃદયથી જાણે છૂટા પડ્યા. વિનયદેવસૂરિ વિહાર કરતા કરતા પાટણ વિગેરે શહેરોમાં થઇપરિવાર સાથે વિચરતા વિચરતા અમદાવાદ આવ્યા. અમદાવાદનો સંઘ જાહુ ખુશી થયો અને મહોટું સામેયું કરીને તહેમને શહેરમાં પધરાવ્યા.

અમદાવાદના શ્રીશ્રીમાલી વંશના માંગાભાઈના પુત્ર ટોકર શાહે વિચાર કર્યો કે-‘ હવે ગુરૂને સૂરિમંત્ર આપવાનો પદમહોત્સવ કરીએ. ’ તહેમણે કઠોત્રીઓ લખીને ગામે ગામના સંઘોને તેડાવ્યા. ખંભાત અને પાટણના સંઘોને તો ઘણાજ આનંદ થયો. તેઓ પણ અમદાવાદ આવ્યા. ઘણાં સ્ત્રી પુરૂષો એકઠાં થયાં. સાધર્મિવાત્સલ્ય થયાં. અનેક પ્રભાવનાઓ થઇ અને શુભ લગ્ને સંઘ સમક્ષ ગુરૂને પદ પ્રદાનની ક્રિયાપૂર્વક સૂરિમંત્ર આપી, વિનયદેવસૂરિ નામ આપ્યું. તહેમને ચતુર્વિધ સંઘે વંદણા કરી. આવેલાં લોકોને

પહેરામણી આપી. ગંધર્વો ગાયનો ગાવા લાગ્યા, અને આખા સંઘમાં આનંદોત્સવ થઈ રહ્યો. ઉત્સવ પૂરો થયા પછી બહારથી આવેલો સમુદાય એક પછી એક વિદાય થયો, અને ગુરૂ પણ વિહારવા લાગ્યા.

સંવત્ ૧૬૩૬ ની સાલનું ચોમાસું ગુરૂએ અમદાવાદમાં કર્યું. અહિં ચોમાસુ કર્યા પછી માસકલ્પ કર્યો. અને પછી ત્યાંથી વિહાર કરીને રાનેર (રાંદેર) આવ્યા. બરહાનપુરના સંઘને ખબર થતાં, ત્યાંના લોકો અહિં તેડવા માટે આવ્યા. હાથી, ઘોડા અને પાલખીઓની મોટી ઠઠ સાથે ગુરૂનું સામૈયુ કરીને તહેમલે નગરમાં પધરાવ્યા. ઘણો આનંદ ઉત્સવ થઈ રહ્યો. લબ્યજનોની વિનતિથી ગુરૂએ અહિં ચોમાસું કર્યું. ચોમાસુ પૂરું થયે શ્રીપૂજ્ય અંતરીક પાર્શ્વનાથની યાત્રા કરવા શ્રીપુર પધાર્યા. યાત્રા કરીને પાછા બરહાનપુર આવ્યા. બીજી ચોમાસુ પણ અહિંજ કર્યું. તે પછી બોરસિદ્ધ (બોરસદ) પધાર્યા. ગુરૂ આવ્યાની ખબર જાહે માણસે સંઘને આપી, તેને હીરે જડેલી સોનાની જીલ વધામણીમાં દીધી. અહિં ખંભાતનો સંઘ તેડવા આવ્યો. ગુરૂ સંઘની સાથે કંસારી ગામમાં આવ્યા. અહિં પાર્શ્વનાથની યાત્રા કરીને ત્રણ દિવસ રહ્યા. ત્યાંથી ખંભાત આવ્યા. સંઘે બહુ મોટા ઠાકથી સામૈયુ કર્યું. અને આ સાલનું ચોમાસું શ્રીમૂર્તિ અહિંજ રહ્યા.

સં. ૧૬૪૬ માં શ્રીવિનયદેવસૂરિ^૧ના શિષ્ય શ્રીવિનયકીર્તિસૂરિ બરહાનપુરમાં ચોમાસું રહ્યા હતા. ત્યાં એક દિવસ ઉલટ ઉત્પન્ન થવાથી પોસ સુદિ ૭ને મંગળવારે દેવતી નક્ષત્ર અને શિવયોગમાં મનજી ઋષિએ ચારપ્રકાશમાં આ રાસ રચ્યો છે. એમ કવિ અંતમાં જણાવે છે.

(૧) આ વિનયદેવસૂરિની પાટ પરંપરામાં નીચે પ્રમાણે અનુક્રમે આ-
‘ચાર્ણો યયાનું’, આચાર્ય સુમતિકીર્તિસૂરિએ પોતાના કરેલા અને સં. ૧૭૬૨ ના કાર્તિક સુદિ ૮ રવિવારે રચેલાતીર્થમાં લખેલા ‘ પ્રાકૃત દીવાગીરૂપના બાળાવબોધ ’ ની અંતે લખ્યું છે.

૧ શ્રીવિનયદેવસૂરિ. ૨ લ. શ્રીવિનયકીર્તિસૂરિ ૩ લ. શ્રી વિજયકીર્તિસૂરિ.
૪ લ. શ્રીગાનકીર્તિસૂરિ. ૫ શ્રી સુમતિકીર્તિસૂરિ

(આ પ્રતિ લાવનગરના શેઠ. ડાસાલાલ અભેચંદના લંગરમાં છે.)

વિધાસાગરસૂરિ રાસ.

અંગલગમ્ધીય શ્રીઉદયસાગરસૂરિના શુદ્ધ શ્રીવિધાસાગરસૂરિ-
ના નિર્વાણને ઉદ્દેશીને શુદ્ધના શુષ્કગાનરૂપે મુનિ નિત્યજ્ઞાતે સં.
૧૭૯૮ માં આ રાસ રચ્યો છે.

હાલાર દેશના નવાનગર શહેરમાં (જામનગરમાં) જામરાજ

(૧) નવાનગર અને જામનગર, તે બન્ને એકજ ગામનાં નામો છે. કહેવાય છે કે વિક્રમ સંવત્ ૨૦૬ના સૈકામાં આ નગર જામ ઓરાવલે વસાવ્યું હતું. અત્યારે પણ આ ગામ ઠાકીયાવાડનાં મ્હોટાં શહેરોમાં અગ્રગણ્ય છે. અને તે, ઠાકીયાવાડના ઉત્તર કિનારા ઉપર સમુદ્રને કાંઠે છે. આ શહેરમાં લગભગ ૧૩ ૧૪ મંદિરો છે. જોમાં રાયસિંહ શાહ અને વર્ધમાન શાહનાં જનાવેલાં બે મ્હોટાં મંદિરો વધારે પ્રસિદ્ધ અને વખાણવા લાયક છે. રાયસિંહશાહ, અને વર્ધમાન શાહ, બન્ને કચ્છ દેશના અસસાણ ગામના રહીશ હતા અમુક દારણસર તેઓ ઓરાવાળ દાતિના દય હજાર માણસો સાથે જામનગરમાં આવીને રહ્યા હતા. અને અહિં પોતપોતાની લક્ષ્મીનો સંકુપયોગ કરી જિન મંદિરો બનાવ્યાં હતાં. આ મંદિરો વિ. સં ૧૬૭૬ માં પૂર્ણ થયાં હતાં. આ બે મંદિરો પૈકીના વર્ધમાનશાહના મંદિરનો એક શિક્ષાલેખ, અને તેનો સારાંશ જામનગર નિવાસી શ્રાવક હીંગલાલ હંસરાજ પોતાના ‘જૈન ધર્મનો પ્રાચીન દતિહાસ’ ભા. ૨ પે. ૧૭૪ માં આપ્યો છે; તે જોવાથી વિશેષ માદિની મળશે. આવીજ રીતે આ મંદિરોનું વર્ણન ‘વિજયનદામ્બુદય-કાવ્ય’ પે. ૧૦૩ માં પણ આપવામાં આવ્યું છે.

આચાર્ય શ્રીવિજયમેનસુદિ દેવગામમાં જોમાસુ કર્ણા ધર્મી જામનગરના જામરાજના પ્રધાન શ્રાવકોએ મેકલેલા શ્રાવકોની વિનિતિથી જામનગરમાં

તમાચી(?)ના વખતમાં અઢારે વર્ષના લોકો સુખરૂપ રહીને પોતપોતાનાં કામ કરતા હતા. અહિં જૈનોનાં અનેક શિખરખંધ દેરાસરો હતાં.

આ નગરમાં ચોશવંશનો કલ્યાણશાહ નામનો વ્યવહારીયો અને તહેની જયવંતી નામે સુશીલા પત્ની રહેતાં હતાં. આ દંપતીને ગોવર્ધન નામનો પુત્ર-હતો. એક વખત અંચલગચ્છીય રામચર-

પધાર્યા હતા. તહેમનો અહિં ધણો સત્કાર થયો હતો, જામરાજ રાઉલ પણ તહેમને વંદન કરવા આવ્યો હતો. આવકાએ ધણું દાન અને ઉત્સવો કર્યા હતા. છેવટે આવકાના અત્યાગ્રહથી સૂરિજીએ ચોમાસુ પણ અહિંજ કર્યું હતું. વિગેરે હકીકત માટે જૂઓ વિજયપ્રશસ્તિ મહાકાવ્ય, પે. ૬૮૦, શ્લોક, ૨૨ થી ૩૧.

ગ્રામીન તીર્થમાળાઓમાં પણ જામનગર (નવાનગર) નું નામ ઠેકાણે ઠેકાણે આવે છે. જહેમ સૌભાગ્યવિજયજીએ પોતાની તીર્થમાળામાં અને શીલવિજયજીએ પોતાની તીર્થમાળામાં નામ લીધું છે. (જૂઓ, તીર્થમાળા સંગ્રહ પે. ૯૭ કડી ૧૧, પે. ૧૦૩ કડી ૨૨.)

પંચાસ ઉત્તમવિજયજીએ પણ આ નગરમાં ચોમાસું કર્યું હતું, એમ શ્રીપદ્મવિજયજી પોતાના ખનાવેશ, ' ઉત્તમવિજયજી નિર્વાણરાસ ' માં લખે છે.

(૨) અમરસાગરસૂરિ શ્રીકવ્ય જુસાગરસૂરિના શિષ્ય, ઉદયપુરના રહીશ. શ્રીમાલ્લાતીય, પિતાનું નામ ચોધરી ચોધા અને માતાનું નામ સોના હતું. મૂળનામ અમરચંદ સં. ૧૬૯૪ માં જન્મ. સં. ૧૭૦૫ માં દીક્ષા. સં. ૧૭૧૫માં ખંભાતમાં આચાર્ય પદવી, સં. ૧૭૧૮ માં કચ્છ દેશના જુજન-ગરમાં ગચ્છેગપદ અને સં. ૧૭૬૨માં ધોળકામાં નિર્વાણ. અંચલગચ્છની અંદર આ એક પ્રાભાવિક આચાર્ય થઇ ગયા છે. જામનો પરિચય, શ્રીનયન-શેખરે ' યોગરત્નાકર ચોપાઇ ' માં આ પ્રમાણે આપ્યો છે:—

" સંવત સતર છત્રીસઘ જાણિ ઉત્તમ આવણુ માસ વપાંણિ;
સુકલપક્ષ તિથિ ત્રીતીયા વર્ણો જુદ નારસ ગુલ વેશા ભર્ણી. ૯૧
શ્રીઅંચલગચ્છિ ગિર્યા ગચ્છપની મહા મુનીસર મોટા મની;
શ્રીઅમરસાગરમૂરીસર જાણુ તપતેજઘ કરિ જપઘ ભાણુ. ૯૨

સાગરસૂરિના પટોધર શ્રીવિદ્યાસાગરસૂરિ, ન્હાનાં મોટાં અનેક શહેર, પુર અને નગરોમાં વિહાર કરતા કચ્છ દેશના ભુજ નગર-માં આવ્યા. અહિંના ટોડરમહાના પુત્ર ઠાકરશીએ ઘણું ધન ખરચીને શુરનો પ્રવેશોત્સવ કર્યો. શુરએ જૈનધર્મનો ઉદ્યોત કરવા રાઓ ગોડજીને પ્રતિજ્ઞા કર્યો અને પર્યુષણ પર્વમાં પંદર દિવસ અમારી પળાવાનો ઠરાવ કરાવ્યો.

આજ કચ્છદેશમાં તે વખતે દેવશુરનો વિરોધી પ્રતિભોત્યાપક મોટો કદાવ્રહી મૂલચંદ્રનકપિ નામનો કુમતિ રહેતો હતો. તેને રાજાની હજૂરમાં બોલાવીને શાસ્ત્રચર્ચા કરી વિદ્યાસાગરસૂરિએ તેણે માન-ખંડન કર્યું, અને ત્યાંથી ઠાકી મૂક્યો. આ સમયમાં જામનગરથી કદ્યાણુશાહ, તેની પત્ની જયવંતી અને કુંવર ગોવર્ધન એ ત્રણે ત્યાં આવ્યાં, અને શુરને વંદણા કરી. શુરએ દેશના દેતાં ગોવર્ધન-કુમારની સ્થામે બોધું, તેનામાં ઉત્તમ સામુદ્રિક લક્ષણો બેઠ શુરએ કહું કે— આ છોકરાનાં ચિહ્નો એવાં છે કે—કાંતો તે કાઠ

સુવિહિત ગચ્છતણા સિલુગાર જીણું જીણું કાંમ વિકાર;
મોહરાય મનાવ્યો હારિ કષાય દૂરધ કાધા ચ્યાર. ૯૩

આચાર્યના ગુણ છત્રીસ તિણિ કરિ સોદધ વિસવાસ;
યુગપ્રધાન ખિરદ જેહનધ રામ રાણા માનધ તેહનધ. ૯૪

તાસ તણુધ પપિ શાખા ઘણી એકએક પાંદિ અધિધી બણી;
પંચ મહાવ્રત પાસધ સાર ઇસા અજધ જેહના અણુગાર. ૯૫

તે શાખામાદિ અતિ બલી પાલીતાણી શાખા ગુણનિશી;
પાસિતાચાર્ય કદીધ જેદ દૂઆ ગજપતિ જે ગુણજેદ. ૯૬

આ ઉપરથી સમજાય ૩—પાલીતાણીયશાખા, શ્રીઅમરસાગરસૂરિની પરંપરામાંથીજ નિકળેલી એક શાખા છે. આગળ આલતાં કવિ નયનશેખરે આ શાખાના શ્રીપુણ્યતિલકસૂરિથી લઈને પોતા મુખીની પરંપરા બતાવી છે. (આ યોગરતનાકરચોપાધની એકપ્રતિ ભાવનગરના શ્રીકસ્તૂર-સાગરજીના ભંડારમાં છે)

મોટી પદવી પામશે, અથવા તો તે ગણધર (આચાર્ય) થશે. ' માતા-પિતાએ પ્રસન્નતાપૂર્વક કહ્યું કે- ' આ પુત્ર આપનેજ ંહારા- વીએ છીએ, આપ તહેને દીક્ષા આપો. ' શ્રીવિદ્યાસાગરસૂરિએ ધર્મનું હિત જોઈ ગોવર્ધનને દીક્ષા આપી, અને તહેનું નામ જ્ઞાનસાગર પાડ્યું. પછી તેઓ શિષ્યને સાથે લઈને કચ્છદેશમાં વિચરવા લાગ્યા.

જ્ઞાનસાગરે શુર પાસે શાસ્ત્રાભ્યાસ કરવા માંડ્યો, અને અનેક શાસ્ત્રોનું જ્ઞાન મેળવીને જ્ઞાન-સાગર (જ્ઞાનનો દરિયો) એ નામને ચરિતાર્થ-સાર્થક કર્યું.

અનુક્રમે વિદ્યાસાગરસૂરિ માંડવી, મુન્દરા (મુન્દ્રા) માં વિહાર કરીને અંજાર આવ્યા. આ વખતે સર્વ સાધુઓના પરિવાર સાથે સૂરિજીએ ચોમાસુ અંજારમાંજ કર્યું, અને ઘણાં શ્રાવક-શ્રાવિકા-ઓને જ્ઞાનસંપન્ન કર્યા. આ પછી, અહિંથી વિહાર કરીને શુર દક્ષિણ દેશમાં ઉતર્યા. દક્ષિણના જાલાણા શામમાં તહેમનો બહુમાન ભર્યો પ્રવેશોત્સવ થયો. શુરએ અહિં ઘણા નાર્સતકવાદીયોને સદુપદેશ દઈને શ્રાવક કર્યા. અહિં વળી બુરહાનપુરના સંઘે શુરને બુરહાનપુર પધારવા માટે સામ્રાટ વિનંતિ કરી. શુર બુરહાનપુર પધાર્યા. જ્યે ઉત્સવપૂર્વક સામૈયું કર્યું. આ ગામમાં દૂંઢકોનું જોર કંઈક વિશેષ હતું; શુરને આ ગામમાં પધારવાનું હતું, તે સમયમાં રણુછોડઝપિ નામના એક દૂંઢકસાધુ હતો; તેઓ તો શુરને આવતાજાણીનેજ પલા-યન થઈ ગયા. અહિં શુરએ વિશેષાવશ્યક ગ્રંથ સાર્થ સંભળાવીને કેસ્તૂરશાહ નામના શ્રાવકને પ્રતિભાષ કર્યો. અહિંથી શુર અંત-રીક્ષણ પાર્શ્વનાથની યાત્રાએ ગયા, અને શ્રીપાર્શ્વનાથને ભેટીને પોતાનું જાત્ર નિર્મળ કર્યું. એવી રીતે દક્ષિણનાં બીજાં પણ ઘણાં તીર્થોની યાત્રાઓ કરી, તેમ શ્રાવકોએ પણ અનેક પ્રકારના લાભો લઈ જન્મ સફળ કર્યો.

એ પ્રમાણે ઠેકાણે ઠેકાણે અનેક મિથ્યામતિયોને સમજાવતા સમજાવતા શુર ઝોરંગાબાદ આવ્યા. અહિંની સાકરબાઈએ ધૂમ-

ધામપૂર્વક સામૈયું કર્યું અને ગુરુને સોનારૂપાના કૂલોથી વધાવી લીધા. અહિં વળી સૂરતના સંઘની વિનતિ આવી. તેથી વિહાર કરતા કરતા ગુરુ સૂરત આવ્યા. સૂરતમાં ખુશાલશાહે મ્હોટી ધૂમ-ધામથી ગુરુનો પ્રવેશોત્સવ કર્યો. અહિં અનુકૂળ સ્થાન જોઈને ગુરુએ ચક્રેશ્વરીનું આરાધન કર્યું. એક વખત ચક્રેશ્વરીએ હાજર થઈને કહ્યું કે-‘જ્ઞાનસાગરને પદવી આપજો,’ ગુરુ હર્ષિત થયા. એક વખત ગુરુ પાટપર બેસી વ્યાખ્યાન આપતા હતા, તે વખતે સંઘે વિનતિ કરી કે-‘મહારાજ ! પટોધરની સ્થાપના કરીને અમારી હોંશ પૂરી કરો.’ ગુરુએ તે વાતનો સ્વીકાર કર્યો. અને તુર્ત જોશીને બોલાવવાની મુદ્દત જોવાયું. કાર્તિક સુદ ત્રીજને રવિવારનું મુદ્દત નક્કી કર્યું. ખુશાલશાહ, મંત્રી ગોડીદાસ અને જીવણદાસે અપૂર્વ મહોત્સવ આરંભ કર્યો. સર્વ સ્થળે માણસો મોકલીને સંઘોને તોડાવ્યા. આ ઉત્સવ ઉપર અનેક દાતા, ભુક્તા, અને ધનપતિ લોકો એકઠા થયા; એટલુંજ નહિ પરંતુ અનેક સ્થળેથી ગીતાર્થ મુનિરાજો પણ આવવા લાગ્યા. સોરઠ, ગુજરાત, વઢીઆર, માલવ, દક્ષિણ, પૂર્વ, હાલાર, કચ્છ, વાગઠ અને મારવાડ વિગેરે દેશોથી મ્હોટા મ્હોટા સાધુઓ હર્ષભેર આવવા લાગ્યા. કોઈ પડિત, તો કોઈ તપસી, કોઈ તાર્કિક, તો કોઈ જપેસરી, કોઈ વૈયાકરણિ, તો કોઈ નૈયાયિક, કોઈ જોશી, તો કોઈ જ્ઞાની અને કોઈ ધ્યાની તો કોઈ ક્રિયાપાત્ર એવા વિવિધ વિષયોમાં વિશારદતા ધરાવતા સવાસો સાધુઓ લેગા થયા. ઉત્સવને દિવસે ધવળમંગળો ગવાવા લાગ્યાં. સાથીયા પૂરાયા. એ પ્રમાણે ઉત્સવપૂર્વક સં. ૧૭૬૭ ના કાર્તિક સુદ ૩ રવિવારને દિવસે જ્ઞાનસાગરને પદવી આપી. ત્હેમનું નામ ઉદયસાગરસ્મૃદિ

(૧) જ્ઞાનસાગર જામણે સૂરતમાં રહીને ‘જીવણદાસ રાસ’ બનાવ્યો છે. તેનો રમ્યા સંવત્ આ છે:—

“ સંવત્ નવ નિધિ મુનિ શશિ માને (૧૭૬૭) મુદિત રહી ગોંમાસા
આસાદ સુદિ દ્વિતીયા સિદ્ધયોગે પૂરણ કીધ એ રાસ રે ” ૧૮

પાડયું. આ વખતે ખુશાલશાહ, મંત્રી ગોડીદાસ અને તહેમના
ભાઈ જીવણે ઘણી પ્રસન્નતા પૂર્વક બહોળે હાથે ધન વાવર્યું.
ચોરાશી ગચ્છના સાધુઓને તહેમણે અશન અને વસ્ત્રો બહોરાબ્યાં.
યાચકોને દાન આપ્યાં અને સાધર્મિકવાત્સલ્ય કર્યું. એ પ્રમાણે વિધિ-
પદ્ધતિ ગચ્છપતિ ઉદયસાગરસૂરિ થયા.

હવે વિદ્યાસાગરસૂરિએ સંઘ સમક્ષ કહ્યું કે:—‘ મહારૂં
આયુષ્ય પૂરું થવા આવ્યું છે, માટે હું જિન ભગવાનનું ધ્યાન ધરીને
અણુસણુ આદરીશ. આ પટોધરની ત્હમે સેવા કરજો, અને તહેમને
સારી રીતે માન આપજો. ’

એ પ્રમાણે સંઘને ભલામણ કર્યા પછી ઉદયસાગરસૂરિને
પણ કહ્યું કે:—“ આ અંચલગચ્છની મહોટી ગાદી છે. તહેને ત્હમે
ચત્નથી સંભાળજો. મહાવીર ભગવાનનું શાસન હીંપાવજો, ધર્મનું
ધ્યાન નિરંતર ધરજો અને મહારી શિખામણો બરાબર સ્મરણમાં
રાખજો. ત્હમે સમજી અને જુદિમાન પણ છો. ”

તે પછી વલ્લભસાગર, ક્ષમાસાગર અને સુંદરસાગરને બોલાવીને
તહેમને પણ યથાયોગ્ય શિખામણો આપી રાજી કર્યાં. તદનન્તર ચારે
શરણાનો આદર કરીને, સર્વ પ્રકારની આલોચણ કરી ગચ્છપતિ
વિદ્યાસાગરસૂરિએ અણુસણુ કર્યું. આ નિમિત્તે સંઘે ગુરૂને

અતે—

“ હતિ શ્રીચંચલગચ્છાધિરાજસકલભટ્ટારકચક્રચક્રવ-
ર્તિસમાનર્વિદ્યતર્પદ્મીમનીભાલસ્યલતિલકાયમાનપૂજ્યપુરન્દરપૂત્રયમ-
દ્વારકશ્રીશ્રી૧૦૮શ્રીવિદ્યાસાગરસૂરીશ્વરાણાં શિષ્યપંઢિતશ્રીજ્ઞાનસા-
ગરગણિવિરચિત્તે શ્રીપૂજાધિકારે ગુણવર્મચરિત્રે પ્રાકૃતતંબંધે પુણ્યપ-
વિત્રેસપ્તદશનાટ્યપૂજા કથાવર્ણનો નામ પષ્ટેઽધિકારઃ સમાપ્તઃ ”

(આ પ્રતિ ઉદેપુરના ગોડીજીના ભંડારમાં છે.)

સુખડી દાખલ આઠહજાર ઉપવાસ, અનેક છટું (લાગટ ખે ઉપવાસનો એક છટું કહેવાય) અનેક અર્દુમ (લાગટ ત્રણ ઉપવાસનો એક અર્દુમ કહેવાય), નવલાખ નવપદનો જાપ અને ળીજાં યાત્રા-દાગ વિગેરે કરવાનું પણ કહ્યું. તે પછી જરાબર ત્રણ દિવસનું અણસણ પુરું કરીને કાર્તિક શુદ્ધ પંચમે મંગળવારના દિવસે વિદ્યાસાગરસુરિ,^૧ દેવગતિ પામ્યા.

શુરનો નિર્વાણ થતાંજ સૂરતના સંઘે બહુ શોકપૂર્વક નિર્વાણાત્સવની સામગ્રી કરવા માંડી. શુરને પધરાવવા ઘણું ધન ખર્ચીને સોના જેવી જગમગ કરતી એકવીસ ખંડવાળી માંડવી શુરના હેઠને પવિત્ર જગથી સ્નાન કરાવીને ઉત્તમ વસ્ત્રો પહેરાવ્યાં અને સૂખડ, કેસર તથા કસ્તૂરીનો અંગલેપ પણ કર્યો. તે પછી શુરને માંડવીમાં ખેસાડ્યા. વાજિત્રો વાગવા લાગ્યાં. લોકો જયજયકાર કરતા સોનાનાં કૂલોએ વધાવવા લાગ્યા, મ્હોટા મ્હોટા ધનપતિ અને રાજદરબારી અધિકારીયો ભેગા થયા. પાંચશેર કૃષ્ણાગરૂ ધૂપ, ઓગણીસ મણ સૂખડ, બાવીસ તોલા કપૂર, ૩૪ શેર કુંદરૂ, ૨૦ તોલા કસ્તૂરી અને અબર તથા રૂબો વિગેરે દહનક્રિયા માટે લીધાં. એ પ્રમાણે લઈ જઈને શુરનો અગ્નિસંસ્કાર કર્યો. ચિતા ઉપર ઘીની ધારા વર્ષાવવામાં આવી. એ પ્રમાણે અગ્નિસંસ્કાર પૂર્ણ કરીને લોકો આંસુ ગાળતા તથા શુભગાન કરતા સ્નાન કરીને દેરાસરે ગયા અને દેવવંદન કર્યું. પછી ઘણું ધન ખર્ચીને સંઘે હાંસપૂર્વક શુરના પગલાનું સ્તૂત કરાવ્યું. એ પ્રમાણે શુરનો નિર્વાણાત્સવ પૂરો કર્યો.

(૧) વિદ્યાસાગરસુરિનો કન્થદેશના ખીરસરા જંદરમાં સં. ૧૭૪૭ ના આસો વદિ ૩ જન્મ, પિતા કર્મસિંહ, માતા કમલાદે. સં. ૧૭૫૬ ના શકવત્ સુદિ બીજી દીક્ષા, સં. ૧૭૬૨ ના આવણ સુદિ ૧૦ ના દિવસે ધોલકામાં આત્યાયિક પદ, સં. ૧૭૬૨ ના કાર્તિક વદિ ૪ શુક્રવારે માતરમાં બહારક પદ અહિં હજારો વિશેષાવરણની પાચના કરી સં. ૧૭૬૭ ના કાર્તિક સુદિ પાંચમે નિર્વાણ.

હવે નવા પટ્ટોધર ઉદયસાગરસૂરિનો પ્રતાપ વધવા લાગ્યો. પવિત્રતામાં બીજા ગૌતમ જેવા, વિદ્યામાં બીજા વજ્રકુમાર અને શીલ-માં જગન્નૃસવામી જેવા ઉદયસાગરસૂરિ વિધિગચ્છને દીપાવવા લાગ્યા. ગુરૂ સંઘ સાથે નવસારીની યાત્રાએ ગયા. વેણીશાહના સુત ખુશાલ-શાહે ત્યાં સંઘ જમાવ્યો અને નવું તીર્થ પ્રકટ કર્યું. નવસારીના ઘણા પારસીઓને કુરાન શરીફ (?) ખતાવી, તહેમને હિંસામાં પાપ હોવાનું સમજાવ્યું. આથી ઘણા લોકો તે વાતને સમજી ગયા અને બધા ખુશી થયા.

અહિંથી બીજે કેટલોક સ્થાને વિહાર કર્યા પછી સૂરતના ખુશાલશાહે શત્રુજયનો સંઘ કાઢવાનો નિશ્ચય કર્યો અને ગુરૂને સાથે પધારવા વિનંતિ કરી. મંત્રી ગોહીદાસ, તહેમના બંધુ જીવજી અને ધર્મચંદ્રશાહ પણ સંઘમાં સામેલ થયા. નર-નારીનો મોટો સમૂહ સંઘમાં સાથે આવ્યો. ધીમે ધીમે સંઘ શત્રુજય આવ્યો અને પ્રભુનાં દર્શન કરીને કૃતાર્થ થયો. અહિં વિદ્યાસાગરસૂરિનાં પગ-લાંની સ્થાપના કરી. અને સંઘે ઘણું દ્રવ્ય ખરચીને અનેક પ્રકારની બક્ષિતપૂર્વક યાત્રા કરી.

વળી ઉદયસાગરસૂરિએ પાલીતાણાના આવકોને ઉપદેશ કરીને પોતાના રાગી કર્યા અને એક ઉપાશ્રય કરાવરાવી પોતાના સાધુઓને ચોમાસુ રાખ્યા. ઘણા કુમતિ લોકો અહિં પણ તહેમની સાથે વાહ

(૧) નવસારી, એ ઘણું જૂનું નગર છે. વિક્રમની તેરમી સતાબ્દમાં થયેલ શ્રીજિનપતિસૂરિએ પોતાની તીર્થમાળામાં ‘શ્રી નવસારીપુરે’ આ પ્રમાણેનો ઉલ્લેખ કરેલો છે. આવીજ રીતે આ નવસારીનો પ્રાચીન ધણી તીર્થમાળાઓમાં ઉલ્લેખ થયેલો જોવાય છે. જહમ, શીલવિજયજીએ પોતાની તીર્થમાળામાં, વાચનાચાર્ય શ્રોમેરૂડીર્ત્તિએ પોતાની તીર્થમાળા-માં અને શ્રીજિનવિજય ઉપાધ્યાયે પોતાની તીર્થમાળામાં નવસારીનું નામ ગણાવ્યું છે. વળી આ તીર્થમાળાઓમાં આવેલા ઉલ્લેખ ઉપરથી અહિંના ‘પાર્થનાથ’ની પ્રસિદ્ધિ હોવાનું જણાય છે. (જૂઓ. તીર્થમાળા સંશ્લેષ પૃ. ૧૨૧, કડી ૧૧૧, પૃ. ૧૪૪ કડી ૨૦, પૃ. ૧૯૪ કડી ૧૩.)

કરવા આવ્યા, પરન્તુ લેમને સૂત્ર-સિદ્ધાંતો જતાવીને પ્રતિભાપૂજક
જનાવ્યા. આથી શુરનો યશ બહુ વિસ્તાર પામ્યો.

સંઘે હવે પાછા કરવાનો વિચાર કર્યો. શુરને લેમજો અતિ
આગ્રહપૂર્વક વિનતિ કરી કે—‘આવતું ચોમાસું સૂરતમાં કરીનેજ
પછી આપ ગમે ત્યાં વિહાર કરજો’ સંઘનો આગ્રહ જોઈને શુર સંઘ
સાથે સૂરત આવ્યા. સૂરતમાં શુભ મૃદુત્તે ધૂમધામ પૂર્વક પ્રવેશ કર્યો
ને ચોમાસુ રહ્યા. આવખતે બ્રાહ્મણો લેમની સાથે વાદ કરવા આવ્યા
પરન્તુ તર્કશાસ્ત્રમાં લેમની સાથે વાદ કરીને લેમને (બ્રાહ્મણોને)
પરાજિત કર્યા અને મદ ઉતારી નાંખ્યો.

ચોમાસુ પૂર થયા પછી પોતાના સાધુઓના મ્હોટા સમુદાય
સાથે પોતે વિહાર કરી સદ્ગુપ્તેશ દેતા વડોદરે આવ્યા. અહિં દેવચંદ-
ના સુત તેજપાળે શુરના આગમનથી વિવિધ પ્રકારના ઉત્સવો કર્યા.
અહિં હાલોલ, ઠાલોલ થઈને કાલિકાળ(ચાંપાનેર)ની યાત્રા કરી અને
સાચા દેવને જોયા. અહિં વળી ગોધરાનો સંઘ વિનતિ કરવા આવ્યો,
એટલે દોડમાસ રહીને શુર ગોધરે પધાર્યા. ત્યાં સંઘ ચોમાસુ રહે-
વાને મંજૂર આગ્રહ કર્યો, એવામાં અમદાવાદ પધારવા માટે ઘણાજ
આગ્રહ પૂર્વક વિનતિનો પત્ર આવ્યો. આથી શુરએ અમદાવાદ તરફ
પ્રયાણ કર્યું. શુર આવે છે એમ જાણી અમદાવાદના શ્રાવકો બહુ ખુશી
થયા અને મ્હોટા ઠાકથી પ્રવેશોત્સવ કર્યો. ચોરાશી ગમ્મતા સાધુ અને
શ્રાવકો તથા નવાબના ચોપદાર, અનેક ઘોડા, હાથી અને પાલખીઓ-
ની સાથે સામેયું કરવા સામા આવ્યા. ગીત ગાન અને આદરમાન
સાથે મોટા ઠાકથી વાજતે ગાજતે શુર શહેરમાં ઉપાશ્રયે પધાર્યા.
અહીંના શા. ખુશાલ ભગવાનદાસ, શા. ખીમચંદ હર્ષચંદ, શા. હર-
ખચંદ શિખરચંદ તથા જગજીવનદાસ અને શા. પ્રેમચંદ હીરાચંદે
નવાંગ પૂજા, પ્રભાવના વિગેરે દ્વારા ઘણું ધન વાવર્યું. શુર હંમેશાં વિ-
શેષાવશ્યકતું બ્યાખ્યાન વાંચતા અને ઘણા શ્રાવકો ભક્તિ ભાવથી સાં-
ભળતા. એવામાં વળી કુચ્છ દેશથી ખાસ માણસોએ આવીને વિનતિ

કરી કે—‘કચ્છનો સંઘ આપની બહુ વાટ જૂઓ છે, માટે આપ ત્યાં પધારો’ આ પ્રમાણે શ્રીઉદયસાગરસૂરિ^૧ અનેક વિદ્યાગુણસંપન્ન મોહ-મિથ્યાત્વને દૂર કરતા જયવંતા વર્તો.

(૧) ઉદયસાગરસૂરિ—નવાનગર (જામનગર) ના શા. કલ્યાણુજી અને તહેમનાં પત્ની જયવંતીના પુત્ર, સં. ૧૭૬૪ માં જન્મ, સં. ૧૭૭૭ માં દીક્ષા, સં. ૧૭૮૭માં આચાર્યપદ સં. ૧૭૯૭ ના માગસર શુદ્ધિ ૧૩ ના દિવસે ગચ્છેશ્વર અને સં. ૧૮૨૬ના આશ્વિન શુકલ બીજના દિવસે સૂરતમાં નિર્વાણ. જ્ઞાનસાગર અને ઉદયસાગરસૂરિ પ્રાયઃ એકજ છે.

આ આચાર્યશ્રીના શિષ્ય ઉપાધ્યાયશ્રી દર્શનસાગર ગણિએ સં. ૧૮૨૬ ના કાર્તિક વદિ ૪ શુક્રવાર પંચસંયતવિચારની પ્રતિ લખી છે.

(આ પ્રતિ ખાલીતાણુમાં વીરળાઇ પાઠશાળાના બંદારમાં છે.)

આ આચાર્યશ્રીએ ‘સ્નાતૃપંચાશિકા’ નામનો એક ગ્રંથ બનાવ્યો છે. જોનેનો રચ્યાસંવત પ્રસ્તિમાં આ આપ્યો છે.

“ ચર્ચેડ્વિસ્વાર્થેદુમિતે સુરમ્યે શ્રીવૌપમાસે ચ વલક્ષપત્તે ।

શ્રીપૂર્ણિમાયાં શશિવાસરે ચ શ્રીપાદલિપ્તાલ્પપુરે સુરાદ્દે ” ॥૬॥

આ ઉપરથી ૨૫૪ જણાય છે કે—ખાલીતાણુમાં સ. ૧૮૦૪ ના વૌષ્ઠ શુદ્ધિ ૧૫ ને મોમવારના દિવસે આ ગ્રંથની રચના કરેલી છે, વળી આગળ ચાલતાં કવિએ પણ જણાવેલ છે કે—

“ શ્રીયોગ્યવિમલસાધોસ્તથા શ્રીદર્શનાંબુધૈઃ ।

અમ્યર્થતથા રચિતો ગ્રંથોડયં બોધિતઘ્ધવે ॥ ૭ ॥

શ્રીમાલિવંશે ગુરુદેવમક્તઃ કીકાસુતઃ શ્રીકષરાભિધાનઃ ।

તદીયસંપેન સમં ચ યાત્રાં કુર્વન્ કૃતોડયં જિનરાજમક્ત્યૈ ” ॥૮॥

અર્થાત—યોગ્યવિમલસાધુ અને દર્શનસાગરની પ્રાર્થનાથી આ ગ્રંથની રચના કરવામાં આવી છે. અને તે પણ શ્રીમાલીવંશીય દેવગુરુકૃત કીકાના પુત્ર કચ્છરાએ કાઢેલા સંઘની સાથે યાત્રા કરતાં જિનરાજની ભક્તિને માટે રચ્યો છે. (જૂઓ. પીટર્સનનો ત્રીજો રીપોર્ટ પૃ. ૨૩૯)

૧/ સંવત ૧૭૬૮ માં પોસ માસની કશમી ને સોમવારે 'અંબરમાં ચોમાસુ' રહીને વાચક મેરુલાલના શિષ્ય સહજસુંદર અને સહજસુંદરના શિષ્ય નિત્યલાલે શુરુસેવા નિમિત્તે આ રાસ રચ્યો છે.

આ ઉપરથી જણાય છે કે—ઉદયસાગરસુરિ ખાલીતાણે એકલા થયેલા સંધવી અંદર પધાર્યા હતા. આ અંધનું વર્ણન પં. મતિરાને પોતાની બનાવેલી તીર્થમાળામાં પણ વિસ્તારથી કર્યું છે. તેની અંદર સખવામાં આમ્ણુ છે—

“ હમ અનેક સંધવી બહુ મિથ્યા કરવા જિનવર આણુ; વિં

સૂરતિધી વિધિપદ્ધિ આવીયા ઉદયસાગરસુરિ આણુ. વિં શ્રી. ૪

|| ,

(તીર્થમાળા સંમહ પૃ ૧૮૪)

(એક વખત જામનગરનાં દેરાસરોની આશાતના મિથ્યાત્વીઓએ કરવાથી દેરાસરે બંધ રહ્યાં હતાં. તે પછી જામની પાસે જ્ઞહારે શા. તલકસી જેસાણીની કામદારી થઈ, ત્હારે ફરીથી દેરાં મુમરાવી બિંબોની પ્રતિષ્ઠા કરી હતી. આ વખતે દેરાસરની સર્વ માડણીનો લેખ, જહે વિસર્જન થયો હતો, તે આ ઉદયસાગરસુરિજીના ઉપદેશથીજ પાછો મળ્યો હતો. અને શા. વેલજી ધારશીએ સં. ૧૮૫૦ ના મહારુદ્ધિ ૪ શનિવારે મુલ ઠેકાણે રધાપ્યો હતો (જૂઓ જૈનધર્મનો પ્રાચીન મં. ભા. ૨, પૃ. ૧૮૧)

(૧) નિત્ય લાલ, એ અદારમી સતામિદના એક સાગ કવિ તરફ લે ખાયા છે. તેમની 'વિદ્યાસાગરસુરિ સ્તવન' સદેવચ સાવનિંગા ચોપાધ' વિગેરે પણી કૃતિઓ છે. 'સદેવચ સાવનિંગા ચોપાધ' ચોવીમં દાળોનો મોટો રામ છે કવિએ રાસની આ પ્રમાણે પ્રશસ્તિ આપી છે.—

“ અંગસગચ્છપતિ અધિક પ્રતાપી વિદ્યાસાગરસુરિ રાયા રે.

જમવલ્લભ શુરુ આંન સવાધા કિતવચ્છસ સુપદાયા રે. ભ૦ ૧૦

આણુવહિં શિર નિશિદિન તેહની પાદલકિત વરદાધ રે.

મેરુલાલ, વાચક પદધારી જગજસ કીર્તિ સોહાધ રે. ભ૦ ૧૧

શિષ્ય તેહના મુખધારી વાચક સહજસુંદરે શુરુરાયા રે.

તાસ કૃપાર્થી રાસ એ ગાયો નિત્યલાલ પડિત સુખ પાયા રે. ભ૦ ૧૨

નગરમાંહિં સરતિ ર મીલો આવકવરે નગીના રે;

દેવશુરના રાગી દહ ધરમી જીનપર ભગતે બીના રે. ભ૦ ૧૩

વૃદ્ધિવિજયગણિ રાસ.

આ આર્યાવર્તમાં સત્તરહજાર ગામોથી વિભૂષિત ગુજરાત દેશમાં શ્રીસંજેશ્વર પાર્શ્વનાથનું મહોટું તીર્થ છે. એક વખત આજ ગુજરાતના અણહિલપુરમાં ઘણા ભાવી શ્રાવકો રહેતા હતા. વળી અહિંના શ્રીપંચાસરા પાર્શ્વનાથ અને નારણપુર પાર્શ્વનાથ તેમ કેકોપાર્શ્વનાથ, ભાલોપાર્શ્વનાથ, ખાસ કરીને વંદન કરવા યોગ્ય છે. આ સિવાય

તે સંધના આગ્રહથી એ મેં રાસ રચ્યો ઉઝાસે રે;

દેશીની ચતુરાઇ આણી અનુભવ ને અભ્યાસે રે.

ભ૦ ૧૪

સંવત સતરસે બ્યાસીએ સુંદર માધવ માસે રે;

સુદિ સાતમ શુધવાર અનોખમ પૂરણ થયો સુવિલાસે રે.

ભ૦ ૧૫

ચોવીસે ઢાલે કરી રાસ રસીક પ્રમાણે રે;

તે સુણુતા નિત હોળે સફુને ધરિધરિ કોડી કલ્યાણે રે." ભ૦ ૧૬

(આ રાસની એક પ્રિન ખાલીતાણુના વીરબાઇ પાક્યાળાના ભંડારમાં છે.)

(૧) સત્તરહજાર એ ગુજરાતનાં પ્રસિદ્ધ ગામોની સંખ્યા આપેલી છે.

આજ પ્રમાણે પ્રસિદ્ધ કવિ નડપભાસે પણ પોતાના બનાવેલા હીરવિજય-સુરિરાસમાં ગુજરાતનું વર્ણન કરતાં લખ્યું છે,—

આરજ દેશમાં ઉત્તમ ગુજરાતો સત્તરસહસ્ર જિહાં ગામ વિખ્યાતો

એટલે પ્રસિદ્ધ રાસ અને હીરવિજયસુરિ રાસ, બન્નેમાં ગુજરાતને સત્તર હજાર ગામોથી વિભૂષિત બતાવ્યું છે, જ્યાં વિનયચંદ્રસુરિએ પોતાની કાવ્ય-શિક્ષામાં જ્યાં ઘણાં નગરો અને દેશોને વિશેષણો આપ્યાં છે, ત્યાં ગુજરાત માટે લખ્યું છે:—‘સપ્તતિસહસ્રાણિ ગુર્જરો દેશઃ પારતત્રા ।’ એટલે ગુજરાતને ‘સિત્તર હજાર’નું વિશેષણ આપ્યું છે. અમારા વિચાર પ્રમાણે ‘સિત્તર હજાર’ એ વિશેષણ ઠીક છે.

આજ નગરમાં બુદ્ધિમાન (મહાવીર), શાન્તિનાથ, સુપાર્શ્વનાથ, ચંદ્ર-
પ્રભ, ચિંતામણિ પાર્શ્વનાથ, વાહીપાર્શ્વનાથ, નેત્રીશ્વર, મહાવીરનાથ,
શામળાપાર્શ્વનાથ, ચંદ્રપાર્શ્વનાથ અને બીજા જિનેશ્વરોનાં
શેરીએ શેરીએ દેવાસરો વિદ્યમાન છે.

આવાં અનેક ઉત્તમોત્તમ ગાંધોથી વિભૂષિત ગુર્જર દેશના
ધાણુધાર પ્રદેશમાં પાણ્ડુપુરનામનું પણ નગર છે કે—જ્યાં પ્ર
હલાદનપાર્શ્વનાથનું લગ્નમંદિર વિરાજમાન છે. એક વખતે આજ
મંદિરમાં પ્રતિદિન એક મુઠો અક્ષત અને સોલ તથા સોપારીઓ
લગવાન 'આગળ ચઢતી હતી. (કેટલાં મનુષ્યો દર્શન કરવા
રોજ આવતાં હશે, તેનું અનુમાન 'આથી સહજ થઈ શકે છે.)
આની નજીકમાં તારણગિરિ, કે જહને 'તારંગો કહેવામાં આવે

(૧) તારંગી, એ જોનેનું પ્રસિદ્ધ તીર્થસ્થાન છે. 'તારંગે શ્રી અન્નિત
નાથ' એ વાક્ય પ્રાચીન તમામ જૈન નામધારીને કંઈક હશે અર્થે એક મહોટા
પહાડ છે, તેના ઉપર એક તથા માળનું મોટું—વિશાળ-રમણીય મંદિર છે
આ મંદિર રાજા કુમારપાળે, કલિકાલસર્વત્ર શ્રીહિમચંદ્રાચાર્યના ઉપદેશથી
બંધાવ્યું હતું. આ હકીકત 'મહાવક ચરિત્ર' માં આ પ્રમાણે લખી છે —

■ તત્પ્રાસાદવિધાનેષ્ઠ પ્રમુરોદિત્ત સ્ફુટમ્ ।

ગિરૌ તારંગનાગાલ્યેડનેકસિદ્ધોન્નતસ્થિતૌ ॥ ૭૧૯ ॥

વિહારઃ ઉચિતઃ શ્રીમન્નચ્ચસ્થાનવૈમનાત્ ।

શત્રુંજયાપરામૂર્તિર્ગિરિરેવોડપિ મૂર્યતામ્ ॥ ૭૨૦ ॥

ચતુર્વિંશતિહસ્તોષપ્રમાણં મંદિરં તતઃ ।

વિંબં ચૈકોત્તરશતાંગુલં તસ્ય ન્યધાપયત્ ॥ ૭૨૧ ॥

અથાપિ ત્રિદશગ્રાતનરેન્દ્રસ્તુતિશોભિતઃ ।

આસ્તે સંઘજનૈર્દેશ્યઃ પ્રાસાદો ગિરિરોચ્ચરઃ ॥ ૭૨૨ ॥

(હેમચન્દ્રસૂરિપ્રબંધ પૃ. ૨૩૯)

છે, તે નામનું એક પ્રસિદ્ધ તીર્થ છે. અહિં શ્રીઅન્નિતનાથનું મહોટું મંદિર છે. આની પાડોશમાં આવેલા વડનગર કે જ્યાં શ્રી

આ ઉપરથી એ પણ જણાય છે કે-કુમારપાલે આ મંદિરનો ગભારો ચોવીસ હાથ ઉંચો કરાવ્યો હતો. અને શ્રીઅન્નિતનાથ પ્રભુની મૂર્તિ ૧૦૧ આંગળની બનાવી સ્થાપિત કરી હતી.

આ પ્રમાણે-કુમારપાલે આ મંદિરને બનાવ્યા સંબંધી હકીકત, હીર-સોભાગ્ય કાવ્યના પ્રથમ સર્ગના ૨૭ થી ૩૦ શ્લોકોમાં પણ આપી છે.

આ દેરાસરની અંદર અત્યારે જાહે મૂર્તિ બિરાજમાન છે, તે કુમારપાલ રાજ્યે સ્થાપન કરેલી મૂર્તિ નથી. કેમકે-પંદરમી શતાબ્દીમાં થયેલ ઈડરના રહીશ સુપ્રસિદ્ધ શ્રેષ્ઠ ગોવિંદે, આરાસુર પર્વતથી એક મહોટો આરસ લાવીને શ્રીઅન્નિતનાથ પ્રભુની મહોટી મૂર્તિ બનાવરાવી હતી અને ત્યેને અહિં સ્થાપન કરી શ્રીસોમસુંદરસુરિ પાસે પ્રતિષ્ઠા કરાવી હતી. આ મૂર્તિની પ્રતિષ્ઠાના ઉત્સવ વખતે ઉદક નગરના શ્રેષ્ઠ કાહ્નડે, સુરિજીના ઉપદેશથી ધણું દ્રવ્ય ખરચ્યું હતું, અને તપસ્યા પણ ગ્રહણ કરી હતી. વળી આ વખતે જિનમંડન પંડિતને વાચકપદ પણ આપવામાં આવ્યું હતું. (જૂઓ, સોમસૌભાગ્ય કાવ્ય સર્ગ. ૭ મો શ્લો. ૪૨ થી ૬૪).

કુમારપાલની સ્થાપિત કરેલી મૂર્તિ મુસલમાનોના લુપ્ત વખતે નષ્ટ થઇ અને તે પછી ઉપર્યુક્ત ગોવિંદે વિ. સં. ૧૪૭૬ માં ૬૫ આંગળની મનોહર મૂર્તિને સ્થાપન કરી કુમારપાલના પુણ્યવત્સને પદ્મવિત કર્યું, તેટલા માટે મુનિ-સુંદરસુરિ, પોતાના જિનસ્તોત્ર રત્નકોશમાં, ગોવિંદને કુમારપાલના સાચા મિત્ર તરીકે ઓળખાવતાં કહે છે—

“કુમારપાલસ્ય કથં ન મિત્રં ગોવિન્દસક્ષાતિપતિર્ભવેત્ સઃ ।

પ્રીષ્ઠે કલૌ મ્લેચ્છદવામિતાપૈસ્તમ્યસ્તવિમ્બાપગમેન શુષ્કમ્ ॥ ૬ ॥

પુણ્યદ્રુમં તસ્ય નવત્વદેતદ્વિમ્બપ્રતિષ્ઠાપનતસ્તદયૈઃ ।

જલપ્રવાહૈઃ કિલ યોમિપિચ્ય, પ્રમોડ્યુના પક્ષવયાશ્વકાર ॥ ૧૦ ॥

(સ્તોત્રસંગ્રહ. ભા. ૨ નો પૃ. ૭૮)

ગોવિંદની સ્થાપન કરાવેલી અત્યારે જાહે મૂર્તિ છે, તે એટલી બધી મોટી છે કે-મરતક ઉપર પૂજન કરવા માટે પૂજન કરનારને નિસરણી ઉપર ચઢવું પડે છે.

અપભ્રંશેવ જાગવાનું, મંદિર છે, તેની નજીક 'હાલલા' નામનું એક ગામ છે. આ ગામમાં ઘણા શ્રીમંતો અને સુખી લોકો રહેતા હતા. જુદેમાં એક પ્રકટમંત્ર પોરવાડ જ્ઞાતીય સુપ્રસિદ્ધ આણંદસાગર નામક શેઠ અને તેનાં પત્ની ઉત્તમદે રહેતાં હતાં. સામ્યવશાત્ ઉત્તમદેને ગર્ભ રહ્યો અને તે પોતાના પીયર વીસનગર આવી રહ્યાં. અહિં તેને શુભયોગે પુત્રનો પ્રસવ થયો. આ પુત્રનો જન્મોત્સવ કરીને ખારમા દિવસે તેનું નામ બોધો પાડ્યું. બોધો આઠ વર્ષનો થતાં તેને નિશાળે બેસાડ્યો. બુદ્ધિ પ્રમાણે તેણે સારો અભ્યાસ કર્યો. તેમાં નીતિ અને વિનય વિગેરે સારા સારા શુભો પશુ હતા. એક વખત આ બોધાએ તપાગચ્છીય સત્યવિજયગણિને ઉપદેશ સાંભળ્યો. અને તેના પરિણામે તેને જણાયું કે—'ચારિત્ર [કીર્તિ] જ ભવજન તરવાને મહાજ સમાન છે.' આથી શુરને તેણે વિનતિ કરી કે—

આ દેશસરના પૂર્વદ્વારમાં યજ્ઞને પ્રવેશ કરતાં ચોડીમાં ડાબી અને જમણી બન્ને તરફ એક એક લેખ છે. જુદેમાનો ડાબી તરફનો લેખ આ પ્રમાણે છે —

॥ ૬૦ ॥ સ્વસ્તિ શ્રી સંવત્ ૧૨૮૫ વર્ષે ફાલ્ગુણ શુદ્ધિ ૨ રવિ શ્રીમદણહિલપુરવાસ્તવ્યપ્રાગ્વાટાન્વયપ્રસૂત ઠં શ્રીચંદ્રપાત્મજ ઠં શ્રીચંદ્રપ્રસાદાંગજ ઠં શ્રી સોમવત્સુજ ઠં શ્રીઆસરાજનંદનેન ઠં શ્રીકુમારદેવીકુક્ષિસંમૂતેન ઠં લૂણિગ મહં શ્રીમાલદેવયોરનુજેન મહં શ્રીવેજઃપાલાપ્રજન્મના સંઘપતિમહામાત્ય મીવસ્તુપાલેનાત્મનઃ પુણ્યાભિવૃદ્ધયે શ્રી તારંગકપર્વતે શ્રીઅજિતસ્વામિદેવચૈત્યે શ્રીઆદિનાથદેવજિનર્થિશાલંકૃતં સ્વત્તકમિદં કારિત પ્રતિષ્ઠિતં શ્રીનાગેન્દ્રગચ્છે મટારકશ્રીવિજયસેનસૂરિભિઃ ।

(૧) હાલલા, આ ગામ વડનગરથી ૧૨ ગાઉ દૂર થાય છે. અહિં સં. ૧૬૫૩ માં મહાવીર રામીની મનોહર પ્રતિમા નિકળી હતી, ત્યારથી આ ગામની પુનઃ પ્રસિદ્ધિ વધારે થવા પામી છે.

‘ મહારાજ ! મહને દીક્ષા આપો ’ ગુરૂએ કહ્યું કે—‘ ત્હમારાં સ્વજન-સંબંધીઓની આજ્ઞા લઈને આવો. ’ બોલો ઘરે ગયો અને પોતાનાં સંબંધીઓની આજ્ઞા માગી. ઘરવાળાંએ ઘણી ઘણી ના પાડી પરંતુ ત્હોણે પોતાની હઠ છોડી નહિ. આથી આખરે બધાઓએ રજા આપી. તે પછી બોલો સાધુનાં આવશ્યક સૂત્રો અને આચારોનાં અભ્યાસ કરવા લાગ્યો. છેવટે સં. ૧૭૩૫ની સાલમાં શુભ મુહૂર્તમાં ત્હોણે ચાણુરમામાં ભટેવા પાર્શ્વનાથને લેટીને દીક્ષા લીધી. બોધાના દીક્ષોત્સવમાં ભાગ લેવાને પાટણના શ્રાવકો પણ આવ્યા હતા. શ્રી સત્યવિજય કવિરાજે બોધાને પોતાને હાથે દીક્ષા આપીને

(૧) સત્યવિજય, તેઓ લાડછુના રહીશ હતા. પિતાનું નામ વીરચંદ્ર હતું અને માતાનું નામ વીરમદે. મૂળનામ શિવરાજ હતું. ૧૪ વર્ષની વયે ત્હમણે વિજયસિંહસુરિ પાસે દીક્ષા લીધી હતી. સં. ૧૭૨૬ માં પંન્યાસપદ મળ્યું હતું અને સં. ૧૭૫૫ ના પોપ સુદિ ૧૨ શનિવારના દિવસે પાટણમાં સ્વર્ગવાસી થયા હતા.

સત્યવિજયજી પંન્યાસના નિર્વાણના મંબંધમાં જુદા જુદા મતો પડે છે. પ્રસ્તુત વૃદ્ધિવિજયગણિ રાસમાં ચોખ્ખું લખ્યું છે કે—

અનુક્રમે સત્તર પંચાવને મનઃ પામ્યો તે નિરવાણ. મઠ ૩

જ્ઞાપરે જિનવિજયજી, પોતાના બનાવેલા કપૂરવિજયગણિ નિર્વાણ રાસમાં લખે છે:...

‘ સત્તાવને પોસ માસ ’ શ્રી મત્યવિજય પંચામ આઠ

સ્વર્ગવાસ લહે નવ પદ ધ્યાન, પમાહિલેજી.

આ. ઇ. જૈન રાસમાળા ભા. ૧, પૃ. ૧૨૩

અર્થાત્ આમાં નિર્વાણ સંવત્ ૧૭૫૭ બતાવ્યો છે. બીજી તરફ જિનહરે ‘ સત્યવિજયજીનો નિર્વાણ રાસ ’ સં. ૧૭૫૬ ના મદા સુદિ ૧૦ ના દિવસે પૂરો કર્યો છે. આ ત્રણે મતોમાં સાચો મત કયો, તે એક વિચારવા જેવું છે. તો પણ એટલું તો સ્પષ્ટ દેખાય કે જિનવિજયજીના કયન પ્રમાણે તો ૧૭૫૭ તો સંવત્ તો તદ્દન ખોટાજ છે. કારણ કે મં. ૧૭૫૬ ના મદા સુદિ દશમે તો ત્હમનો નિર્વાણ રાસ બન્યો છે. હવે ૧૭૫૫ સાચો કે ૧૭૫૬, તેજ માત્ર વિચારવાનું રહે છે. જિનહરે, સત્યવિજયનિર્વાણ રાસમાં, નિર્વાણ સંવત્ આપ્યો નથી. જ્ઞાપરે રાસ પૂર્ણ કર્યાનો મંવત આપ્યો છે. આથી

લેતું' વૃદ્ધિવિજય નામ પાડી પોતાના વડા શિષ્ય 'કુર્પૂરવિજય-
જીના ચેલા બનાવ્યા. આ વખતે કુશળવિજયકવિ પણ સાથે હતા.

હવે ગુરૂ અને દેવની ભક્તિ કરતાં શ્રીવૃદ્ધિવિજયજીએ ધાત્રા-
ભ્યાસ કરવા માંડ્યો. જ્ઞાના શિષ્યનો સારો અભ્યાસ ભેદને ગુરૂ ઘણા
રાજી થતા. તે પછી ગચ્છનાયક પાસે લેમને વડી દીક્ષા અપાવી. તેમ
યોગ પણ વહેવરાવ્યા અને કર્મગ્રંથાદિનો અભ્યાસ પણ કરાવ્યો
તદનન્તર ગુરૂએ પાસે રહીને લેમને પંડિત પદ પણ અપાવ્યું. તેમ
અનેક શિષ્ય-શિષ્યાઓ પણ લેમને સોંપ્યાં. તે પછી સં. ૧૭૫૫ ની
સાલમાં ગુરૂશ્રી સત્યવિજય કવિ પાટણમાં સ્વર્ગવાસી થયા.

ગુરૂના સ્વર્ગવાસ થયા પછી, શ્રીવૃદ્ધિવિજયજી ગુરૂનો સંઘાટો
સારી રીતે વહન કરવા લાગ્યા. પાટણનો જૈન સમુદાય લેમને બહુ
માન આપવા લાગ્યો. તેઓ યથાશક્તિ સંયમ પાળતા ગામોગામ
વિહાર કરવા લાગ્યા જે પૈકી બે ચાર ચોમાસાં પાટણમાં કર્યા.

સંવત્ ૧૭૬૬ ની સાલમાં લેમજી પાટણમાં ચોમાસું કર્યું હતું.

સત્યવિજયજીનો નિર્વાણ ૧૭૫૫ ના પોષ માસમાં થયો હોય, અને તે પછી
લગભગ એક વર્ષે જિનહર્ષે લેમનો નિર્વાણરાસ બનાવ્યો હોય, તો તે
બનવા ભોગ છે. અને એવું તો કાર્ત્ત્વ પ્રમાણ મળતું નથી જ કે-સત્યવિજયનો
સ્વર્ગવાસ થયા પછી, તુર્તજ જિનહર્ષે નિર્વાણ રામ બનાવ્યો છે. ને તે પ્રમાણે
મળતું હોય તો લેમનો નિર્વાણ સં. ૧૭૫૬ નો છે, એમ કહેવાને કારણ
મળે 'ખડ'.

(૧) કુર્પૂરવિજયજી-પાટણની પાસેના વાગરોડ ગામના રહીશ
હતા. લેમના પિતા પોરવાડ વંશીય લીમજીશાહ હતા, માતાનું નામ હતું
વીરા. લેમનું મૂળ નામ કહાનજી હતું. સં. ૧૭૨૦ના માગસર સુદમાં લેમજી
શ્રીસત્યવિજયજી પાસે દીક્ષા લીધી હતી. લેમને આનંદપુરમાં શ્રીવિજ-
યપ્રભસૂરિએ પંડિત પદ આપ્યું હતું. લેમનો પાટણમાં સં. ૧૭૭૫ ના
શ્રાવણ વદિ ૧૪ ને સોમવારે સ્વર્ગવાસ થયો હતો. આ કુર્પૂરવિજયજીને
વૃદ્ધિવિજયજી નામના શિષ્ય હોવાનું જિનવિજયજીએ 'કુર્પૂરવિજય નિર્વાણ
રામ' માં પણ લખ્યું છે. એને તે આજે વૃદ્ધિવિજયજી છે.

ચોમાસુ પૂર કર્યા પછી કાર્તિક વદિ ૧૪ નો દેમણે ચોવિહારો ઉપ-
વાસ કર્યો. અમાવાસ્યાના દિવસે સ્થવારની ક્રિયા કરીને વ્યાખ્યાન
કર્યું અને તે પછી નીવીનું પચખખાણ કરી ગોચરી માટે નિકળ્યા. તેએ
એક શ્રાવકને ત્યાં ગોચરી ગયા, તેવામાં કર્મયોગે એકાએક દે-
મને ચક્કર આવ્યું અને એકદમ ત્યાંજ આશુખ્ય પૂર કર્યું. કંઈ પણ
રોગ કે દુઃખ સિવાય ગુરૂનો એકાએક દેહાન્ત થવાથી દરેકને બહુ
આશ્ચર્ય અને શોક થયો. લોકો લેગા થઈ ગયા અને નિર્વાણાત્સવની
તૈયારી કરવા માંડી. ચૂવો, ચંદન, સૂખડ વિગેરે અનેક સુગંધિત
પદાર્થો લેગા કર્યા. તેમ નાણું વિગેરે ઉછાળતા ઉછાળતા ગુરૂને શહેર
બહાર લઈ જઈને કાર્તિક વદિ અમાવાસ્યાને દિવસે અગ્નિસંસ્કાર
કર્યો. તે પછી સત્યવિજય પંન્યાસનાં પગલાંની પાસેજ તેમનાં
વૃદ્ધિવિજયણનાં પગલાં પણ સ્થાપન કર્યા.

શ્રી વૃદ્ધિવિજયણના શિષ્ય શ્રીહંસવિજયણના કથનથી
પંન્યાસના ધર્મમિત્ર સુખસાગરે આ રાસ રચ્યો છે.

(૧) આ, વૃદ્ધિવિજયણના સળધમા એક ખુવાસો કરવો જરૂરનો
છે. આ વૃદ્ધિવિજયણ, તે વૃદ્ધિવિજય નથી કે જદેમણે ઉપદેશમાળા-ખાળાવ-
ખોમ અને જીવવિચાર સ્તવન બનાવ્યું છે. કારણ કે આ બન્નેના કર્તા પોતાને
સત્યવિજયણના શિષ્ય તરફે ઓળખાવે છે. પ્રસ્તુત વૃદ્ધિવિજયણ તો કર્પૂરવિ-
જયણના શિષ્ય છે. વળી જીવવિચાર સ્તવનના કર્તા. વૃદ્ધિવિજયણએ સ. ૧૭૧૨
માં તો સ્તવન રચ્યું છે, જદારે પ્રસ્તુત વૃદ્ધિવિજયણએ તો દીક્ષાજ સ. ૧૭૩૫
માં લીધી છે સત્યવિજયણ પણ બન્ને જુદા જુદાજ છે. પ્રસ્તુત રામમા વર્ણુ-
વેય સત્યવિજયણ, વિજયમિહસૂરિના શિષ્ય છે, જદારે જીવવિચાર સ્તવન
અને ઉપદેશમાલા-ખાળાવખોમના કર્તા વૃદ્ધિવિજયણના ગુરૂ સત્યવિજયણ તો,
રત્નવિજયણના ગુરૂભાઈ એટલે ખીજા કાંઈના ચેલા છે.

કોપડહેડા રાસ.

! જોધપુર સ્ટેટમાં ખિલાડાથી જોધપુર જતાં ખિલાડાથી ૧૬ માઈલ ઉપર કાપરડા નામનું એક ન્હાનું ગામ આવે છે. અહિં શ્રી સ્વયંભૂપાર્શ્વનાથનું લઘ્વ મંદિર છે. એ પાર્શ્વનાથની ઉત્પત્તિ અને સ્થાપનાના સંબંધમાં સં. ૧૬૬૫ માં મુનિ દયારત્ને? આ રાસ-રચ્યો છે. જેનો સાર આ છે:—

આ યુગમાં એક અચંખાની વાત છે, કે બહે ધણાએ નજરે જોઈ છે. તે એ છે કે—ખરતરગચ્છના આચારજીયા શાખાના

(૧) દયારત્ન, એ જિનચંદ્રસરિના શિષ્ય જિનહર્ષસરિના શિષ્ય થતા હતા. આમણે ‘ન્યાયરત્નાવલી’ નામનો એક ગ્રંથ બનાવ્યો છે, જેની એક પ્રતિ મારી પાસે છે. વળી તેમણે ‘આચારંગ સૂત્ર’ ની સં. ૧૬૨૬ માં લખાએલી એક પ્રતિ સં. ૧૭૧૧ ના માત્રસર સુદિ ૧૧ ના દિવસે કાર્ત્તિક શુદ્ધ પાસેથી મેકતામાં હોદાવેલી, તેની અતમાં તેમણે પોતાનો પરિચય આપ્યો છે. તે ઉપરથી જણાય છે કે—તેઓ ખરતરગચ્છીય, આઘ પક્ષના ભટ્ટારક જિનદેવસરિની પાટ ઉપર થયેલ જિનસિંહસરિના પદ્માસંકર જિનચંદ્રસરિના પદ્મર જિનહર્ષસરિના શિષ્ય થતા અને તેમને વાચનાચાર્યની પદવી હતી.

આ દયારત્ને સં ૧૬૬૨ ના માઘ સુદિ ૫ ને સોમવારના દિવસે પોતાના ગુરુભાઈ ગુણુરત્નના આગ્રહથી સંગ્રહણી—મૂલની પ્રતિ લખી હતી. તેમાં ૫૭૫ જેમણે પોતાનો પરિચય ઉપર પ્રમાણે આપ્યો છે. આ પ્રતિ ઉદેપુરમાં જોડીજીના લંડારમાં છે.

(૨) ખરતરગચ્છની આ શાખા વિ. સં. ૧૫૬૪ માં નિકળી હતી. જૂઓ, ધરિયનએન્ડીકેરી સ. ૧૫૮૨, પેજ ૨૪૬: રત્નસાગર ભાગ ૨ મના પૃ. ૧૨૪ માં લખવામાં આવ્યું છે કે—આ શાખા મારવાડમાં આચાર્ય શાંતિસાગરથી શરૂ થઈ હતી.

જિનચંદ્રસૂરિને સં. ૧૬૭૦ માં જોધપુરમાં આ પ્રમાણેનું દૈવીવચન મળ્યું:—‘કાપડહેડામાં ત્રણ બાવળની તળેટીમાં ત્રણ વાંસ ભૂમિની નીચે પાર્શ્વનાથની પ્રતિમા છે.’ આ વચનથી શ્રદ્ધાળુ જિનચંદ્રસૂરિ^૧ કાપડહેડે આવ્યા, પરંતુ અહિં કંઈ કાર્ય સિદ્ધિ જેવું જોયું નહિં. તેથી તંબો મેડતામાં જઈને જાપ કરવા બેઠા. ત્યાં તો દેવી હુકમ થયો કે—‘ત્હમે ત્યાં જઈને જમીન મૂઘી જોજો, અને જ્યાં મુગ ધિત જમીન લાગે, ત્યાં દૂધ સીંચજો. તેથી મૂર્તિ પ્રગટ થશે.’ એ પ્રમાણે કરતાં સં. ૧૬૭૪ના પોષ વદિ ૧૦ ના દિવસે જમીનપર સ્વેત અકુર જણાયો. એ પછી દિવસે દિવસે અકુર વધતા વધતાં આખી મૂર્તિ પ્રગટ થઈ. અહિં અગીયાર લાખ વર્ષ ઉપર ચોમુખનો પ્રાસાદ હતો તે પ્રમાણે હવે અહિં પ્રાસાદ કરવા નારાયણભંડારીને કહ્યું. તેને કહેવામાં આવ્યું કે—‘એક તો તમારા પિતાનું કુલ ભંડારી અને નામ પણ ભાણુ—સૂર્ય કે જડેમ બીજા સૂર્ય છે’ કવિ કહે છે.

‘ભાનો છાનો નહી ભૂવણિ અદ્ભુત દાન ધનદ અહિનાણુ કિ’

જગત્માં ‘ભાણુનું’ નામ સર્વત્ર સુપ્રસિદ્ધ છે. દાનવડે કરીને તહેણે ધનદ (કુબેર) ની પદવી મેળવી છે, પહેલા તે મ્હોટો એક

(૧) જિનચંદ્રસૂરિ, એ ખરતરગચ્છીય જિનસિદ્ધસૂરિની પાટ ઉપર ચલા હતા. સ. ૧૬૭૮ ના વૈશાખ સુ ૧૫ ને સોમવારે સ્વયંભૂપાર્શ્વનાથની અને મ. ૧૬૮૮ મા સ્વયંભૂપાર્શ્વનાથના પરિકરની પ્રતિમા કરી હતી એ દર્શકત અહિના સિંચેજો બતાવી આપે છે

૨ નારાયણ ભંડારી, એ ભંડારી ભાંનાનો પુત્ર થતો હતો અત્યારે આ મંદિરમાં જહે સ્વયંભૂપાર્શ્વનાથ ભગવાનની મૂર્તિ છે, ત્હેના ઉપરના લેખમાં ભાનુના ત્રણ પુત્રો પૈકી નારાયણનું નામ પણ આપ્યું છે.

૩ ભંડારી એ ગોત્રનું નામ છે આ ગોત્રની ઉત્પત્તિ મહાજન વંશમુક્તાવલી ના કર્તા વિ. સ. ૧૪૭૮ મા ચલાનું જણાવે છે જૂઓ તે પુસ્તકનું પૃ ૬૯

૪ ભાન (ભાનુ), એણે આ મંદિરમાં સ. ૧૬૭૮ ના વૈશાખ શુદ્ધ ૧૫ ને મોમનારના દિવસે ખરતરગચ્છીય જિનચંદ્રસૂરિના હાથે પ્રતિષ્ઠા

હુકમતદાર-ફાજદાર હતો, પછી ભાગ્યજલે તે સંસારમાં મ્હોટો
 કીર્તિવાળો થયો. સં. ૧૬૭૫ ના માગશર શુદ્ધિ ૩ ના દિવસે બાને
 દેરાસરનો આરંભ કર્યો અને સં. ૧૬૭૬ માં પદ્મશિલાનો પ્રારંભ
 કર્યો અને શ્રી પાર્શ્વનાથને પીઠે બેસાડ્યા. આ મુહૂર્ત ઉપર એવડો
 મોટો મેળાવડો થયો કે બીજાથી તો પાણી પણ પુર થઈ શકે નહિ.
 પરંતુ ભાંજે દેરેકને લાપસીનું લોજન જમાડ્યું અને વધુમાં મુખવાસ-
 ની સાથે નાણું બેઠેલીને દુધકૃત દૂર કર્યાં. ભદ્રારક (આચાર્ય) અને
 ભાભા (ભાંભ)ને પાર્શ્વનાથ પ્રભુ હાજરા હજુર હતા, એટલે પછી
 ન્યૂનતાજ શી હોય ? ઉત્તમ દેહરૂં બેઠેને દેવો વંદન કરવા આવવા
 લાગ્યા. અઢાર હાથનો પ્રતિપાલક દેવ, ગોરો, કાળો અને રક્તિયો
 દેવ, તેમ ખડગધારી ક્ષેત્રપાલે ત્યાં વાસો કર્યો. એકંદર ઘણા દેવોનું
 વાસસ્થાન આ ભવ્ય દેરાસર થઈ ગયું. પાર્શ્વનાથ પ્રભુની
 પણ સાત કૃષ્ણાવાળી મનોહર મૂર્તિ હતી સં. ૧૬૮૧ના વૈશાક
 સુદિ ૩ને દિવસે દંડ, કલશ, અને ધ્વજ ચઢાવવાનું મુહૂર્ત નક્કી કર્યું.
 દેશ-દેશાવરોમાં કાગળો મોકલીને નિમંત્રણ કર્યાં. મુહૂર્ત ઉપર
 ગામો અને શહેરોના લોકોનો મ્હોટો સમુદાય એકઠો થયો.
 બધાએને ઢાળ, ભાત, શાક અને ભરપૂર ઘી ચુકત લાપસીનું લોજન
 કરાવ્યું, પાંચ દંડની ધ્વજ અને કળશનું સ્થાપન કર્યું. ભાણના
 પુત્ર નારાયણે બહોળા હાથે ધન વાવ્યું. કોઈને 'ન' કાર કર્યોજ
 નહિ. દુઃખી લોકોને ભરપૂર દાન આપ્યું. સંઘની અને સાધુઓની
 સેવા કરીને અપૂર્વ લાભ લીધો. ઘણું ગૌદાન અને મુવર્ણદાન કરી
 પ્રાણલેખને સંતુષ્ટ કર્યાં. એવી રીતે લોજક ભાટ અને ચારણો
 વિગેરેને પણ મ્હોં માગે દાન કર્યું. વડા પ્રધાને હુકમ કાઢ્યો કે—

કરાવી હતી આ સળંધી શિલાલેખ મૂવનાથક ઉપર અત્યારે પણ
 વિદ્યમાન છે. શિલાલેખ ઉપરથી જણાય છે કે—ભાન, એ એરાવાલ નથી-
 ય રાય લાખણના મંતાનમાં ચએલ ભડારી જોત્રીય અમરનો પુત્ર થયો
 હતો. તેની સ્ત્રીનું નામ ભગતાદે હતું. તેને ત્રણ પુત્રો નારાયણ, નરસિંહ
 અને સોડો હતા. પોત્રો તારાયંદ, અંગાર અને નેમિદસ હતા

અહિં દરેક ચૈત્રી પૂનમે મ્હોટો મેળો કરવો. જિનચંદ્ર અને પાર્શ્વનાથના પસાયથી ભાના અને નારાયણના ઘરે અખૂટ લક્ષ્મી થઈ. કવિ નારાયણની પ્રશંસા કરતાં કહે છે:—

“ ભંડારી ભાનાસુતન નારાયણ નારાયણ રૂપ કિં;

દેવગુરુરાગી ભાગલાલ ધણુસમ અવર ન દીઠ અનૂપકિ.” કુ. ૩૦

વળી નરસિંઘ અને સોદો એ બે ભાઈઓ હતા. તારાચંદ, ખંગાર અને કુપૂરચંદ એ કિરિયાવર કરનારા હતા. શ્રી પાર્શ્વનાથના પસાયથી લેમની ચડતી કલા થઈ. આ દેસસર સિવાય લેમણે બીજાં જાહે જાહે સેવાકાર્યો કર્યાં, તે પણ ઉદારતાયુક્ત અને ન્યવધાન રહિતજ કર્યાં.

હવે શ્રી જિનચંદની પાટે શ્રી જિનહર્ષસૂરિ થયા. તેઓ પણ પાર્શ્વનાથની સેવાથી વધારે પ્રતાપી થયા. જાહે કોઈ અદેખાઈથી પ્રભુને માને નહિ, લેને ચોક્કસ શિક્ષા કરતા. પહેલાં પણ અહિં બધા ચમત્કારો દેખાતા. પોસ વદિ ૧૦ ના દિવસે પાણીથી દીવો બળતો, સાતશેર લાપસીમાં સંઘ અને ગામ જમતું. રાત્રીએ પણ આ વાતની ખાતરી કરી હતી અને નિશ્ચય થતાં લેને જણાવું હતું કે, આ દેવના દેવ અને બળવાનના બળવાન છે.

કાપડહેડાના સ્વયંભૂપાર્શ્વનાથના^૧ ચમત્કારોથી ચમત્કૃત થઈ કાપડહેડામાં બેસીને જિનહર્ષસૂરિના રાજ્યમાં શિષ્ય દયારત્ને સં. ૧૬૬૫ માં આ રાસ રચ્યો છે.

^૧ સં. ૧૭૨૧ માં ઉપાધ્યાય શ્રી મેઘવિજયજીએ બનાવેલ ‘ પાર્શ્વનાથ નામમાલા ’ માં કાપડહેડાને પાર્શ્વનાથના તીર્થ તરીકે ઓળખાવ્યું છે. જૂઓ, ‘ પ્રાચીન તીર્થગાળાસંગ્રહ. ’ પૃ. ૧૫૧.

શ્રીવૃદ્ધિસાગરસૂરિ.

તપાગચ્છની સાગરમતના સ્થાપક શ્રીરાજસાગરસૂરિના શિષ્ય વૃદ્ધિસાગરસૂરિના નિર્વાણને ઉદેશીને સૂરિના પટોધર શિષ્ય લક્ષ્મીસાગરસૂરિના રાજ્યમાં ૫૦ દીપસૌભાગ્યે આ રાસ રચ્યો છે અને સં. ૧૭૫૫ માં લખાયેલી પ્રતિ પ્રમાણે તે પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવ્યો છે.

જહે સમયનું આ વૃત્તાન્ત લખાયું છે, તે સમયે ગુજરાતમાં આવેલું આણસમા^૧ ગામ પૂર જહોજલાલીવાળું હતું. ત્યાં દાતા

૧ આણસમા, એ વડોદરા રાજ્યના એક તાલુકાનું મુખ્ય ગામ છે અને તે પાટણ (ગુજરાત) થી ૧૦ માઇલ ઉપર આવેલું છે. આણસમાની વસ્તી લગભગ ૭૦૦૦ માણસની છે. કહેવાય છે કે-અહિં પહેલાં એક જૂની મસજીદ હતી જહેની પાળનો થોડોક ભાગ અત્યારે પણ મોજૂદ છે. આ મસજીદમાંથી હોજમાં ઉતરવાને પથરનાં ધણા પગથિયાં છે. આ હોજનું કાયમાં તળાવ થયું છે. મસજીદના પાયાની આંદરથી વાસ ઇંચ ઉપરાન્તની મોટી છટો નિકળે છે. આ મસજીદને બારે માસ આદ જોવાની બાર બારીઓ હતી. જુદા જુદા માસનો ચંદ્રમા જુદી જુદી બારીમાંથી જોઈ શકાતો, આ ઉપરથી ગામનું મૂળ નામ આંદસમા પડ્યું અને તહેનો અપભ્રંશ થઈ હાલ આણસમા થયું હશે, એમ કહેવાય છે (જૂઓ, કડી પ્રાંત સર્વસંગ્રહ, પૃ. ૪૫૦)

આણસમામાં એક ખાસ ઉલ્લેખવા યોગ્ય ઐતિહાસિક ઘટના બની હતી તે એ કે-વિક્રમની સપ્તમી ચતાબ્દિમાં વિજયપદ્મ અને સાગરપદ્મમાં મ્હોટો ક્લેશ ચાલતો હતો. તેમાં સાગરને ગચ્છબંધાર કંવામાં આપ્યા હતા. તેઓને ગચ્છમાં લેવા સખધી વિચાર કરવાને એક વખત અમદાવાદ ત્રિગેરના સધા અને વિજયદેવસૂરિ વિગેરેની એક બેઠક અહિં મળી હતી. (જૂઓ વિજયતિલકસૂરિ રાસ. પૃ ૧૨૦)

અને મહોદા પરોપકારી પુરૂષો રહેતા હતા. અહિં ભટેવા પાર્શ્વ-
નાથનું મનોહર મંદિર હતું. (અત્યારે પણ છે) અહિં શ્રીમાદ્વી-
જ્ઞાતીય ધર્મવંત, યશવંત શાહ શિરોમણિ ભીમજી અને તેનાં
પત્ની ગમતાદે રહેતાં હતાં. બન્નેની સાધુઓ પ્રત્યે પૂર્ણ ભક્તિ હતી.
એક વખત ગમતાદેને સ્વપ્ન આવ્યું કે—‘ જાણે મહારે આંગણે
કદમવૃક્ષ ફળ્યું છે. ’ સ્વપ્નની વાતથી પતિ-પત્નીને બહુ હર્ષ થયો.
પુણ્યપ્રભાવે ગમતાદેને ગર્ભ રહ્યો અને દિવસો પૂરા થયે સં. ૧૬૮૦
નાં ચૈત્ર શુદ્ધ ૧૧ ને રવિવારે પુત્રને જન્મ આવ્યો. માતા
પિતા અને સ્વજનોમાં આનંદોત્સવ થઈ રહ્યો. જન્મોત્સવ કરવા પૂ-
ર્વક શુભ દિવસે કુંવરનું નામ હરજી રાખવામાં આવ્યું.

ભીમજીના કુલમાં ચંદ્રસમાન આ બાળક દ્વિતીયાના ચંદ્રની
માફક દિવસે દિવસે વધવા લાગ્યો. કુંવરની કાન્તિ અને શુભોદ્દે-
શરેકને મોહિત કર્યાં. વિદ્યાભ્યાસ અને બુદ્ધિથી તે ખૂબ વિચક્ષણ
થયો. હરજી હુમેશાં રાજસાગરસૂરિનું^૧ વ્યાખ્યાન શ્રવણ કરતો

વળી અહિં સં. ૧૭૭૫ ની સાલમાં વીસનગરના બોધા નામના ગૃહસ્થે
સત્યવિજય કવિરાજની પાસે દીક્ષા લીધી હતી, તહેમનું નામ વૃદ્ધિવિજયજી
રાખવામાં આવ્યું હતું. તેઓ સત્યવિજયજીના શિષ્ય કપૂરવિજયજીના શિષ્ય
થયા હતા. (જૂઓ, આજ સંગ્રહનો વૃદ્ધિવિજયરાસ પૃ. ૫૪)

આણસમા—એ પાર્શ્વનાથ, ખાસ કરીને ભટેવા પાર્શ્વનાથના તીર્થ
તરીકે બહુ પ્રસિદ્ધિ પામેલું ગામ છે. પ્રાચીન અનેક તીર્થમાળાઓમાં પાર્શ્વ-
નાથના તીર્થ તરીકે તહેનો ઉલ્લેખ થયેલો છે. જૂઓ, ‘ પ્રાચીન તીર્થમાળા
સંગ્રહ ’ માં આવેલ પં. આરિતસાગરના શિષ્ય પં. કદ્યાણસાગરે
બનાવેલ પાર્શ્વનાથ ચૈત્યપરિપાટી પૃ. ૭૨, મેઘવિજય ઉપાધ્યાયે
સં. ૧૭૨૧ માં બનાવેલ પાર્શ્વનાથ નામમાળા પૃ. ૧૫૦, અને વિનવ-
કુશળના શિષ્ય શાંતિકુશલે સં. ૧૬૬૭ માં બનાવેલ ગોડી પાર્શ્વનાથસ્ત-
વન પૃ. ૧૯૯.

૧ રાજસાગર, એઓ ગુજરાતમાં આવેલા સિંહપુર (વડનગરની
પાસેના શીપુર) ના રહેવાસી હતા. તહેમના પિતાનું નામ દેવીદામ હતું અને

પરિણામે સંસારની અસારતા, ધર્મથી થતો લાભ, દેશવિરતિ અને સર્વવિરતિ ધર્મનું સ્વરૂપ સમજતાં હોને (હરજીને) સર્વ વિરતિ ધર્મનો સ્વીકાર કરવાનો (દીક્ષા લેવાનો) વિચાર થયો. છેવટ સં. ૧૬૮૬ માં ખંભાતમાં પાટણના રૂપજી દોસીએ કરેલા ઉત્સવપૂર્વક હરજીએ પોતાની માતા સાથે દીક્ષા લીધી. ગુરૂએ તેનું નામ હર્ષસાગર સ્થાપન કર્યું.

માતાનું નામ કેડિમદે મૂળ નામ હોમનું મેઘજી હતું. હોમને એક ખીળ લાઈ હતી, જોહોમનું નામ હતું નાનજી. જન્મે જામજોએ માતાની સાથે લખિંધસાગરજી પાસે દીક્ષા લીધી હતી. એકનું નામ મુક્તિસાગર રાખ્યું અને ખીળનું નેમિસાગર. યોગ્યતા પ્રાપ્ત થયે મુક્તિસાગરને પંડિત પદ મળ્યું અને નેમિસાગરને ઉપાધ્યાય પદ. સં. ૧૬૭૪ માં નેમિસાગરજીનો સ્વર્ગવાસ થયો. સં. ૧૬૭૬માં મારવાડમાં આવેલા નાડલાઈ ગામમાં, અમદાવાદથી વિજય-દેવસૂરિએ મોકલેલ વાસલેપ લેવા પૂર્વક હોમને ઉપાધ્યાય પદ મળ્યું હતું. સં. ૧૬૮૬માં અમદાવાદમાં, વર્દમાનના પુત્ર વસ્તુપાલે કરેલા ઉત્સવ પૂર્વક હોમને આચાર્યપદ આપવામાં આવ્યું હતું. અને નામ રાજસાગરસૂરિ રાખવામાં આવ્યું.

રાજસાગરસૂરિ ઉપર શાન્તિદાસ શેઠની પ્રજ્ઞાશ્રદ્ધા હતી. આમનીજ સહાયતાથી શાન્તિદાસ શેઠ સાગરગચ્છ ઠાકરો હતા. રાજસાગરસૂરિનો સં. ૧૭૨૧ની સાલમાં જાદરવાશુદ્ધ ૬ ના દિવસે રાજનગરમાં સ્વર્ગવાસ થયો હતો. રાજસાગરસૂરિએ કુલ ૮૪ વર્ષનું આયુષ્ય જોગવ્યું. પોતાની ૨૮ વર્ષની ઉંમરે હોમને પંડિત પદ મળ્યું હતું, ૧૪ વર્ષ પડિત પદ જોગવ્યા પછી ઉપાધ્યાય પદ મળ્યું હતું, સાત ૫ ઉપાધ્યાય પદ જોગવ્યા પછી હોમને સૂરિ પદ મળ્યું હતું. તેઓ મહાનુભાવી હતા, હોમશાં પાંચ વિગમનો ત્યાગ કરતા. હોમજી પોતાની જિંદગીમાં પાંચ હજાર તો આંગિલ કર્યા હતાં. આ ઉપરાંત ૭૬, અર્ધમ અને ઉપવાસાર્દિ ગ્રંથી તપસ્યાઓ કરી હતી. કૃપાસાગરના શિષ્ય તિલકમારે બનાવેલા રાજસાગરસૂરિચમમાંથી ઉપરની હકીકત મળે છે.

શાન્તિદાસ મેન્યા રાસમાં, જે ' જૈનરાસમણા ભાગ ૧ ' માં જણાવેલ છે, રાજસાગરસૂરિ મંજી એક બાળત ખાસ ધ્યાન ખેંચે છે. તેમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે—અમદાવાદમાં જન્મી રાજસાગર આવ્યા, ત્યારે શાન્તિદાસજી, હોમને ઉપાધ્યાય પદ આપવા માટે વિજય-

હર્ષસાગરે પોતાના ગુરૂ પાસે 'શાસ્ત્રાભ્યાસ કરવા' માંડ્યો, સાધુનો ધર્મ, શ્રાવકનો ધર્મ, વ્યાકરણ, ન્યાય, ગણિત અને જ્યોતિષાદિનો અભ્યાસ કરવા ઉપરાંત આગમોનો પણ અભ્યાસ કરી લીધો. હવે તેઓ વ્યાખ્યાન કરવા લાગ્યા, અને બીજા સાધુઓને બહુાવવા લાગ્યા. હર્ષસાગરની આ શક્તિથી ગુરૂને બહુ પ્રસન્નતા થઈ. સાધુના સર્વ ગુણયુક્ત, ક્ષમાયુક્ત અને ગુરૂ સેવામાં તત્પર હર્ષસાગર તાર્પ સાધુઓ અને શ્રાવકોમાં પણ ખૂબ જ્ઞાન અને પ્રસિદ્ધિ પામવા લાગ્યા. સં. ૧૬૯૮ના પૌષ સુદિ ૧૫ ને ગુરૂવારના દિવસે અમદા-

સેનસૂરિને ખોમાવ્યા અને ત્હેમને વિનાતિ કરી. વિજયસેનસૂરિએ કહ્યું કે— જો એમ પદવીઓ આપીએ તો ઠેકાણે ઠેકાણે પદવીધરજ થઈ જાય. ત્હેણું માહાત્મ્ય નજ રહે શાન્તિદાસ શેઠે ઘણું સમજાવવા જતાં પદવી નજ આપી. આથી શાન્તિદાસ શેઠેને ઘણુંજ ખોટું લાગ્યું, તે પછી ટેલકાંક વર્ષો બાદ ખંભાતથી વિજયદેવસૂરિ પાસેથી વાસકેપ મંગાવીને ત્હેમને આઆથી પદ આપ્યું હતું. રાજસાગરસૂરિના ઉપદેશથી શાન્તિદાસ શેઠે અગીયાર લાખ રૂપિયા ખરચ્યા હતા.

રાધનપુરમાં શાન્તિનાથ ભગવાનના મંદિરમાં ૪૦ શ્લોકોનો એક શિલાલેખ છે, આ શિલાલેખ પુણ્યસાગરસૂરિના શિષ્ય અમૃતસાગર બનાવેલો છે. તેના ૭ આ અને ૮ આ શ્લોકોમાં રાજસાગરસૂરિની પ્રશંસા કરતાં કહ્યું છે:—

“ તત્પટ્ટશકહરિવદ્રિવિકાશમાનુઃ

સૂરીશ્વરઃ સકલલક્ષણલક્ષિતાંગઃ ।

શ્રીરાજસાગરગુર્વરસૂરિવંશઃ

સર્વાગમાર્થકલનાદિપુ શુદ્ધબુદ્ધિઃ ॥ ૭ ॥

શ્રીમત્સાગરગચ્છનાયકતયૈશ્વર્યં યદીયં સ્ફુર—

ત્યુચૈઃ સત્ત્વસમાધિશીલતપસાં ચેપાં પ્રમાવાઃ । ચિતૌ ।

ગર્જતિ પ્રતિષ્ઠદર્પદલને સામર્થ્યભાજઃસ્ફુટં

વંદાસ્તે વરસૂરિમંત્રમુદિતાઃ સદ્રત્નદીપોપમાઃ ॥ ૮ ॥

વાદમાં શાહ શ્રીપાલના પુત્ર વાઘજીશાહે કરેલા ઉત્સવપૂર્વક રાજસાગરસૂરિએ હર્ષસાગરને આચાર્યપદવી આપી અને હેમનું નામ વૃદ્ધિસાગરસૂરિ પાડ્યું. તે પછી શાહ શાન્તિદાસના કુલના સુકુટમણિ સર્માન શાહ પત્નિ અને તેના પત્ની દેવકીએ સં. ૧૭૦૭ ના વૈશાખ સુ. ૭ ના દિવસે અમદાવાદમાંજ હેમને વંદના મહોત્સવ કર્યો.

હવે શ્રીવૃદ્ધિસાગરસૂરિ પોતાની મીઠી વાણીથી ભવ્યજનોને પ્રતિબોધ કરતા અને સમદમાદિ સાધુ ધર્મનું પાલન કરતા દેશ-પરદેશમાં વિહાર કરવા લાગ્યા. દિવસે દિવસે શિષ્ય સમુદાય પણ વધતો ગયો. પોતાની સુસાક્ષીમાં હેમણે જાંત્રુજ્ય, ગિરિનાર, આળ, ગોડી પાર્શ્વનાથ, રાણપુર, તારંગા, અને શંખેશ્વર વિગેરેની યાત્રાઓ પણ કરી. તેમજ છક, અઢમ, અને આંખિલ વિગેરે અનેક તપસ્થાઓ પણ કરી.

સં. ૧૭૪૫ ના વૈશાખ વદિ ૨ ને મંગળવારના શુભ યોગમાં શુદ્ધે નિધિસાગર નામના શિષ્યમાં સંપૂર્ણ યોગ્યતા જાણીને

૧ શ્રીપાલ એ સત્તરમી સતાબ્દના અમદાવાદના આગેવાન શૈલિયાએ પૈઠીના એક હતા. સાગરો અને વિજયના ઝવડામાં તેઓ રસ લેતા હતા. તેઓ વિજયપક્ષમાં હતા અને તેથી દેવમાગરે નેત્રિમાગર ઉપર લખેલા એક પત્રમાં હેમને પોતાના પક્ષમાં લેવાની બસામણુ લખી હતી. જુઓ વિજય-તિલકસૂરિ રાસ, પૃ. ૪૨.

આ શ્રીપાલે સં. ૧૬૬૮ ના ફાગણ વદિ ૧ ને સંવત્સરના દિવસે વિજયદેવસૂરિના સમયમાં ઉપાધ્યાય કૃષ્ણાણુવિજયના ઉપદેશથી સ્વક્રીય બંડારમાં પોડશક વિવરણની પ્રતિ અને સં. ૧૬૬૭ માં તેમનાજ ઉપદેશથી સગમ-તિલક પ્રથમ ખંડની પ્રતિ મૂકી હતી. આ પોડશક વિવરણની પ્રતિ પૂના-ડેક્કન કોલેજની લાયબ્રેરીમાં છે, અને સગમતિલકની પ્રતિ લીંબડીના બંડારમાં છે.

૨ નિધિસાગર એમનો જન્મ ખંભોતમાં સં. ૧૭૨૮ ના ચૈત્ર મુદિ ૫ ના દિવસે થયો હતો. જો કે હેમના પિતા હેમરાજ અને માતા રાજાબાઈ

તહેમને આચાર્યપદ આપ્યું. અને નામ લક્ષ્મીસાગર પાડ્યું.
આ આચાર્યપદ વખતે પણ શાન્તિદાસશેઠના સુપુત્ર શેઠ લક્ષ્મી-

મારવાડમાં આવેલ સિવાજીચી (ખીવાજીદી) ગામના હતા, પરંતુ પાછળથી
ખંભાતમાં આવી રહેલાં હતાં. તેઓ ઓશવાસ ગ્રામીય અને છાજડગોત્રીય
હતા, નિધિસાગરની દીકરા વડોદરામાં સ. ૧૭૩૬ વૈશાખ સુદિ ૩ ના દિવસે
યજ્ઞ હતી. (જૂઓ, ઐતિહાસિક રાસમાલા ભા. ૧ લો પૃ. ૨૦)

૩ શાન્તિદાસ શેઠ, એ વિક્રમની સત્તરમી શતાબ્દિમાં અમદાવાદમાં
યજ્ઞ ગયેલ એક મોટા નગરશેઠ હતા. તહેમના પિતાનું નામ સહસ્રકિરણ
હતું. સહસ્રકિરણને કેટલા પુત્રો હતા, એ સંબંધી તપાસ કરતાં જણાય છે કે
તહેમને બે પુત્રો હતા. વર્ધમાન અને શાન્તિદાસ. લીંબડીના બંડારમાં
અંગચૂલિયા પયન્ના ની એક પ્રતિ છે, તેની અંતમાં આ પ્રમાણે લખેલું છે -

“ સાહ શ્રીવચ્છા સુન સાહ સહસ્રકિરણેન સ્વમંહારે

ગૃહીત્વા સુતવર્દ્ધમાનશાન્તિદાસપરિપાલનાર્ય ॥ ”

ભાવનગરના પંન્યાસજી શ્રીગંધીરવિજયજી મદાગજના બંડારમાં
પુર્વમાસાવૃત્તિ નામની એક પ્રતિની અંતમાં પણ ઉપર પ્રમાણેનાજ શબ્દો
છે, એ ઉપરથી સમજાય છે કે—સહસ્રકિરણને બે પુત્રો હતા. શાન્તિદાસ
શેઠ ધણી વિખ્યાત પુરુષ યજ્ઞ ગયા છે. તહેમણે જૈન સમાજના એક આગેવાન
પુરુષ તરીકે જહેમ પ્રસિદ્ધિ મેળવી હતી, તેમ તે વખતના આદર્શાદના પણ
માનીતા થવાનું ગૌરવ પ્રાપ્ત કર્યું હતું. શાન્તિદાસ ગેડના સમયમાંજ વિજય
અને સાગરે વચ્ચે મદાનું સુદઢ આવતું હતું જહેમો શાન્તિદાસ શેઠે આગે
વાનીબર્યો ભાગ લીધો હતો. તેઓ સાગરોના પક્ષમાં યજ્ઞ ગયા હતા અને
પછીથી તહેમણે સાગરમત કાઢ્યો હતો.

શાન્તિદાસ શેઠે ચિંતામણિ પાર્શ્વનાથનું એક બાવન જિનાલય
મંદિર બંધાવ્યું હતું. આ મંદિર અમદાવાદનું એક પર, જહે શાસપુરના
નામથી ઓળખાય છે, ત્યાંથી લગભગ એક ખેતરવા દૂર છે આ મંદિર એક
તીર્થ તરીકે ગણાતું હતું. શ્રીશીલવિજયજી નામના એક કવિએ
સં. ૧૭૪૬ માં જનાવંલી તીર્થમાળામાં શાન્તિદાસના આ મંદિરનો ઉલ્લેખ
કરતાં કહ્યું છે.—

■ ઓસવશે શાન્તિદાસ શ્રીચિંતામણિ પૂજ્યા પાસ,

પ્રભુ સેવાઈ ગજસ પદા દિધીસરિ જહુ માન્યો સદા. ૧૫૧

ચંદ્રે ધણું દ્રવ્ય ખરચીને પદ મહોત્સવ કર્યો હતો અને શાહ મકપલ-
દાસ વાધજીએ લેખનો વંદના મહોત્સવ કર્યો.

‘વિત વાવરીઈં ધરમિં ધણું સાતે વેત્રેં કરી સોહામણું;

‘ચિંદું પુત્રે વલી સોલા ધણી વંચ વિઘ્નપણુ તે બહું મુણી.’ ૧૫૨

(આમીન તીર્થમાળા સંગ્રહ. પૃ. ૧૨૫)

કવિની ઉપરની બે કડિયોમાં શાન્તિદાસ રોકનો પરિચય મળી જાય છે. આ શાન્તિદાસ રોકનો સ્વર્ગવાસ સં. ૧૭૧૫ માં થયો હતો, એમ કૃપાસાગરના શિષ્યે બનાવેલા રાજસાગરસુદિ રાસની નીચેની કડી ઉપરથી જણાય છે:—

‘સંવત સંતરસેં વરસ પનરોતરછ અહારે પ્રાણુ આધાર;

સાહ શાંતિદાસરે સુરલોકે ગયા તિહાં અહો જલું નિરધાર.’ ૧૧

શ્રીમુત મોદનલાલ દલીચંદ દેમાઝીએ ‘જૈનરાસમાળા ભાગ ૧’ ની પ્રાથમિક સમાલોચનાના ૫-૧૦ માં જણાવ્યું છે કે માનવિજય ઉપાધ્યાયે ‘ધર્મસંગ્રહ’ નામનો ગ્રંથ આ શાંતિદાસ રોકના આગ્રહથી બનાવ્યો હતો, પરંતુ તે ઠીક નથી. ‘ધર્મસંગ્રહ’ બનાવ્યાનો સંવત્ ૧૭૩૧ નો છે, અને શાન્તિદાસ રોક તો સં. ૧૭૧૫ માંજ સ્વર્ગવાસી થયા હતા. ખરી વાત એ છે કે-માનવિજય ઉપાધ્યાયે જો શાંતિદાસ રોકના આગ્રહથી ‘ધર્મસંગ્રહ’ બનાવ્યો હતો, તે આ નગરરોક શાંતિદાસ નહિ, કિન્તુ તે વખતે એક બીજા શાંતિદાસ હતા, લેખના આગ્રહથી બનાવ્યો હતો. પ્રસ્તુત નગરરોક શાન્તિદાસ એાસવાસ વંશીય હતા, જ્ઞહારે ધર્મસંગ્રહ માટે સૂચના કરનાર શાંતિદાસ શ્રીચંદ્રીય હતા. નગરરોક શાંતિદાસના પિતાનું નામ સહસ્રકિરણ હતું, જ્ઞહારે ધર્મસંગ્રહ કરાવનારના પિતાનું નામ મનિઆ હતું. ધર્મસંગ્રહની પ્રશસ્તિ જોવાથી આ સ્પષ્ટ થશે. આ બન્ને શાન્તિદાસ રોકોનો પરિચય કવિ શીલવિજયજીએ પોતાની તીર્થમાળામાં પણ આપ્યો છે. જૂઓ, આમીન તીર્થમાળા સંગ્રહ. પૃ. ૧૨૪-૧૨૫.

કહેવું જરૂર થઈ પડશે કે—જો કે શાન્તિદાસ રોકના સંબંધમાં હીરવર્ધનના શિષ્ય દ્વૈભવર્ધન નામના કવિએ સં. ૧૮૭૦ના અશાઢ સુદિ ૧૪ ને મુરવારે બનાવેલ ‘શાન્તિદાસ રોકનો રાસ’ કે જે ‘જૈનરાસમાળા’ ના ભાગ ૧ ભામાં છપાયો છે, તે ઉપરથી નહિ જેવી હકીકત મળે છે. પરંતુ શાન્તિદાસ રોકના વખતમાં ભારતની મુસાફરીએ આવેલા વેદેશી મુસાફરો

સંવત્ર ૧૭૪૭ માં વૃદ્ધિસાગરસૂરિ, સંઘના અત્યાગ્રહથી રોખપુર (અમદાવાદથી પશ્ચિમમાં ૨૫ માઈલ ઉપર છે) માં ચોમાસુ કરવા ગયા, અને ત્યાં પ્રભાવના, સાધર્મિકવાતસહ્યાદિ અનેક ધર્મ કાર્યો પણ થવા લાગ્યાં પરંતુ ત્યાં તહેમની તખીયતમાં કંઈક ગિગાટો થવા લાગ્યો. અને થરીર છૂટી થવા લાગ્યું. આથી શેઠ લક્ષ્મીચંદ વિગેરે અમદાવાદ શહેરના આગેવાન ગૃહસ્થોએ વિચાર કર્યો કે—આવા વરસાદના દિવસોમાં આપણે વારંવાર ગુરૂને વંદન કરવા અને તહેમની તખીયતની સંભાળ લેવા શી રીતે જઈ શકીશું ? છેવટ સૂરિજીને વિનંતિ કરીને તેઓને અમદાવાદ શહેરમાં લાવી મૂળ ઉપાશ્રયમાં પધરાવ્યા. લક્ષ્મીસાગરજી પણ તહેમની સાથે આવ્યા. વાચક ઈંદ્રસૌભાગ્ય ! ગણિ પણ રાજપુર (કે જે અમદાવાદથી દક્ષિણમાં

જેવા કે—ઓજીદિય (ઇ. સ. ૧૬૭૩), ચિબેનોટ (૧૬૬૬-૬૭) મૅન્ડો-સ્ત્રો (૧૬૩૮-૪૦), અને ટેબુર્નિયર (૧૬૪૧-૬૮) વિગેરેએ પોત-પોતાના ભ્રમણ વૃત્તાન્તોમાં શાન્તિદાસ શેઠે બનાવેલા દર્શનોય મંદિરની અને કાંઈ કાંઈએ તો ખાસ શાન્તિદાસ શેઠની મુલાકાતો લઈ જહે જહે લખીકતો લખી છે, તે ઘણું જ નવીન અગ્યાણું પાડે તેમ છે. તે બધી લખીકતો બેગી કરીને શાન્તિદાસ શેઠ સંબંધી ખાસ એક સ્વતંત્ર નિબંધ લખવાની જરૂર છે. આવી દ્રૂંટા નોટમાં વિશેષ શું લખી શકાય ?

૧ ઈંદ્રસૌભાગ્ય, એમના ગુરૂ નામ સત્યસૌભાગ્ય હતું. શાંતસૌભાગ્ય નામના મુનિએ સં. ૧૭૮૭માં પાટણમાં ‘ અગ્રહતકગિની ચોપાઈ ’ બનાવી છે, જોની એક પ્રતિ પૂના કેન્નકાલેજ લાયબ્રેરીમાં છે, તેની અંતમાં કર્તાએ પોતાની પૂર્વ પરંપરા બતાવી છે જે આ પ્રમાણે છે;—

રાજસાગરસૂરિ, તહેમના શિષ્ય વૃદ્ધિસાગરસૂરિ, તહેમના લક્ષ્મીસાગરસૂરિ, તહેમના કલ્યાણસાગરસૂરિ, તહેમના શિષ્ય ઉપાધ્યાય સત્યસૌભાગ્ય, તહેમના શિષ્ય ઈંદ્રસૌભાગ્ય ઉપાધ્યાય, તહેમના શિષ્ય વીરસૌભાગ્ય, તહેમના પ્રેમસૌભાગ્ય અને તહેમના શિષ્ય શાંતસૌભાગ્ય. આ ઉપરથી સ્પષ્ટ સમજાય છે કે—રાજસાગરની પાટ પરંપરામાં થયેલ સત્યસૌભાગ્યના ને શિષ્ય થતા હતા. આ ઈંદ્રસૌભાગ્યે લોકભાષામાં ધૂતાર્ક્યાન સ. ૧૮૧૨ માં બનાવ્યું છે,

૧ માઈલ ઉપર આવેલું એક-પરું છે) થી મૂળ ઉપાશ્રયમાં આવ્યા, આ સિવાય શ્રીપૂજ્યના શિષ્ય કાન્તિસાગર ઉપાધ્યાય, પંડિત ક્ષેમસાગરગણિ, નયસાગર ગણિ, ગણિ હિતસાગર, ગણિ વીરસાગર અને કીર્તિસાગર વિગેરે સર્વશિષ્ય મંડલી ગુરૂની અદ્વર્નિથ સેવા કરવામાં ગુંથાઈ ગઈ.

વૃદ્ધિસાગરસૂરિએ આચાર્ય લક્ષ્મીસાગરજીને^૨ છેવટની

તહેમાં પણ પોતાને સત્યસૌભાગ્યના શિષ્ય તરીકે ઓળખાવ્યા છે. આની એક પ્રતિ પાલીતાણામાં મુનિરાજત્રી કપૂરવિજયજીના ભંડારમાં છે.

આ હંદ્રસૌભાગ્યના પ્રશિષ્ય અને વીરસૌભાગ્યના શિષ્ય મુનિ પ્રેમસૌભાગ્યે મુહુર્તા આમમાં સં. ૧૭૭૪ના આસો શુદ્ધ ૧૩ ને ગુરૂવારે જયવિજય-રાસની એક પ્રતિ લખી હતી. આ પ્રતિ પૂના-ડેક્કન કોલેજની લાયબ્રેરીમાં છે.

આ ઉપરાન્ત આજ છદ્રસૌભાગ્યે, દિગ્ગમસદિ અગિઆર મતના સ્વરૂપને પ્રકાશ કરનારી મહાવીરવિગ્રહિત રૂપ પદ્મત્રિશિકા બનાવેલી છે:— જહેની અંતમાં પોતાનો પરિચય આપતાં લખે છે કે:—

“ इत्थं वाचकनायकस्य सुगुरोः श्रीसत्यसीमाग्यस-
ग्राम्नो वादिमदद्रुमैककरिणोऽन्तेवासिनंद्रेण च ” ।

આ વાક્યમાં પોતાને વાદિના મદ કપી વૃક્ષને તોડવામાં એક હાથી સમાન બતાવેલ છે. આ પુસ્તકની સં. ૧૭૦૬ના વૈશાખ વર્ષ ૪ના દિવસે રાધનપુરમાં લખેલી એક પ્રતિ પૂના-ડેક્કન કોલેજ લાયબ્રેરીમાં વિદ્યમાન છે.

૨ લક્ષ્મીસાગર. આપણા પૂર્વ પરિચિત નિધિસાગરજી એજ આ લક્ષ્મીસાગરસૂરિ છે. તહેમણે સિદ્ધાચલ, ગિરિનાર, તારંગા, અંતરીક્ષજી, આખૂ વિગેરેની યાત્રાઓ કરી હતી. સં. ૧૭૮૮ ના સૂરતના ચાતુર્માસમાં તહેમણું શરીર જીર્ણ થતાં તહેમણે વિજયાદશમીને દિવસે પ્રમોદસાગરને ગચ્છનો ભાર સોંપ્યો હતો. અને તહેમને આચાર્ય પદવી આપી તહેમણું નામ કલ્યાણસાગરસૂરિ રચાધુ હતું: છેવટે સં. ૧૭૮૮ ના આસો વદિ ૩ ના દિવસે રાત્રીએ તેમનો સ્વર્ગવાસ થયો હતો.

(જૂઓ, ઐ. રાસમાળા, ભાગ ૧ લો, નિવેદનનું ૫. ૨૦-૨૧)

શિખામણ આપતાં કહ્યું—“ મહેં ત્હમને ત્હે મ્હોટો ગમ્મજાર સોંપ્યો છે, ત્હેને તથા ચતુર્વિધ સંઘને ત્હમે સારી રીતે સંભાળજો. શુદ્ધ ચારિત્ર પાળજો. ધર્મકાર્ય કરજો, તેમ ખુરાનપુર, સૂરત, ખંભાત, પાટણ, રાધનપુર, વડોદરા, મોલા (મહુઆ), અંકલેશ્વર, ભરૂચ, નડીયાદ, કલોઈ અને સોણતરા વિગેરે મ્હોટાં મ્હોટાં શહેરો, બંદરો, નગરો અને ગામોમાં અમારું નામ લઈને ધર્મલાભ પહોંચાડજો અને દૈવતાપૂર્વક ધર્માચરણ કરતા રહી મનુષ્ય જન્મ સફળ કરજો. ”

શુરનો અવસાન સમય આવીને અમદાવાદનો શંઘ શુરના દર્શન માટે એકઠો થવા લાગ્યો. શેઠ શાન્તિદાસના કુલદીપક શેઠ લક્ષ્મીચંદ^૧, શા. હેમચંદ (તે શેઠ શાંતિદાસના પુત્ર) શા. રતનજીના પુત્ર ખેમચંદ (જેઓ શેઠ શાન્તિદાસના પૌત્ર થતા હતા,), શા. હીરાચંદ, શા. મોતીચંદ, શા. માણેકચંદના પુત્ર સૌભાગ્યચંદ અને

૧ શેઠ લક્ષ્મીચંદ, એ શાન્તિદાસ શેઠના પુત્ર થતા હતા. શાન્તિદાસ શેઠ-ને કુલ પાંચ પુત્રો હતા:-૧ પનજી, ૨ રતનજી, ૩ લક્ષ્મીચંદ ૪ માણેકચંદ અને ૫ હેમચંદ. એ પ્રમાણે પાંચપુત્રો હોવાનું શાંતિદાસ શેઠના રાસમાં જણાવ્યું છે, જદારે રાજસાગરસરિરાસમાં ચાર પુત્રો ગણાવ્યા છે. જહેમ—

‘ શાહ શાંતિદાસના સુત સવે સુંદર રતનપરિં રતનજી સાહ રાજિં;

સાહ લખમીચંદ સાહ માણેકચંદ હેમજીસાહ ચડતિ દિવાજે’ ૨૯

આમાં પનજીનું નામ ગણાવ્યું નથી. આવીજ રીતે પં. રીતવિજયજીએ સં. ૧૭૪; માં બતાવેલી તીર્થમાળામાં પણ

‘ ત્રિહુપુત્રે વલી મોલા ધણી વસ વિશ્રુવણ તે બહુ ગુણી. ’

આ પ્રમાણે ચાર પુત્રો હોવાનું જણાવ્યું છે. સંભવ છે આ કર્તાઓના સમયમાં ત્હેમના ચારજ પુત્રો વિદ્યમાન હોય

શાંતિદાસ શેઠના ઉપસૂક્ત પુત્રો પૈકી ત્હેમની પછી નગરશેઠની પદવી તો ત્હેમના પુત્ર લક્ષ્મીચંદેજ ભોગવી હતી—જૂઓ જૈન રાસમાળા (સમાલોચના) પૃ. ૨૦

તહેમના બીજા બાઈ મોહનચંદ, શા. નરપભદાસ વાઘજીના કુલદીપકે
 શા. ગુલાલચંદના, પુત્ર શા. ધર્મચંદ, શા. નાનચંદ, શા. રહિઆના
 પુત્ર શા. સૌભાગ્યચંદ, શા. સૂરચંદ સુંદરદાસ, શા. વસ્તુપાલના પુત્ર
 શા. મલુકચંદ, શા. કલ્યાણમલજીના પુત્ર શા. ન્યાલચંદ, શા.
 હીરાજી, શા. પ્રેમચંદ, દોસી સિંધાના પુત્રો દોસી પનજી, ધનજી
 અને રતનજી, દોસી વાઘાના દોસી ગેલચંદ, દોસી પ્રેમજી, રવજીનો
 દોસી નાનુ, લાલજી, દોસી સોમના દોસી પ્રેમા, દોસી આણંદજી,
 સા. તેજસી, અમરચંદ, વીરા, સા. રૂપચંદ, કલ્યાણમલ, સા.
 માણિક્ય, દૂગરગીહ, સા. પોમસી, સોમસી, સા. ગલાલચંદ, સા.
 તારાચંદ, ધનિયા, સા. તિલકસી, ટોકર, સા. હીરચંદ, સૂરચંદ,
 સા. તિલકસી રવજી, દોસી રૂપજી રવજી, મુમતિદાસ, સા. ગોડીદાસ,
 સા. હીરા, પ્રેમજી, બોરા હીરા અને ઉદયસિંહ વિગેરે શ્રાવકો
 આવવા લાગ્યા. ઠાણુપુર, સિકંદરપુર, આહમદપુર, શેખપુર, મીરાંપુર
 અને બીજાં પરંચોમાંથી શ્રાવકો આવવા લાગ્યા. અને પૂજ્યને
 પૂજવા લાગ્યા, આવી રીતે શ્રાવક શ્રાવિકાઓએ કરેલી પૂજામાં ઘણા
 રૂપિયા એકઠા થયા.

બૃહિસાગરસૂરિ પ્રતિસમય અરિહંતનું ધ્યાન ધરવા લાગ્યા.
 ચોરાસીલાખ જીવ્યોનીને ખમાવી લીધી અને પોતાના પાપોની
 આલોચના કરી મિચ્છામિદુઃકલ્લદર્શ દીધો. છેવટ ચાર શરણોને આશ્રય
 લઈ સં. ૧૭૪૭ ના આસો સુ. ૩ ના દિવસે સવામહુર દિવસ ચઢતાં
 સડસઠ વર્ષનું આયુષ્ય પૂરું કરી તેઓ સ્વર્ગવાસી થયા.

સૂરિજીનો સ્વર્ગવાસ થતાં આખા સંઘને બહુ દુઃખ થયું. તે
 પછી ગુરૂના શબને સ્નાન કરાવી સૂખડ, કેસર, કેતૂરી અને કપૂર
 વિગેરે સુગંધિત પદાર્થોથી શ્રાવકોએ વિલેપન કર્યું. સુંદર વિમાન
 જેવી માંડવી બનાવી, તહેમાં તેઓને પંધરાવીને એક પવિત્ર ભૂમીમાં
 લઈ જઈ દસસેર અગર અને અઢાનમણ સૂખડથી સૂરિજીનો અગ્નિ-
 સંસ્કાર કરવામાં આવ્યો. પછી બધા સ્નાન કરી ઉપાશ્રયે આવ્યા,

અને લક્ષ્મીસાગરસૂરિનાં મુખથી વૈરાગ્યમય ઘણાજ સરસ ઉપદેશ
શ્રવણ કર્યો.

હવે વૃદ્ધિસાગરસૂરિની પાટને ત્યાગી, વૈરાગી અને ગંભીરાદિ
ગુણોવાળા લક્ષ્મીસાગરસૂરિ દીપાવવા લાગ્યા.

માણિક્યસૌભાગ્ય^૧ના પ્રશિષ્ય અને પં. ચતુરસૌભાગ્યના
શિષ્ય દીપસૌભાગ્યે આ રાસ રચ્યો છે.

---

૧ આ માણિક્યસૌભાગ્ય તે છે કે જદેઓ લાવણ્યસૌભાગ્યના શિષ્ય થતા
હતા. આ લાવણ્યસૌભાગ્યે સં. ૧૮૨૬ ના આસો સુ. ૧૧ને રવિવારના
દિવસે માણિક્યસૌભાગ્યને લખવા માટે ભક્તામરરતોત્રનો દયો લખ્યો હતો.
આ દયાની અંતમાં લાવણ્યસૌભાગ્ય પોનાને પં. દેવસૌભાગ્યગણના પ્રશિષ્ય
અને પં. રત્નસૌભાગ્યગણના શિષ્ય તરીકે ઓળખાવે છે. આની એક પ્રતિ
પૂના-કેકન કોલેજ લાયબ્રેરીમાં છે.

જિનોદયસૂરિ વીવાહલું.

વિક્રમની પંદરમી શતાબ્દિમાં થઇ ગયેલ આચાર્ય જિનોદય-
સૂરિનું આ વિવાહલું ત્હેમનાજ શિષ્ય મેરૂનંદનગણિ^૧એ બનાવ્યું
છે 'ત્હેમનાજ શિષ્ય' એમ કહેવામાં કવિનાજ શબ્દો પ્રમાણભૂત છે.
શરૂઆતની ખીણ કડીમાં કવિ કહે છે—

“ ઇકકું જગિ જુગપવંર અવર નિયદિખખગુર,
યુથિસુ...નિયમછગલેણ ”

આવીજ રીતે અન્તિમ કડીમાં પણ કવિ લખે છે—

“ અમહુ સો દિખખગુર દેઉ સુપસનઉ
દંસણ નાણ આરિત મુદિ ”

આ ઉપરથી ચોક્કસ જણાય છે કે જિનોદયસૂરિ એ કર્તા
ના દીક્ષાગુરૂ થતા હતા.

કવિએ પ્રથમની કડીમાં પાર્શ્વનાયકગવાનની સ્તુતિ કરી
જિનોદયસૂરિનો વીવાહલો બનાવવાની પોતાની ઉત્કંઠા બતાવી છે.
પછી ખીણ કડીમાં જિનોદયસૂરિનો પરિચય (યુગપ્રધાન અને
પોતાના દીક્ષાગુરૂ) આપી 'નિયમછગલેણ' નિજમતિજલવડે કરીને

૧ આ મેરૂનંદનગણિ જિનદેવસૂરિના શિષ્ય થતા હતા. ત્હેમણે ગુજ-
રાતી બાપામાં અજિતશાંતિસ્તાવ બનાવેલું છે. આ ઉપાધ્યાયની એક મૂર્તિ,
૬ જોની પ્રતિષ્ઠા સં. ૧૪૬૯ માં જિનવર્ધનસહિએ કરી હતી, ઉદેપુરથી ૧૭
માઇલ ઉપર આવેલ દેલવાડાના એક મંદિરમાં છે. આ મૂર્તિ ઉપરનો લેખ
'દેવકુલપાટક' નામના મારા નિબંધમાં આપ્યો છે.

એ શબ્દથી પોતાની લઘુતા જતાવી છે. અનન્તર ત્રીજી કડીથી ઈવિ વિષયની શરૂઆત કરે છે. જહેનો સાર આ પ્રમાણે છે:

સુપ્રસિદ્ધ ગુજરાત દેશના પાલણપુર^૧ નગરમાં રૂદ્રપાલ નામનો એક વ્યવહારી રહેતો હતો. તેની ધારલાદેવી નામની સ્ત્રી હતી. તેને સં. ૧૩૭૫માં ઉત્તમસ્વપ્નસૂચિત પુત્ર ઉત્પન્ન થયો. મહોટા ઉત્સવ પૂર્વક તેનું નામ સમર રાજવામાં આપ્યું. અનુક્રમે બીજાના અંદ્રની માફક કુંવર વધથી વધવા લાગ્યો, તેમ જ્ઞાનકલાઓમાં પણ પ્રવીણ થતો ગયો.

કેાઈ એક સમયે આ પાલણપુર નગરમાં મોહતિમિરને

૧ પાલણપુર, એ પાલણપુરએજન્સીનું મુખ્ય નગર છે. સંસ્કૃત ગ્રંથોમાં આ નગરનો ‘મહલાદનપુર’ ના નામથી ઉલ્લેખ કરેલો છે. ‘હીરસૌભાગ્ય-કાવ્ય’ વિગેરેમાં આ નગરની પ્રાચીન જહોજલાલીનું સારું વર્ણન કરવામાં આવ્યું છે. આ નગરના રથાપક ‘મહલાદનદેવ’ કે જહેઓ અંદ્રાવતીની પરમાર શાખાના રાજપૂત હતા અને જહેનો પિતાનું નામ ‘દારાવર્ધદેવ’ હતું, તેમણે ‘પાર્યમાક્રમ’ નામનો સંસ્કૃત ગ્રંથ જનાવ્યો છે. આ ગ્રંથ વડોદરાની ‘ગાયકવાડ ઓરિયેન્ટલસિરીઝ’ નં. ૪ માં પ્રકટ થયો છે. આના ઉપરથી જણાય છે કે ‘મહલાદનદેવ’ સં. ૧૨૨૦ થી ૧૨૬૫ સુધી યુવરાજવરદ્યામાં રહ્યો હતો. આ ગ્રંથની પ્રસ્તાવનામાં એ પણ જણાવ્યું છે કે— પૂર્ણાબદ્રે ‘અતિમુક્તચરિત્ર’ અર્ધિં સ. ૧૨૮૨માં જનાવ્યું હતું. આ ઉપરથી જણાય છે કે આ નગર સવત ૧૨૨૦થી ૧૨૮૨ના સમય દરમિયાન વગાવેલું હોવું જોઈએ. આજ મહલાદનદેવે અર્ધિં ‘મહલાદનપાર્શ્વનાથ’ ની સ્થાપના કરી હતી અને તેથીજ આ ગામ પણ તીર્થ તરીકે ગણાયું છે.

પાલણપુર એ દત્તિદાસ પ્રસિદ્ધ સ્થાન છે. જગદ્ગુરૂ હીરવિજયસૂરિ અને શ્રીસોમસુંદરસૂરિ જેવા મહાન પુરૂષોની જન્મભૂમી તરીકે પવિત્ર ગણાયેલું આ નગર છે પ્રાચીન સમયમાં તો અર્ધિં જોનોની ઘણીએ વસ્તી હતી, અત્યારે પણ લગભગ ત્રણેક દજાર જોનો અર્ધિં વસે છે.

૧ જિનકુશલસુરિનો જન્મ સમિઆના નમરમાં મં. ૧૩૩૭ માં થયે હતો. તેમનું ગોત્ર છાજકડ હતું. પિતાનું નામ જિન્હાર, અને માતાનું નામ જય-
 તત્રી હતું સં. ૧૩૪૭ માં દીદા; ૧૩૭૭ નાભમેષ્ઠ વર્ષ ૧૧ ના દિવસે રાજેન્દ્રા-
 ચાર્યે સુરિમંત આપ્યો ૧૩૮૮ના શાશુષ્ઠ વર્ષે ૧૧ ના દિવસે રાજેન્દ્રા-
 સ્વર્ગગમન. તેઓ ન્હાના હાદના નામથી પ્રસિદ્ધ છે. તેમના શિષ્યોમાં
 જયધર્મ ઉપાધ્યાય, લલિધર્નધાન ઉપાધ્યાય, વિનવપ્રભ ઉપાધ્યાય અને
 જિનપદ્મસુરિ-એ મુખ્ય હતા. તેમણે તરુણપ્રભાચાર્યને આચાર્ય પદથી આપી
 હતી. આમણે જિનપ્રબોધસુરિની પ્રતિની સં. ૧૩૮૧ માં પ્રતિષ્ઠા કરી હતી.
 આ મૂર્તિ ઉદેપુરની પાસે દેસવાડાના મંદિરમાં છે. વધુ મઠેજૂઓ રત્નસાગર
 ને ભાગ પૂ. ૧૧૮.

૨. ભીમપત્નીને હાલ ભીલડી કહે છે. આ ગામ હીસા શહેરથી પશ્ચિમમાં
 મગ ૧૧ માઈલ ઉપર આવેલું છે. ભીમપત્ની એ ઐતિહાસિક ગ્રામીન
 છે. અહિં ઘણા ઇતિહાસ પ્રસિદ્ધ જનાવો જનેલા છે. આ સંબંધી
 મી હયાણવિજયજીએ આત્માનંદપ્રકાશના ૧૮ માં પુસ્તકના ૩ અ
 ૧ 'ભૈરવીધ' ભીમપત્ની અને રામસૈન્ય' શીર્ષક તમેસે લેખ
 આપ્યું પડે છે.

જિનકુશલસૂરિ બિરાજતા હતા. શુભ મુહૂર્તે દીક્ષા આપવાનું નક્કી થયું. મહાવીરસ્વામીના મંદિરમાં નાણુ માંડવામાં આવી. સમરનો વરઘોડો ચઢ્યો. ઘણું દાન દેવામાં આવ્યું. ઉત્તમ વાજિત્રો વાગવા લાગ્યાં. એ પ્રમાણે મ્હોટા ઉત્સવપૂર્વક સં. ૧૩૮૨માં સમરે પોતાની બહેન કીલ્હુની સાથે દીક્ષા લીધી. સમરનું નામ સોમપ્રભ રાખવામાં આવ્યું. તેણે જિનાગમનો સારી-રીતે અભ્યાસ કર્યો, એટલે સં. ૧૪૦૬ માં જેસલપુર^૧માં તેને વાચનાચાર્યની પદવી આપવામાં આવી. અનુક્રમે વિહાર કરતા અને ધર્મોપદેશ આપતા આપતા સોમપ્રભગણિ ગચ્છનો કાર વહન કરવાને શક્તિવાન થયા. તે પછી સં. ૧૪૧૫ના આવાહ વદિ ૧૩ના દિવસે ખંભાતમાં^૨

૧ આ જેસલપુર એજ વર્તમાનનું સુપ્રસિદ્ધ જેસલમેર છે. રાજપૂતાના માં જેધપુરથી પશ્ચિમોત્તર ૧૪૦ માર્મલ ઉપર આવેલું આ નગર છે. પ્રાચીન જૈનમંદિરો અહિં ઘણાં છે અને તેથી જૈન તીર્થ તરીકે આ ગામની પ્રસિદ્ધિ છે. સૌથી વધારેમાં વધારે પ્રાચીન જૈન ગ્રંથો, એકલા જૈન ગ્રંથો નહિ—હિંદુ ગ્રંથો પણ સાચવી રાખવાનું સૌભાગ્ય આ નગરને મળેલું છે. સાડીચારસો—પાંચસો જેતોની અહિં વસ્તી છે. પ્રાચીન તીર્થભાળાઓમાં જેસલમેરનું નામ તીર્થ તરીકે ઠેકાણે ઠેકાણે મળે છે. સં. ૧૭૫૦માં પં. મૌભાગ્યવિજયગણિએ બનાવેલી તીર્થમાલા માં, કવિ શીલવિજયજીએ પોતાની તીર્થમાલા માં, સં. ૧૭૨૧ માં મૃદવિજય ઉપાધ્યાયે બનાવેલ શ્રીપાર્થનાથનામમાલામાં અને સં. ૧૬૧૭માં પં. શાંતિકુશલે બનાવેલ ગોઢીપાર્થનાથસ્તવન માં જેસલમેરનો તીર્થ તરીકે ઉલ્લેખ કરેલો છે. (જૂઓ પ્રાચીન તીર્થમાલા સંગ્રહ, પૃ. ૬૭, ૧૦૮, ૧૫૨ અને ૧૮૬) આસ કરીને શ્રીજિનકુશલસૂરિએ જેસલમેર ચૈત્ય-પરિપાટી બનાવી છે. જ્ઞેમાં જેસલમેરનાં મંદિરોનું વર્ણન કરવામાં આવ્યું છે. (જૂઓ. પ્રાચીન તીર્થભાળા સંગ્રહ, પૃ. ૧૪૬) આ ઉપરાંત મારતખમણ, પ્રયમસાંઢ ના ૧૩ મા અધ્યાયના ૫ ૨૦૨ માં પણ જેસલમેર સંબંધી બહુવા જેવી હકીકતો મળે છે.

૨ ખંભાત એ શુજરાતનું પ્રસિદ્ધ નગર હતું અને અત્યારે પણ છે.

શ્રીતરૂણપ્રભ^૧ આચાર્યે આ સોમપ્રભગણિને જિનચંદ્રસૂરિની

ખંભાતની ઐતિહાસિકતા સુવિખ્યાત છે જૈનોને માટે આ નગર એક વખત જૈન-પુરી ગણાતું. અત્યારે પણ અહિં નાનાં મોટાં લગભગ પોણા સો દેરાસરા છે. ખામ દેરીને અહિંનો પ્રાચીન ભંડાર, જ્યાં રોક દલપતભાઈ નમીનદામના હાથમાં છે, ખાસ દર્શનીય છે. આખો ભંડાર તાકપત્ર ઉપર લખેલ પુસ્તકોનોજ છે. જૂના જૂના ગ્રંથો—અદ્વિતીય ગ્રંથો આ ભંડારમાં છે. ખંભાતના જૈનોની જાહે-જાણી એક વખત ઓરજ પ્રકારની હતી. ઇતિહાસપ્રસિદ્ધ દાનેશ્વરી રાજ્યા અને વજ્યા એ આ નગરનાં રત્નો હતાં. સુપ્રસિદ્ધ શ્રાવકકવિ ઋષ્યભદ્રાસ પણ આ નગરનું જ કવિરત્ન હતું. સુપ્રસિદ્ધ જૈનમંત્રિ વસ્તુપાત્રનો પુત્ર જયંતસિંહ સં ૧૨૭૬ માં અહિંનો સૂર્યો નિમાયો હતો. કલિઋષ્યસર્વજ્ઞ પ્રભુ શ્રીહિમ-અંદ્રાચાર્યે કુમારપાત્રને સંકટના સમયમાં અહિંજ આશ્રય આપ્યો હતો. મહા-મહાશાહના સમયમાં સંવત્ ૧૩૨૫ માં બનેલી જુમામસજીદમાં લાગેલા જૈન મંદિરના યાંત્રાઓ આજ પણ પ્રાચીન રીતિનો પુરાવો આપી રહ્યાં છે.

અહિંના 'સ્વંભનપાર્શ્વનાથ'ના લીધે આ ખંભાતનગર એ તીર્થ તરીકે પણ ગણાતું આવ્યું છે. પ્રાચીન તીર્થભાગાઓમાં આ નગરના તીર્થ તરીકે ઉલ્લેખો થયેલા જોવાય છે. જાહેમ પં. એથે પોતાની તીર્થભાગામાં, પં. સૌભાગ્યવિજયે સ. ૧૭૫૦ માં બનાવેલી તીર્થભાગામાં, કવિ શ્રીકવિજયપદ્યે પોતાની તીર્થભાગામાં, એથવિજય ઉપાધ્યાયે સ. ૧૭૨૧ માં બનાવેલ પાર્શ્વ-નાથનામમાલા માં, પં. રત્નકુશલે 'પાર્શ્વનાથ સંપાસ્તવન' માં અને પં. શાંતિકુશલે સં. ૧૬૬૭માં બનાવેલ ગોડીપાર્શ્વનાથ સ્તવનમાં ઉલ્લેખો કરેલા જોવાય છે (જૂઓ પ્રાચીનતીર્થમાલા સંગ્રહ પૃ. ૪૮, ૬૧, ૧૨૨, ૧૫૦, ૧૬૬ અને ૧૬૮.)

૧ તરૂણપ્રભ આચાર્યે. જ્ઞાનકલગે બનાવેલ "જિનોદયચરિ પદસ્થાપના રાસ" અને શ્રાવકપ્રતિક્રમણસૂત્ર વિવરણ ની પ્રચલિત, કે જે પીટર્મનના ૩ જી રીપોર્ટના પે. ૨૨૧ માં છપાઈ છે; તેના ઉપરથી જાણાય છે કે તરૂણ-પ્રભને જિનચંદ્રસૂરિએ દીક્ષા આપી હતી. આ શ્રાવકપ્રતિક્રમણસૂત્ર વિવરણ તેમણે સં ૧૪૧૧ માં બનાવ્યું હતું. યશઃપ્રીતિ અને રાજેન્દ્રચંદ પાગે તેમણે અભ્યાસ કર્યો હતો.

પાટે સ્થાપન કર્યા, અને 'હેમનું જિનોદયસૂરિ' એવું નામ સ્થાપન કર્યું.

જિનોદયસૂરિએ પાંચ પ્રતિષ્ઠાઓ કરી. તેવીસ શિષ્યો કર્યા, ચૌદ સાધ્વીઓ કરી. તે ઉપરાન્ત આચાર્ય, ઉપાધ્યાય અને વાચના-ચાર્ય વિગેરેથી પોતાનો સમુદાય વધાર્યો. તેમ ગંભીરતા, ધૈર્ય,

૧ જ્ઞાનકલશ નામના કોષ મુનિએ આ જિનોદયસૂરિનો 'પદસ્થાપનારાસ' બતાવ્યો છે. હેમાં કેવળ જિનોદયસૂરિની પદસ્થાપનાનું વર્ણન કરવામાં આવ્યું છે. હેમાં પ્રસ્તુત વિવાહલામાં આપેલા વર્ણન ઉપરાન્ત ખાસ એક વિશેષતા છે. તે એ કે આ પદસ્થાપનાનો ઉત્સવ દિલ્લીના રહેવાસી રતનસિંહ અને પૂનિગે ખંભાતમાં આવીને કર્યો હતો. આ રતનસિંહ અને પૂનિગની ઓળખાણ આમ આપી છે:—

“ત મહિમંઝલિ દિલ્લિયનયરો કચણ રચણ વિસાહુ;
ત રૂદપાહુ નીખડિ સંધરો નિવસહ તહિ શ્રીમાહુ. ૯
તસુ નંદણ બહુ ગુણકલિહ સંધવહ રતનઉ સાહુ;
ત સમલ મહોચ્ચ પ્રિ ધવલો પૂનિગ મનિ ઉચ્ચાહુ. ૧૦
શુદગર વંદણ ખંભાપુરે દીપ દુહિપ સાધાર,
ત રતનસીહ પૂનિગ સદિહ આવધ સપરીવાર. ૧૧

આ ઉપરથી જણાય છે કે—તેઓ શ્રીમાત્રવંશીય હતા. આ પદસ્થાપના રાસમાં એ પણ જણાવ્યું છે કે આ પદમહોત્સવ ખંભાતના અગ્નિતાપના મંદિરમાં કરવામાં આવ્યો હતો. આગળ ચામતાં આ પદમહોત્સવ વખતે રતનસિંહ અને પૂનિગે કરેલા દાનનું વર્ણન કરવામાં આવ્યું છે.

રતનસાગરના બીજા ભાગના પૃ. ૧૨૧ માં અરતરગચ્છપદ્માવલીનો ૫૪ મો પાટે યજ્ઞેષ્ઠ આ જિનોદયસૂરિનું વર્ણન આપવામાં આવ્યું છે. હેમાં પદમહોત્સવ કરનારનું નામ જેસલ આવ્યું છે, તે ઠીક નથી. પદમહોત્સવ કરનાર જેસલ નહિ પરન્તુ દિલ્લીના રહીશ રતનસીંહ અને પૂનિગ હતા, એ સ્પષ્ટ જોવાય છે.

ડૉ. જે. કૅલ્કટકૃત 'સ્પેસીમેન ઓફ એ લીટરરી મિગ્લીઓ ઓફિટલ બેન ઓનોમસ્ટોફન' ના પૃ ૪૮ માં આપેલ જિનોદયસૂરિનું વૃત્તાન્ત એક

લાવણ્ય, ઈન્દ્રિયજન્ય અને વૈરાગ્યશૃંગ એ વિગેરે ત્હેમનામાં એના ગુણો હતા કે—જહેને માટે કવિ કહે છે કે—

“ તસ્મ પહુ ગુણગણું જેમ તારાયણું
કહિઉં કિમ સક્કઉં એક છહુ.”

અર્થાત—એક છલથી ત્હેમના ગુણોનું વર્ણન કરવાને કવિ અશક્યતા બતાવે છે.

અનુક્રમે વિહાર કરતા સૂરિ પાટણુ પધાર્યા. અહિં સં. ૧૪૩૨ ના જાદરવા મહીનાના પ્રથમપક્ષની અગીયારસને દિવસે ત્હેમણે સ્વર્ગવાસ પ્રાપ્ત કર્યો. અન્તમાં આ વિવાહછાનું મહાત્મ્ય પ્રકાશતાં કવિ આ શબ્દોમાં વિવાહહું પૂરૂ કરે છે:—

“ એહુ ગુરૂરાય વિવાહહઉ જે પઠધ
જે ગુણધ જે સુણધ જે દેયતિ;
ઉભય લોગેવિ તે હહધું મહાવન્ધિય
મેરૂનંદનગણિ એમ બણતિ”

પટ્ટાવલીના આધારે આપ્યું છે, ત્હેમા પશુ એ જણાવ્યું છે કે જ્ઞાતનાથના મંદિરમાં જિનોદયસરિના પદ મહોત્સવ થયો હતો, તે મંદિર જેસસે જ્ઞાનાનુ હતું. એટલે રત્નસાગરમાં જેસસને પદમહોત્સવ કરનાર ક્યો છે, તે કીક નથી જેસસ મંદિર બનાવનાર હતો. ખુલાતના ખારવાણમાં સ્થંભનપાર્શ્વનાથનું દેરાસર છે, જેની ઊત્તમાં એક સિંચાલેખ છે. આ સિંચાલેખ જેસસે કરાવેલા જ્ઞાતનાથના મંદિર સંબંધીની હકીકત પૂરી પાડે છે આ લેખ ઉપરથી જણાય છે કે જ્ઞાતનાથનું આ મંદિર ત. સં. ૧૩૬૬ માં જિનપ્રમોદસરિના સિખ્ધીજિનમંદ્રસરિના ઉપદેશથી બનાવ્યું હતું.

કર્મચંદ્ર વંશાવલી પ્રબંધ.

ખરતરગચ્છીય ઉપાધ્યાય ^૧જયસોમના શિષ્ય વાચનાચાર્ય
^૨ગુણવિનયે સં. ૧૬૫૫ ના મહાવદિ ૧૦ ના દિવસે સુધરનગરમાં
 સંભવનાથના પસાયથી જૈનમંત્રી કર્મચંદ્રની વંશાવલી રૂપ આ
 પ્રબંધ રચ્યો છે.

૧ જયસોમ—આ જયસોમનો પરિચય ત્હેમની પંચલિંગીવિષય
 ની એક પ્રતિ, જે ઉક્તકાલેજ—પૂનાની લાયલેરીમાં છે, ત્હેની નિમ્નલિખિત
 પ્રશસ્તિ ઉપરથી મળે છે:—

“સંવત્ ૧૬૬૩ વર્ષે । શ્રીભરતરગચ્છે । શ્રીમયુગપ્રધાન શ્રીજિન-
 ચંદ્રસૂરિ વિજયિરાજ્યે । શ્રીજ્ઞેમરાજાયાં । વાચનાચાર્ય શ્રી પ્રમોદ-
 માણિક્ય ગણિશિષ્ય શ્રીજયસોમોપાધ્યાયાનાં પ્રતિરિયં વાચ્યમાના
 ચિરંમંદ્યાત્ ”

આ ઉપરથી જણાય છે કે—તેઓ ખરતરગચ્છની જ્ઞેમશાખામાં થયેલ
 પ્રમોદમાણિક્યગણિના શિષ્ય થતા હતા અને ત્હેમને ઉપાધ્યાય પદની હતી.
 ત્હેમની કૃતિઓમાં વિચારરત્ન સંગ્રહ (સ. ૧૬૫૭) અને કર્મચંદ્ર ચરિત્ર
 (સંસ્કૃત) આ બે પ્રસિદ્ધિમાં છે.

૨ ગુણવિનય, એઓ જયસોમના શિષ્ય થતા હતા. ત્હેમની કૃતિઓ
 ઉપરથી જણાય છે કે—તેઓ વિક્રમની સતરમી શતાબ્દિના અનેક વિદ્વાનો
 પૈકીના એક હતા. ત્હેમના નીચેના ત્રણ ગ્રંથોમાં આવેલા છે —

- ૧ દમયંતી ચંપૂ—ટીકા સં. ૧૬૪૬   ૩ વૈગવ્યશતક ટીકા. સ. ૧૬૪૭
 ૨ ખંડપ્રશસ્તિકાવ્ય—ટીકા સ. ૧૬૪૧   ૪ લઘુઅજિતશાંતિ ટીકા.

પ્રારંભમાં ઠવિએ 'ફલોધીપાર્શ્વનાથ'ને નમસ્કાર કરી સરસ્વતી દેવીનું સ્મરણ કરી, જિનકુલસૂરિનું હૃદયમાં ધ્યાન ધરી પોતાના ગુરુ જયસોમ ઉપાધ્યાયનો પરિચય આપી કર્મચંદ્ર મંત્રીની વંશ-પરંપરા બતાવવાનો પોતાનો હેતુ વ્યક્ત કર્યો છે. તે પછી સાતમી કડીથી કર્મચંદ્રની વંશપરંપરા શરૂ કરી ૧૪૪ કડિયો સુધીમાં એની લાંબી પૂર્વ પરંપરા બતાવી છે. આમાં કર્મચંદ્રના પૂર્વ પુરૂષોનો રાજાઓ સાથેનો સંબંધ, તે રાજાઓની પૂર્વ પરંપરા, કર્મચંદ્રના પૂર્વપુરૂષોએ કરેલી લઠાઇઓ, લેખની તીર્થયાત્રાઓ, પ્રતિષ્ઠાઓ, પદમહોત્સવો વિગેરેનું વર્ણન આપ્યું છે. તે પછી ૧૪૫ મી કડીથી પ્રબંધનાયક 'મંત્રી કર્મચંદ્રનું' વર્ણન શરૂ કર્યું છે. જાહેનો સાર આ પ્રમાણે છે:—

‘બીકાનેરના રાજા રાય ઠક્ક્યાણુમહલો કર્મચંદ્ર, કે જલેમના પિતાનું’ નામ સંગ્રામ હતું, જેને પોતાનો મંત્રી બનાવ્યો.

૫ ઇદ્રિપરાજ્ય શતક વૃત્તિ સં. ૧૬૬૪	૮ અંજનાસુંદરી પ્રબંધ (ભાવા). મં. ૧૬૬૨
૬ રઘુવંશ ટીકા. સં. ૧૬૪૬	૯ સંબોધસપરી-ટીકા (શ્રીઆત્મા નંદ મળા-ભાવનગર તરફથી આ ટીકા બહાર પડી છે.)
૭ ઉત્સરોદ્ધટનકુવક ખંડન. સં. ૧૬૬૫	

આ ઉપરાંત સંભવ છે બીજા પશુ ગ્રંથો અને ટીકાઓ વિગેરે લેખનાં બનાવેલ હોય.

૧ ફલોધી પાર્શ્વનાથ—જોનાનાં અનેક પ્રાચીન તીર્થો પૈકીનું આ એક તીર્થ છે. અને તે મહોટી મારવાડમાં જોધપુર સ્ટેટમાં આવેલું છે. મેડતા જંકશનથી આ ગામ બિલકુલ નજીકજ છે. અહિંના પાર્શ્વનાથની પ્રતિષ્ઠા વિ. સં. ૧૧૮૧ માં રાજગચ્છમાં થયેલ શીલભદ્રસૂરિના શિષ્ય ધર્મદોષસૂરિએ કરી હતી. પ્રાચીન તીર્થમાળાઓમાં આ તીર્થનો ઉલ્લેખ બહુ જોવાય છે. ૫. મહિમાએ પોતાની ચૈત્યપરીપાટીમાં લખ્યું છે:—

“ફલવદિ શ્રીજિનપાસજ રે પ્રતિમા સડતાલીસ રે ” (૫. ૫૯)

વધુ માટે જુઓ—જિનપ્રલસરિકૃત તીર્થકલ્પ તથા ઉપદેશતરંગિણી.

૧ બીકાનેર—એ મારવાડ-રાજપૂતાનામાં આવેલ દેશીરાજ્યનું પાટ-

મંત્રી કર્મચંદ્રે પોતાના કુટુંબ સાથે શત્રુંજય, રૈવતગિરિ, કથંભતીર્થ અને આબૂની યાત્રા કરી. તેણે પોતાની કાર્યદક્ષતાથી જોડેમ રાજા કટ્યાણુમલ્લની સંપૂર્ણ મહેરબાની મેળવી, તેમ રાજકુમાર રાયસિંહ સાથે પણ ઘનિષ્ઠ સંબંધ કરી લીધો.

રાય કટ્યાણુમલ્લની ઇચ્છા હતી, કે—એક વખત હું જોધપુરના સિંહાસનમા બેસું તો કમલપૂજા કરું. આ ઇચ્છા તેના પૂર્વજ વિક્રમ (વીકાણ) ની હતી, અને તે ઇચ્છા પૂર્ણ કરવાની કટ્યાણુમલ્લની બાવના હતી. રાજાની આ ઇચ્છા પૂર્ણ કરવાને મંત્રી કર્મચંદ્ર અને રાજકુમાર રાયસિંહ અકબરની સેવા કરવા લાગ્યા અને અકબરની પ્રસન્નતા મેળવી રાય કટ્યાણુમલ્લની ઇચ્છા પૂર્ણ કરાવી. રાય કટ્યાણુમલ્લે કર્મચંદ્ર મંત્રીની ઘણી તારીફ કરી, અને કંઈ વચન માગવાને જણાવ્યું. મંત્રી કર્મચંદ્રે બીજું કંઈ ન માગતાં, ચોમાસાના ચાર મહીના ધાંચી, કુંભાર અને કંઢોઈ આખા રાજ્યમાં આર બ સમારંભ ન કરે, એવો હુકમ બહાર પાડવાની માંગણી કરી—રાજાએ તે સ્વીકારી, તે ઉપરાંત ‘માલ’ નામનો જોડે કર લેવામાં આવતો હતો, તેને જોડો પાસેથી ન લેવાનું કરાવ્યું. જકાતનો ચોથો ભાગ બંધ થયો, તેમ બકરા ઉપર જોડે કર લેવાતો તે પણ બંધ કરાવ્યો. વળી રાજાએ એમ કહીને કર્મચંદ્ર મંત્રીને ચાર ગામ આપ્યા કે—મહારી અને તહમારી સ તત્તિ કાયમ હોય, ત્યાં સુધી તેનો લોગવટો તહમારો છે પોતાના સહી-સિક્કા સાથે તે ગામોનો પટ્ટો લાખીને કર્મચંદ્રને આપવામાં આવ્યો.

નગર છે જોધપુર વસાવનાર જોધારાવના છદ્દા પુત્ર બીકારાવ જોડેનો જન્મ વિ. સ. ૧૪૯૫ (ઇ. મ. ૧૪૩૯) મા થયો હતો, તેણે ઇ. સ ૧૪૮૮ મા આ નગર વસાવ્યું હતું. મારવાડના જોડોની મોટી વસ્તીવાળાં શહેરો પૈકીનું આ એક છે. અહિં લગભગ ચાર-સાડી ચાર હજાર જોડોની વસ્તી છે. અનેક આશીશાન જૈન મંદિરો અને ઉપાશ્રયો પણ છે. જોડોના ગ્રામીન જૈન પુસ્તક બહારો માટે પણ આ નગર પ્રસિદ્ધ છે. વધુ માટે જુઓ મારત્તખમણ ૧૨૧૬ પ. ૧૯૧.

કાઠ એક વળતે ઈશ્રાહીમ મીરઝા નાગોરની પાસે થઇને દિલ્લીનું રાજ્ય લેવા પસાર થતો હતો, ત્હેની સ્થાને થઇને મંત્રી કર્મચંદ્ર અને રાયસિંહે તે સેનાને નસાડી મૂકી. વળી રાયસિંહની આજ્ઞાથી અકબરની સાથે ત્હેણે ગુજરાતમાં જઈ મિરઝામહમદને હરાવ્યો હતો. તેમ સોજત,^૧ સિવયાણા, જાલોર^૨ અને આખુને

૧ સોજત. જોધપુર રાજ્યમાં આવેલું આ ગામ રાજપૂતાના-માળવા રેલવેના 'સોજત રોડ સ્ટેશન' થી સાત માઇલ ઉત્તર-પશ્ચિમમાં છે. આ ગામ ખડુ પ્રાચીન હોઇ ઐતિહાસિકદૃષ્ટિએ દર્શનીય છે. લગભગ ૧૦-૧૧ હજાર માણસની અહિં વસ્તી છે. કહેવાય છે કે—અહિં 'સોજતમાતા' નું એક મંદિર છે; આ માતાના નામ ઉપરથી આ ગામનું નામ 'સોજત' પડેલું છે. જૈનોનાં લગભગ અલારે સવાસો ઘર છે. અહિં ૭ જૈન મંદિરો છે. સંસ્કૃત પ્રાચીન ગ્રંથોમાં આ ગામનો 'શુદ્ધતી' ના નામથી ઉલ્લેખ જોવાય છે. શ્રીજિનપ્રભસરિએ અહિંના 'શુદ્ધતી પાર્થનાથ' નો પણ કથન કર્યો છે. પ્રાચીન તીર્થગાળાઓમાં પણ સોજતનો ઉલ્લેખ જોવાય છે. ૫૦ મહિમાએ પોતાની 'ચૈત્યપરિપાટી' માં લખ્યું છે.—

“સોજિતમાંહિ સાતિ જિન હરે એકસા ત્રેવીસ જીહારિ;” સં ૬૦ ૨
(પ્રાચીન તીર્થગાળા સંગ્રહ. પૃ. ૫૮)

૨ જાલોર જોધપુરથી દક્ષિણમાં ૭૫ માઇલ ઉપર આવેલું આ એક ઐતિહાસિક પ્રાચીન ગામ છે. ઇતિહાસ કહે છે કે પહેલાં આ ગામ પરમાર રાજાઓના હાથમાં હતું. અને બારમી સદીમાં તે ચૌહાણોના હાથમાં આવ્યું. આ ગામને પહેલાં જાવાલીપુર કહેતા. આ ગામની પાસે એક ડુંગરી છે જે નહે સ્વર્ણગિરિના નામથી ઓળખાય છે. અહિં કુમારપાળે જૈનમંદિર બંધાવ્યું હતું, તેથી તે મારવાડનાં યાત્રાસ્થાનો પૈકીનું પણ એક ગણાય છે. ૫૦ મહિમાએ પોતાની ચૈત્યપરિપાટીમાં અહિંના મંદિરાનું વર્ણન કરતાં કહ્યું છે:—

“જાલુરગઢમાં સુંદરે રે દેહરાં જિ જિતંગ રે; ચૌ
સહિસ દોષ એકતાવસ્થુ રે લાલ, પ્રતિમાસ્થુ મુજ રંગ રે; ચૌ પ્રૌ ૨
સોવનગિરમાં સાહિબા રે જીપરિ તપ્ય પ્રસાદ રે; ચૌ
પંઆસી પ્રતિમા કહરે લાલ જમરાંજીઈ ઉત્લાદરે. ચૌ પ્રૌ ૩
(પ્રાચીન તીર્થગાળા સંગ્રહ. પૃ. ૫૮)

છતી'લઈ' પોતાના સ્વામીને સોંપ્યાં હતાં. મુગલોની સેનાએ
 બચ્હારે આબૂપર આક્રમણ કર્યું, ત્યારે તહેલ્લે બાદશાહી ફરમાન
 મેળવી તહેની રક્ષા કરી હતી. સં. ૧૬૩૫ માં બચ્હારે લયંકર
 દુષ્કાળ પડ્યો, ત્યારે તહેલ્લે તેર માસ સુધી દાનશાલા ઉઘાડીને
 લોકોની રક્ષા કરી હતી. તુરસમખાંએ બચ્હારે શીરોહી દેશને
 લૂંટ્યો, ત્યારે તહેમાંથી હબર જિન પ્રતિમાઓ એકઠી કરી હતી,
 તે બાદશાહના હરબારમાં આવતાં મંત્રી કર્મચંદ્રે સોનઈયા આપીને
 તે છોડાવી લીધી હતી. પહેલાં સારંગની સંતતિ સિવાય કોઈ
 સુવર્ણનું નુપૂર નહિં પહેરતું. કર્મચંદ્રે બાદશાહને પ્રસન્ન કરી
 પોતાના વંશમાં સોનાનું નુપૂર પહેરવાનું માન મેળવ્યું. તુરસ-
 મખાન, ગુજરાતથી જે વણિકોને બંદી કરીને લાવ્યો હતો, તેઓને
 કર્મચંદ્રે છોડાવ્યા. તહેલ્લે શત્રુજય અને મથુરામાં જીર્ણોદ્ધાર
 કરાવ્યો. ગીતાર્થ ગુરૂ પાસે અગિયારે અંગે શ્રવણ કર્યાં. આગમો
 લખાવ્યાં, ગિરિનાર અને પુંડરગિરિમાં અતુલ ધન ખર્ચી
 મંદિરો કરાવ્યાં. ચાર પર્વીમાં કોઈ શિષ્ટકાર કંઈ કાર્ય
 ન કરે અને કોઈ વૃક્ષ ન કાપે, તેમ સતલજ, ડેક અને રાવી નદી-
 માંથી કોઈ માછલાં મારે નહિં, એવો બંદોબસ્ત કરાવ્યો. રાયસિંહની
 ફોજ લઈ હંકેડાસ્થાનમાં રહેવાવાળા બલોચો પર આક્રમણ કર્યું.
 આમાં જે બંદીલોકો આવ્યા હતા, તેઓને કર્મચંદ્રે છોડાવી મૂક્યા,
 તે હમેશાં મંદિરમાં સ્નાત્ર કરાવતો. તહેલ્લે જિનકુશલસૂરિના અનેક
 સ્તૂપો પથ્થુ કરાવ્યા.

કર્મચંદ્રને બે પુત્રો હતા:—લાઝમચંદ્ર અને લક્ષ્મીચંદ્ર.
 રાયસિંહને બાદશાહે રાજાનું ટાઇટલ આપ્યું, અને તહેને પાંચહ-
 જારી બનાવ્યો. રાયસિંહની સ્ત્રી જસવંતદેવી બે પુત્રો થયા.
 ભૂપત અને દલપત. બીજા બે પુત્રો પણ હતા:—કૃષ્ણસિંહ
 અને સૂર્યસિંહ.

કમળાગ્યવશાત્ કોઈ સમયે પોતાના સ્વામીનું કલુષિત ચિત્ત

તેમને મંત્રી મેડતામાં જઈને રહેવા લાગ્યો. તે પછી તે કુલોધી પાર્શ્વનાથની અને જિનદત્તસૂરિની સેવા કરવા લાગ્યો. કુર્મચંદ્રની ગુણાવલી સાંભળીને બાદશાહ જલાલુદ્દીને તહેને પોતાની પાસે બોલાવ્યો. તે હાથી ઘોડા વિગેરે ધૂમધામ પૂર્વક બાદશાહ પાસે

૧ મેડતા, એ બેધપુર રોટનું એક ન્હાનું ગામ છે. ગ્રામીન પ્રયોમાં આને મેદિનીપુરના નામથી પણ ઉલ્લેખ કરવામાં આવેલો છે. લગભગ સારી-ચાર હજાર માણસની આ ગામમાં વસ્તી છે. મેહોટી મારવાડમાં આ પણ એક યાત્રાનું સ્થાન છે. ગ્રામીન તીર્થમાળાઓમાં આનો ઉલ્લેખ ધણે સ્થળે જોવાય છે. ૫૦ મહિમાવિરચિત 'ચૈત્યપરિપાટી' માં મેડતાતીર્થનો આમ ઉલ્લેખ કર્યો છે:—

“ મેડતા માંહિ મેહિની રે લાલ હમ્માર નિ તેરછં ઇસ રે. ચ૦ પ્ર૦ ૬
સહિસ એક શત એકનિં રે ઉગણુઆલીસ તેમરે. ” ચ૦

(ગ્રામીન તીર્થમાળા સંગ્રહ. પૃ. ૫૯)

૨ જિનદત્તસૂરિ. એ જિનવલ્લભસૂરિ અને જિનચંદ્રસૂરિની વચ-માં થયા છે. ખરતરમગ્જાનુયાયી લોકો તહેમને 'મહેશ્વરાદાદા' ના નામથી ઓળખાવે છે. તહેમનું મૂળનામ સોમચંદ્ર હતું. તેઓ ધંધૂકાના રહેવાસી હતા. પિતાનું નામ વાચિગ હતું, કે જેઓ મંત્રી હતા, અને માતાનું નામ હતું વાહડદેવી. તેઓ હુબડગોત્રીય હતા. તહેમની સં. ૧૧૪૧ માં દીક્ષા થઈ હતી. દીક્ષા નામ પ્રબોધચંદ્રગણિ હતું. સં. ૧૧૬૯ ના વૈશાખ વદિ ૬ ના દિવસે ચિત્રકૂટમાં દેવભદ્રાચાર્યે તહેમને સૂરિપદ આપ્યું હતું. તહેમના ચરિત્રમાં જણાવ્યા પ્રમાણે તહેમણે ચમત્કારોથી જૈનધર્મની પ્રભાવના સારી કરી હતી. અજમેરના રાજા અહોરાજની એમણે સમ્માન પણ મેળવ્યું હતું. અજમેરમાં સં. ૧૨૧૧ ના અશ્વિન સુ. ૧૧ ના દિવસે તહેમનો સ્વર્ગવાસ થયો હતો. વીસલસમુદ્ર નામના તળાવને કાંઠે તહેમનો સ્તૂપ બનાવવામાં આવ્યો હતો. તહેમની કૃતિઓમાં પ્રસિદ્ધ આ છે:—

૧ સંદેહદોલાવણી, ૨ ગણધરસપ્તતિ, ૩ ચચરિ, ૪ ઉત્સવપદોપદ-નકુલક, ૫ ગણધરસાર્થસતક, ૬ ગુરુપારતંત્ર્યસ્તોત્ર, ૭ તંજયોસ્તોત્ર, ૮ પદસ્થાપન વિધિ, ૯ પાર્શ્વનાથસ્તોત્ર અને ૧૦ પ્રબોધોદય વિગેરે. વધુ માટે જુઓ. મનપતસિંહ બનસાલી લિખિત તહેમનું સંક્ષિપ્ત જીવન ચરિત.

જવાને વિદાય થયો. માર્ગમાં અજમેરમાં ગુફના સ્તંપની યાત્રા કરી, પછી તે લાહોર આવ્યો. વચન ચાતુર્યથી બાદશાહને વશ કર્યો. બાદશાહ ત્હેને ધીરે ધીરે આગળ વધારવાનું વચન આપ્યું. અને તે વખતે એક ઉત્તમ હાથી તથા ઉત્તમ અલંકારયુક્ત એક ઘોડો આપી મંત્રીનું સન્માન કર્યું, તેમ પોતાની પાસેનો અંકાર પણ મંત્રીને સ્વાધીન કર્યો.

કેાઇ વખતે જહાંગીરને ત્યાં મૂલ નક્ષત્રના દોષથી યુક્ત પુત્રી ઉત્પન્ન થઇ. બાદશાહની આજ્ઞાથી મંત્રી કુર્મચંદ્રે ત્હેની શાન્તિને માટે સોના-ચાંદીના ઘડાઓથી શાન્તિસ્નાત્ર કરાવ્યું. મંગલદીપક વખતે જહાંગીર પણ આવ્યો, અને હસહજાર રૂપિયાની લેટ કરી, સ્નાત્રનું પાણી અંતઃપુરમાં અને શાહના નેત્રમાં શાન્તિને માટે લગાવવામાં આવ્યું.

૧ અજમેર. રાજપૂતાનાનાં પ્રસિદ્ધ નગરો પૈકીનું આ એક નગર છે. લગભગ અઢીથી ત્રણ હજાર જૈનોની અહિં વસ્તી છે અને સારા ધનાઢ્ય જૈન ગૃહસ્થો અહિં વસે છે. મુસલમાનોને માટે અજમેર એક ખાસ તીર્થસ્થાન ગણાય છે. કારણ કે-જ્વાળા મુખનુદીનચિરતીની અહિં દરગાહ છે. ધણા હિંદુઓ પણ આ દરગાહની માનતા માની અહિં આવે છે. આ મુખનુદીનચિરતી મધ્ય એશિયાના સાન્નિહાં નામક રાજાને રહેવાવાળો દરિદ્ર મુસલમાન કપીર હતો. ત્હેનો જન્મ ઇ. સ. ૧૧૪૨ માં થયો હતો. અને ઇ. સ. ૧૨૩૫ માં તે અજમેરમાં મર્યો હતો. ત્હેમની કબર અહિંજ જનાવવામાં આવી હતી.

અજમેરનું અઢીદિનનું ઝૂંપડું (ટાઈ દિનકા મોંપડા) એ એક પ્રસિદ્ધ સ્થાન છે. આને માટે બે કિંવદન્તિયો ચાલે છે. એક એવી છે કે-વિક્રમની તેરમી શતાબ્દના આરંભમાં અહ્મદશહેર અહિંનાં જૈનમંદિરોને અઢી દિવસમાં તોડી નાખી તેજ સામાનથી આ મમજદ જનાવી હતી. બીજી કિંવદન્તી એવી છે કે-અહિં પહેલાં જૈન મંદિર જન્યું હતું, પરન્તુ કુતુબુદીને અઢી દિવસમાં ત્હેને મુસલમાની પૂજનું સ્થાન જનાવી લીધું. આ બે પૈકીના કોઇ પણ એક કારણથી તે ‘ અઢી દિવસનું ઝૂંપડું ’ કહેવાય છે. અજમેરના મુઝિયમમાં અત્યારે ધણી જૈન મૂર્તિઓ છે, ત્હેમાંની ધણી ખરી કહેવાય છે કે-આ અઢીદિનના ઝૂંપડાની પાસેથીજ ઉપાડીને ત્હાં મૂકવામાં આવી છે. વધુ માટે જુઓ. ભારતભ્રમણ, પ્રથમ ખંડ, પૃ. ૨૦૫.

' : એક વખત શાહે પોતાની પાસેના પંડિતોને પૂછ્યું—' જૈન-
 દર્શનમાં (ખરી રીતે ખરતરગચ્છમાં) સારામાં સારા વિદ્વાન શુષ્કી
 કોણ છે ? ' તેમણે જિનચંદ્રસૂરિ^૧ નું નામ આપ્યું. ફરીથી શાહે
 પૂછ્યું :—' તેમના કોઈ શિષ્ય અહિં છે ? ' તેના ઉત્તરમાં જ્ઞહારે
 એમ કહેવામાં આવ્યું કે—કર્મચંદ્ર મંત્રીજ તેમના શિષ્ય છે. '
 જ્ઞહારે તેણે બટ કર્મચંદ્રને સૂચના કરી કે—' તેઓને અહિં
 બોલાવો. ' શાહી દરબાન સાથે માણસો મોકલવામાં આવ્યા, ખંભા-
 તથી ' બાદશાહનું ' દરબાન બહારી જિનચંદ્રસૂરિએ વિહાર કર્યો.
 તેઓ શિરોહી આવ્યા શિરોહીના રાજા સુરત્રાણે તેમની
 ભક્તિ કરી. ઉત્સવ કર્યો. ત્યાંથી ચોવનગિરિ (બહાર) આવી,
 ચોમાસું રહ્યા. ચોમાસુ ઉતરે ત્યાંથી મેઠતા, નાંગોર થઈ શીણીપુર
 આવ્યા. અહિંથી સાંકરના પુત્ર વીરદાસની સહાયતાથી આગળ વધી
 સિરસા વિગેરે થઈ કાગણ શુદ્ધિ ૧૨ ના દિવસે લાહોર પહોંચ્યા.
 બાદશાહ રૂઢામે આવ્યો. બાદશાહે સૂરિજને આપેલી તકલીફ માટે
 ક્ષમા માંગી. હુમેશાં ધર્મકથા સંભળાવવાની વિનંતિ કરી. પર્વત
 નામના શાવકે સૂરિજનો પ્રવેશોત્સવ કર્યો. બાદશાહના આગ્રહથી
 ત્યાં અતુર્મસ રહ્યા. એક વખત દ્વારિકાની પાસેનાં જૈનમંદિરોની
 રક્ષા માટે બાદશાહને મંત્રીએ પ્રાર્થના કરી. બાદશાહે શત્રુજય
 વિગેરે તીર્થોના હુક લખી આપ્યા. તીર્થોનું તે દરબાન આજમખાન
 ઉપર મોકલવામાં આવ્યું.

૧ જિનચંદ્રસૂરિ એમના પિનાનું નામ શ્રીવંત અને માતાનું નામ
 શ્રિયદિવી હતું. તેમનું ચોત્રીહુડ હતું. તીવરી (જોધપુર) ની પાસે
 આવેલા વહલી ગામમાં સં. ૧૫૬૫માં તેમનો જન્મ થયો હતો. સં. ૧૬૦૪
 માં દીક્ષા, સં. ૧૬૧૨ ના લાદરવા શુદ્ધિ ૬ ચુરવાર જોસવમેરમાં સૂરિપદ, અને
 અને સં. ૧૬૭૦ ના આશ્વિન વદિ ૨ ના દિવસે બિલાડા (મારવાડ) માં
 તેમનો સ્વર્ગવાસ થયો હતો તેમના દેપ શિષ્યો હતા, જદેમાં સમવરાજ,
 મદિમરાજ, ધર્મનિધાન, રત્નનિધાન અને જ્ઞાનવિમલ વિગેરે મુખ્ય હતા,
 વધુ માટે જુઓ—રત્નસાગર ભા. ૨ જો ૫. ૧૨૫.

એક વખતે કાશ્મીર જતાં બાદશાહે સૂરિજીને પોતાની પાસે બોલાવી અશ્વઃ સુદિ ૬ થી સાત દિવસ સુધી અમારી પળાવવાનું ફરમાન આપ્યું. બાદશાહે આ ફરમાન પોતાના અગીયાર સૂબાઓમાં મોકલાવી આપ્યું. બાદશાહની પ્રસન્નતાને માટે કેટલાક રાજાઓએ કોઈએ માસ તો કોઈએ અમુક દિવસો સુધી અમારી વધારે પળાવી.

બાદશાહે કાશ્મીર જતાં 'માનસિંહ'ને પોતાની સાથે ચાલવા કહ્યું, અને જિનચંદ્રસૂરિને લાહોરમાં રહેવાનું જણાવ્યું. માનસિંહ ડુંગરને સાથે લઈ વિદાય થયા. મંત્રિએ પંચાનનને પણ સાથે મોકલ્યો. માનસિંહ, કાશ્મીર ગયા અને જિનચંદ્રસૂરિ લાહોરમાં રહ્યા. માનસિંહ પળે ચાલી વિહાર કરતા કાશ્મીર ગયા. મંત્રી, બાદશાહનો વિશ્વાસુ હોઈ જનાનાની રક્ષાને માટે રૌતાસમાં રહ્યો. કાશ્મીરને છતીને બાદશાહ પુનઃ લાહોર આવ્યો. જિનચંદ્રસૂરિ હેમને મળ્યા, તે વખતે બાદશાહે, માનસિંહે માર્ગમાં જે કંઈ સહ્યું, હેતું વર્ણન કર્યું અને એમના કઠિન આચારોની બહુ તારીફ કરી. વળી એ પણ હેલે જણાવ્યું કે—માનસિંહની ઇચ્છાને માન આપી મેં ત્યાંના તળાવની માછલિયોને અભયદાન આપ્યું છે. તે પછી બાદશાહે માનસિંહને જિનચંદ્રસૂરિની પાટપર બેસાડવાની ઇચ્છા બતાવી. જિનચંદ્રસૂરિ નો તે ઇચ્છતાજ હતા. પરિણામે બાદશાહની ઇચ્છા પ્રમાણે જિનચંદ્રસૂરિને યુગપ્રધાનપદ અને માનસિંહને આચાર્યપદ

૧ માનસિંહ. એમના પિતાનું નામ આંખસી અને માતાનું નામ અતુરંગદે હતું. ગોત્ર ગણધરજ્યોષડા હતું. સં. ૧૬૧૫ ના આગસ્ટ મુદિ ૧૫ મે ખેતાસરમાં હેમનો જન્મ, સં. ૧૬૨૩ ના માર્ગશીર્ષ વદિ ૫ મે બીકાનેરમાં દીક્ષા, સં. ૧૬૪૦ માઘ સુદિ ૫ મે જેસલમેરમાં વાયકપદ, સં. ૧૬૪૬ શકાવન મુદિ ૨ જે લાહોરમાં આચાર્યપદ, સં. ૧૬૭૦ ના પૌષ વદિ ૧૩ બિસાડા (મારવાડ) માં ગચ્છનાયકપદ અને સં. ૧૬૭૪ ના પૌષ વદિ ૧૩ ના દિવસે મેડતામાં સ્વર્ગવાસ થયો હતો. વધુ માટે જુઓ રત્નસાગર ભા. ૨ ને પૃ. ૧૨૭

આપવામાં આવ્યું. અને તેમનું (માનસિકનું) જિનસિંહસૂરિ નામ રાખવામાં આવ્યું. બાદશાહે, -આ શુભ કાર્યના ઉપલક્ષમાં ખંભાતના બંદર ઉપર એક વર્ષ સુધી કોઈ મગર કે માછલિયો ન મારે એવો હુકમ બહાર પાડ્યો. તેમ લાહોરમાં પણ એક દિવસ કોઈપણ જીવની હિંસા નહિ કરવાની આજ્ઞા ફેરવી દીધી. કર્મચક્રે સંઘની સમ્મતિ લઈ પોતાના તરફથી ઉત્સવ કર્યો. તેણે એક ચૂંદડી, સોપારી, નાળીયેર અને શેર સાકરની પ્રત્યેક ઘરમાં પ્રભાવના કરી. એ પ્રમાણે મોટા ઉત્સવપૂર્વક ફાગણ સુદ ૨ ના દિવસે યુગપ્રધાન-પદ અને આચાર્યપદ આપવામાં આવ્યાં. તે ઉપરાંત જયસોમ અને રત્નનિધાનને પાઠકપદ, તથા ગુણુવિનય અને રસમય-સુંદરને વાચકપદ આપ્યાં. મહોત્સવ ઉપર આવેલ તમામ લોકોને

૧ રત્નનિધાન. એઓ કોના શિષ્ય હતા અર્થાત્ એમના દીકરાચર કેણું હતા, એ જણવાનું કંઈ સાધન મળ્યું નથી; પરન્તુ ‘જ્યોતિઃકરંક’ના એક પ્રતિ, જે પાલીતાણામાં મુનિરાજ શ્રીકર્પૂરવિજયજીના લંડરમાં છે, તેની પ્રશસ્તિ ઉપરથી એમ જણાય છે કે, તેઓ ખરતરગચ્છીય જિનચંદ્રસૂરિના શિષ્ય પ્રશિષ્ય પૈકીના એક હતા. વળી આ રત્નનિધાને ‘દેશીનામમાલા’ની એક પ્રતિ સં. ૧૬૩૬ માં પોતાને માટે લખેલી તેની અંતમાં પોતાને જિન-ચંદ્રસૂરિના અંતેવાસી તરીકે જાળખાવ્યા છે. આ પ્રતિ ડેક્કનકોલેજ-પૂનાની લાયબ્રેરીમાં છે. આમણે સમયસુંદરકૃત ‘રૂપકમાલાશ્રુતિ’ શોધી હતી. જિનચંદ્રસૂરિએ ‘નિશીયસૂત્રભાષ્ય’ની એક પ્રતિ ખંભાતના સંઘને સં. ૧૬૫૫ માં આપેલી, આ સંખ્યાથી તે અંચની અંતે આ રત્નનિધાને જિનચંદ્રસૂરિની લાંબી પ્રશસ્તિ લખી છે. આ પ્રતિ હાલ ડેક્કનકોલેજ પૂનાની લાયબ્રેરીમાં છે.

૨ સમયસુંદર, એમણે વિક્રમની સત્તરમી સતાબ્દિના પ્રસિદ્ધ કવિઓમાં એક ઉચ્ચ કવિ તરીકે માન મેળવ્યું હતું. પં. જ્ઞાનતિલકના શિષ્ય વિનયચંદ્રે સં. ૧૭૫૨ ના ફાગણ સુદ ૫ ના દિવસે પાટણમાં બનાવેલ ‘મહારાજકુમાર ચરિત્ર’ની પ્રશસ્તિમાં આ કવિ માટે લખ્યું છે:—

“ જ્ઞાનપ્રયોધિ પ્રયોધિવા રે અભિનવ સસિહર પ્રાચ: સ.
ક્રમદમંદ્ર ઉપમા વહેરે સમયસુંદરે કવિરાય. સુ. ૮

કેશર ચંદનનાં છાંટણાંયુક્ત રૂપાનાણું આપ્યું. વાચકોને તહેલો નવ ગામ, નવ હાથી અને પાંચસો ઘોડા દાનમાં આપ્યા. કુર્મચંદ્રે પોતાના ઘરે આવીને પણ ઘોડા, ઉંટ, સ્વર્ણ અને વસ્ત્રોનું દાન કર્યું. તે પછી કુર્મચંદ્ર, અખૂલકુન્ડલને સાથે લઈ બાદશાહ પાસે ગયો,

તતપર શાસ્ત્ર સમગ્રથિવા રે સાર અનેક વિચાર; સુ.

વસિ કસિદિશ કમસિની રે ઉઘાસન દિનકાર. ” સુ. ૯

સમયનું ફરની આ સ્તુતિજ તહેમની અદ્વિતીય ચક્રિતને પ્રકટ કરે છે. આ કવિની કૃતિયો પણ પ્રાચીન ભંડારોમાં ઉપલબ્ધ થાય છે. પ્રાચીન ભંડારોની સર્વે કરતાં આ કવિના જાહે જાહે અથો ઉપલબ્ધ થયા છે, તે આ છે:—

સાધના

ચંપક ચોપાઈ.	સં. ૧૬૯૫
માંચપ્રભુમ્ન ચોપાઈ.	„ ૧૬૫૬ (ખંભાતમાં)
ધનદાસ ચોપાઈ.	
નલદંમયંતી ચોપાઈ.	„ ૧૬૭૩ (મેડતામાં)
મૃગાવતી ચોપાઈ.	„ ૧૬૬૮
કુરુકંડુ ચોપાઈ.	„ ૧૬૬૨
ગોતમપૂજારામ.	„ ૧૬૮૬
ચાર પ્રત્યેક છુદરામ.	„ ૧૬૬૨
પ્રિયમેલકરામ.	„ ૧૬૭૨ (મેડતામાં)
બાર વ્રત.	„ ૧૬૮૫
રાત્રુજયરાસ.	„ ૧૬૮૨
જાબુરામ.	
દાન-શીલ-તપ-ભાવ ચોદાજિયા.	„ ૧૬૬૨ (સાંગાનેરમાં)
નેમ-રાજિમતીરામ.	
પુષ્પજીમી.	
શીલજીમીસી.	„ ૧૬૬૯
મતોષજીમીસી.	„ ૧૬૬૯
પંચમી સ્વાધ્યાય.	
માવચ્યા ચોપાઈ.	„ ૧૬૯૧ (ખંભાતમાં)
સીતા-રામ ચોપાઈ.	

અને બાદશાહની સ્થાને દસહજાર રૂપિયા, દશ હાથી, બાર ઘોડા અને વસ્ત્રો લેટમાં મૂક્યાં. બાદશાહે પૂછ્યું—‘આ બધું મ્હારી સ્થાને કેમ મૂક્યું ?’ મંત્રીએ કહ્યું—‘યુગપ્રધાનપદની ખુશાલીમાં આપને

ઉપર પ્રમાણે બાબાની કૃતિઓ ઉપરાન્ત સંસ્કૃત કૃતિયો પણ ઉપલબ્ધ થઈ છે. જોવી કે—

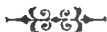
દશરૈકાલિકવૃત્તિ.	
કેદપ કેદપલતા.	
નવતત્ત્વવૃત્તિ.	
વિચારશતક.	„ ૧૬૭૪
વિસંવાદશતક.	„ ૧૬૮૫
રૂપકમાલા અવચૂર્ણિ.	„ ૧૬૬૩
ભાવશતક.	„ ૧૬૪૧
વિશેષશતક.	„ ૧૬૭૨ (મેડતામા)
કાલિકાચાર્યકથા	„ ૧૬૬૬
વીરરત્નવૃત્તિ (દુરિયરય સમીરવૃત્તિ)	
વૃત્તરત્નાકરવૃત્તિ	„ ૧૬૬૪ (જાલોરમા)
રઘુવંશવૃત્તિ.	
અજ્ઞસક્ષી	„ ૧૬૪૬
જ્યોતિષપદ્યવૃત્તિ	„ ૧૬૮૭ (પાટણમા)
વિશેષસંગ્રહ.	„ ૧૬૮૫ (લૂણકર્ણસરમાં)
સમાચારીશતક	„ ૧૬૭૨ (મેડતામા)
ગાથાસહસ્રી	„ ૧૬૮૬
આતુર્માસિક બ્યાખ્યાન.	

ઉપરની કૃતિઓ સિવાય બીજી પણ ઘણી કૃતિયો ત્હેમની હોય, તેા ત્હેમા નવાઈ જેવું નથી. ઉપરની કૃતિયોમાં સૌથી પહેલી કૃતિ સ. ૧૬૪૧ માં બનાવેલી ‘ભાવશતક’ જણાય છે, જ્ઞેહારે છેલ્લી કૃતિ સં. ૧૬૮૫ માં બનાવેલ ‘અપકર્યોપામ્’ છે. આ સવત્ પહેલાની અને પછીની ત્હેમની કઈ કૃતિ હશે, તે ઉપરની કૃતિયો ઉપરથી કહી શકાય તેમ નથી. કવિની ઉપર્યુક્ત કૃતિયો જ્ઞેહમ ત્હેમની અપૂર્વ કવિત્વ શક્તિનું સ્વચ્છ કરે છે, તેમ ત્હેમના પાત્રિયને પણ પ્રમાણે છે.

લેટ કરવાને લાગ્યો છું.' બાદશાહે ત્હેમાંથી બહુ ખુશી થઇ એક રૂપિયો લીધો અને બાકીનું બધું મંત્રીને પાછું આપ્યું. ત્હાંથી ઉઠી મંત્રી જહાંગીરના મહેલમાં આવ્યો અને ત્હાં પણ લેટ કરી.

એ પ્રમાણે મંત્રી કુર્મચંદ્રે પોતાના જીવનમાં અનેક શુભ કાર્યોદ્ધારા શાસનની પ્રભાવના કરી.

અન્તમાં—કવિ આ પ્રબંધ રચ્યાનો સંવત્-૧૬૫૫ મહા વદિ ૧૦ અનુરાધાયોગ-બતાવી રાસ પૂરો કરે છે.

કવિ સમયસુંદરજી કોના શિષ્ય હતા, એ સંબંધી આસકરણના શિષ્ય આશ્રમચંદ્રે સં. ૧૮૨૨ ના માગસર સુદિ ૪ ના દિવસે બનાવેલ 'સમકિતકૌ-મુદી ચતુઃપદી' ની પ્રચલિતની નીચેની કાવ્યો સારો પ્રકાશ પાડે છે.

“યુગવર શ્રીજિનચંદ્રસુદીદા ખરતરગચ્છ દિશુંદાજી.

રીહડગોત્ર પ્રસિદ્ધ કલંક સદચર સુજસ લદુંદાજી. ઇશ્ય. ૧૧

પ્રથમ શિષ્ય તસુ મહા વૈરાગી જિજ્ઞુ મમતા સદુ ભાગીજી;

સકલચંદ્રજી સકલ સોભાગી સમતા ચિત્તસુ જગીજી ઇશ્ય. ૧૨

તાસુ રીસ પરગટ જગ માદિ સહું કોષ ચિત્ત આદૈજી;

મહાકં પદવીધર ઉજાદૈ સમયસુંદરજી કલાદૈજી. ” ઇશ્ય. ૧૩

આ ઉપરથી સ્પષ્ટ જણાય છે કે-તેઓ જિનચંદ્રસુરિના પ્રશિષ્ય અને સકલચંદ્રજીના શિષ્ય થતા હતા. (મહારી પાસેના પ્રચલિતસંગ્રહમાંથી)

આણુંદવિમલસૂરિ-રાસ.

વિક્રમની સોળમી શતાબ્દિમાં થઈ ગયેલ 'હેમવિમલસૂરિના પટોધર આણુંદવિમલસૂરિના ચરિત્રને હિંદી રવિજયદાનસૂરિના અનુયાયી વાસણુ નામના કવિએ આ રાસ રચ્યો છે.

૧ હેમવિમલસૂરિ એઓ સુમતિસાધુસૂરિની પાટપર થયા હતા. હેમનો જન્મ મારવાળા વડગામમાં સં. ૧૫૨૨ માં થયો હતો. હેમના પિતાનું નામ ગંગારાજ હતું અને માતાનું નામ હતું ગંગારાણી. હેમની દીદા સં. ૧૫૪૮ માં થઈ હતી. પૂર્ણનામ હતું હાલકુમાર અને દીકાનું નામ રાખ્યું હેમધર્મ. ગુજરાતમાં આવેલા પંચલાસ ગામમાં મીમાલી વંશીય પાતુએ કરેલા હતવપૂર્વક સંવત ૧૫૪૮ માં હેમની આચાર્ય પદવી થઈ હતી અને હેમનું હેમવિમલસૂરિ નામ સ્થાપવામાં આવ્યું હતું, સં. ૧૫૫૬ માં હેમણે કિયોદાર કર્યો હતો. તે પછી ઈરના રહીસ સાપર અને શ્રીપાલે હેમનો પદમહોત્સવ કર્યો હતો. રાયલાણે પણ આ મહોત્સવમાં ભાગ લીધો હતો. સં. ૧૫૬૮ માં હેમનો સ્વર્ગવાસ થયો હતો.

૨ વિજયદાનસૂરિ. હેમનો જન્મ સં. ૧૫૫૩ માં જામલામાં થયો હતો. આ ગામ ગુજરાતમાં આવેલા હિંમતનગરથી ઉત્તરમાં ૬ માઇલ દિપર આવેલું છે. પિતાનું નામ ભાવડ હતું અને માતાનું નામ હતું ભરમદે. મુલ નામ ભક્તમણ હતું. સં. ૧૫૬૨ માં હેમણે જ્ઞાનહર્ષની પાસે દીક્ષા લીધી હતી. નામ ઉદયધર્મ રાખવામાં આવ્યું હતું. હેમનામાં સારી યોગ્યતા જોઇમાન-દવિમલસૂરિએ હેમના શરૂપાસે હેમની આગળી કરી હતી, માગણીનો સ્વીકાર કરતાં જ્ઞાનહર્ષે એકી ચરત રાખી હતી કે—પાટપર સ્થાપન કરતાં હેમનું કંઈ નામ રાખવું. સં. ૧૫૮૭ માં શીશિદીમાં હેમને આચાર્યપદ આપ્યું, ત્યારે હેમનું વિજયદાનસૂરિ એવું નામ રાખવામાં આવ્યું. સં. ૧૬૨૨ ના વૈશાખ સુદિ ૧૨ ના દિવસે પાટણની પાસે આવેલા વડાવલી ગામમાં હેમનો સ્વર્ગવાસ થયો હતો. તેઓ બૃહ ત્યાગી હતા. જુદા, અદ્વૈત વિગેરે તપસ્યાઓ

પ્રારંભમાં કવિએ ચોવીસ તીર્થકર, વીસ વિહરમાન, ચાર શાશ્વતી પ્રતિમાની સ્તુતિ અને તે પછી ખાસ વીરપ્રભુએ ગૌતમસ્વામીને સં-
બોધી આપેલા ઉપદેશનો પ્રસંગ હાથ ધર્યો છે. તદનન્તર ત્રીસમી
કડીથી રાસનો ઉદ્દેશ ઉલ્લેખ્યો છે. પછી ૪૦ મી કડીથી સૂરિજીનું
ચરિત્ર આ પ્રમાણે આરંભ્યુ છે:—

ઈડર નગરમાં એસવાલ વંશીય મેઘજીયાહ અને તેનાં
પત્ની માણિક્ય રહેતાં હતા. તેમને ત્યાં સં. ૧૫૪૭ ના વર્ષમાં
એક પુત્રનો જન્મ થયો. જહોનું નામ વાઘજી રાખવામાં આવ્યું. દિવ-
સે દિવસે કુંવર વધવા લાગ્યો અને તે લોકપ્રિય થઈ પડ્યો, જ્યારે
તે ૭ વર્ષનો થયો, ત્યારે તે ઈડરનગરમાં હેમવિમલસૂરિ
નામક આચાર્ય આવ્યા. આ ગામના રાજા રાયભાણુ અને

મણી કરતા, અત્યંત પ્રતિબોધક, ‘જગદ્ગુરુ’ પદધારક પ્રભુ શ્રીહીરવિજય-
સરિ જેવા મહા પ્રતાપી આચાર્ય આજ મદાપુરના સિધ્ધ હતા.

૧ ઈડર—મહીકાંઠા એજન્સીમાં આવેલું આ ગામ અમદાવાદથી ઉત્તર
પૂર્વમાં ૬૪ માઇલ ઉપર છે. અહિં લગભગ સાત હજાર માણસની વસ્તી છે.
જેનોને માટે આ ગામ એક તીર્થ સમાન છે. કારણકે—અહિંના ગઢ ઉપર બે
વિશાળ જૈન મંદિરો છે, જહોમાંનું એક બિલકુલ જીર્ણ થયેલું ખાલી છે, અને
બીજાનો હમણાં જીર્ણોદ્ધાર થયો છે. પ્રાચીન તીર્થમાળાઓમાં અહિં શત્રુંજય
અને ગિરિનારની સ્થાપના હોવાનો ઉલ્લેખ છે. કવિ શીશવિજયજીએ પોતાની
તીર્થમાળામાં ઈડરનાં મંદિરોનું વર્ણન કરતાં લખ્યું છે:—

“તિહાં થાપ્યા સેતુજ ગિરિનારિ તે વંદું દું અતિ સુખકર.” ૩૦

(પ્રાચીન તીર્થમાળા સંગ્રહ. પૃ. ૧૦૩)

પ્રાચીન સંસ્કૃત ગ્રંથોમાં આ ઈડરનો દ્વયદર અને ફલદુર્ગ વિગેરે
નામોથી ઉલ્લેખ કરેલો છે. વધુ માટે જુઓ ઈડરગઢ ઉપરના મંદિરના જી-
ર્ણોદ્ધાર સંબંધી બહાર પડેલો વિસ્તૃત રીપોર્ટ. તેમાં ઈડર સંબંધી જાણવા
જેવી ઐતિહાસિક માહિતીઓ સારી આપવામાં આવેલી છે.

૨ રાયભાણુ. એ રાઠોડવંશીય રાજા પૂંજજીનો છેકરો થતો હતો.

સંઘે-મ્હોટા ઠાઠથી ત્હેમનું સામેયું કર્યું. છ વર્ષનો વાઘજી ત્હેની માતા સાથે આચાર્યને વંદન કરવા આવ્યો. કુંવરને જોતાંજ ત્હેનાં ઉત્તમ લક્ષણો તરફ આચાર્યની દૃષ્ટિ ગઈ. ત્હેનાં ઉત્તમ લક્ષણો જોઈ આચાર્યે સંઘ સમક્ષ કહ્યું:—‘ જો આ છોકરો અમને મળે, તો તે ગમ્મનો આધાર થઈ શકે તેમ છે.’ રાયભાણુ અને સંઘે બાળકનાં માતા-પિતાને બોલાવી કહ્યું—‘ ગુરૂજીએ કહ્યું છે કે અમને સૂખડી આપો અને તે સૂખડીમાં બીજું કંઈ નહિ, પણ આ છોકરોજ. ’ બાળકના માતા-પિતાએ સંઘને જણાવ્યું કે—‘ આ છોકરો આપનોજ છે. અમારી અનુમતિ છે. આપ ગુરૂમહારાજને ખુશીની સાથે આપી શકો છો. ’ સંઘે તે બાળક આચાર્યશ્રીને અર્પણ કર્યું. તે પછી સં. ૧૫૫૨ ની સાલમાં વાઘજી અને ત્હેની બહેન-એ બન્નેએ એક સાથે દીક્ષા લીધી. વાઘજીનું નામ આનંદવિમલ રાખવામાં આવ્યું.

આનંદવિમલની બુદ્ધિ એવી નિર્મળ હતી કે—ગમે ત્હેવો વિષય પણ તે ઝટ સમજી લેતો અને કંઠસ્થ પણ કરી લેતો. ત્હેણે ગુરૂ પાસે યોગવહન કર્યા અને દ્વાદશાંગીનો અભ્યાસ કર્યો. સં. ૧૫૬૮ માં હેમવિમલસૂરિએ ત્હેમને ઉપાધ્યાય પદ આપ્યું. પછી સિદ્ધપુર^૧માં મ્હોટા ઉત્સવપૂર્વક આચાર્ય પદ ત્હેમને મળ્યું. અને સં. ૧૫૭૦ માં તેની પદસ્થાપના થઈ. સોની જીવું અને જાગરાજે?

૧ સિદ્ધપુર. વડોદરા સ્ટેટના કડી ગ્રામમાં આવેલું આ ગામ અમદાવાદથી ઉત્તરમાં ૬૪ માઇલ ઉપર છે. લગભગ પદર દુગ્ગર માણસની અદિ વસ્તી છે. આ ગામ સુરસ્વતી નદીના કાંઠા ઉપર છે. ઔસ્થળના નામથી આ નગર પ્રસિદ્ધ છે. વ્હોગઓની અદિ જ્ઞેમ વધારે વસ્તી છે, તેમ હિંદુઓનું તીર્થસ્થાન છે. ૫. મહિમાએ પોતાની ‘ચૈત્યપરિપાટી’માં અદિ ત્રણ જ્ઞેન મંદિરો અને ત્હેમાં એકઠો તેવું જિલ્લિંગો હોવાનું જણાવ્યું છે. (જૂઓ, પ્રાચીનતીર્થમાલાસંગ્રહ. ૭. ૬૧.)

૨ સોની જીવું અને જાગરાજ. એઓ ખંભાતના રહેવાસી હતા. ડામલામાં આવીને ત્હેમણે પદમહોત્સવ કર્યો હતો. સોમવિમલસૂરિએ સં.

મોટો ઉત્સવ કર્યો. હાલકા ગામમાં અતિ આનંદ વરતાઈ રહ્યો. ખંભાતથી સોની સંગ્રામ વિગેરે પણ આ મહોત્સવ ઉપર આવ્યા.

જે સમયનું આ વર્ણન છે, તે સમયમાં સાધુઓમાં શિથિલાચાર વધારે પ્રવેશ કરી ગયો હતો. સાધુઓ ક્રિયાકાંડને મૂકી દઈ પરિગ્રહધારી બનવા લાગ્યા હતા. મોટા મોટા પદવીઓ લેવા છતાં પોતાની જવાબદારીને લગારે સમજતા નહિં. આવી બધી સ્થિતિઓને જોવા સાથે આપણા નાયક આણંદવિમલસૂરિએ જૈનશાસ્ત્રોનું અવલોકન કરતાં સાધુઓનો આચાર વિચાર કંઈ ઓરજ પ્રકારનો દેખ્યો, ત્યારે હેમની ભાવના ક્રિયોદ્ધાર કરવાની થઈ. તેઓના મનમાં જે વિચારો ઉઠ્યા તે કવિનાજ શબ્દોમાં કહીએ તો:—

“ મોટી પદવીઈ સિઈ પાત્રીઈ જી તપક્રિયા ન હોઈ;
આણુ વિરાધી જિનતણી ચરણુ ન હીઈ કોઈ. ૬૨
કહિણુ જૂઈ કરતવિ જૂઈ લોક વંદાવીઈ પાય;
તિમ લંપટિ જાય છોકરૂં તેહનું ધણી કુણુ યાય. ૬૩
શુરૂં જિમમાનતણી પરિ કરી ખિસારીઈ મઈ;
કિમ કહીઈ યતીપણું તિહાં મહાવ્રત કિહાં રહિ. ૬૪
પરિગ્રહ પોતઈ રાપી કરી કિમ કહાવીઈ સાધુ;
તુ ગૃહસ્થ યતીસિઈ આંતરૂં જિન તું બાણુઈ અપરાધ. ૬૫
એહવા વેષ ધર્યા વાર અનાંતિ ન સરિઈ એકઈ કાજ;
રતનત્રય આરાધીઈ અવસર લાધુ આજ. ” ૬૬

૧૬૦૨ માં બનાવેલી ‘ પદાવલી મંજાપ ’ માં જીવુ અને જાગુ (જામરાજ) ની માથે જયત (જયવંત) નું નામ પણ ઉત્સવ કરનાર તરીકે આપ્યું છે—

“ મોની વર જાગુ જીવડિ જયત મુવિચાર
ખંભનગર નિવાસી પદઉચ્છવ વિસ્તાર. ”

(ઐતિહાસિક મંજાપમાળા પૃ. ૫૦)

હેમવિમલના શિષ્ય વિષ્ણુધર્મિભલે બનાવેલી પદાવલીમા જણાવ્યું છે કે—આનંદવિમલસૂરિના ઉપદેશથી ખંભાતના ઉપર્યુક્ત ત્રણ ગૃહસ્થો અને કાંઈ વિગેરેએ શૂળ્યપનો મંથ કાઢ્યો હતો. તેમાં કાંઈ સંધાધિપતિ થયો હતો.

! સૂરિજીના આ શબ્દો લેખનો કેટલો વૈરાગ્ય, કેટલી શાસન-પ્રિયતા, કેટલી બલશીરતા અને કેટલી કર્તવ્યપરાયણતાને બતાવે છે! મોટા બનવાને—પદવીધરો થવાને પડાપડી કરનારા અને માત્ર પોતાને મોટા કહેવડાવવામાંજ પોતાના ચારિત્રની અને શાસનપ્રિયતાની મહત્તા સમજનારા કેટલાક વર્તમાનકાળના પદવીધરો પણ આનંદવિમલસૂરિના ઉપર્યુક્ત શબ્દો ઉપરજ ધ્યાન આપશે કે ? વર્તમાન સમય પણ જૈન સમાજને માટે તો લગભગ લેયોજ સમય છે કે—જેવો આનંદવિમલસૂરિનો સમય હતો. શું આ સમયમાં પણ એવા કોઈ કિયોદ્ધારક નહિં નિકળે ?

આણુંદવિમલસૂરિ ગચ્છનો બાર પોતાના શિષ્યને સોંપી પોતે કિયોદ્ધાર કરવાને બહાર પડ્યા. શાસ્ત્રોમાં કલા પ્રમાણે દ્રવ્ય-ક્ષેત્ર-કાલ-ભાવને જોઈ ક્રિયાકાંદ' અને સાધુઓનો આચાર પાળવાને પ્રવૃત્ત થયા. જોકે—પ્રારંભમાં તો માત્ર લેખણે પંડિત વિનયભાવને સાથે લીધા, પરંતુ તેઓ કિયોદ્ધાર માટે નિકળ્યા, તે વખતે ઘણાં સાધુ-સાધ્વિઓએ લેખનો વાસણેપ લીધો અને સાધુક્રિયામાં તત્પર થયાં.

આવા એક મહાપુરૂષના કિયોદ્ધાર માટે નિકળવાથી લોકોમાં આનંદ આનંદ ફેલાઈ ગયો.

તે પછી કવિએ એક ઢાળમાં આણુંદવિમલસૂરિની આજ્ઞા માનનાર કયા કયા ગામો અને દેશોના આવકો હતા, તેનો ઉલ્લેખ કર્યો છે. તે ગામો અને દેશોના નામો આ પ્રમાણે છે:—

મારવાડ, મેવાડ, માલવા, પાટણ, અમદાવાદ, ચાંપાનેર, ખંભાત, દસિણ, દેવગિરિ, માંડવ, ગંધાર, સૂરત, કુંકણ, સોરઠદેશ, કાંકરેચી, સાચોર, જાલોર, મંડોર, જોધપુર, તિવરી, નાગોર, મેવાત, અજમેર, આગરા, હંસાર, કોટ, સીણોર, રાયસેન, દધાજિઈ, કોટડી, મહિ, કુંભલમેર, દૂંક, દોધ, હીલી, રાજગૃહી, ચોપાર, પાટણ, છપ્પનદેસ વાગડ, વાંસવાડા, સાગયા, ડુંગરપુર, આહડ, જવાસા, વીસલનેર, નડુલાઈ, આમલેસર, વાર્ય, નવસારી, વલસાડ, ગણદેવી,

દમણ, માહિમ, અગાસી, વસઇ, ચિલ્લ, કલોલ, મલબાર, દીવ, માંગલોર, ઘોઘા અને હરમજ વિગેરે.

અન્તમાં સં. ૧૫૯૭ ના ચૈત્ર શુદ્ધિ ૫ ના દિવસે સૂરિજી સ્વર્ગે પધાર્યા.

આણુંદવિમલસૂરિ પછી લેમના પટોધર શ્રીવિજયધન-સૂરિ થયા.

આ પછી કવિએ આણુંદવિમલસૂરિના શિષ્ય પરિવારનાં નામો આપ્યાં છે. જહેમાં અંતે જઈ જણાવ્યું છે કે:—

“ સાધુ સાધવી થઈ કહૂં સઈ પાંચસિ માજનિ એહ,
પરિવાર શ્રીપૂજ્યતણું એા દિવંતુ દિનિ દિનિ તેહ. ” સુ. ૧૫૨

આ ઉપરથી જણાય છે કે તેમના સમુદાયમાં એકંદર પાંચસો સાધુ સાધ્વિયો હતા.

પં. કમલવિજયરાસ.

પંડિત કમલવિજયજીના શિષ્ય હેમવિજયમણિએ મહેસાણામાં પાર્શ્વનાથ પ્રભુના પસાયે પોતાના ગુરૂની સ્તુતિરૂપ આ રાસ રચ્યો છે. યદ્યપિ કવિએ આ રાસ રચ્યાને સંવત્નથી આપ્યો, પરંતુ રાસનાયક પં. કમલવિજયજીએ મહેસાણામાંજ સં. ૧૬૬૧ ના

૧૫૦ હેમવિજયગણિ. એએ વિઠમની સત્તરમી શતાબ્દના મહાન વિદ્વાનો અને કવિયો પૈકીના એક થઈ ગયા છે. તેઓ તપાગઝની લક્ષ્મીબદ્રીય શાખામાં થયા છે. જગદગુરૂ હીરવિજયમણિ, અમલવરના નિમંત્રણને માન આપી જ્ઞાનરે બાદશાહના દરબારમાં ગયા, ત્યારે આ વિદ્વાન પણ હેમની સાથેજ ગયા હતા. તે વખતના પ્રમુખ કવિ ઋષભદાસ તે વખતના ઉત્તમ કવિઓમાં આમનું નામ પણ ઉલ્લેખે છે. ઋષભદાસકવિ,

‘કુમારપાલરાસ’ માં તે કવિઓનાં નામો આપતાં કહે છે:—

“હંસરાજ વાછો કેપાલ માલ હેમની શુદ્ધિ વિશાલ.”

આજ કવિ પોતાના ‘હીરવિજયમણિ રાસના’ પૃ. ૧૦૮ માં પણ કહે છે:—

“હેમવિજય પંડિત વાચાલ કાવ્ય દુલ્હમાં શુદ્ધિ વિશાળ”

કવિ ઋષભદાસે કરેલી આ પ્રશંસા હેમની કૃતિયો પુરવાર કરી આપે છે. તેઓ સંસ્કૃતમાં કેવા પ્રખર વિદ્વાન હતા, એ જાણવાને હેમની આ કૃતિયો પર્વાપ્ત છે:

પાર્શ્વનાથ ચરિત મહાકાવ્ય સં. ૧૬૩૨ ઋષભચતક (ખંભાતમાં) સં. ૧૬૫૬
કથારત્નાકાર સં. ૧૬૫૭ અ-યોક્તિમુક્તામહોદય.

અશાડ વદિ ૧૨ ના દિવસે કાળ કર્યો છે, અને તેજ મહેસાણામાં ત્હેમના શિષ્યે આ રાસ રચ્યો છે, એટલે આ રાસ રચ્યાનો સં. ૧૬૬૧ નોજ છે, એ ચોક્કસ થાય છે.

રાસનો સાર આ પ્રમાણે છે:-મારવાડમાં આવેલા દ્રોણાડા^૧

કીર્તિઠલોલિની

સ્તુતિત્રિદશતરંગિણી

સૂક્તરત્નાવલી

કસ્તૂરીપ્રકર

સદ્ભાવચતક

વિજયસ્તુતિ

અતુર્વિંશતિસ્તુતિ

વિજયપ્રશસ્તિમહાકાવ્ય.

વિગેરે વિગેરે. વિજયપ્રશસ્તિમહાકાવ્યના ત્હેમણે ૧૬ સર્ગ બનાવ્યા, તે પછી ત્હેમનો સ્વર્ગવાસ થવાયો બીજા પાંચ સર્ગોની પૂર્તિ ત્હેમના શરૂભાષ ૫૦ બુણવિજયગણિએ કરી હતી, તેમ આ કાવ્ય ઉપર વિજયમદીપિકા નામની ટીકા પણ બનાવી છે. આ ટીકા ત્હેમણે ઈડરમાં શરૂ કરી સં. ૧૬૮૮ માં જોધપુરમાં પૂરી કરી હતી.

આ કવિ સંસ્કૃતનાજ વિદ્વાન્ અને કવિ નહિં હતા, પરન્તુ યુગરાતી અને હિન્દી ભાષાના પણ અસાધારણ કવિ હતા. ત્હેમની કેટલીક હિન્દી કવિતાઓ ઐતિહાસિક-સાહિત્યમાળા ભા. ૧ લામાં પ્રકટ થઇ છે, તે જોવાથી ત્હેમની નૈસર્ગિક કવિત્વ શક્તિનો ખૂબી જણાઇ આવે છે.

૧ દ્રોણાડા. મારવાડમાં આવેલા આ ગામને વર્તમાનમાં શું કહે છે, તે કંઈ જાણવામાં નથી; પરન્તુ ૫૦ મહિમાએ પોતાની ચૈત્યપરિપાટીમાં 'ધુણાલિ' નામથી ઉલ્લેખ કર્યો છે, એ ગામજ કદાચ હોય. (જુઓ, પ્રાચીનતીર્થમાળાસંગ્રહ ૪. ૫૮) પ્રસ્તુત 'કમલવિજય રાસ' માં આ ગામનું નામ 'દ્રોણાડ' આપ્યું છે. તીર્થમાળામાં 'ધુણાલિ' લખ્યું છે. બ્વહારમાં ધણુ એવા શબ્દો જોવાય છે કે- 'ધ' ના સ્થાનમાં 'દ' અને 'દ' ના સ્થાનમાં 'ધ' નો પ્રયોગ થાય છે. જોઈએ 'દુપદ' 'દુપદ.' આ ગામ મહિમાકવિના કથન પ્રમાણે 'મન્જિલ' ગામની નજીક આવેલું હોવું જોઈએ.

“આર મન્જિલ જગમમાં રે ધુણાલિ મુખકાર રે.”

‘દ્રીગનોમેદ્રીકલ સર્વે’ ના નકશામાં મન્જિલ (Manjral) થી લગભગ ૮ માઇલ ઉપર ઉત્તર પૂર્વમાં દુન્ડારા (Dundara) ગામ આપવામાં આવ્યું છે. સંભવ છે આ દુન્ડારા એજ તે વખતનું દ્રોણાડા અથવા ધુણાલા હોય.

ગામમાં ગોવિંદશાહ નામનો એક મોટો બ્યવહારી રહેતો હતો. તેની સ્ત્રીનું નામ ગેલમદે હતું. ગોવિંદશાહ એસવાલ વંશીય હતો અને તેનું ગોત્ર છાજડ હતું. એક વખત ઉત્તમ સ્વપ્નથી સૂચિત ગેલમદેએ પુત્રને જન્મ આપ્યો, જેનું નામ કેલહરાજ રાખવામાં આવ્યું. કેલહરાજ ભણી ગણી હોંશીયાર થયો, તેણે પોતાના રૂપ લાવણ્ય અને ગુણોથી લોકોના ચિત્તોને આકર્ષણ કર્યું. બાર વર્ષની તેની ઉંમર થતાં તેના પિતાને સ્વર્ગવાસ થયો, તેથી તેની માતા પુત્રને લઈ જલોર આવી.

જલોરમાં પંઠ અમરવિજયનામના સાધુ આવેલા, તેમને ઉપદેશ સાંભળીને કેલહરાજને વૈરાગ્ય થયો અને તેને દીક્ષા લેવાનો વિચાર થયો. આ વિચાર તેણે પોતાની માતાને જણાવ્યો. માતાએ સાધુધર્મની કઠિનતા સમજાવી, પણ તેણે પોતાનો વિચાર દૃઢ રાખ્યો. જેથી તેની માતાએ દીક્ષા લેવાની અનુમતિ આપી. કેલહરાજે ગુરૂ પાસે જઈ આ હર્ષમદ સમાચાર જણાવ્યા. તે પછી જલોરના સઘે કરેલા મોટા ઉત્સવપૂર્વક શુભ મુહૂર્તમાં પં. અમરવિજયજીએ કેલહરાજને દીક્ષા આપી. અને તેનું નામ કમલવિજય રાખવામાં આવ્યું. યદ્યપિ કમલવિજયજી ઉમ્મરમાં ન્હાના હતા, પરંતુ તેમનો વૈરાગ્ય ઘણો ઊંચો હતો. વિદ્યાભ્યાસ પણ તેમણે સારી રીતે કરી લીધો, પછી તેમનામાં યોગ્યતા જોઈ વિજયદાનસૂરિએ સં. ૧૬૧૪ માં ગંધારમાં તેમને પંડિતપદ પ્રદાન કર્યું. તેઓ ત્યાંથી પણ ઘણા

૧ અમરવિજયજી, એમના ગુરૂનું નામ ગુણવિમલ હતું. આનંદ-વિમલસરિના આશાવર્તિ સાધુઓ પૈકીના તેઓ એક હતા. હીરવિજયસરિના સમયમાં પણ તેઓ વિદ્યામાન હતા. હીરવિજયસરિ તેમને બહુ માન આપતા હતા; બંને તેમના પ્રભુ પૂજ્યશુદ્ધિથી જોતા હતા. આમની પૂજ્યશુદ્ધિનું એક ઉદાહરણ 'સૂરીચંદ અને સમ્રાટ' ના પૃ. ૨૮૧ માં આપવામાં આવ્યું છે, તે જોવાથી ખાતરી થાય છે.

૨ ગંધાર. એ ભારતીય ઉત્તર-પશ્ચિમમાં ૨૬ માઇલ ઉપર આવેલું

હતા. બવનજીવ સુધી ત્હેમણે એકાસણાજ કર્યા. હમેશા ગાંઠસીનું પન્થખાણુ કરતા, માત્ર સાત દ્રવ્યજ વાપરતા. છ વિગય પૈકી પાંચ વિગયનો રોજ ત્હેમને ત્યાગ રહેતો. કેઇ પણ ઝીણામાં ઝીણા પણ ત્રસ જીવની વિરાધના થતા ઝટ આગિત કરી લેતા. મહીનામા છ ઉપવાસ તો તેઓ નિયમિત કરતા. ત્હેમણે મારવાડ, માલવા, મેવાડ, સોરઠ, દાહ, કુંકણ, કાન્હડ, મેવાત, વાગડ અને ગુજરાતમા વિહાર કરી ઘણાઓને પ્રતિજોધ કર્યો ત્હેમના ઉપદેશથી ઘણાઓએ રીક્ષાઓ લીધી, જ્હેમાં કેટલાક પડિત પણ મયા.

શ્રીવિજયસેનસૂરિના આદેશથી સ. ૧૬૬૧ મા ત્હેમણે મહેમાણામા ચોમાસુ કર્યું. આ વખતે ત્હેમની ઉમર બહો સેરવર્ષની હતી. ત્હેમણે હવે પોતાનું આયુષ્ય ૮૩૩ બાણી બીજા બે આહારનો ત્યાગ કર્યો. આજ વર્ષના અચાડ મુદિ ૧૨ ના દિવસે સધ્યા સમયે ત્હેમના શરીરે અકસ્માત્ અતિ વિષમબ્યાધિ ઉત્પન્ન થયો, પરન્તુ તેઓ શરીરની અનિત્યતા—અસારતાને સમજતા હતા, તેથી ત્હેમણે વૈરાગ્યમા પોતાના મનને વિશેષ ઉતાર્યું. આ રોગના કારણે સાત લઘનો થતા તે રોગની શાન્તિ થઇ રોગ શાન્ત થતા લોકોને બહુ આનંદ થયો, પરન્તુ પોતે તો એમજ સમજતા હતા કે મારૂ આયુષ્ય હવે બહુ ઓછુ છે—નજીક છે એક વખત બધા

એક ન્હાતુ ગામ છે. એક વખતે આ ગામ પુર જાહેજલાનીવાણુ હતુ, અસારે અદિ જૈનોની વસ્તી નથી, પરન્તુ આ ગામ એક તીર્થ તરીકે ગણાય છે. અદિ સ. ૧૬૧૮ મા જૈનમંદિર બન્યુ હતુ, પ્રાચીન તીર્થમાળાઓમાં પણ આનો તીર્થ તરીકે ઉલ્લેખ જોવાય છે કવિ શ્રીવિજયપણે પોતાની 'તીર્થમાળા' મા લખ્યુ છે —

“ નગર મધારિ બહુ જિનબિબ આવક ધરમ કરિ અવિલંબ. ”

(પ્રાચીન તીર્થમાળા સમઢ પૃ. ૧૨૨)

જગદગુરુ શ્રીવિજયસૂરિએ અક્ષરજ્ઞાદશાહ પાસે જવાનો વિહાર અદિથીજ શરૂ કર્યો હતો

સસુદાયને લેગો કરી કહેવા લાગ્યા કે—‘ મારા શરીરની સ્થિતિ ઠીક નથી, પણ ત્હમે કોઈ ખેદ કર્યો નહિ. હવે હું અણસણ આઠરીશ ’ એ પ્રમાણે કહેતાજ બધાઓના દૃઢયોમાં મહાન દુઃખ થયું. પોતે ચાર શરણનો આશરો લીધો. સમસ્ત છવો સાથે દામાપના કરી લીધી. અંતે અગ્રાડ વદિ ૧૨ ના દિવસે પાછલી રાત્રિએ નવકારમંત્રનું સ્મરણ કરતાં ત્હેમણે આ માનુષી શરીરનો ત્યાગ કરી દેવીશરીર પ્રાપ્ત કર્યું.

શુરવિરહથી દુઃખી થયેલા ત્હેમના સાધુઓ અને ગૃહસ્થોએ શુરના શુભોને માદ કરી કરી બહુ વિલાપ કર્યો. પશ્ચાત્ ગૃહસ્થોએ અમરવિમાન સમાન તેરબહની માડવીમાં શુરને પધરાવી ઘણાં વાણત્રો સાથે શુરના શબને સ્મશાનમાં લઈ જવામાં આવ્યું અને ત્યાં ઉત્તમ અંદનથી અગ્નિદાહ કરવામાં આવ્યો.

છેવટે કવિએ છેલ્લી ત્રણ કડિઓમાં પોતાનો પરિચય આપનાં પોતાને કમલવિજયછના શિષ્ય બતાવ્યા છે અને ત્હેના પિતાનું નામ ગોવિદ બતાવી રાસની પૂર્ણાહુતિ કરી છે.

મદં । એ નમઃ

શ્રીવિનયદેવસૂરિચરણકમલેભ્યો નમઃ

મનજીઋષિવિરચિત

વિનયદેવસૂરિરાસં.

દૂહા.

સકલસિદ્ધિ આનંદકરં જિનશાસન શૃંગાર;	
થઉદપૂર્વનો સાર એ જગિ જપઉ મંત્ર નવકાર.	૧
ભવિકે હું આદર કરી દિનપ્રતિ ત્રિલુણ્ન વાર;	
ભાવં ભગતિ હરખઈ કરી જપઉ મંત્ર નવકાર.	૨
ગણતાં આપદ સવિ દલઈ જપતાં જયજયકાર;	
ધ્યાન ધર્યઈ સુખ પામીઈ જપઉ મંત્ર નવકાર.	૩
ધન આવકકુલ રૂઆડાં જિહાં નિર્મલ આચાર;	
અવર આરાધન પરહરી જપઉ મંત્ર નવકાર.	૪

ચઉપદ્ય.

ઋષભ અજિત સંભવજિન નમું અભિનંદન જિન ધ્યાનઈ રમું;	
સુમતિ પદ્મપ્રભ મહિમા ઘણઉ નમો અરિહંતાણું પદ શુણઉ. ૫	
શ્રીસુપાસ અંદ્રપ્રભસ્વાગિ સુવિધિનાથ શીતલ અભિશમ;	
શ્રીત્રેયાંસ વોસુપૂજ્ય શુણઉ નમો અરિહંતાણું પદ શુણઉ. ૬	
વિમલ અનંત શ્રીધર્મજિણુંદ શાંતિનાથ સુખ પૂનિમયંદ;	
કુંથુનાથ લંછણુ ઊરણઉ નમો અરિહંતાણું પદ શુણઉ. ૭	

અર મહિ મુનિમુવત દેવ નમી નેમિ જિન કરસ્યઉં એવ;
 પાર્શ્વનાથનું નામજ સુષુઉ નમો અરિહંતાણું પદ શુષુઉ. ૮
 ચઉવીસમા કહીઇ શ્રીવીર સ્વામી સાયર જેમ ગંભીર;
 અંગઇ લંછણ કેશરિતાણુઉ નમો અરિહંતાણું પદ શુષુઉ. ૯
 ત્રિવિણુ ચઉવીસી બહુત્તરિ નામ વિહરમાણુ જિન કરઉં પ્રણામ;
 ચઉસઠિ મુરપતિ મનરંજણુઉ નમો અરિહંતાણું પદ શુષુઉ. ૧૦
 સકલ કર્મ ખપાવી કરી ભવસાયર જેણઇ ઉલાં તરી;
 નિરંજન કહીઇ નિરાકાર નમો સિદ્ધાણું પદ જગિ સાર. ૧૧
 આઠિ આછઇ પણ અંતજ નહી અવિચલ પદવી છાજઇ સહી;
 જ્ઞાન દર્શનનઉં નહી પાર નમો સિદ્ધાણું પદ જગિ સાર. ૧૨
 પનરિ ભેદે સિદ્ધ અનંત યુગતિરમણિ વિલસઇ એકંત;
 ભવપ્રપંચના વંચણુહાર નમો સિદ્ધાણું પદ જગિ સાર. ૧૩
 પંચઇ ઇંદ્રી સંવર કરઇ નવવિધિ બ્રહ્મચર્ય શુદ્ધ ધરઇ;
 આર કપાય કરઇ પરિહાર નમો આચરિયાણુ ઉરિ વરહાર. ૧૪
 પંચ મહામત નિર્મલ ધાર પાલઇ સૂધા પંચાચાર;
 પંચ સમિતિ ત્રિવિણુ શુપતિલંકાર નમો આચરિયાણુ ઉરિ વરહાર ૧૫
 શ્રીજિનશાસન ઉત્તતિકાર મહામહિમા અતિશય અતિસાર;
 ભવસાયર ઉતારઇ પાર નમો આચરિયાણું ઉરિ વરહાર. ૧૬
 જનપદ નગરઇ કરઇ વિહાર અતુવિધિ સંધ તણા મિથુગાર;
 સૂરીશ્વર પદવી અવધાર નમો આચરિયાણું ઉરિ વરહાર. ૧૭
 દ્વાદશાંગીસૂત્ર મનોહાર વિવિધ અર્થ નયનો નહી પાર;
 ભણઇ ભણાવઇ શિષ્ય હિતુકાર નમો ઉવજ્જાયાણું મનિ ધરં. ૧૮
 પંચ પ્રકારિ કરઇ સજ્જાય શિષ્ય પ્રતઇ કરાવઇ લાય;
 દિઇ ઉપદેશ ભવિ પ્રતિ સુદર નમો ઉવજ્જાયાણું મનિ ધરં. ૧૯
 પ્રમાદ કિરણી સવિ પરિહરઇ માંયા મમતા દૂરઇ કરઇ;
 તરણુ તરણુ ઉત્તમ સદ્ગુરુ નમો ઉવજ્જાયાણું મનિ ધરં. ૨૦
 પંચમ પદનો અર્થ અપાર તે કહતા હુઇ બહુ વિસ્તાર;
 થાવચ્ચાદિક જે અણુગાર સર્વ સાધુનઇ કરઉં જુહાર. ૨૧

- પંચ મહાશ્રીવિદેહ મઝારિ ઐરવતં પંચથ સુવિચાર;
 પંચ ભરત સુનિ કરઈ વિહાર સર્વ સાધુનઈ કરઈ જીહાર. ૨૨
 અતીત અનાગત નઈ વર્તમાન હૂઆ હોસ્યઈ અછઈ પ્રધાન;
 ભવસાયર તરી પામ્યા પાર સર્વ સાધુનઈ કરઈ જીહાર. ૨૩
 એસો પંચ કહીઈ નમુકાર સર્વ પાપનો કરઈ સંહાર;
 પ્રથમ મંગલ એ જગિ સાર સઘલા મંગલ માહઈ ઉદાર. ૨૪
 રૂઠાં નવપદ અષ્ટ સંપદા ધન્ય જીવ જે જંપઈ સદા;
 એ ગણુતાં નાવઈ આપકા કામ્ભિષ્ટદોષ ન લાગઈ કદા. ૨૫
 અકસઠિ અક્ષર શ્રીનવકાર સાત અક્ષર ભારે મન ધાર;
 હલૂઆ એકસઠિ અક્ષર સહી એ સમ અવર કો મંત્ર નહી. ૨૬
 તે નવકાર હિયઈ મઈ ધર્યઈ સકલસિદ્ધિ દીસઈ પરવર્યઈ;
 એ ગણુતાં સીઝઈ સવિ કાજ તૂઠો આપઈ અવિચલ રાજ. ૨૭
 વીરતણા ગણુધર ઇચ્ચાર ગૌતમસ્વામિ પ્રમુખ અવધાર;
 સૌધર્મસ્વામિનૂં ધરીઈ ધ્યાન પાટ સત્તાવીસ શુણ્હુ નિધાન. ૨૮
 વિમલ મતિ સોહઈ જશુ સદા નયણાનંદન છઈ સર્વકા;
 યશ કીરતિનઈ શુણ્હાંકાર કીજઈ ભગતિ યુગતિ સુવિચાર. ૨૯
 ત્તિ શુતઈ શુપતા વલી કહઈ સૂરિજનીં પરિ તેજજ લહઈ;
 રિપુ સઘલા જીત્યા અંતરંગ પદ અક્ષર પ્રણમૂં અંગ. ૩૦
 મનિ સંભારઈ સારદદેવિ કવિયણુ જન નિતુ સારઈ સેવ;
 કાસ્મીર દેશઈ શોભતી માતા દેજ્યે સુઝ શુભમતી. ૩૧
 તુઝ નામઈ સીઝઈ સવિ કાજ ત્રિભુવન માહઈ મોટઈ અગાજ;
 ગજગતિ આલઈ તૂં મલમતી માતા દેજ્યે સુઝ શુભમતી. ૩૨
 તુઝ નામઈ સુઝનઈ આનંદ સુખ સોહઈ વિકથત અરવિંદ;
 પદ્માસનિ તૂં પદ્માવતી માતા દેજ્યે સુઝ શુભમતી. ૩૩
 કવિયણુ જનની તૂં આધાર અજ્ઞાનપણૂં ટાલઈ અધાર;
 સરસ રસ વાણી વરસતી માતા દેજ્યે સુઝ શુભમતી. ૩૪
 શ્રવણે કુંડલ વર સોહીઈ શિરિ વેણી દેવી મોહીઈ;
 કંઠિ હાર દીસઈ ઝલકતી માતા દેજ્યે સુઝ શુભમતી. ૩૫

કરિ ચૂડા અતિહિં ખલકંતિ પાએ ધૂધરિ ત્રણી તણુકંતિ;
 વીણા યુસ્તક કરિ પ્રાણી માતા દેજ્યે મુઝ શુભમતી. ૩૬
 શ્રીગુણક્રિ કરઈ સુવિશાલ જિમ કોઈલિ સર અંખાકાલ;
 અમી સુમી વાણી વરસતી માતા દેજ્યે મુઝ શુભમતી. ૩૭

॥ દાલ ॥

જોઈ જોઈ પૂણ્યતણૂં પરિણામ, એ દાલ.
 પ્રણીય છુમીય ભાવંઈ શ્રીવીતરાગ મોહમયણુનો કીધઈ ત્યાગ;
 વંદીય સદ્ગુણના વલી પાપ પામીય સરસતિનંઈ મુપસાય. ૩૮
 આજ અપૂરવ સુરતરૂં ફલીઈ સૂધરમગચ્છ ગુરૂ મુઝનઈ મિલીઈ;
 તેહ તણુઈ હું રચસ્યઈ રાસ સંલલતાં રસ છઈ સુવિલાસ. ૩૯
 ચડવિહ સંધ વયણુ એક સુજન્યો આલસ્યનીંદા ફરિ અવગણ્યો;
 ઉપશમ રંગ ઘણેરઈ ધરન્યો વયણુ અપૂરવ એ આદરન્યો. ૪૦
 વધરાગઈ જિમ સંધમ લીધઈ કાજ અપૂરવ તિણિ કીધઈ;
 આદરી સમાચારી સૂધી સૂત્રસિદ્ધાંત તણુઈ પંચિ કીધી. ૪૧
 ભાષસ્યઈ સૂધો તે અધિકાર કર્યો વિકથાનો પરિહાર;
 મુઝ મનિ ઉલટ અગિં ન માઈ સંલલતાં અતિ આનંદ થાઈ. ૪૨

॥ દાલ ॥

અભિગમ સાચવી નરપતિ બધેટાઈ, એ દાલ.
 વિશ્વજન મોહિની કવિણુ સોહની સુણિ સુણિ દેવીય સરસડી એ;
 સરસ વચન રસ આપજ્યે સ્વામિની ગાઈસ્યઈ સોહમગચ્છપતી એ.

ચૂટક.

ગણપતી ગુણાંશર વંછીય ફલ દાતાર,
 સકલ સૂરિ સિણુગાર જિણુમ કચંડ કુમતિ પરિહાર;
 શ્રીવિનયદેવ સૂરિદ મુખ જિસ્યઈ પૂનિમચંદ.

ચૂટક.

ચંદ્રવદન ગુરૂ શોભના રે ગેરૂની પરિ ધીર;
 તપ તેજઈ કરી દીપનો રે સાયર જેમ ગંજીર.

૪૩

એક લખ્ય જોયણુ મરધિ આધાર છઈ જંખૂદીપ સોહમણું એ;
 ધેન ભરતમાહિ માલવ જનપદ આજણોઠ નમર રહીઆમણું એ.

ચૂટકે.

સોહામણું સુવિચાર મદમરાય તિહાં સાર,
 ઘરિ રાણી પંચવીસ રૂપઈ અતિહિ જગીસ;
 તસુ ઘરિ સોહઈ જાણુ લાવન્યઈ સુવિનાણુ,
 કલા ચઉસઠિ જેહ મતિઈ જાણુઈ તેહ.

ચૂટકે.

જાણીઈ શીતાદે પદરાણી અરધચંદ્ર લલાટ;
 શુભ લક્ષણુવર અતિહિં શોભિત પદરઈ અંગઈ થાટ. ૪૪
 સસીહર વયણીય મૃગસમ તયણીય,
 વાસિગમેણિ અત્યહિં પ્રલી એ;
 નાશિકા દીપસિમા ધ્રુવણુ સોહામણુ,
 સકલ શુણુઈ કરી આગલી એ.

ચૂટકે.

દાડિમકુલી જિમ દંત અધરમવાલ સોહંત,
 જીભડી અમીયલંડાર બોલ બોલઈ સાર;
 હંસગતિ આલંતિ સદા વયણુ હસંતિ,
 વરસંતિ વાણી અમીયસરપી.

ચૂટકે.

નારિ ઇત્રી જગમાં નહી અમરપતિ ધરિ;
 જિમ ઇદ્રાણી રૂપઈ હૂં જાણુઈ સહી. ૪૫
 કર બેહૂ શોભઈ એ કમલ જિમ નાલ એ,
 કંચણુ કલસ પયોહરા એ;
 ગંભીર નાભિ તે લાવન્ય જલભરી,
 ચરણુ કમલ બેહૂ મનહરા એ.

ચૂટકે.

ચરણુ કમલ બેહૂ સાર કદલી જંધ અલુઆર,

બહુ ગામણે જસુ આણુ પ્રતાપણે કરી લાણુ;
 સીમાડ નરપતિ જેહ સવિ આણુ પાલણે તેહ,
 રાયરાણા પાય પ્રણમણે સેના ચતુરંગ દીપતી.
 બહુ ન્યાય પાલણે દુષ્ખ દાલણે ઇસ્યઉ પદમ તે ભૂપતી.

૪૬

એ સુત તસુ ધરિ દેવ દુંધર નિમ,
 રૂપણે કરી ગ્રોભતા એ;
 ધનરાજ બણીધ વિષ્ણુકુમર વલી,
 દેવીય જનમન મોહતા એ.

ચૂટક.

મોહતા મન સુવિશાલ જીવદયા પ્રતિપાલ,
 બુદ્ધિવંત ધણુ હોઈ તે સમ અવર ન કોઈ;
 સૂરવંત દાતાર પાલહુ રાજહ લાર,
 રાજ દુરંધર તે કુમર ઇમ બહુ તરિ કલાનિધાન.
 સુબુદ્ધિ મંત્રીશ્વર રાયનઈ ધરિ કહીઈ તેહ પ્રધાન. ૪૭
 પૂણ્યવંત જીમનઈ યોગ્ય આવઈ ઇસી,
 સેજિ અપૂરવ રૂઝડી એ;
 એક સમઈ રાણીય પોલીય મન રતિઈ,
 ગઈ અછઈ રજનીય સોલ ઘડી એ.

ચૂટક.

સોલ ઘડી ગઈ રતિ ધન શોલકી જાતિ,
 વાતી ધૂપ અપાર મહુમહુઈ ગંધ તે સાર;
 ચ દ્રૂયા ચિત્રામ દીપઈ અતિ અલિરામ,
 વિકસઈ ફૂલ યગર સહી રે
 વાસણુવન સુવિનાણુ દેવલવન તે લહઈ ઉપમ;
 વાજઈ તિહાં નીચાણુ.

૪૮

કાંઈ છાંધી અનંધ કાંઈ તે જાગતી,
 સુપન પામઈ મનિ અતિ ગમઈ એ;
 સાયર ગાજતો ગુહીર અતિઘણું,
 પેધીય રાણીય મનિ રમઈ એ.

મૂટકે.

રમઈ મનિ સુવિચાર ભર્યઈ રચણુલંકાર,
 જલચર જીવ ઉછાહ દેવઈ સાયરમાહિ;
 વાઘઈ આણુંદપૂર વાજઈ વાજિત્ર તૂર,
 તૂર વાજઈ ગયણિ ગાજઈ હંસની ગતિ ચાલતિ;
 મનનઈ ઉદ્ધાસઈ પ્રિય પાસઈ સપન દીઠઈ કહઈ સતી. ૪૯
 નરપતિ ચીંતવઈ મતિ મન સંભવઈ,
 સપન અપૂરવ એ ભલું એ;
 હરખસૂં ઇમ કહઈ રાણીય મનિ લહઈ,
 પેધીઈ સપન તઈ નિરમલું એ.

મૂટકે.

નિરમલું સુહણું એહ ભલઈ દીઠઈ જેહ,
 સપનનઈ અનુસાર હૂંસ્યઈ મુત એક સાર;
 કુલદીપક સુવિચાર સોભાગી અવધાર,
 સોભાગી શુભ આગસો રે.

વહસ્યઈ કુલનો ભાર રાજધુરંધર;
 હૂંસ્યઈ રાજા અથવા શ્રીઅણુગાર.
 ગંધગયવર પરિ કુમતિ ઉચાપસ્યઈ,
 સુમતિ ભલી પુણ્ય ચાપસ્યઈ એ;
 સાયરની પરિ ગંભીર હોસ્યઈ,
 રચણુ વિધાવર ગાજસ્યઈ એ.

મૂટકે.

ગાજસ્યઈ રચણુલંકાર જ્ઞાનત્રય મુખકાર,
 સસી જિમ સોમ આઝર હોસ્યઈ શ્રીગણુધાર;

સૂરિજની પરિ તેજ દીપસ્યઈ અતિ હેલ્ય,
શ્રીગુરૂ સૂરિજ ઉગીઉ રે.

ટાલઈ મોહ અંધાર કીરતિ કિરણ;

ચિહ્ન દિશઈ પસરઈ ભવિક કમેલ જ્યકાર.

૫૧

એ ફલ સંભલી રાણીય,

હરખીય તહન્તિ વયણુ તે ઉચ્ચરઈ એ;

ગરબલ વહુંઈ સુખઈ આણુંદ અતિ ઘણુઉ,

ઉછવ મહોઈધ બહુ કરઈ એ.

મૂટક.

ઉછવ કરઈ વિલાસ યંયા જવ નવ માસ,

બહુ પ્રતિપૂરણ હોઈ ઉચ્ચગ્રહ તિહાં જોઈ;

વાયરો સુખકારં સુખકારીઉ સંભાર,

શુભલગન જગિ વરતીયાં રે.

હરખનો નહીં પાર દોહલા પૂરણુ સંવિ યંયા રે;

ધરિ ધરિ મંગલ સાર.

૫૨

સંવત્ પનરમઈ અઠસઠિ ઝાણીઈ,

માગશિર પૂનિમ મનિ રલી એ;

ચિહ્ન પર રચણીય ગઈ અછઈ તિણઈ સમઈ,

વાર તે સુરચરે છઈ વલી એ.

મૂટક.

થયઉ ઉદોત અપાર વરતઈ જય જયકાર,

દુખીયાનાં દુખ જાઈ હરખ અતિ ઘણુઉ યાઈ;

સઘલઈ યાઈ સુગાલ હરખઈ સહુ સમકાલ,

સમકાલઈ સહુ હરખીયાં રે સોહઈ ધરિ ધરિ ચીર.

સુગંધનીરઈ ભુઈ છાંટઈ વિસ્તારઈ અખીર.

૫૩

॥ ઢાલ ॥

થંભણપુર સિરિપાસ જિણ્દો, એ ઢાલ.

ચેડી જઈનઈ ભૂખ વધાવઈ પુત્ર જનમ હૂઉ સંભલાવઈ;

દાસી કલંક દલાવઈ ઉછવ દિન દસ રાજા મંડઈ;

નગરલોકતણા દંડ છંડ યાન્યા કોઈ ન પંડ. ૫૪

વંદનમાલ ઘરઈ ઘર સોહઈ ચંદ્રૂયા દેવી મન મોહઈ,
પ્યાલી જન સહૂ જોઈ અંગરૂપ પરિમલ બહૂ બહૂઈકઈ;
ઘરિ ઘરિ ધજ બાંધી તે લહૂઈકઈ વંદીજનનઈ મૂંકઈ. ૫૫

વધામણાં ધરધરનાં આવઈ સબજન હિયડઈ હરખ ન માવઈ,
સોભાગિણિ ગીત ગાવઈ ઘરિ ઘરિ તોરણ હાથા હીસઈ;
પરદેસી જન દેવી હીસઈ પૂરઈ મનહુ જગીસઈ. ૫૬

પંચ શગદ વાજિત્ર તિહાં વાજઈ નાદઈ અંગર અતિધણ ગાજઈ,
ફૂલપગર ભરઈ તાજઈ મંગલવચન ભાટ તિહાં જોલઈ;
પદમ ભૂપનઈ કો નહી તોલઈ શ્રીફલ ભરીઈ વોલઈ. ૫૭

॥ ઢાલ ॥

ધન ધન સાધ જીવનિ રહ્યા, એ ઢાલ.

જનમ કારિજ કરઈ રૂઆડઈ પહિલઈ દિન સુવિચાર,
ચંદ્ર સૂર દરસણ હાપવઈ ત્રીજઈ દિન અતિ સાર;
દિવસ છટૂઈ કરઈ ભગરી હિયઈ હરખ અપાર,
ભાતસૂતક કરઈ અતિભલૂં દિન થયા ઇચ્છાર. ૫૮

કુંડુંગ સહૂ પોષી કરી દીધઈ અભિધાન,
બ્રહ્મકુંચર ગાજતઈ અંપકતાનુ વાન;
પંચ ધાવિઈ સુત પરવર્યઈ વાધઈ સુવિનાણ,
પંચ વરસ થાઈ ભલાં ઉછરતાં જાણ. ૫૯

ચઉપઈ.

રાગ રામગિરી.

અંગઈ લક્ષણ છઈ બત્રીસ રૂપઈ સોહઈ રતિનઉ ઈસ;
નિજકલા કરી મન રીઝવઈ ચતુરનર સહૂઈ શુણ સ્તવઈ. ૬૦

માત પિતા મનિ હરખ અપાર દિનદિન ઉછવ કરઈ અતિ સાર;
વિમાસઈ મનસૂં સુવિચાર મૂંઝીજઈ સુતનઈ નેસાલ. ૬૧

ભણ્યઉ શુણ્યઉ સોહઈ તે પુત્ર આગલિ રાખઈ રાજહ સૂત;
મૂરિય ભેટઉ નાવઈ કાજિ હંસમાહઈ બગ જાઈ ભાજિ. ૬૨

ઇસી વિભાસણુ મનમાહિ કરઈ અધ્યારૂ તેઠાવઈ ઘરઈ;
 શુભ મહૂરત મન હરખઈ લીયઈ ભલી વસ્તુ પંડિતનઈ દિયઈ. ૬૩
 ઠકોતરી સઘલઈ મોઢલઈ સગા સહુ તેઠાબ્યા ભલઈ;
 મહૂરત ઊપરિ આવ્યઈ સહુ નગરલોક હરખઈ મન પાહુ. ૬૪
 નયરી સિણગારી સુવિચાર અમરપુરી દીસઈ અણસાર;
 ઘરિ ઘરિ તોરણુ મંગલમાલ ઘરિ ઘરિ હાથા દીયઈ રસાલ. ૬૫
 ઘરિ ઘરિ ચંદ્ર્યા ચિત્રામ ઘરિ ઘરિ કેતુ બંધી અલિરામ;
 અગર ધૂપ પરિમલ વિસ્તરઈ કૂલ પગર નગરમાહિ ભરઈ. ૬૬

દૂહા.

નરપતિ ઘર અતિ દીપતઈ નિસૂં તે ઇદ્રવિમાન;
 કરઈ સજાઈ અતિ ઘણી ગાયઈ યાચક ગાન. ૬૭
 સગા સહુ સંતોષીયા સંતોષઈ પરિવાર;
 વ્યવહારી મેલઈ ઘણા ઠહતાં નાવઈ પાર. ૬૮

ઢાલ ઉલાલાની.

કુમરનઈ કરઈ શૃંગાર મસ્તક સુગટ અપાર;
 હરખઈ ઘોડઈ ચઢાવઈ જોડૂ પધિ ચમર ઢલાવઈ. ૬૯
 આગલિ મહાજન ચાલઈ માતપિતા ઘણું માન્હઈ;
 વાજિત્ર મધુરઈ એ સાદઈ વાજઈ અતિ ઘણું નાદઈ. ૭૦
 નયરી લોક તે જોઈ હિયઈ હરખ તે હોઈ;
 પગિ પગિ આપઈ એ દાન એક એકનઈ દિયઈ એ માન. ૭૧
 સોભાગિણિ ગીત ગાઈ મનમાહિ આનંદ યાઈ;
 પંડિતનઈ ઘરે આવઈ મોતી રચણુ વધાવઈ. ૭૨
 પંડિત માઈ લણુાવઈ કુમરનઈ લણુતાં એ આવઈ;
 ષડીયા કૂલી એ આપઈ માગત જન ચિર આપઈ. ૭૩
 ધીરોદઠ દસ ખાર આપઈ સિણીઆં અપાર;
 અધ્યારૂ મનિ હરખઈ વછિત દાન તે પરખઈ. ૭૪
 ભણી શુણી ઘરિ આવઈ યાચકજન ગીત ગાવઈ;
 દિનદિન ઉછવ છાજઈ બહુપરિ વાજિત્ર વાજઈ. ૭૫

વરુતુ.

કરઈ કૂંચર ર શાસ્ત્ર અભ્યાસ,
આદર દેઈનઈ ભણુઈ ગણુઈ સ ધ્યા સમઈ વારૂ,
દિન દિન પ્રતિ ચક્રતી કલા હરખ પામઈ મનિ અધ્યાસ;
માત પિતા મનિ ઉદ્દેસઈ સૂત્ર પ્રતિષ્ઠિ દિયઈ દાન,
ભણી શુણી પંડિત યથો બહુતરિ કલાનિધાન. ૭૬

દૂહા.

શ્રીવિનયદેવસૂરિ રાસનો રચીઉ પ્રથમ પ્રકાસ;
ઋષિમનુ વલી અવસરઈ કહસ્યઈ બીયપ્રકાસ. ૭૭
ધતિ શ્રીવિનયદેવસૂરિરાસે પ્રથમઃ પ્રકાશઃ

રાગ મલહાર.

શ્રીઋષભાદિત નિન વંદીઈ ત્રિસલાસુત મનિ આણુંદીઈ;
શ્રીગણુધર ગૌતમ સામીય સત્તાવીસ પદ સિરિ નામીય. ૭૮
બ્રહ્માની બેટી સરસતી કવિયણની આશા પૂરતી;
ચંદ્ર વયણી નઈ ગહુ શુણવતી હંસવાહુણિ આલઈ ગજગતી. ૭૯
દિઈ વાણી મગનઈ હરપતી જિમ ગાઠો સોહમગછપતી;
પ્રકાશ કહૂં બીજો વલી સહુ સંઘ સુણુઉ મનની રલી. ૮૦

॥ ઢાલ ॥

રાગ મારણી

યૌવન વેસઈ કૂંચર આબ્યા વરસ થયાં જવ આઠ રે;
રૂપકલા બેઈ મન મોહઈ બોલઈ કીરતિ લાટ રે. ૮૧
કુમરજી રૂપભંડાર રે સૂર સુભટ તે ભજઈ અપાર રે;
રાજચિહ્ન અવધાર રે— આંકણી.
વડઉ પુત્ર ધનરાજ તે કહીઈ પટ દરસણુ લહઈ મરમ રે;
બુદ્ધિવત નઈ પરઉપગારી જીવદયા કરઈ ધરમ રે. કુ૦ ૮૨
સુધઈ સમાધિઈ રાજરાણી પામઈ અમરવિમાન રે;
સહુ કુટુંબ મનિ શોક નિવારી દીજઈ નિતુ નિતુ દાન રે. કુ૦ ૮૩

પીતરીઉ જે ગુણનિધિ પંચાયણ ગુણસીકું;	
રાજ ચલાવઈ તે સહી સૂરસુલટમાહિ લીકું.	૮૪
‘પુત્ર તણી પરિ પાલીઈ અંતર નહી લગાર;’	
નવ વરસ થાઈ સહી હરખ તણુઉ નહીં ખાર.	૮૫
સંવત પનર તે છોતિરઈ શુભ મહૂરતિ સુવિચાર;	
સંઘ સહિત તે દ્વારિકાં ચાલઈ બહૂ પરિવાર.	૮૬
પીતરીઉ સંઘવીઠ્યથઈ લોકતણુઉ નહીં ખાર;	
સહસ ગમઈ સેજ વાલડી સેના ચતુરંગ સાર.	૮૭
નફેરી જોડાં ઘણાં વાજઈ ગંભીર નીસાણ;	
મજલ મજલ રહતા સહી ચાલઈ સંઘ સુભણ.	૮૮
શ્રીગિરિનારિઈ આવીયા ડેરા દિઈ અભિશમ;	
દિન ગિ ત્રિણિ ચોલઈ તિહાં તિલ પડવા નહીં ઠામ.	૮૯

॥ ઢાલ ॥

આરઈ ગતિ મઈ અનુભવી, એ ઢાલ.	
એ કુમર પેલઈ તિહાં મન માનતઈ રંગઈ એ,	
ચંગઈ એ વનવાડી જોઈ ભલાં એ;	
તરૂવર હેઠઈ દેખઈ એ રંગમંડળ નામઈ એ;	
નામ એ પૂરણ વિદ્યા નિરમલા એ.	૯૦
બહૂ પરવારઈ પરવર્ધા દીઠા રિવિરાજ એ,	
વિરાજઈ એ આવી ગુરૂચરણે નમઈ એ;	
ચોખ્ખ દિઈ દેશના પામઈ તે વધરાગ એ,	
ભગઈ એ ધરમતણુઈ રંગઈ રમઈ એ.	૯૧
દિઉ સંયમ અદ્વાનઈ ભલું સંસાર અસાર એ,	
સાર એ ચારિત્ર છઈ ગુણનો નિલઉ એ;	
વણારીસ વલતૂં ભણઈ કિમ ચારિત્ર દીજઈ એ,	
ખીજઈ એ પીતરીઉ તગ્હ કુલતિલઉ એ.	૯૨

॥ ઢાલ ॥

રાગ ગુડી.

કુમર કહઇં સુણઉં વાત સ્યઈં કરસ્યઇં તેહ,
દિઉં સંયમ તમ્હે મનિ રલી એ;
અમ્હ મનિ થયઉં વઇંરાગ વિલંબ નિવારીઇં,
કુમર કહઇં તે વલી વલી એ;
કહઇં વણારીસ વાત સંયમ દોહિલઉં,
ઢેહ ડોમલ માંવણુ દહીં એ;
ગંગા નદીય મઝારિ પૂરઇં કિમ તરીઇં,
વેલૂકવલ નીરસ સહી એ.

૬૩

અગનિમાહિ કિમ ચાલઇં કુણુગર કિમ જાલઇં,
અગનિ જાલ કિમ પીજઇં એ;
તુલા તુલાઇં મેર કહઉં કસી પરઇં,
સીહસ્યઈં યુદ્ધ કિમ કીજઇં એ;
રતનાકર તે માહિ બાહઇં કિમ તરઇં,
ખડગધારાગ્રિઇં ચાલવઈં એ;
શુર કહઇં સુણઉં વિચાર કહી ઇંસ્યઈં,
ધણું સંયમ દુઃકર પાલવઈં એ.

૬૪

શ્રીશુર સુણઉં વિચાર જે હુઇં કાયર,
તે આગલિ ઇંમ બાપીઇં એ;
સરવંત અતિધીર મહા વઇંરાગીય,
ચારિત્ર સૂધઈં દાપીઇં એ;
સોભાગી સંત દંત જાણી શ્રીશુર,
સંયમશ્રી પરણાવીયા એ;
પંચ મહામતધારી પંચાચારીય,
સંવરભાવઈં આવીયા એ.

૬૫

શુરજી સુણઉં એક વાત સંયમ આદર્યઈં,
પીતરીઉં જો જાણુસ્યઇં એ;

કરસ્યઈ તે ઉપસર્ગાં તમનઈ અમ્હનઈ એ,
 વાત ઘણીપરિ તાણુસ્યઈ એ;
 ઈમ કહી એકઈ ઠામિ રહઈ અગોચર,
 કાઉસગ મન નિશ્ચલ ધરી એ;
 નાશા અણઈ દષ્ટિ રાવઈ એક મનિ,
 ઉપવાસ નિરમલ કરી એ.

૯૬

॥ ઢાલ ॥

રાગ મધાર.

ઇણિ અવસરિ સંઘમાહિ તે સંઘવી જોઅઈ ગાઠૂ વાટ રે;
 જોજનવેલા દલી ગઈ હજી નાબ્યા તે સ્યા માટિ રે. ૯૭
 હજી નાબ્યા તે સ્યા માટિ સજ્જન સહૂ જોવતા ગઠૂ વાટ રે;
 ઠામ રે કુંયર પણુ લાધઈ નહી મનિ ચિંતા થાઈ તામ રે. મનિ૦ સ૦ આંકણી.
 પરવત પાખલિ જોઈયા ગવેપણુ ઘણીય તે કીધ રે;
 ઠામિ અગોચર સોધીઆ પુણુ કારિજ કાંઈ ન સીધ રે. પુ૦ સ૦ ૯૮
 આહામા કીધી અતિ ઘણી સંઘ જીપડીઉ શુભ પરિણામ રે;
 આવી વણારીઝ વાંઢીઆ પાલઈ સંયમ અલિરામ રે. પાલ૦ સ૦ ૯૯
 નિજ પરિવારઈ પરવર્ચા શુરૂ તિહાંથી કરઈ વિહાર રે;
 આઆ ઠામ તે આપણુઈ વિધિપક્ષ તે કહીઈ વિચાર રે. વિધિ૦ સ૦ ૧૦૦
 દુઃકર તપ કરઈ અતિઘણુઈ ભણુવાનો કરઈ અચાસ રે;
 માસ ઘણા થયા ઇણિપરિઈ વિધાનો હુઈ સુપ્રકાસ રે. વિધા૦ સ૦ ૧૦૧
 એ સંઘંધ એતલઉ કહાઉ સયમનો એહ પ્રખંધ રે;
 કિરિયા સૂધી આદરી તે કહસ્યઈ હવઈ સંઘંધ રે. તે૦ સ૦ ૧૦૨

॥ ઢાલ ॥

શુણુ ગાજિ શ્રીસાધુના. એલાવ.

સુણુઉ ભવિક જન આઘઉ વિચાર નિદ્રા વિકયા કરયો દૂરિ,
 ઉપશમ અતિઘણુ હિયકઈ ધરયો કહઉ સંઘંધ મન આણુંદપૂરિ.
 આંકણી.
 મારૂઆડિમાહિ ચોધનયર વર નાગોરી તપગઇ સિણુગાર;

પૂણ્યરત્નસૂરિ દત્ત દીવાની રાયતણુઈ ધરિ માન અપાર. સુ૦ ૧૦૩
 જ્યોતિષ નૈમત્તિ વૈધક જાણુઈ વિદ્યામંત્ર તે લહુઈ અનેક;
 સાધુરત્નમુનિ તસુ ગુરાહી છઈ પદવી પંચાસ વિવેક. સુ૦ ૧૦૪
 પાસચંદ્ર શિષ્ય લઘુવઈ કહીઈ સૂત્ર સિદ્ધાંતનો કરઈ અભ્યાસ;
 પદવી ઉપાધ્યાની સુંદર પુણ્યરત્નસૂરિ દીયઈ તાસ. સુ૦ ૧૦૫
 એહવઈ અવસરિ રૂણનગરમાહિ આહડસા ઉચવંશ સિણુગાર;
 ચાંપલદે કહીઈ તસુ ધરણી ઋદ્ધિતણુઈ નવિ લાલઈ પાર. સુ૦ ૧૦૬
 જિણુવર ધરમ કરઈ મનલાવઈ પાલઈ શ્રાવકનાં મત ખાર;
 પુણ્યરત્નસૂરિશુર કરી માનઈ પરોપકારી નઈ દાતાર. સુ૦ ૧૦૭
 એક સમઈ પાસચંદ્ર ઉપાધ્યા વંદાવા પુહતા મન લાય;
 આસણુ બઈસણુ દિઈ બહુ આદર શ્રી ભરતાર નમઈ તિહાં પાય. સુ૦ ૧૦૮

વાત કરઈ મનિ રંગરસીલી સેઠઈ મૂંકયા મુષિ નીંસાસ;
 તમ્હ સરિષા માથઈ શુર તોહઈ ન પુહતી મનકેરી આસ. સુ૦ ૧૦૯
 મણિ માણિક લખિમી ધરિ બહુલી છોડ નહીં એકઈ ધરિ આજ;
 એચિંતા મોટી મનિ અમ્હનઈ છોડવિણુ કિમ સીજાઈ કાજ. સુ૦ ૧૧૦
 તમઘરિ સુત હુસ્યઈ સહી નિશ્ચલ અમ્હે માગૂ તે આપો તમ્હે;
 ભગતિરાગઈ વલતૂં જંપઈ તમ્હે માગઈ તે આપઈ અમ્હે. સુ૦ ૧૧૧
 એક પુત્ર આપેયો અમ્હનઈ હોસ્યઈ તમ્હ ધરિ કૂંચર સાત;
 પુત્રી તમ્હ ધરિ પંચ સોભાગિણિઈમ કહી ઉઘ્યા વાત વિખ્યાત. સુ૦ ૧૧૨
 પૂણ્યતણુઈ મહિમાઈ હૂઆ અનુકમિ સાતઈ સહી કુમાર;
 અનુકમિ પંચઈ પુત્રી પ્રસવી ઇમ સતાન થયાં તે ખાર. સુ૦ ૧૧૩
 ઉપાધ્યા વંદાવા પુહતા સંભારો તમ્હે દીધઈ બોલ;
 સેઠ કહઈ આ સાતઈ કૂંચર મનમાનીતો લ્યઈ રંગ રોલ. સુ૦ ૧૧૪
 બરદરાજ નામઈ એક કૂંચર લક્ષણુવતો નઈ સુકુમાલ;
 માગ્યઈ આપઈ તો એ અમ્હનઈ શ્રીશુરનઈ તે આપઈ બાલ. સુ૦ ૧૧૫
 હુરખ સહિત કૂંચર સંઘાતિઈ આવ્યા પોસાલઈ સુવિચાર;
 વિવિધ પરઈ વચ પહઈચઈ અંગઈ પહઈચઈ અંગઈ સવિ અલંકાર. સુ૦ ૧૧૬

લધુવધ રૂપઈ અતિ સોભાગી ભણુઈ ગુણુઈ નઈ વિનયભંડાર;
ઉપાધ્યા સામાચારી જે કરસ્યઈ તે કહસ્યઈ અધિકાર. મુ૦ ૧૧૭

॥ ઢાલ ॥

રાગ સામેરી.

ચિંતઈ ઉવજાયા અપાર એનુ હવઈ રિપિ આચાર;
અગુદે કરસ્યઈ એ પરિહાર આદરસ્યું મહાવત ભાર. ૧૧૮
ઈમ ચિંતી કીધઉ ત્યાગ એક સંયમ ઊપરિ રાગ;
રિપિની કિરિયા સવિ પાલઈ સંયમનાં દ્વપણુ ટાલઈ. ૧૧૯
સંયમ લિઈ હિ વ વરદરાજ ભણુવાનો અછઈ અગાજ;
પાટણુ નયરઈ પધારઈ પરવરીયા ગાડૂ પરવારઈ. ૧૨૦

દૂહા.

શ્રીવિનયદેવસૂરિ રાસનો બીજઉ કહાઉ પ્રકાસ;
ઝપિ મનજી હરપઈ કરી કહુઈસ્યઈ તૃતીયપ્રકાસ; ૧૨૧
ઇતિ શ્રીવિનયદેવસૂરિરાસે દ્વિતીયઃ પ્રકાશઃ
આણુંદ અતિઘણુ ઊપનઉ કહતાં નાવઈ પાર;
સારિંગલંછન જેહનઈ તે જિન જય જયકાર. ૧૨૨

॥ ઢાલ ॥

કેદાર ગુડી.

સરસતિ સામિનિ વીનવઈ રે માગઈ એક પસાય;
સરસ વચન દિઉ સારદા રે ગાયઈ સદગુરૂ રાય. ૧૨૩
ચતુર નર સેવઉ શ્રીગુરૂરાય જિમ નિરમલ હોઈ કાય;
ધન સીતાદે માય. આંકણી.

ભગવતિ ભારતિ મનિ ધરી રે સમરી સહગુરૂ નામ;
કહઉ પ્રકાશ ત્રીજઉ હવઈ રે આણી શુભપરિણામ. ચ૦ ૧૨૪
સંઘસયલ તમે સંભલઉ રે મન કરી ચિર સુવિચાર;
ભણી શુણી પંડિત થયા રે કહતાં હરપ અપાર. ચ૦ ૧૨૫

દૂહા.

શ્રીવિનયદેવસૂરિ ગચ્છપતિ સૂધરમગાથ સિલ્પગાર;
તેહતણા ગુણ વર્ણવઈ જે પાછલિ અધિકાર. ૧૨૬
સાધુતણા ગુણ તિહાં નહી ચિંતઈ રિદ્ય મઝારિ;
સુધ પંથ આસધસ્યઈ જિમ તરીઈ સંસાર. ૧૨૭
વિનય કરીનઈ વીનવઈ લીધી ગુરૂની આણુ;
જે મુનિવર હવઈ સંચરઈ તપ તેજઈ કરી લાણુ. ૧૨૮

॥ ઢાલ ॥

જેહ જેહ પૂજ્યતણું પરિમાણુ. એ ઢાલ.

એમ વિમાસીનઈ સંગતિ છંડઈ, સૂધી કિરિયા ભાવઈ મંડઈ;
જે મિલઈ અમ્હનઈ સૂધાચારી, તેહનઈ પાસઈ રહઈ નિરધારી. ૧૨૯
વિચરતા આવઈ ગૂંજાર દેશઈ, પાટણનયર ભજઈ સવિશેસ;
આવઈ તિહાંકણિ મન ઉદ્ધાસઈ, પાછિલે છઘડી દીસ વિભાસઈ. ૧૩૦
ખાહરિ ઉઠ્યા શ્રીઉવજ્જાય, સાહુમા મિલીયા પ્રભુમઈ એ પાય;
દેખીય અતિધણું મનસૂંહરખ્યા, લક્ષણ સહિત આકારઈ પરખ્યા. ૧૩૧
ઉજમસ્યઈ ઉપાશ્રય આવઈ, પાપ આલોઈનઈ ગઈસણઈ ઠાવઈ;
સહુ અણુગાર સુણેજ્યો વાત, આશ્રયાં બેહૂ રતન વિધ્યાત. ૧૩૨
સંયમ નિરમલ પાલઈ ભાવઈ, આવક દેખીય આનંદ પાવઈ;
સૂધી કિરિયા તિહાંકણિ પાલઈ, ભવ છકાય સદા પ્રતિપાલઈ. ૧૩૩
પંચ સમિતિ ત્રિણિ ગુપતિ ભંડાર, કીધઈ પંચવિધય પરિહાર;
નવ વાડિઈ નિતુ પાલઈ શીલ, જેથી લહિયઈ શિવસુખ લીલ. ૧૩૪

દૂહા.

ખરદરાજ શ્રીબ્રહ્મચરિષિ માહોમાહિ સનેહ;
અલગા અધઘડી નવિ રહઈ એકઠ ભણુતા તેહ. ૧૩૫

॥ ઢાલ ॥

રાગ કાલહરિ.

આગમ અરથ લીયઈ મનરંગઈ બેહૂ જણા મન એક અધ્યાસ;
દીકા વૃત્તિ અવચૂરિ વિચારઈ ભણુતાં લાગા થોડા માસ. ૧૩૬

ધન ધન સંયમ પાલઈ નિરમલ જે મુનિવર ગણમાહિ પ્રસિદ્ધ;
 દિન દિન ચડતી દોલતિ બાધઈ ગુરૂ પાસઈ અવિવિદ્યા લીલ. આંકણી.
 એક' અવસરિ જે મુનિવર એહવઈ વિમાસઈ મનમાહિ વાત;
 પ્રમાણાદિક ગ્રંથ' લખવાનઈ જઈયઈ' દક્ષિણ દેશ વિખ્યાત. ધ૦ ૧૩૭
 ઇમ ચિંતી પૂછઈ શ્રીગુરૂનઈ આપો અમ્હનઈ આન્યા સાર;
 દક્ષિણ દેશ લણી જિમ આવઈ નાપઈ અનુમતિ સહી લગાર. ધ૦ ૧૩૮
 ઇમ સંભલિ ચિંતા બહૂ કીધી એ તો સહી જસ્યઈ પરદેશ;
 પાસઈથી અધધડી ન ટાલઈ ન' મોકલઈ એકલા અવિસેશ. ધ૦ ૧૩૯
 જિહાં ઉઠૂં તિહાં સાથઈ લેઈ ઇણિપરિ શ્રીગુરૂ કરઈ વિહાર;
 બહૂ દેશઈ વિચરઈ મન રંગઈ આવ્યા પંભાયતિ મુવિચાર. ધ૦ ૧૪૦
 જોતાં અવસર કિમહી ન પામઈ માંડ્યા લેઈ અનેક અપાર,
 એક અવસરિ ચતી વહરણિ પોહતા જોતાં અવસર લઘઈ તિવાર.
ધ૦ ૧૪૧

ઢાલ હુઠી.

ધનરિવિસઈ કરી સંચ જોડૂં પુહરનઈ સમઈ,
 જો' મુનિવર હવઈ સચરઈ એ,
 આવ્યા સહૂં સાધ વહરી વહરીય,
 શ્રીગુરૂ ચિંતા તિહાં કરઈ એ.
 નાવ્યા હજી અપાર મનમાહિ ચીંતવઈ,
 સહીએ એ કિહી પાંગર્યા એ,
 સઘ મિલી તિહાં આવઈ મનસૂં અટકલઈ,
 દક્ષિણ દેશઈ. સાંચર્યા એ. ૧૪૨
 કહઈ જીપાખ્યા વાત ધનરિવિ રાખ્યો,
 એહનઈ ઠાવઈ સહૂં હૂસ્થઈ એ,
 અવસર' જોઈ સાર ધનરિવિ પાંગર્યા,
 કરઈ સભઈ મન રસઈ એ.
 આવી મલ્યા તિવાર જિહાંકણિ વાયદઈ,
 કીધો હૂતંઉ મનરલી એ,
 ત્રિણિ ઠાણઈ મુવિચાર શ્રીરિવિરાજ એ,

આવ્યા માંડવ તે.વલી એ,

૧૪૩

સંધ કરઈ, પછંસારો સહૂ મન હરખઈ એ,

દિવસ જે ચ્યાર તે થોલીયા એ;

કરઈ પ્રભાવન સાર સાહુમ્મીવછલ,

સંધઈ બહુ ઉછવ ક્રીયા એ;

હિવઈ જે પાછલિ વાત હુઈ સંભલઈ,

જેવા ચિહૂં દિશિ નીસર્યા એ;

આવકનઈ વલી સાધ જોતાં જોતાં એ,

જે ચતી આવી મિત્યા એ.

૧૪૪

આગ્રહ કરઈ અપાર શ્રીશુર મોકલ્યા,

જાવા અમ્હે દેહો નહી એ;

કહઈ બરહરાજ, વિચાર, મુનિવર, સ ભલઈ,

ભણવા અમ્હે જાસ્યઈ સહી એ.

સમજાવી એક ચિત્તિ, બુદ્ધિ કરીનઈ એ,

તે રિચિનઈ વહલાવીયા એ;

શુભ દિવસ મનિ ધારી મનનઈ ઉલટઈ;

માંડવથી હવઈ ચાલીઆ એ.

૧૪૫

અનુકેમિ વિહાર કરંત આવ્યા દસિણઈ,

સ્વેતાંબર શુર તિહાં મિત્યા એ;

ભણઈ શુણઈ મનમાહિ આણું અતિધણુડ,

સૂરિજ પાહઈ નિરમલા એ,

દિવસ પ્રતિઈ ત વાંચઈ પચશત કાવ્યજ,

સંધ્યાસમઈ મનિ સ ભરઈ એ;

ઉત્તુઆલી જે શતિ અવસર જોઈનઈ,

લવઈ શાસ્ત્ર બહુ આદરઈ એ.

૧૪૬

ત્રિવિણુ વરસ ઇમ હોઈ તિહાંકણિ થોલીયા,

નિપજ તાઈ મનરલી એ;

નિરતર ષટ માસ વોલઈ પરમાણુ,

કુચાલી તે સરસતી એ;

આપઈ હવઈ તમે આણુ નિશ્ચલ મન કરી,

જિમ અમ્હે વિચરઈ ભાવસું એ;
આચારિજ કહ્યું વાત શ્રીરિષિ સંભલઈ,
મંડાણુધ જોલાવસ્યઈ એ.

૧૪૭

લેઈ સવિ પરિવાર શ્રીમદ્દારક,
વહલાવા સહુ નીસર્યા એ;
વિભનયર મઝારિ આબ્યા મનરલી,

બહુ પરિવારઈ પરવર્યા એ.
ભાતાં નયર મઝારિ દિગંબર શુર,

મહાપંડિત સાહમા મસ્યા એ;
કંરસ્યઈ આપણુ વાદ રાજસભામાહિ,
ઇમ કહીનઇ તે વસ્યા એ.

૧૪૮

આબ્યા રાજ દ્વઝારિ મહા પંડિત જન,
રામ રાજા કહ્યું આગલઈ એ;

ગરદરાજ સુનિરાય શ્રીપ્રહ્મ મહારિષિ,
કરઈ વાદ વિલાળલઈ એ.

કરો પરીક્ષા એક બત્રીસ વારિકી,
અણાવો આદર કરી એ;

કરો આંક અપાર રહઈ અલગા અમ્હે,
કહઈ સ્વર હિયઈ ધરી એ.

૧૪૯

ચઉપઈ.

કરઇ રાજા જે પરિ કહી કહાઉ સ્વર અલગાંથી રહી;

રાજા કહ્યું દિગંબર સહી એહુ પ્રતિઈ કાંઈ આલઇ નહી. ૧૫૦

મહાપંડિત એ મોટા યતી વદનિ વસઇ છઇ મહાસરસતી;

દિગંબરચાલી આદરઇ રામરાય બહુ આદર કરઇ. ૧૫૧

કહ્યું નરપતિ સેતાંબર મુણુઉ તમ્હ પ્રતાપ દીસઇ છઇ ઘણુઉ;

માણિક મોતી રચણુભંઘર ભરી થાલ મૂંકઇ તિહાં સાર. ૧૫૨

કરી પસાઇ લીયો સુનિરાજ એ અમ્હ કાંઈ નાવઇ કાજ;

માગઇ વસ્તુ જે આવઇ કાજ ઇમ સંભલિ જોડ્યા રિપિરાજ. ૧૫૩

જેણુઇ ભણાવ્યા તે શુરસાર સૂરિમંત્ર દીધઉ સુવિચાર;

શાયં ઉછવ ક્રીધઉ ઘણુઉ વાત સંધેપઇ સહૂઇ સુણુઉ. ૧૫૪
 વિજયનગરમાહિ હુરય અપાર જય પામી વરતિઉ જયકાર;
 આચારિજનૂં થાપઇ નામ વિજયદેવસૂરી અભિરામ. ૧૫૫
 હિવઇ તિહાંથી કરઇ વિહાર ઠામિ ઠામિ જય પામઇ સાર;
 વાદીમોડણુ કહીઇ સીંહ પંડિતજનમાહિ જમુ લીહ. ૧૫૬
 ઇણિપરિ છૂટ્યા વાદ અનેક વિદાંસ પય નમઇ વિવેક;
 વાટઇ એક નગર આવીઉ કમલતણુઉ તિહાં વાદજ કીયઉ. ૧૫૭
 દિગંબર ગુરૂ પામ્યઉ હાર તે કહતાં ઇહાં થાઇ વિસ્તાર;
 વિદ્યાસાગર કહીઇ સહી દહદિશિમાહિ કીરતી લહી. ૧૫૮
 ચોધનયર આબ્યા તે ગુણી પાસચંદ ગુરૂ વાતજ સુણી;
 આચારિજ પદ લેઇ કરી જય પામી આબ્યા ચિત્તિ ધરી. ૧૫૯

દૂહા.

ઉપાધ્યા પદવી ભણી લેઇ સવિ પરિવાર;
 સાહુમા આવઇ વાંદવા સંઘતણુઉ નહી પાર. ૧૬૦
 શ્રીવિજયદેવસૂરિ ચીંતવઇ શ્રીબ્રહ્મ કરઇ વિચાર;
 સૂરિમંત્ર આપી કરી વંદઇ હુરય અપાર. ૧૬૧
 આચારિજ પદ તિહા દિયઇ ગુણવિહ સંઘનઇ સાધિ;
 પાસચંદ સૂરિ તિહાં થયા સંઘ સચલમાહિ દાધિ. ૧૬૨

॥ દાલ ॥

આવ્યઉ આવ્યઉ રે, એ દાલ.

બહુ દેશઇ રે વિહાર કરઇ સૂરીશ્વર,
 કહીઇ સાચિઇ રે શ્રીબ્રહ્મરિષિ સુહાકર;
 વલી ધનરિષિ રે સાગરજી મુનિ ભણીઇ,
 પૂરણુ ગુણુ રે સાધતણા મનિ આણીઇ.

ત્રૂટક.

ભણીઇ અમરી સાધવી સહી વરવાઈ શીલઇ સતી,
 મનશુદ્ધિ પાલઇ પરૂં સંયમ કહીઇ ઉત્તમ તે યતી;
 ઠામિ ઠામિઇ કરઇ શ્રાવક વ્યવહારી બહુ જૂઝવઇ,
 દેશ દેશઇ નામ પ્રસિદ્ધઉ ભવિયણુ જણુ સહુ ગુણુ સ્તવઇ. ૧૬૩

મન ચિંતઈ રે સકલ આગમ ટીકા સહી,
 પત્તની રે જંબૂદ્વીપા ટીકા નહી;
 શ્રીબ્રહ્મઈ રે ટીકા કીધી નિરમલી,
 દશાશ્રુત રે કીધી વૃત્તિ મધ્યસંભલી.

ચુટક.

સંભલી પાપીસૂત્ર ટીકા કરઈ ચરિત્ર સોહામણાં,
 તે નામ કહુતાં પાર નાવઈ શાસ્ત્ર કીધાં અતિ ઘણાં;
 ભલ જોડિ કીધી અતિ મનોહર ધનધન શ્રીબ્રહ્મ ગુણનિભડ,
 પદ્મિતશિરોમણિ અતિહિં કહીઈ જિનશાસનમાહિ ચંદલડ. ૧૬૪

દૂહો.

શ્રીવિનયદેવસૂરિ રાસનો ત્રીજઈ કહાઉ પ્રકાશ,
 તૂર્યપ્રકાશ પ્રકાશસ્વઈ રિપિ મનજી ઉદ્દાસ. ૧૬૫

ઈતિ શ્રીવિનયદેવસૂરિરાસે તૃતીયા પ્રકાશ:

॥ ઢાલ ॥

થંભાણુપુર સિરિપાસ જિણુદો, એ ઢાલ.

વંદીજઈ વીસઈ વિહરમાણુ સુરનર શિરિ પાલઈ નિતુ આણુ
 કહીઈ કેવલ ભાણુ,

સંભલિ સારઈ સામિનિ વાત મજનઈ દેખયે વચન વિખ્યાત

ગુરુ ગુણુ કહુઈ અવદાત. ૧૬૬

સહુગુરુ ચરણે મસ્તક નામી કુમતિ કહાણહુ દૂરિઈ વામી

શ્રીગુરુ ગજગતિ ગામી;

માંડઈ અઉથઈ હવઈ પ્રકાસ સભલતાં મન હરખ ઉદ્દાસ

સમકિત નિશ્ચલ વાસ. ૧૬૭

પણુવીસ તીર્થ કર્મી. ઉપમ સંઘ સકલ બાણુઉ તે ઉત્તમ

ગુણુઈ કરીનઈ નિરૂપમ,

તે શ્રીસંઘપ્રતિઈ ઇમ, કહીઈ કૂડઈ પડઈ તે રાખઈ હિયઈ

કવિયણુ વચણુ એ લહિયઈ. ૧૬૮

॥ ઢાલ ॥

દાન દીજઈ રે અવસર આદરઈ રે, એ ઢાલ.

આચારિજ પ્રતિ ઇમ લણુઈ રે શ્રીગ્રન્થ કરઈ વિચાર રે;
આ સદ્ગુણ અલિનવી રે આગમ નહી અધિકાર રે. ૧૬૯

શુદ્ધ પરંપર કીજઈ રે સૂત્ર તણુઈ અનુસાર રે;
મુધરમગઈ હવઈ રે આદરઈ રે સદ્ગુણ અતિસાર રે. આંકણી.
અઉદશિ પાપી કિહી નહી રે ઔદીક તિથિ પરિહાર રે;
પાપી અઉમાસૂં બૂબૂયાં રે નહી કિહી સૂત્ર મઝાર રે. શુ. ૧૭૦
શુદ્ધપરંપર વરસઈ ત્રિણિ પૂનિમ સહી રે,
માનઈ મનિ ઉદ્ધાસ રે નવ પૂનિમ ઉથાપતા રે.
ઉથાપઈ ઇચ્છાર અમાંસ રે. શુ. ૧૭૧

વરસઈ પડિફમણાં કહઈ રે અઠ્ઠાવીસ સુવિવેક રે;
શ્રુતદેવી કાઉસગા નવિ કરઈ રે ઇત્યાદિક ભેદ અનેક રે. શુ. ૧૭૨
શ્રીવિનયદેવસૂરિ ઇમ લણુઈ રે સ્થઈ કીજઈ મનભાય રે;
જે તમે કહઉ તે વરઈ સહી રે ઇમ લાપઈ ગુરરાય રે. શુ. ૧૭૩
અવસર જોઈ આદરઈ રે સૂત્રતણુઈ જે માગ રે;
શ્રીઆચારિજ ઇમ કહઈ રે આદરસ્થઈ જોઈ લાગ રે. શુ. ૧૭૪

॥ ઢાલ ॥

સારદ સારની.

દેશ વિદેશઈ વિહાર કરંતા પંભાયતિ ગુર આવઈ જી,
ઉછવ મહોછવ કરઈ નિરંતર સોભાગિણિ ગીત ગાવઈ જી;
શ્રીવિનયદેવસૂરિ કીલઈ અતિધણુ થયો રોગ અપાર જી,
તુમેજ આજિપૂં મનસ્થઈ બાણી હિયડઈ કરઈ વિચાર જી. ૧૭૫
સૂરિમંત્ર દીધો મન હરખઈ આણી પ્રેમ ઉદ્ધાસઈ જી,
શ્રીગ્રન્થનઈ પદ તિહાં કણિ થાપઈ આચારિજ સુવિલાસ જી;
પોતાનઈ અણુસારઈ કીધઈ શ્રીવિનયદેવસૂરિનામજી;
શ્રીવિનયદેવસૂરિ અણુસણુ કીધઈ પામ્યા મુરપદ દામજી. ૧૭૬
એ અધિકાર સ પેપઈ કહીઈ આગલિ બહુ વિસ્તારજી;
વિહાર કરઈ શ્રીવિનયદેવસૂરિ સાથઈ ગહુ પરિવારજી.

પાટણનયર પધાર્યા શ્રીગુરુ દાયકાં તિહાં ચઉમાસણ;
પાસચંદસૂરિ રહ્યા ચઉમાસૂં રાજનગરમાહિ ભાસણ.

૧૭૭

ચઉપઈ.

ચઉમાસૂં આસાઢ અપાર આસજ આવ્યઈ તે સુવિચાર;
સુણયો સહુઈ તે અધિકાર કર્યો નીંદ્રાનો પરિહાર.

૧૭૮

એક ઘડી તિહાં તેરસી થઈ ચઉદશિ બીજઈ દિન ઘટી ગઈ;
સાઠિ ઘડી તો પૂનિમ હોઈ અધિઘડી પૂનિમ ઔદીક ભેઈ.

૧૭૯

શ્રીવિનયદેવસૂરિ ચિંતઈ ઇસૂં હુવઈ ઇહાં કીજસ્યઈ કસ્યઈ;
કાગલ લખીનઈ ગુરુનઈ દિયઈ વાંચી લેખ વિમાસો હિયઈ.

૧૮૦

અમ્મદાવાદથી ઇમ ભણુઈ લખીઈ કાગલ ચતનઈ ઘણુઈ;
એણુઈ વરસઈ આવ્યઈ ને એમ તો આપણુ કીજઈ કેમ.

૧૮૧

તેરસિ પાષી કર્યો સહી મધ્યમ દિવસ જાવા ઘઉં વહી;
ઔદીક પૂનિમ હિયડઈ ધરી ચઉમાસૂં કર્યો ધિર કરી.

૧૮૨

કાગલ વાંચી મનિ ચીંતવઈ સ્યઈ કરીઈ ને આવ્યઈ હિવઈ;
ને પરિ કહી હતી તે કરી પણુ મનમાહિ સદેહુ ધરી.

૧૮૩

ચઉમાસાનૂં થયઈ પારણૂં આવ્યા અમ્મદાવાદઈ ભણૂં;
શ્રીગુરુનઈ પુણુ વાંદઈ તિહાં એ સદહણુ સૂત્રઈ કિહાં.

૧૮૪

પાસચંદ સૂરિ બોલઈ નહી સૂધઈ ઉતર નાપઈ સહી;
અસિલ સદેહુ છઈ મનમાહિ ઘણુઈ પાસચંદ સદહણુ તણુઈ.

૧૮૫

શ્રીનગરથી કરઈ વિહાર બરહાનપુરિ આવ્યા મન ધારિ;
શ્રાવકે સાહુમા આવ્યા સહુ સંઘ સકલ ઉછવ કરઈ બહુ.

૧૮૬

ફૂહા.

સૂત્ર પંથ હુવઈ આદરઈ નિશ્ચલ મન કરી સાર;
સામાચારી નિરમલી સુધરમગઈ સુવિચાર.

૧૮૭

સંવત સોલ બિલોતરઈ શુદ્ધિ વેશાષ તે હોઈ;
અખાત્રીજ તિહાં જાણીઈ સોમવાર વહી જોઈ.

૧૮૮

કહ્યા મતી શ્રાવકે ઘણા વિનય વિવેક ભંડાર;
શુદ્ધ સદહણુ આદરઈ જાણી સૂત્ર અધિકાર.

૧૮૯

(૨૪)

સિદ્ધારથ નરપતિ કુલિ. એ દેશી.

કેતા દિન થોલી કરી શ્રીપૂજ્ય કરઈ વિહાર;
ગુરૂ દેશઈ હો આવીયા અમ્મદાવાદિ મઝારિ.

ત્રુટક.

આણુંદ આણી ચિત્ત બાણી સૂઝતઈ કામઈ સહી,
ઉતર્યા તિહાંકણિ મહાગીતારથ શ્રાવકની અનુમતિ લહી;
ભવિકજન તિહાં બહુ સમગ્રાવ્યા શ્રાવિકા નહી પાર એ,
હિવઈ સુણુઉ હરખી રિદય પરખી પંસાયતિ કરઈ વિહાર એ. ૧૬૦
સા પીમો બ્યવહારીઉ અછઈ તે મુગતેદાર;
યંભતીરથમાહિ તેહનો સુંદર છઈ અધિકાર.

ત્રુટક.

અધિકાર બાણું ચિત્ત આણું તપગછમાહિ ધુરંધરં,
તેહનઈ ધરિ શ્રીપૂજ્ય પધાર્યા દિયઈ તિહાંકણિ આદરં;
ત્રીજઈ માલિ શ્રીપૂજ્ય ઉતારઈ ઉછવ મહોછવ બહુ કરઈ,
વાહી શિરોમણિ અછઈ આવ્યા વાત નગરમાહિ વિસ્તરઈ. ૧૬૧

॥ ઢાલ ॥

કેદાર સુડી.

સકલ ગછ કાવક ભલા રે સંભલઈ એહવી વાત;
શ્રીવિનયદેવસૂરિ આવીયા જગમાહિ રેજસુ નામ વિખ્યાત. ૧૬૨
વિવેકી રે જસુ પ્રણમઈ પાય, નરનારી રે બહુ ગુણ ગાઈ;
એતો કહીઈ રે સુધરમગછરાઈ. આંકણી.
સામાચારી જે કરી રે સુત્રલણુ અનુસારિ;
સા પીમા મનિ તે વસી રે અનુયોદઈ રે વારંવાર. વિ० ૧૬૩
શ્રીવિનયદેવસૂરિ પ્રતિ બણુઈ રે સંઘસકલ ધર્મિ રાવિ;

સામાચારી આદરે' રે સહુ સૂરીજર સાધિ. વિં ૧૬૪

તેણુમ સમઘ જે ગણપતિ રે હૂતા નયર મજારિ,
આદર દેઈ સહુ તેડીયા રે તિહાં શ્રાવક રે ન લહીઈ પાર. વિં ૧૬૫
ઉપાધ્યા મિલી આવીયા રે મહાગીતારથ જેહ;
ચરયા વાદી બહુ મત્યા રે તિહાં આવઈ રે ટોલઈ મિલી તેહ. વિં ૧૬૬

પીમો સા હવઈ ઇમ ભણુઈ રે સુણયો સહુઈ સૂરિ;
સુધરમગઈ હું આદરઉં રે સહુ ઠરયો રે સદેહ દૂરિ. વિં ૧૬૭
સામાચારી પદ્મ સુંદર કાઢિઉં તિણિ વાર,
કલુષભાવ ઇહિ ટાલયો વલી ધરયો રે શુદ્ધ પ્રકાર. વિં ૧૬૮
સહુ આચારિજ ઇમ ભણુઈ રે ઇહાં નહી સદેહ;
શુદ્ધ સદહણા એ સહી રે જિનદેવઈ રે ભાષી એહ. વિં ૧૬૯
તેણી વેલા ભવિયણુ ઘણા રે કરઈ સદહણા સાર,
ધણિપરિ બહુ સમજાવીયા રે તે કહતા રે નાવઈ પાર. વિં ૨૦૦
આદર દેઈ વાલીયા રે પુહતા નિય નિય કામિ;
સ્થંભતીસ્થ ઉછવ ભલા રે દિનપ્રતિષ્ઠ રે હુઈ અભિશમ. વિં ૨૦૧

॥ દાલ ॥

રાગ ગૂજરી.

શ્રીપૂજ્ય શાસનકો સિણગાર સકલસૂરિ સિરિ મણિ;
સુગટામણિ તિહાંથી કરઈ વિહાર. આંકણી.
પ્રામાતુચામઈ વિચરતાં પાટણનયર મજાર;
ભવિક બહુ સમજાવ્યા તિહાંકણિ ધન ધન શ્રીગણધાર. શ્રીં ૨૦૨
દેશ વિદેશઈ નામ પ્રસિદ્ધઈ શુણુહ તણુઉ ભંડાર;
માણિક્યદ્રમુનિ ધણિપરિ જ પઈ ગુરુનામઈ જ્યકાર. શ્રીં ૨૦૩

॥ દાલ ॥

આંચઉં આંચઉં રે, એ દાલ.

ધણિ અવસરિ રે વિજયગણ સૂરીજર,

મછમંડણુ રે ક્ષમાસાગર સૂરિવર;
 ગહૂ દેશઈ રે સદહણુ છઈ તેહની,
 સહૂ લવિયણુ રે આન્યા માનઈ જેહની.

ટૂટકે.

જેહની આન્યા સહૂ માનઈ વાત સંભલિ એહવી,
 શ્રીવિનયદેવસૂરિ સૂત્રનઈ બલિ સામાચારી ફેરવી;
 મનહરણ આણી ચિત્તિ બહી મુનિ પરવારઈ પરવર્યા,
 આવીયાં અમ્મદાવાદમાહિ શુણઈ કરીનઈ તે ભર્યા. ૨૦૪

તેહવઈ સમઈ રે મુધરમગઈ ગુરૂ બહીઈ,

શ્રીપાટણુ રે હૂતા તિહાં વખાણીઈ;

એહવઈ લહી રે વિમલાચલ યાત્રા બહી,

ક્ષમાસાગર રે પાંગરીયા તે મન ગિણી.

મનગણી કહીઈ રિદય લહીઈ આદિજિણુવર ભેટીયા,

મન આસ પુહતી ચિત્ત હૂતી યાત્ર કરી મન હરણીયા;

ચાલીયા કેતા દિન વિમલગિરિ ધંભનયર પધારીયા,

હંસરાજ દોસી મુખ સેનઈ રજનીઈ છઈ પોલીયા. ૨૦૫

ચઉપઈ.

ધીમાસાનઈ ત્રીજઈ માલિ ચઠિઈ ચંદ્ર દેષઈ સુવિશાલ;
 એહ મુપન દેષઈ મધ્યરાતિ ચિતઈ મનિ ભીડી મુખભાતિ. ૨૦૬

ઇસઈ તિહાકણિ આવી વાત આબ્યા ગછનાયક વિખ્યાત;
 સંઘ સહૂ તિહાં સાહમા બઈ મન હરણઈ પ્રણમઈ સહૂ પાય. ૨૦૭

કરી સજઈ સંઘઈ ઘણી ક્ષમાસાગર આબ્યા બહી;
 ત્રીજઈ માલિ ઠાયઈ ગુરૂરાય ધીગોસા મનિહરણ ન માય. ૨૦૮

શ્રીવિનયદેવ એહવઈ સુણી વિજયગાઝ આબ્યા ગુરૂ બહી;
 પાટણુ નગરથકી પાંગરિ રાજનગરિ આવઈ સંચરી. ૨૦૯

ધંભનગરથી પુહતા તેહ પાછલિ ગુરૂ ભાખ્યા છઈ જેહ;
 જે ગછનાયક મિલીયા બહુ લવિયણુ ભાવઈ કરઈ વખાણુ. ૨૧૦

માહોમાહિ વાધિઉં ટ્રેમ સસીહર સૂરિજ શોભઈ જેમ;
 સદહણાનઉં કરઈ વિચાર અંતર કસ્યઉં નહી લગાર. ૨૧૧
 ક્ષમાસાગર જેહ સંદેહ શ્રીવિનયદેવસૂરિ ટાલઈ તેહ;
 થઈયઈ આપણુ એકઠ ભલઈ દુધમાહિ જિમ સાકર ભલઈ. ૨૧૨
 વિજયગછનાયક કહઈ એમ એણી વાતઈ મઝનઈ છઈ નેમ;
 હૂં જાઉં દેશ આપણુઈ સહૂસંઘ મનાવા તણુઈ. ૨૧૩
 જોલખ ધ ઘઈ આણુંદ પૂરિ કરઈ વિહાર વિજયગછસૂરિ;
 શ્રીવિનયદેવસૂરિ વિહાર કરંત પાટણુનયર આવઈ વહરંત. ૨૧૪

દૂહા.

નગર નગર પ્રતિજોધતા સાયઈ બહુ પરિવાર;
 અમ્મદાવાદઈ આવીયા સંઘ મનિ હરખ અપાર. ૨૧૫
 પદસારો કરઈ અતિભલઉં કરતાં બહુ વિસ્તાર;
 પદ મહોછવ જે હોઈસ્યઈ કહસ્યઉં તે અધિકાર. ૨૧૬
 સા ટોકર તિહાં જાણીઈ શ્રીશ્રીમાલીવંસ;
 સા માંગાભાઈ સુતન જણુણી કૂપિઈ હંસ. ૨૧૭

II ઢાલ II

માઈ ધન સુપનની.

હવઈ કીજઈ ગુરૂનઈ સૂરિમત્ર પ્રસિદ્ધ,
 પદ મહોછવ મંડઈ સળઈ ઘણુ કીદ્ધ;
 કકોતરિ હરખઈ કામિ કામિ ચલાવઈ,
 આદર દેઈનઈ સંઘ સકલ તેડાવઈ. ૨૧૮
 મહૂરત ઊપરિ હવઈ આવક અતિઘણુ આવઈ,
 તિહાં ચલતીરથ સઘ આણુંદ મનસૂ પાવઈ;
 પાટણુથી આવઈ આવક બહુ પરિવાર,
 નરનારી મિલીયાં કહતાં નાવઈ પાર. ૨૧૯
 સાહુમ્મીવછલ નઈ કરઈ પ્રભાવન સાર,
 ભલ લગનઈ આપ્યઉં સૂરિમત્ર સુવિચાર;

સંઘ સાધિઈ દીધઈ વિનયદેવસૂરિ નામ,	
તિહાં અઠિવિહુ સંઘઈ વાંદણાં દીધાં તામ.	૨૨૦
દરસણુ પહુઈરાવઈ ગાયઈ ગંધરવ ગીત,	
મહિમા અતિ વાધઈ સૂધરમગણ વદીત;	
સહૂ સંઘ પહુઈરાવઈ આદર દેઈ માન,	
મનોરથ ફલોયા દીધાં તિહાં બહુ દાન.	૨૨૧
ઈમ ઉછવ મહોછવ કીધા મનિ અલિરામ,	
સહૂ સંઘ વહિલાવઈ પુહતા નિયનિય ઠામ;	
શ્રીવિનયદેવસૂરિ શુદ્ધ પાલઈ,	
દેશદેશઈ વિચરઈ કુમતિમારગયકી ઠાલઈ.	૨૨૨

અઉપઈ.

સંવત સોલઠ ઠહીઈ છત્રીસ પ્રણમૂં વિનયદેવસૂરીસ;	
અમ્મદાવાદિ અઉમાસૂં રહિયા સંઘતણા બહૂ આદર લહિયા.	૨૨૩
દિવસપ્રતિઈ નિતુ હુઈ વપાણુ શ્રીજિનવરની પાલઈ આણુ;	
જિનશાસન દીપાવઈ ધણુ અઉમાસાનૂં થયઈ પારણૂં.	૨૨૪
માસકલપ કરી શુદ્ધરાય ભવિયણુ જનમન હરણ ન માઈ;	
તિહાંથી શ્રીશુર કરઈ વિહાર શામાનુશામ મૂંઠઈ સાર.	૨૨૫
આબ્યા શ્રીરાનેર મઝારિ વધામણી આવી તિણિંવાર;	
નયર બરહાનપુર હરણઈ સહૂ શ્રાવક સાહુમા આબ્યા બહૂ.	૨૨૬

દૂહા.

હયવર ગયવર બહૂ મિલ્યા રથતણુડ નહી પાર;	
સુપાસણુ પાલણી ભવિયણુ બાઈઠા સાર.	૨૨૭
શ્રીવિનયદેવસૂરિનઈ નમઈ એ શ્રીગૌતમ હોઈ;	
વદનકમલ બહૂ ઉઠ્ઠસઈ શ્રીપૂજ્ય દેવી સોઈ.	૨૨૮
ધન ધન દિવસ સોહામણુડ વંદા શ્રીશુરરાજ;	
આણુદ અતિધણુ ઉપનઉ સીધાં વંછિત કાજ.	૨૨૯
નયરમાહિ શુભ મહૂરતઈ શ્રીપૂજ્ય કરઈ પ્રવેસ;	
ઉપાસરઈ શુર આવીયા દિયઈ તિહાં ઉપદેસ.	૨૩૦

અમી સમાણીજી વાણી વરસતા, એ ઢાલ.

દિન પ્રતિ ઉછવ થાઈ અતિથણુ વાધઈ આણુંદ પૂર;
 જાણી લાલજ દિયડઈ અતિથણુક રહઈ ચઢિમાસૂં સૂરિ. ૨૩૧
 ભવિયણુ જનમન ભલંટ વાધતો પુહતી મનની આસ;
 શ્રીપૂજ્ય દેવી દિયડઈ ઉલ્લસઈ પૂરણુ થાઈ ચઢિમાસ. આં
 સંઘ સહિતસ્થઈ શ્રીપૂજ્ય પાંગર્યાં વદેવા શ્રીપાસ;
 શ્રીપુર મંડણુ દુરિતનિકુંદનઈ ક્રીધઈ સુગતિઈ. વાસ. ભ૦ ૨૩૨
 યાત્રા કીધી ભાવઈ નિરમલીઅ આવ્યા નયર મઝારિ;
 કયંઈ ચઢિમાસૂં આગ્રહ અતિથણુઈ સહરમાહિ સુવિચાર. ભ૦ ૨૩૩
 કરી ચઢિમાસૂં તિહાંથી પાંગર્યાં સૂધરમગઈસિણુગાર,
 કેતે હિંવસે શ્રીપૂજ્ય આવીયા ધોરસિદ્ધઈ નિરધાર. ભ૦ ૨૩૪

॥ ઢાલ ॥

સેવંજગિરિવરિ, એ ઢાલ.

આવી વધામણી પંલનયર મંઘઈ સુણી તે જાણી,
 દિયઈ અતિથણુ હરણીઈ એ;
 સોનાની છલકી ચતુર પુરે ધડી હીરે જડી,
 વધામણી ઘણુ પરણી એ.

ત્રુટક.

પરણીઈ વસા અનેક ઉપમ રિદિય શોભઈ હાર એ,
 વર તિલક કીજઈ નયણુ રીઝઈ દિયઈ શ્રીફલ સાર એ;
 આણુંદ આણી લાલ જાણી શ્રીસંઘ સાહમા નીકલઈ,
 એક ચડઈ હયવર અનેક ગયવર એક ગઈલા રથ ભલઈ.
 એક ચઢઈ પાલણી મનઈ હરણી એક ગઈસઈ સુવાસણુઈ,
 એક પુલઈ પાલા મનિ વિશાલા વાંદવા આદર ધણુઈ;

શ્રીપૂજ્ય વંદ્ય હુરિતનિકંદ્ય નરનારી નહી પાર એ,
 તિહાં ગીત ગાઇ હરખ થાઇ ભાટ ભણ્યું જ્યકાર એ. ૨૩૫
 ગણપતિ પાંગર્યા પરિવાર્ય બહુ પરવર્યા,
 શુભ ભયો કંસારીય આવીયા એ;
 પાસજિણ્યું એ અશ્વસેન કુલિ ચંદ એ,
 વૃંદ એ ભાવ ધરીનઈ વંદીયા એ.

નૂટક.

વંદ્યા પાસજિણેસર ભાવઈ ત્રિણુ દિવસ થોભી કરી,
 હવઈ નયરિ આવઈ મોતી વધાવઈ શુભ દિવસ મનસ્થઈ ધરી;
 બહુ કરઈ સાબલા રંગ રસાલા એક ચરઈ હાથી સહી,
 વાજિત્ર વાજઈ ગયણિ ગાજઈ જોયઈ જનમન ભિમહી.
 મોટઈ મંડાણુઈ ગીત ગાનઈ નયરમાહિ આવીઈ,
 સારિંગ નયણી ચંદ્રવયણી પૂજ્યતણા શુભ ગાવીઈ;
 ટોલઈ ટોલઈ દાન આપઈ સંઘતણુઈ નહી પાર એ,
 ઉપાસિરઈ શ્રીપૂજ્ય આબ્યા હિયઈ હરખ અપાર એ. ૨૩૬

॥ ઢાલ ॥

ઝખભ પ્રભુ પૂજ્યએ, એ ઢાલ.

કરી પ્રભાવન મન રસઈ એ દીધાં અતિધણુ દાન,
 મનોરથ સવિ કૃત્યા એ ઉલટ અંગિ ન માઈ;
 કિ સહશુર મઝ મિત્યા એ. આંકણી.
 પૂજ્ય ચઉમાસૂં તિહાં રહ્યા એ લોક કરઈ ધરમ ધ્યાન. મ૦ ૨૩૭
 શ્રીવિનયદેવ પદ્મધર એ શ્રીવિનયકીરતિ રાય; મ૦
 સુધરમગણ આજ દીપતો એ આદર્યો મન ભાવ. મ૦ ૨૩૮
 નયર વરહાનપુર બાણીઈ એ દેશ વિદેશ વિખ્યાત; મ૦
 સંવત્ સોલ છઈતાલૂઈ એ મુણ્યો ભવિયણુ વાત. મ૦ ૨૩૯
 શ્રીવિનયદેવકીરતિસૂરીવર એ રહ્યા તિહાં ચઉમાસિ; મ૦
 એક દિન ઉલટ ઉપનો એ કીધઈ શ્રીપૂજ્ય રાસ. મ૦ ૨૪૦

પોસ શુદ્ધિ સાતમિ જાણીધ એ લુગુ વાસર સુવિનાણ,	મં
નક્ષત્ર રેવતી મનિ ધરો એ શિવયોગ અતિહિ સુજાણ.	મં ૨૪૧
મનજી રિપિ આણુદસૂ એ ચઉથો રમ્યઉ પ્રકાસ,	મં
એહ રાસ જગિ નાંદયો એ જાં લગિ મેરૂ થિરવાસ.	મં ૨૪૨
ચઉવિહ સંઘ સહુ સુણઉ એ લાણયો એ નિતુ રાસ,	મં
ધવલ મંગલ લલ પામીધ એ પુહચઈ મનની આસ.	મં ૨૪૩

ઈતિ શ્રીવિનયદેવસૂરિરાસે ચતુર્થઃ પ્રકાશઃ શ્રીસુધર્મ-
ગરુડે ભં શ્રી શ્રી પ વિનયદેવસૂરિરાસઃ સંપૂર્ણઃ શ્રી.

મીઁગુરુમ્બો નમઃ

વાચકનિત્યલાભવિરચિત્ત

વિદ્યાસાગરસૂરિ રાસ.

- પ્રણમી શ્રીશ્રુતદેવતા નિજગુરુ સમરી નામ;
ગછપતિના ગુણ વરણવું સુખસંપતિ હિત કામ. ૧
- પંચમ આરે પરગઢા સાચા સોહમસ્વામિ;
શ્રીઉદયસાગરસૂરીસરૂ ભવિ આસ્યા વિસરામ. ૨
- ગુણ ગાહુ ગછનાયકતણાં કહિતાં નાવેં પાર;
અદ્યપણુદિધી વરણવું સાંભલજો નરનારિ. ૩

॥ દાલ ૧ ॥

હમીરાની.

- જંબૂદ્વીપ સોહામણો ભરતપેત્ર સિરદાર; સોભાગી૦
પાંચસેં છવીસ જોજન પટકલા માન કહ્યો નિરધાર. સો૦
- ગછપતિના ગુણ ગાયસું. આંકણી. ૧
- ખત્રીસસહસ દેશ તેહમાં રૂઝ દેશ હાલાર; સો૦
નવુંનગર તિહાં બાણીઈ સકલગુણે સુખકાર. સો૦ ગછ૦ ૨
- જામ તમાચીજી અધિપતી ન્યાયે પાલેં રાજ; સો૦
વરણ અઢાર સુધીઆ વસેં કરતા નિજ નિજ કામ. સો૦ ગછ૦ ૩

તીરથતટિની જિહ્વાં ઘણાં વનવાડી આરામ;	સો૦
દેહરા સિધરણદ્ધ દીપતા જૈનધરમનાં કામ.	સો૦ ગછ૦ ૪
ઉસવંસ વડ વ્યવહારીઓ તિહાં વસેં સાહકદ્યાણ;	સો૦
સુકલીણી તસ ભારજા જૈવંતી ગુણુષાણ.	સો૦ ગછ૦ ૫
રૂપ કલા ગુણ સુંદર તેહને પુત્ર રતન;	સો૦
લખણ ખત્રીસેં સોભતો નામેં તે ગોવરધન.	સો૦ ગછ૦ ૬
દિન દિન વાધેં દીપતો ખીજતણો જિમ અંદ;	સો૦
લઘુવયથી બહુ આતુરી જાણેં અભિનવ ઈંદ.	સો૦ ગછ૦ ૭
તિણિ કાલેં ને તિણેં સમેં અંચલગછ સિરદાર;	સો૦
વિદ્યાસાગર સૂરીસર અમરસૂરી પટોધાર.	સો૦ ગછ૦ ૮
ગામ નગર પુર પાટણેં દેતા ભવિ પ્રતિજોધ;	સો૦
આબ્યા શ્રીકછદેશમાં ટાલતા વેર વિરોધ.	સો૦ ગછ૦ ૯
ભુજનગર લલી લાંતસું પેંસારા ઓછવ કીધ;	સો૦
ટોડરમહુ સુત જાણીય ઠાકરસીયં યસ લીધ.	સો૦ ગછ૦ ૧૦
જૈનધરમ અજૂઆલવા દેશના ધરમની લીધ;	સો૦
પ્રતિજોધો રાઓ ગોડછ જીવદયા ગુણ લીધ.	સો૦ ગછ૦ ૧૧
પરવપજૂસણેં પાલવી પનરદિવસની અમાર;	સો૦
ધર્મશાસ્ત્ર દેવાડિનેં કીધો એ ઉપગાર.	સો૦ ગછ. ૧૨
મૂલઅંદ ઋષ કછદેશમાં દેવગુરુનો પ્રત્યનીક;	સો૦
કુમતી મોટો કદાચહી પ્રતિમોત્યાપક તહકીક.	સો૦ ગછ. ૧૩
તેહનેં તિહાંથી કાલીઓ તેડી રાય હબૂર;	સો૦
શાસ્ત્રતણી ચરયા કરી માન કર્યો ચકચૂર.	સો૦ ગછ. ૧૪
એહવેં નગરથી આવીયા કદ્યાણસાહ ગુણવંત;	સો૦
પુત્ર સહિત માત જૈવંતી વાંઘા સહિ ગરૂ સંત.	સો૦ ગછ. ૧૫
કદ્યાણસાહ હરમિત યથા હરખ્યો કુમરતિણિ વાર;	સો૦
જૈવંતી બાઈ પરસન થઈ નિરપી પૂજ્ય દીદાર.	સો૦ ગછ. ૧૬

શુર દેશન દેતેથકે ગોવરધનક્રમાર;	
દીઠા નયણે હેજથી નિલવટ છત્રાકાર.	૧
તવ ગરુડપતિ કહિ સાંભલો એ સુત લખણ ઉદાર;	
પદવી લહિસેં મોટકી રાજા કેં ગણધાર.	૨
માત પિતા પ્રમુદિત થઈ કર નેડી કહિ તામ;	
એ સુત તુમનેં વહોરાવસું દીક્ષા દેજ્યો સ્વામિ.	૩
લાલ જાણી દીપ્યા દીધ શ્રીવિદ્યાસાગરસૂરિ;	
વિચરેં શ્રીકૃષ્ણદેશમાં નિત્ય નિત્ય ચઢતે નૂર.	૪

॥ ઢાલ ૨ ॥

નણદલ હે નણદલ, એ દેશી.

સહિ શુર હે સહિ શુર નામ દીધ ગોવરતણે,	
જ્ઞાનસાગર સુપ્રકાસ;	સ૦
બુદ્ધિતણેં પરભાવથી પ્રગટયો જ્ઞાન વિલાસ.	સ૦ ૧
ગિર્યા ગરુડપતિ વાંદીધ વિદ્યાસાગર ગણધાર;	સ૦
લવિકૃણવ પઠિએહતા વિચરેં ઉગ્રવિહાર.	સ૦ ગિ. ૨
જ્ઞાનસાગર વિદ્યા લણેં ઉઘમથી અલિશમ;	સ૦
શાશ્વતણેં અશ્યાસથી નામ નિસ્ત્યો પરિણામ.	સ૦ ગિ. ૩
જ્ઞાનગુણેં બહુશ્રુત થયા નિત નિત લણતાં તેહ;	સ૦
વિનય કરે શુરરાજનો જ્ઞાનસાગર ગુણગેહ.	સ૦ ગિ. ૪
અનુકરેં માંડવીળદિરે તિમ વડી સુનરા ગામ;	સ૦
અંજરે પશ્ચિ આવીઆ વંદાવ્યા મુજ ધામ.	સ૦ ગિ. ૫
સુંદર ચોમાસાં તિહાં કરી સાધતણેં પરિવાર;	સ૦
બૂઝવી શ્રાવક શ્રાવિકા કરેં અન્યત્ર વિહાર.	સ૦ ગિ. ૬

મહીયલમાં ઇમ વિચરતાં પહુતા દક્ષણ દેશ;	સં
અતિ આહંબરથી કરે જાલણપુર પ્રવેશ.	સં ગિં ૭
સંઘ કરેં પરભાવના ઘણાં ગીત નેં ય્યાન;	સં
ઝોછવ કીધા તિહાં ઘણાં દીધા આદર માન.	સં ગિં ૮
નાસ્તિકવાદી તિહાં યૂઝવ્યા કીધા આવકે નામ;	સં
જિનસાસન ઉત્તત થઈ વાધ્યા ધરમના કામ.	સં ગિં ૯
પુરહાનપુર સંઘની વીનતિ આવી તિણિ વાર;	સં
પૂજ્યજી વહિલા પધારજો અમ મનિ હરખ ઉદાર.	સં ગિં ૧૦
લાભ જાણી તિહાં આવીઆ અનુકેમિં કરતા વિહાર;	સં
સંઘ સહુ સાહુમા ગયા કીધા ઉછવ સાર.	સં ગિં ૧૧
હુંઢકમત પરિચય હતો પુરહાનપુરમાં જોહ;	સં
રણુછોડ રિષ નાસી ગયો સૂધો કુમતી તેહ.	સં ગિં ૧૨
કસતૂરસાહુ તિહાં યૂઝવ્યા ટાટ્યા મન સંદેહ;	સં
વિશેષાવશ્યક સંભલાવિનેં સૂત્ર અરથ ધરિ નેહ.	સં ગિં ૧૩
ઇણિપરિ સંઘ સહુ રીઝની આટ્યા અંતરીય જાત;	સં
પાસજિણુંદ લેટી કરી કીધા નિરમલ ગાત.	સં ગિં ૧૪
તીરથ દક્ષણ દેશના કીધા વિવિધ પ્રકાર;	સં
લાહા લીધા આવકેં સફલ કર્યો અવતાર.	સં ગિં ૧૫
મિથ્યામતી સમગ્રાવતા આળ્યા અવરંગાળાદ;	સં
સાકરમાઈઈ સામહીઈ કીધુ મન આહ્વાદ.	સં ગિં ૧૬
સોના રૂપાના ફૂલડેં વધાળ્યા શુરરાજ;	સં
પડિલાળ્યા હરખેં કરી સાર્યા આતમ કાજ.	સં ગિં ૧૭

દૂહા.

તેહવે આવી વીનતી સૂરતિથી તતકાલ;
ગ્રીજ ઈહાં પધારીઈ ફલેં મનોરથ માલ.

૧

સુખ વિહારે વિહરતા સૂરતિપુર સિણગાર;
આબ્યા મન મોદે કરી વાંદે બહુ નરનારિ.

૨

॥ ઢાલ ૩ ॥

પ્રણમું ગિરગ રે નંદન, એ દેશી.

- સાહમેલા આઠંખરે વાળ્યા ઝાંગી ઢાલ;
સોહ વગાવે સોહલા સહિરે છાકમછાલ. ૧
- શ્રીફલની પરભાવના કરે સાહ પુત્રીહાલ;
પંચસખદાં વાળે ઘણાં હરયા બાલગોપાલ. ૨
- શુભ થાનક નાણી કરી બેઠા સહિ ગુરુ ધ્યાન;
ચક્રેસરી આરાધવા મંત્રતણે અનુમાન. ૩
- સમરણ કરતાં તિણિં સમે આવી ચક્રેસરીદેવ;
કહે પદવી દેલો તુમે જ્ઞાનસાગરને હેવ. ૪
- નિસુણી ગુરુ હરષિત થયા ધ્યાન સંપૂર્ણ કીધ;
આવી બેઠા પાટીઈ દેશના ધરમની દીધ. ૫
- એહવે સંઘ સહુ મલી એમ કરે અરદાસ;
પૂજ્ય પટોધર થાપિને અમ મન પૂરો આસ. ૬
- ગણપતિ કહે સંઘ સાંભલો થાપસું શ્રીગણધાર;
દિવસ લલો ભેઈ કરી કરસું કાજ ઉદાર. ૭
- તુરત તેડાવ્યા જ્યોતિષી જ્યોતિષશાસ્ત્રના ભણ;
કહિ ભેલો દિન અતિ ભલો નિમ કાજ ચદે સુપ્રભાણ. ૮
- બોધ્યા પંડિત બુદ્ધિથી ભેઈ શાસ્ત્ર વિચાર;
કારતિક સુદિ રલીઆમણો ત્રીજ દિવસ રવિવાર. ૯
- પુર્યાણસાહ પ્રસુદિત થયા મંત્રી ગોડીદાસ;
મંડાવે મહોછર ઘણાં તિમ વડી જીવણદાસ. ૧૦
- સઘલે માણસ સુકિને તેડાવે સવિ સંઘ;
ગામ નગર પાટણધરી આવે અતિહિ ઉમંગ. ૧૧

દેહી.

દાતા ભુગતા દોલતી મલીઆ મોટા સાહ;
છયલ છબીલા સોલતા મનમાં ધરી ઉગાહ.

૧

॥ હોલ ૪ ॥

જંઘ રે વનમાં કાનકુંવરજી, એ દેશી.

આવે તિહાંકિણ સંઘ ઉદારા મન ધરી હરપ અપારા રે;
ગીતારથ પશિ સહુ મલી આવે દેશદેશથી વડ દાવે રે.

૧

મન હરપેં ગુણ ગિર્યા મુનિવર. આં૦

સોરઠ ને ગુજરાતિ દીદાડ વડીયાર માલવ વાડ રે;

દક્ષણ પૂરવ ને હાલારા કછ વાગઠ મરધારા રે. મન૦ ૨

દેશ દેશથી બહુ હરપ ભારણા સાધુ આવે સપરાણા રે;

કોઇક પંડિત કોઇક તપીઆ કોઈ તાર્કિક કોઈ જપીયા રે. મન૦ ૩

બ્યાકરણી કોઈ જોસી રૂડા ફિલમાં નહી કોઈ કૂકા રે;

કોઈ સંઘેગી કિરીયાપાત્રી જેહનાં નિરમલ ગાત્રી રે. મન૦ ૪

એહવા સાધ સવાસો મલીઆ મનવંછિત સહુ ફલીઆ રે;

એહવેં દિવસ ઉછવનો આયો નરનારી હરપ સવાયો રે. મન૦ ૫

શ્રીપૂજ્યજી તવ તપત વિરાજે સંઘ આવેં દરસણ કાજે રે;

ધવલ મંગલ ઘણા ગીત ગવાઈ સાથોઈ ચોક પૂરાઈ રે. મન૦ ૬

જ્ઞાનસાગરજીને જોલાવેં તે પણ મલપતા આવે રે;

નિજ પાટ પટોધર થાપેં આચારજપદવી આપે રે. મન૦ ૭

સૂરમંત્ર દીપો શ્રીકારી નામં થાપના ક્રીધ વિચારી રે;

ઉદયસાગરસૂરી ગણધારી ભવિજન આનંદકારી રે. મન૦ ૮

સતર સતાણજી કારતિક માસેં ત્રીજ મુકલ રવિવાસેં રે;

વિદ્યાસાગરસૂરીને પાટેં પટોધર થયા ગહગાટે રે. મન૦ ૯

સાહુપુર્યાલ કરે ઉછવ સારા પરચે ધન સુવિચારા રે,	
ખત્રીસ ખદ્ધ તિહાં વાજિત્ર વાળે નાદિં અંગર ગાળે રે.	મન૦ ૧૦
મત્રી ગોડીદાસ સવાઈ બધવ જીવણ સવાઈ રે,	
ચારાસીગછના સાધ તેડાવે અસન વસન વહિરાવે રે.	મન૦ ૧૧
સાહુમીવાછત્ય રૂડા કીધા નવ પડમાં જસ લીધા રે;	
ચાચકજનને દાન દેવાઈ સાધોનેં પહિરામણી ચાઈ રે	મન૦ ૧૨
ઇમ હૂઆ તિહાં ઉછવ અનેક વાધ્યા ઘણાં વિવેક રે,	
આચારજને સધ સહૂ વદે લવલવ પાપ નિકદે રે.	મન૦ ૧૩

દૂહા.

પાટ પટોધર થાપીઆ શ્રીઉદયસાગરસૂરિ,	
વિધિપક્ષ ગછપતિ દીપતા નામે સુખ ભરપૂર	૧
ધન ધન સાહૂકો કહે હરખ્યા ભવિજન વૃદ્ધ,	
આચારજ ચઢતી કલા પ્રહગણુમાં જિમ ચઢ.	૨

॥ ઢાલ ૫ ॥

આદલીઓ બગો હરણી આથમી ૨, એ દેશી

હવે સદશુર કહે શ્રીસધ આગલે રે શ્રીવિદ્યાસાગરસૂરીસ,	
સમય અમાહરે અમે જાણ્યો દૂકડો રે શ્રુતથી વિસવાવીસ. હ૦	૧
તિણિ કારણ અણસણ આદરસુ અમે ૨ ધરસુ શ્રીજિનધ્યાન,	
એ પટોધરની સેવા કરજો તમે ૨ દેજ્યો અતિ સનમાન. હ૦	૨
આચારજજીનઈ શ્રીગછપતી કહે રે સાલલો જી સુવચન,	
એ અચલગછની ગાદી મોટકી રે કરજો તાસ ચતન. હ૦	૩
વીરતલો શાસન દીપાવજો રે ધરજો ધરમની ધ્યાન,	
સીપ અમારી ચિતમા ધારજો રેતુમે છો ચતુર સુભણુ હ૦	૪
વહુલસાગરજીને તેડીઆ રે ક્ષમાસાગર સુખસીદ્ધ,	
સુદરસાગરજી પણ આવીયા રે અહૂને રાજી કીધ હ૦	૫

અનુક્રમેં ચ્યારે સરણું આદરી રે કીધો અણસણ સાર;
 ચોરાત્રી લાપ જીવાજોનિ ધમાવીયા રે પચખ્યા ચ્યારઆહાર. હ૦ ૬
 અઢાર પાપધાનક આલોખ્યા રે આલોયા અતીચાર;
 ચતુર્વિધ સંઘ તિહાં આપેં સૂપડી રે વાડુ વિવિધ પ્રકાર. હ૦ ૭
 આઠ સહસ ઉપવાસ તિહાં કહ્યા રે અઠમ છૂંમ અનેક;
 નવ લાપ નવપદ ગણવા કહ્યા રે યાત્રા દાન સુવિવેક. હ૦ ૮
 ઇશ્વિ વિધિ આપી સંઘે સૂપડી રે અંતસમય અવધાર;
 ત્રિવિધ દિવસતુ અણસણ પાલિને રે દેવગતિ લહે શ્રીકાર. ૯

દૂહા.

કારતક સુદિ દિન પંચમી મંગલવાર સનૂર;
 તે દિન સુરપદવી લહેં શ્રીવિદ્યાસાગરસૂરિ. ૧
 આવેં સંઘ ઉતાવળો નિસુણી ગુરુ નિરવાણિ;
 આંધિ બહુ આંસૂ ઝરેં ધરેં દુખખ અસમાન. ૨
 સામગ્રી સઘલી કરેં નિરવાણોછવ કાજ;
 કેસર કરતૂરી પ્રમુખ વ્યાવે સઘલો સાજ. ૩

॥ દાહ ૬ ॥

પદ્યગીતી દેગી.

શ્રીવિદ્યાસાગર સૂરીસરુ રે પહુતા અમરવિમાન,
 સંઘ સહુ મલી આવીઓ મન ધરતો દુખ અસમાન રે;
 કરતો ગુરુના ગુણગ્યાન રે સેવામાં સહુ સાવધાન રે. ૧
 સહિં ગુરુજી ચિતમાં સાંભરે રે બિળિષિષુમે સો સો વાર રે,
 જે હૂંતા જગત આધાર રે જસ દરસણથી મુષકાર રે;
 લહીઈ નવનિધિ સાર રે સહિ૦ ૨

ઇકવીસ પંડી માંડવી રે કીધી અતિહિ ઉદાર,
 સોવન સરિષી ગણહલેં બહુ પરચો ધન સુવિચાર રે;

ઊપર ધજનો વિસતાર રે લહેકે વિવિધ પરકાર રે.

મોટી અતિહિ મનોહાર રે.

સહિં ૩

પવિત્રજલે સ્નાન કરાવિને રે પહિરાવે પટકૂલ સાર,

દેસર સૂકડ મૃગમદે ચરચે સરીર ઉદાર રે;

મુખ જપે જયજયકાર રે સોવનકૂલે અધિકાર રે,

વધાવે ઝાડૂ નરનારિ રે.

સહિં ૪

માંડવીમાંહિ ઝેસારીઆ રે ગછપતિ વિધાસૂરેશ,

વાજિત્ર વાજે અતિધણાં પંચશબ્દતણાં સુવિસેસ રે;

સૂરતિખંદિરના અસેસ રે માણસ મલીઆ લાખેસ રે,

તિમ વલી ઝાડૂલ નરેસ રે.

સહિં ૫

પાંચસેર કૃષ્ણાગર તિહાં રે સૂકડ મણુ ઝોગણીસ,

અંખર ચૂઆ અતિધણાં કપૂર તોલા ઝાવીસ રે;

કસ્તૂરી તોલા વીસ રે કુંદરૂ સેર ચોત્રીસ રે.

સહિં ૬

અસનિકુમારે લેધને રે કીધો અગનિ સંસકાર,

પવનથકી ચય પરજલે સીચે વલી ઘૂતની ધાર રે;

તિહાં રૂદન કરે નરનારિ રે સંભારે શુરગણુધાર રે,

દુષ ધરતા ચિત્ત મઝાર રે.

સહિં ૭

જેહને પ્રહસમે વાંકતા રે ધરતા હરખ અપાર,

અમૃતસરથી દેશના સાંભલતા સહુ સુખકાર રે;

નિત્ય નિત્ય પ્રતે મનોહાર રે તે ગછપતિજી ગણુધાર રે,

સુરપદવી પામ્યા સાર રે.

સહિં ૮

સ્નાન કરી દેહરે ગયા રે વાંધા દેવ દયાલ,

શુરચરણની થાપના થૂલ કવાવે વિશાલ રે;

તિહાં સંઘ ચર્મ ઊજમાલ રે આવે સહુ જાલજોપાલ રે,

પરચીઆ દામ વિસાલ રે.

સહિં ૯

દૂહા.

- નિર્વાણાછવ ઇણિપરિ ક્રીધો સ ઘેં સારુ;
લાહા લીધા લખમીતણાં વરત્યા જયજયકાર. ૧
- હવિ પટધર ગછપતિ પરગઢ શ્રીઉદયસાગરસૂરીસ;
દિનદિન યસ ચઢતી કલા પૂરેં સંઘ જગીસ. ૨
- સંપ્રતિ ગૌતમ સારિષા વિઘાઈ વપરકુમાર;
શીલેં જંખૂ જાણીઈ વિધિપક્ષ ગછ સિંધુગાર. ૩
- ગછપતિના ગુણુ ગાવતાં દુષ જાઈ સવિ દ્રર;
પંચમકાલેં વિહરતાં તીર્યકર સમ સૂર. ૪

॥ ઢાલ ૭ ॥

મખૂ માહરો બ્રહ્મચારી, એ દેશી.

- શ્રીઉદયસાગર સૂરીશ્વરુ રે ગુણુમણિધારી,
જ્ઞાન ગુણેં સુવિસેસ ગુરુ માહરો બ્રહ્મચારી;
શ્રીસૂરતિથી ખાંગર્યા રે ગું મન ધરી હરખ અસેસ. ૭૩૦ ૧
- સંઘ સહિત આણુંદસુ રે ગું શ્રીનવસારીપાસ;
યાત્ર કરી જલેં જાવસુ રે ગું પૂગી મનની આસ. ૭૩૦ ૨
- તિહાંકિણિ સંઘ જમાડીઓ રે ગું વેણીસુત પુસીપાલ,
તીરથ નવો પરગટ કર્યો રે, ગું હરખ્યા જાલગોપાલ. ૭૩૦ ૩
- મ્લેછ ઘણાં તિહાં પારસી રે ગું સમજાવ્યા જિનધર્મ;
કાઠી કુરાણુ દેષાડીઆ રે ગું જીવદયાના મર્મ. ૭૩૦ ૪
- રીઝ્યા સહુ તિહાં પારસી રે ગું ક્રીધા કોમલ પરિણામ;
ગુરુવચન ચિતમાં ધરી રે ગું ક્રીધા ધરમના કામ. ૭૩૦ ૫
- ઇણિપરિ તિહાંથી અનુકમે રે ગું જીતલ કરેં વિહાર;
માહ પુર્યાલ તિણિ અવસરે રે ગું સરતિનો સિંધુગાર. ૭૩૦ ૬

સંઘ કાઢે સેત્રુંબતણો રે શુભ લેટિવા શ્રીજગનાથ;	શુરૂં	
શ્રીપૂજ્યજીને વીનતી કરે રે શુભ પૂજ્ય પધારો સાથ.	શુરૂં	૭
મંત્રી ગોડીદાસજી રે શુભ ગંધવ જીવણ જોડિ;	શુરૂં	
ધરમચંદ સાહ સંઘમાં રે શુભ મલીઆ મનને કોડ.	શુરૂં	૮
ગજપતિ સાથે તેડીઆ રે શુભ નરનારીના થાટ;	શુરૂં	
સંઘ ચાલ્યો સેત્રુંબ લાણી રે શુભ હરપ ઘણો ગહિગાટ.	શુરૂં	૯
અનુક્રમે આંચા દિલ ભરી રે શુભ શ્રીસિદ્ધાચલ કામ;	શુરૂં	
દરસણ કીધાં પ્રભૂતણાં રે શુભ નિજ આતમહિત કામ.	શુરૂં	૧૦
શ્રીવિદ્યાસાગરસૂરીસના રે શુભ ચાપ્યા પંગલાં સાર;	શુરૂં	
સથે ભગતિ કીધી ઘણી રે શુભ પરચી દ્રવ્ય અપાર.	શુરૂં	૧૧
યાત્ર કરી રલીઆમણી રે શુભ સથે લાહો લીધ;	શુરૂં	
પાલીતાણે આવિને રે શુભ સહિ શુરૂ દેસના લીધ.	શુરૂં	૧૨
તિહાં પણ શ્રાવક જૂઝવી રે શુભ ચાપ્યો ધરમનો વાસ;	શુરૂં	
તિહાં કરાવ્યો ઉપાસરો રે શુભ રાખ્યા સાધ ચોમાસ.	શુરૂં	૧૩
તિહાં વણી કુમતી આવીઆ રે શુભ ધરી મનમાં અહંકાર;	શુરૂં	
ધરમતણી ચરચા કરિ રે શુભ સમજે નહીઅ લગાર.	શુરૂં	૧૪
તે પણિ સમજાવ્યા તિહાં રે શુભ લાપી અરથ વિચાર;	શુરૂં	
સૂત્ર સિદ્ધાંત દેવાડિને રે શુભ કીધા પ્રતિમાધાર.	શુરૂં	૧૫
ભૂતલ યસ વાળ્યો ઘણો રે શુભ ઇણિપરિ વિવિધપ્રકાર;	શુરૂં	
વિધિપક્ષ ગજપતિ સુંદર રે શુભ ભવિષ્યને હિતકાર.	શુરૂં	૧૬

દૂહા.

એહવે સંઘ યાત્રા કરી ચાલવાનો મન કીધ;	
ગજપતિને જઈ વીનવે શ્રાવક ભક્તિ પ્રસીધ.	૧
ચતુર ચોમાસું પઠિકમી સુરતિ નગર મઝાર;	
અન્ય વિહાર કરજ્યો પછી અમચી એ મનોહાર.	૨

અતિઆગ્રહ જાણી કરી આબ્યા સૂરતિમાંહિ;	
શ્રાવક સામહીઓ કરે ચિતમાં ધરી ઉછાંહ.	૩
શુભવેલા શુભદિન ઘડી કીધો સહિર પ્રવેશ;	
દે મધુરી ધ્વનિ દેશના ભાવિક સુણે વિશેસ.	૪
ઇક દિન તિહાં જાંભણ મટ્યા કરવા વાદ વિચાર;	
સહિ શુર પાસે આવીઆ ધરતા ગર્વ અપાર.	૫
શુર જોડ્યા ભટ્ટી ભાંતસું તર્કશાસના જોલ;	
મદ ગાડ્યા વાડવતણા આમ્રતણી પરિ ઘોલ.	૬
શુણ ગાહૂ ગછેસરતણાં કહિતાં નાવે પાર;	
સુમતિ શુપતિ નિત સાચવે પાલે પંચાચાર.	૭

॥ ઢાલ ૮ ॥

ઉદ્યાપુરની નારિ પૂંગલરી પદ્મણી, એ દેશી.

હવિ ચતુર કરી ચોમાસ સૂરતિથી સાંચર્યા,	માણાશજ.
ઘણાં સાધુતણે પરિવાર ભટ્ટીપરિં પરચર્યા.	માં
શ્રીકાલિકાજીની યાત્ર કરણ મનમોહસું,	માં
આજ્યાજી સહિ શુર રંગભરિ સખર વિનોદસું.	માં ૧
ઘાતાજી ગામોગામ સામહીયા યુગતિસું,	માં
ઘણાં ઉછવ ઠામોઠામ શ્રાવક કરિ વિગતિસું;	માં
શુર દેતા ભવિ પ્રતિજોધ ધરા પાવન કરિ,	માં
નિસુણી ભવિપ્રાણી શુરવાણી હીયડે ધરિ.	માં ૨
ઇમ અનુકરમે કરતા વિહાર પધાર્યા વડોદરે,	માં
તિહાં દેવચંદ સુત તેજપાલ વિવિધ ઉછવ કરે;	માં
હલોલ કલોલ ચર્ષ કાલિકાજીની યાત્રા કરી,	માં
વલી ભેટ્યા સાચો દેવ કિ જાતબગત ધરી.	માં ૩
ગોધરાનો શ્રીસંઘ મલી તિહાં તેડવા આવીઆ,	માં

માસ ડાઠ રહી તિણિ ગામ આવક વંદાવીઆ;	મા૦
સંઘ વહી વહી કરેં મનોહાર કિ શુભ અવસર-લહી,	મા૦
પૂજ્ય સદેશ કચે અમ આસ ચોમાસું ઇહાં રહી.	મા૦ ૪
ઇણિ અવસરે આવી શ્રીરાજનગરની વીનતિ,	મા૦
પૂજ્ય આવો આણે દેશ સૂધા પંચ મહાવતી;	મા૦
તમે છોછ ચતુર સુબાણ માનેં મોટા મહીપતી,	મા૦
તમે જૈનતણા સુલતાન કિ ગિર્યા ગછપતી.	મા૦ ૫
તમે અંચલગછ સિણુગાર કિ વીનતી માનજો,	મા૦
એ શ્રીસંઘની અરદાસ કિ દિલમાં આણુજો;	મા૦
લેખ વાંચીને તતકાલ કિ વહિલા પધારજો,	મા૦
તમે સંતપુરુષ સિરદાર કિ લાજ વધારજો.	મા૦ ૬
ઘણો આગ્રહ જાણી પૂજ્ય તિહાંથી પાંગરેં,	મા૦
આવ્યાછ અનુકર્મે રાજનગરની પરિસરિં;	મા૦
તવ આગલથી તતકાલ વધામણીઆ ગયા,	મા૦
સાંલહી શુદ્ધ આગમ આવકજન હરખિત થયા.	મા૦ ૭
અતિ આડંબરસું પેસારા ઉછવ કર્યા,	મા૦
ચોરાસીગછના સાધ આવક જિલટ લાયા;	મા૦
નવા મતણા ચોપદાર તે સાહુમા આવીઆ,	મા૦
ગજરથને ઘોડા પાલખી વહિહું લાવીઆ.	મા૦ ૮
માફલને લેર જુંગલ પંચરાખદા વાજતેં,	મા૦
નીસાન સરણાઈ ઢોલ નગારા જાજતે;	મા૦
ગીત ગ્યાન ને આદરમાન નગરમાંહિ વિસ્તર્યા,	મા૦
યાચકનેં દીધા દાન અતિહી ઉછવ લર્યા.	મા૦ ૯
ઇણિપરિ મોટેં મંડાણુ પધાર્યા ઉપાસરે,	મા૦
આવીનેં જોડા નવલ સિંહાસણુ જિપરેં;	મા૦
તિહાં લગજાન સુત પુસહાત્ર લલી પરિ જાણીછ,	મા૦
વહી હરચચંદ સુત પીમચંદ વડિમ તપાણીછ.	મા૦ ૧૦

સાહ સિપરતણે પુત્ર હરખચંદ ગુણ બિજલા,	મા૦
જગણવણ સાહ ઇત્યાદિક ભાવેં નિરમલા;	મા૦
સાહ હીરાચંદ સુત પ્રેમચંદ ણહુ ધન વાવરેં,	મા૦
નવાંગ પૂજા પરલાવના સાચવે સુભ પરેં.	મા૦ ૧૧
શ્રીવિદ્યાસાગરસૂરીપાટ પટોધર સોહતા,	મા૦
શ્રીઉદયસાગરસૂરીરાય ભવિકમન મોહતા;	મા૦
ઘેઠા નવરસ કરેં વધાણુ શ્રાવક સહુ સાંભલેં,	મા૦
નિત્ય વાંચે વધાણુ વિશેષાવસ્થક મન મોકલેં.	મા૦ ૧૨
હૂં તો આંચો પૂજ્યને પાસ આસ્યા મનમાં ધરી,	મા૦
તમેં આવો શ્રીકછદેશ પ્રભૂ કરૂણા કરી;	મા૦
સંધ જોવે છેં ઘણી વાટ કહૂં છું વડી વડી,	મા૦
મોનેં રાખજો ચરણ હજાર પૂજે મનની રતી.	મા૦ ૧૩

દૂહા.

ઉછવ થાઇ અતિઘણા નિત નવલા ગહધાટ;	
આવે ગુરૂનેં વાંદવા નરનારીના થાટ.	૧
સૂરિશિરોમણિ સુગુણનિધિ ચૌદવિદ્યાગુણુ જાણુ;	
ઉદય ભણી ઉદયાચરેં ઉદયો અભિનવભાણુ.	૨

॥ ઢાલ ૯ ॥

ચદ્રાઉલાની, એ દેવી,

સૂરિશિરોમણિ સુંદર રે અનોપમ ગણપતિ એહ;
 વિદ્યાસૂરી પટોધર રે ઉપસમરસ ગુણુગેહ
 ઉપસમરસભ ડાર કહાવે સાહ કટ્યાણુસુત સગલ સોહાવે,
 અભિનવ ગૌતમ સ્વામીનેં દાવે સુરશુર ઓપમ એ શુર આવે. ૧
 છ ઉદયસાગરસૂરિજી રે તમે આવો આણું દેશ,
 ભવિકમન મોહતા રે વિધિપક્ષ સૂરિ સુખણુ,
 ઉદયભરિ ઓપતા રે.

આંકણી૦

એકવિધિ અસંયમ ટાલતા રે વારતા દુવિધ બંધો,
ત્રિવિધ શત્રુથી વિરમતા રે સ્યાર કષાય ન સંધો;
સ્યાર કષાયને વારેં હહિ ગુરૂ પંચ મહાવ્રત સોલેં હિતકાર,
ષટ જીવનપ્રતિપાલ ગુણાકર તપ તેજેં કરી આપે દિનકર. ૭. ૨

ભયભંજણ મહાજંજલો રે નવવિહુ બ્રહ્મચર્મ પાલેં,
દશવિધ યતીધર્મ રંજણો રે પડિમા ઇગ્યારે સંભાલેં;
ઇગ્યાર પડિમા શ્રાવક સારેં પાલેં સાધુશ્રી પડિમા ખારેં,
તેર કીયાહણ મૂલ નિવારે ચૌદલેહે ભૂતગામી વિચારેં. ૭. ૩

પનરયોગ વૃત્તિ ભોગ વારે ભાવવા સોલસેં ગાહો,
સતર સંયમલેહ જાણવા રે શીલરથ અઢાર ઉમાહો;
શીલાંગરથે શ્રીસહિગુરૂ બેસેં ધર્મતણી કથા ધર્મ જગીસેં,
અસમાધિ થાનક ટાલેં વીસેં ગુરૂ દીઠે મુજ હીયડું હીસે. ૭. ૪

ઇકવીસ સગલથી આસરિ રે બાવીસ પરીસહ જીપેં,
ત્રેવીસ સૂગડાંગ અનુસરે રે મોહમિથ્યાતને છીપેં;
મોહમિથ્યાતને દૂરેં ટાલેં ચાવીસ તીર્થ કરલાવિત પાલેં,
'નિત્યલાલ' વાચક કહું રસાલેં સંધ સકલ મુખ ઘો મુવિસાલેં. ૭. ૫

દૂહા.

વિચરંતા મહીમંડલેં યૂઝવે બહુ ભવ્યજીવ;
સંવેગી સિર સેહરા ધર્મ ધ્યાન સદીવ. ૧

ગુણ ભરીઓ દરીઓ ગુહિર ગ્યાનતણો ગુરૂરાજ;
સરસ વચન રચના સરસ ગિરિઓ ગરીબનિવાજ. ૨

પ્રત્યો વિધિપક્ષ ગણપતિ શ્રીઉદયસાગર સૂર્યદ્ર;
જ્યાં લગે મેરૂ મહીધરા જ્યાં લગેં સૂરજ ચંદ્ર. ૩

ગાયા ગાયા રે મેં પરમ પટોધર ગાયા;

શ્રીઉદયસાગરસૂરીસર સાહિજ પૂરવપૂર્યેં પાયા રે. ગાયા૦ ૧

શ્રીઅંચલગણપતિ તેજેં દિનમણિ જગ યસપડહ વળયા;

એ ગુરના ગુણગ્રામ કરતાં પુન્યભંડાર ભરાયા રે. ગાયા૦ ૨

શ્રીવિદ્યાસાગરસૂરીસ પટોધર શ્રીઉદયસાગરસૂરી રાયા;

સ પ્રતિકાલે સુરતરે સરયા દિનદિન તેજ સવાયા રે. ગાયા૦ ૩

સંવત ૧૭૬૮ વા વરષે પોસ દશમ સોમવારે;

ગણપતિના ગુણ વર્ણન કીધા ચોમાસ રહી અંતરે રે. ગાયા૦ ૪

મેરૂલાલ વાચકપદધારક શુદ્ધસિદ્ધાંતી ઠહાયા,

જ્ઞાન ક્રિયા ગુણ પૂરણ ભરીયા પૂજ્યના માન સવાયા રે. ગાયા. ૫

શિષ્ય તેહના સહજસુ દરવાચક સીતલપ્રકૃતિ સુહાયા,

રાગ દ્રેષ ન મલે કોઈ સાથેં સહુકેને મન ભાયા રે. ગાયા. ૬

તસ પદ સેવક વાચક 'નિત્યલાલે' ગણપતિના ગુણ ગાયા,

ગુરુસેવા કરતાં નિત્ય લહીઈ નવનિદિ રિદિ સવાયા રે. ગાયા. ૭

ધતિ શ્રીપૂજ્યલદ્વારકશ્રી૧૦૮ શ્રીઉદયસાગરસૂરીશ્વરાણાં પદ્મા
લિખેકાધિકારસ્તન્મધ્યે પૂજ્યલદ્વારકશ્રીવિદ્યાસાગરસૂરીશ્વરાણાં નિર્વા-
ણાશ્વવાધિકારશ્ચરિત્રસંપૂર્ણમ્ ॥

॥ ॐ ॥

કવિમુખસાંગરવિરચિત
વૃદ્ધિવિજયગણિરાસ.

રાગ ગાંધી.

જ'પૂજીપ મઝારિ, એ દેશી.

- પ્રેમે' પ્રજ્જીમી પાય ચોવિસજિનતણા;
જગનાયક જગહિતકરે એ. ૧
- સિર ધરે જેહેની આણ સકલ સુરાસુરા;
આદર આણી અતિધણે એ. ૨
- વલી ર સરસતિ માય પાયકમલ નમી;
જેહથી મતિ અતિ પામીછ એ. ૩
- ગાઉ ગુરુગુણ રાસ આસ ઉમાહલો,
એ માહરો પૂરણ કરો એ. ૪
- તે ધન દિહાડો આજ કાજ સયલ સીઅઈ;
શ્રીગુરના ગુણ ગાવતાં એ. ૫
- સતરસ સહસ ગુજરાતિ દેશ તે સોહિછ;
આરયદેશમાં અતિલલો એ. ૬

જિહાં શ્રીસંજેસરપાસ આસ ભવનતણી;	
પૂરણ ચિંતામણિસમે એ.	૭
જિહાં અણહલપુર સાર ભાવી શ્રાવક;	
વ્યવહારી નિવસે ઘણા એ.	૮
શ્રીપંચાસરપાસ પાસ નારિંગપુરવર;	
કોકો ભાભો વંદીઈ એ.	૯
વર્ધમાન વડવીર શંતિજિનેસર;	
સુપાસ ચંદ્રપ્રભ વંદીઈ એ.	૧૦
શ્રીચિંતામણિપાસ તિમ મનમોહન;	
વાડીપાસ જિનેસર એ.	૧૧
નેમીસર નેં મહી સામલપાસછ;	
સેરીસેરી જિનવરા એ.	૧૨
જિનવર થંભણપાસ વાસવ વંદિયા;	
જયવંતા જગિ જિનવરા એ.	૧૩
ધૃત્યાદિક બહુ તીર્થ દેવ દેહરાસવિ;	
દીઠં પાતિક સવિ ટલે એ.	૧૪

॥ દાલ ॥

પૂર હોવે અનિં એ દેશી.

તે ગુજરધરદેશમાં રે દેશભલો ધાંણધાર;	
પાલણપુરમાં સોહીઈ રે પાલણપાસ વિહાર રે;	
ભાવે સુણયો થઈ સાવધાન.	૧

મૂઠો અષત આવતાં રે પૂગી જિહાં મણુ સોલ;	
અહનિસિ ઇમ જિનભગતિની રે હુંતી આકમચોલ રે.	ભા૦ ૨
જિહાં તારણગિરિ રૂચડો રે તારંગો ઇતિ નામ;	
અનિતજિનેસર રાજીઉ રે પ્રસાદ અતિ ઉદામ રે.	ભા૦ ૩

છયલ છગીલા જન ઘણા રે નિવસેં નાગરલોક;	
આદિજિનેસર દેહરૂં રે પ્રણમેં પ્રેમેં લોક રે.	ભા૦ ૪
તે વડનગરને હુંકડું રે ડાલવા નામે ગામ;	
લોક ઘણા મુખીયા તિહાં રે વસતા વાર મામ રે.	ભા૦ ૫
વડવધતી વિવહારીઉ રે પર્જટમલ પોરવાડ;	
આણુંદસાગર આણુંદ કર રે પૂરે કુટુંબનાં લાડ રે.	ભા૦ ૬
પરણી ધરણી તેહની રે ઠરણી અતિ સુકુમાલ;	
ઉત્તમદે નામે લલી રે વિલસેં સુખ અસરાલ રે.	ભા૦ ૭
અનુકમેં આવી ઉપનો રે તસ કુવેં પુન્યવંત;	
પ્રાણી પરમ પ્રમોદસ્યૂં રે લહે દોહલા શુભવંત રે.	ભા૦ ૮
વીસલનગર માહે અછે રે મોટો કુલ મોસાલ;	
ઉત્તમદે તિહાં આવીયાં રે જાણી ગર્ભ સુકુમાલ રે.	ભા૦ ૯
શુભ સંવચર સુલદિને રે શુભ દિવસેં શુભ લગ્ન;	
જાયો ગાયો શુભિજને રે નંદન હર્ષ નિમગ્ન રે.	ભા૦ ૧૦
જન્મમહોછવ કરી ઘણો રે પોખી સવિ પરિવાર;	
નામ ઠંયું દિન જારમેં રે બોધો નામે કુમાર રે.	ભા૦ ૧૧
જિમ આરામ વાધતો રે શોલેં અંપક છોડ;	
તિમ કુંયર દિવસેં વધઈ રે પૂરે ધમ નાના કોડ રે.	ભા૦ ૧૨
માતા મનોરથ અતિઘણો રે વધેં સુતનેં દેવિ;	
તાત પ્રસુવ સયણાં સવે રે પરચે પુણ્યવિશેષ રે.	ભા૦ ૧૩
આઠ વરીસો જવ થયો રે તવ મૂકેં નિસાલ;	
બુદ્ધિ પ્રમાણું, શિષીયો રે બહુ વિજ્ઞાન વિસાલ રે.	ભા૦ ૧૪
લઘુવયથી સોભાગીઓ રે ન કરે કાંઈ અનાય;	
વિનય વડાનો બહુ કરે રે સહુનેં આવે દાય રે.	ભા૦ ૧૫

॥ હાલ ॥

નમો ૨ મનક મહામુની, એ દેશી,

અનુક્રમે એક દિન વાંદીયા શ્રીતપગચ્છ મહાભાગ રે;

કવિ શ્રીસત્યવિજયગણી વયરાગી વડભાગ રે.

૧

સુણ્યો સહુ ચિત્ત આંણીને તસ મુખથી મુણે વાંણી રે;

નરભવ અતિ દોહલો લલો દસ દષ્ટિતે પ્રાંણી રે.

સુવ ૨

એહ અનાદિ સંસારમાં ધરમચણ તે દોહિલું રે;

લહવું કોઈક પુન્યથી જેહથી સિવપદ સોહિલું રે.

સુ૦ ૩

સુશુર સામગ્રી દોહિલી દોહિલું શ્રુતતાણું મુણવું રે;

સદહણ વલી દોહિલી તત્વજ્ઞાનનું ભણવું રે.

સુવ ૪

કર્મ શુભાશુભ જે કરે લોગવે તસ દેવ એક રે;

પરભવ જાવે એકલો જિહાં નહી કિસ્યોય વિવેક રે.

સુ૦ ૫

જિમ મેલે તીરથ મિલે વિષ્ણુ કરણી ચાહ રે;

લાભ અલાભ લહી કરી નિજ ૨ ઠામ તે જાય રે.

સુ૦ ૬

જિમ અંશુલી મિલી લોજને રસ લેવે ઘણ લેલી રે;

તિમ મુખ વિહંચવા સહુ મિલે પશ્ચિ દુખની નહી વેલી રે.

સુ૦ ૭

સયણકુટંગ સવિ કારમું કારિમું તન ધન ગેહ રે;

પ્રેમસુપન પરિ સર્વનો અંતિ આપે છેહ રે.

સુ૦ ૮

સ્વારથ રાગી સહુ અચ્છે સર્વ સર્વે છેહ દાપે રે;

ધર્મ વિના કોઈ જીવને શરણે જે ઇમ જન લાગે રે.

સુ૦ ૯

તે લણી ધર્મ આરાધીછ અધિક ૨ મુખ હોવે રે;

જેહ અનાદિન સંચીયા કર્મતણા મલ ધોવે રે.

સુ૦ ૧૦

ચારિત લવજલ તરણનું એ મોટું વડ જિહાજ રે;

ઇહલાવિ પરભાવિ હિત કરે સીજે સઘલાં કાજ રે.

સુ૦ ૧૧

ઇષ્ટિપરી ઉપદેશ સાંભલ્યો ભાળ્યો મનમાં તેહ રે;

ચિંતે ચૂંપ ધરી ઘણું ચતુરાઈનો ગેહ રે.	સુ૦ ૧૨
કહે ગુરૂને ગહઈ ચારિત સુઝને દીજે રે;	
તવ કહે શ્રીગુરૂ તેહને કામ વિચારિને કીજે રે.	સુ૦ ૧૩
સચણ સંખંધીની આગન્યા લેઈ કીજે કામ રે;	
તો જિનશાસનની હોઈ વધતી અતી બહુ મામ રે.	સુ૦ ૧૪

॥ ઢાલ ॥

જ્ઞાનંદસૂં સળ આવે, એ દેશી.

મનમાં કરી એમ વિચારી ઘરિ આવી પૂછે પરિવારિ;	
તેહ નિસૂણી કહે તવ સચણાં સૂં બોલ્યાં એહવાં વચણાં.	૧
તુલ્કો છો આત્મને ઘણું વાહલા સૂં બોલો છો એહ વાલા;	
હવણાં છે વય તુલ્ક બાલા છોડી દેહ યોગના ચાલા.	૨
અમ મનના મનોરથ પૂરો સંસારે હોઈ સૂરે;	
તે સંયમ લેવા ચાહો લેઈનઈ જે નરવાહો.	૩
તવ ભાવે કુમર બોધો વાહલો સુઝ સુહર્પતિ આધો;	
સૂં વિષનિંદમાં ઉઘો તુલ્કે તત્વજ્ઞાનને ચૂધો.	૪
મેં નિસૂણી ગુરૂની વાંણી મે સંયમ લેવુ જાણી,	
હવે બોલ ન કહસ્યો તાણી ચારિત્ર છે ગુણની પાણિ.	૫
પરિણામે તો શિવસુખ આપે બોધિણીજ ગુણ તે ધાપે;	
જો લક્ષ્મી રચિવ તો તોહ સંપ્રતિપરિ ગુણવતો.	૬
ધમ બહુ પરિચણ સમજાવી ન સાર અસાર ધમ ભાવિ,	
લેઈ અનુમતિ મનને હરપે ગુરૂ સત્યને નયણે નિરપે.	૭
મીથેં સવિ માધુ આચાર જે આવસ્યક બ્યવહાર;	
ધારે વતી જે ષટ્કાય નવકાર અરથ સમુદાય.	૮
શુભ સુહરતિ આબુ જાણી સત્તર પાત્રીસ વરસ ગુણપાણી;	
ચાણસમે શ્રીપાસ ભટેવો લેલીને સંયમ લેવો.	૯

પુણ્યપેત્ર પાટણને' પાસે' તિહાં શ્રાવક આવે' ઉદ્ધાસે'; દિધ્યાનો ઉચ્છવ કીધો તિહાં ચારિત્ર ચૂંપઇ લીધો.	૧૦
સ શ્રીસત્યવિજય કવિરાજ તસ હાથે દિધ્યા છાજ; કપૂરવિજય વડા ચેલા સુખ્યા કરી તેહને પહીલા.	૧૧
વલી કુશલવિજય કવિ વારૂ વિનયીને જેહ દીદારૂ; એહ માંણ શોભાધામ દીધું વૃદ્ધિવિજય તસ નામ.	૧૨
એવે માંજ્યો એમ અભ્યાસે' નિમ થાવા શાસ્ત્ર પ્રકાસે'; શુર ચરણકમલ નિત સેવે' વલી જીહારે' તીરથ દેવે'.	૧૩
સિદ્ધાંતના યોગ આરાધે' દેખી શ્રાવકનાં મન વાધે'; શુરજી પણ દેખી હરખે' મનમાં વિનતી કરિ પરખે'.	૧૪
ગમ્મનાયક પાસે' દિધ્યા દેવરાવી સીધવે શિખ્યા; વલી સકલ યોગ વહસાવે' કર્મગ્રંથ વીચારિ સીધાવે'	૧૫

દૂહા.

પંડિતપદ દેવરાવીઓ પાસે' રહી શુરરાજ; શિષ્યાદિક કરી સુખીધા જાણે નિમંત્ર્યું રાજ.	૧
લાવી શ્રાવક આવિકા જનને દાવે ધર્મ; લભે લણાવે' અતિઘણું સમજાવે સર્વે મર્મ	૨

॥ ટાલ ॥

સત્યવિજય કવિસંજ્ઞા મનમોહન મેરે જાણી નિજ વૃદ્ધલાવ; મન०	
પાટણસહર પાવન કરે મન० ધરતા સમતાલાવ.	મન० ૧
પાસે' વૃદ્ધિવિજય કવિ મન० સેવ કરે નિસદીસ;	મન०
વિનય વૃત્તિ ખહુ સાચવે મન० લલી ૨ નામે ચીસ.	મન० ૨
સંઘ સકલ રાજી રહે' મન० ને મુણે' શુરની વાંણી;	મન०
અનુકર્મે સત્તર પંચાવને' મન० પાંખો તે નિરવાણ.	મન० ૩
સેવા કીધી અતિઘણી મન० શુરની તેહ સુસીસ;	મન०

જિજ્ઞે' ગુરુ આરાધ્યા નહીં મનં તે અનરથના ઇસ. મનં ૪
 સુખસ સોભાગ લહેં ઘણું મનં ગુરુનામેં સુખ થાય તો; મનં
 પાટણસહરમાંહિ ઘણું મનં માને જિનસમુદાય તો. મનં ૫
 કરેં વિહાર મનમોહસ્થૂં મનં ઘરણિ ચિત ગામોગામિ તો; મનં
 યથાસકતિ સંયમ વહેં મનં માન લહેં બહુ ઠામ તો. મનં ૬
 સંઘાડો સવિ તેહનો મનં કરતાં એમ વિહાર તો; મનં
 વલી પાટણમાં આવીયા મનં કરે ચોમાસ જે ચાર તો. મનં ૭
 ઇમ બહુ સાધન સાધતાં મનં કરેં જનનેં ઉપગાર તો; મનં
 અનુક્રમેં સતરઉગણોત્તરિ મનં કરે ચોમાસ જ સાર. મનં ૮
 કાર્તિક વહિ ચઉદસિતણો મનં કરી ઉપવાસ ચોવીહાર તો; મનં
 પાપી પર્વ આરાધીઓ મનં કરી સગ્રય ઉદાર તો. મનં ૯

॥ ઢાલ ॥

મનોહર હરજી રે, એ દેશી.

હવિ પ્રભાતિ વિધિ વર્ષાણુ લવિ સાચવી રે પોરસીનેં દિનમાન;
 નીવીનેં પથખાણું જાઇ ગોચરી રે પારણા કાજેં તામ.

સહુઈ સાંભલો રે. આંકણી. ૧

દેવ જુહારી કરતા પપ આહારનો રે સવિ સંઘાડા કાજિ;
 એપણાસમિતઈ અસનાદિક જોવતાં રે શ્રાવક ઘરે ઉલ્લાસ. સં ૨
 તિણસમેં કોઇક કર્મદશાના યોગથી રે દેહેં આંચો ફેર;
 શ્રાવકને ધારિ તિહાંઈજ આઉ પૂરણ થયું રે નહીં હુખ અવરઉકેર. સં ૩
 શ્રાવક શ્રાવિકા સવિ આવિ મિત્યાં રે દેશી એ ઉતપાત;
 મનમાં ચિંતવેં એહવું સ્યું એ નીપતું રે અહોર કર્મની વાત. સં ૪
 સુખસમાધિમાં સુગતિં એહ સિધાવીયા રે પણિ અદ્ધનેં એહ વિયોગ;
 ઉપગારી ઉપગાર કરતાં દિન ગયાજી વિલવેં ઇણિપરેં લોગ. સં ૫
 ઉછવ અતિઘણુ પુરણુ જણુ મેલી માંડીઉ રે ચૂયા ચંદન સાર;

સૂકંડિ અગર અનેકે પ્રકારેં ધુપણું રે મિલીઓ લોકે અંપાર. સં ૬
 ઉછવં શરીરના કીધાં તિહાંકણિં પૂજણું રે પધરાવેં તે પુરંખાહિં;
 નાણાદિક ખહુ આગલિ મિલી ઉછાલતાં રે પલક મિલેં બેવા તાંહિ. સં ૭
 ગુરૂભગતિનેં વિનયી સીસપણેં હુતા રે તેહ છણિ ગુરૂ પાસિ;
 કયોં સંસકાર અગનિનો જાણી તેહ તણે રે કાતી વદિ અમાવાસિ. સં ૮
 સત્યવિજય કવિગુરૂની જિહાં છઇ પાહુકા રે તસ પાસેં વસી કીધ;
 પગલાં વૃદ્ધિવિજય પંડિતતણાં રે સંઘ મિલિ જસ લીધ. સં ૯
 વયરોગી રસત્યાગી ભંદ્રકેં ગુણે લયાં રે ધર્મરૂચિ મંદકપાય;
 ધર્મવચન સુણી મનમાંહિ હરયેં ઘણું રે પ્રાયેં નહી ખહુ માય. સં ૧૦
 ફીનીગુરૂનાં વચણ સુણી ચિત્તમાં ઠરે રે ન કરેં ગુણ ઉતકર્ષ;
 સંઘાડામાંહિં તિલકસમોવડિ જાણીછ રે દેખી જન લહે હર્ષ.

ન ધરેં કાઇ અમર્ષ. સં ૧૧

ધર્મમિત્ર સુખસાગર કવિ ઇણિપરિં લણે રે હંસવિજયનેં હેતિ;
 તાસ કહણથી ચરિત કહ્યાં એ તેહનો રે પ્રીતીતણે સકેત. સં ૧૨

કલશ.

શ્રીસત્યવિજયે કવિરાજ કેરા શ્રીગીસસુંદર ગુણનિઝ્યા,
 શ્રીવૃદ્ધિવિજય પંથ્યાસપદવી સોહતા ગુણ અતિભલા;
 ગુણ તાસે ગાવે સુખ પાવેં હંસવિજય સેવક સદા,
 એ લવિક ભાવેં ધરી તે લણયા જિમ લહે સુખસંપદા.

ઇતિ પદે શ્રીવૃદ્ધિવિજયગણિનિવાંણશસઃ ॥

॥ ७७ ॥

પં-દયારત્નવિરચિત શ્રીકાપડહેડારાસ.

- હું બલિહારી પાસજી કાપડહેડા સામિ સચંલ કિ;
 ગુણ ગાવણુ મનિ ગહુગહે આપો સદગુરૂ વચન અચંલ કિ.
 હું બલિહારી પાસ કિ. ૧
- નયણે નિરધી નેહસું ઇણુજીગિ એહ અચંલમ વાત કિ;
 પરગટ આપ હુંતા પ્રગટ બહુલે જણુ દીઠી વિખ્યાત કિ. હુંં ૨
- આચારજિયા નખઅવલ ગછ પરતર રાજે ગુણવંત કિ;
 શ્રીજિણુચંદસુરિંદજી મનિ આસ તિ મોટો મહંત કિ. હુંં ૩
- સંવત સોલે સત્તરૈ પ્રથમણુ હુઇ પરમાણુ કિ;
 જોધનયરમાંહિ જાગતા આપે ઇણુવિધિ અહિઠાણુ કિ. હુંં ૪
- ત્રિહુ બાવલરી તલહટી તીન વાસ ભૂઇ મિણિજે તેમ કિ;
 પ્રતિમા પારસનાથરી ઇહાં છે કાપડહેડે એમ કિ. હુંં ૫
- શ્રીપૂજ સુધો સરદહી આયા કાપડિહેડે આપ કિ;
 પરમારથ નવિ પાંમિયૌ જાઇ મેડતે કીધો જાપ કિ. હુંં ૬
- હુકમ હુઓ ઇમ હેજસું બાવીસમાતલૌ ધરિ માન કિ;
 સૂધી ધર પય સીંચજ્યૌ પરગટસી જિણુ વિધતે વાંન કિ. હુંં ૭
- સંવત સોલે અહુત્તરૈ પોસવદિ દસમી ઘણુ નૂર કિ;

- ઉજલ વડ અંકૂરપરિ ફૂધે સીંચતો દીઠ અંકૂર કિ. હું ૮
- સદપરતો શ્રીપૂજ્યું દેવ દિષાવે ઇમ દીદાર કિ;
ગાલકપરિ દિન ૨ વધે બીજ્યંદપરિ કલા વિચાર કિ. હું ૯
- વરસ ઇચ્ચારહ લાખથી પ્રથમ ઇહાં ચોમુષ પ્રાસાદ કિ;
હુતો તિણુવિધિ હિવ હુઓ સેવકનું છું સમર્થ સાદ કિ. હું ૧૦
- નિરખી નિરવાહું નિપુણ નારાયણ લાંઠારી નામ કિ;
હુકમ દિયો હાજર હુઈ કિણુહિ અવર ન ચાલે કામ કિ. હું ૧૧
- તિણુ કહિયો નિજતાતનું લાંઠારી કુલ અલિનવ લાણુ કિ;
લાંનો છાંનો નહી ભુવણિ અદ્ભુત દાન ધનદ અહિનાણુ કિ. હું ૧૨
- પૈસા બહુલા દે પ્રથમ હુકમતિદાર વડે હુજદાર કિ;
ભાગબલી ભાંનો ભલો સુખસ કીયો સારે સંસાર કિ. હું ૧૩
- સંવત સોલે પચોત્તરૈ સુદિ હુંતિય મગસિર તિમ માસ કિ;
પુની વહીતો દેહુરો ભાગબલી ભાંને મંડીયો ઓસ કિ. હું ૧૪
- સોલસહસય છિહુતર સમૈ પદમસિલાતણૌ પ્રારંભ કિ;
પીઠે બૈઠા પાસછ ઇણુ સુહુરત જણુ ઘણું અચંભ કિ. હું ૧૫
- મેલિ હુતી ઘણુ મેલીયા પાંણી બીજી નવિ પહુચાઈ કિ;
સખર ત્રિહાંડી લાખસી ભાંને જમાયા ભલ ભાઈ કિ. હું ૧૬
- ઉપરિ તંબોલ અવસરૈ હુકડ દે હુકૃત ગમૈ દૂર કિ;
લટારક ભાભા ગિન્દૈ હુંતા દેવ હાજરા હજૂર કિ. હું ૧૭
- દેવલ સખરો દેધિને દેવ સહુ દાપવે દીવાણુ કિ;
મુઝરલ કરિવા પાવાસલ આપો આપ કરૈ અહિઠાણુ કિ. હું ૧૮
- ભુજ અઢારૈ છે લલા પ્રત્યંગિ સાસણુ પ્રતિપાલ કિ;
ગોરો કાલો રંગતીયો પડગ હાય વલિ જિહા પેત્રપાલ કિ. હું ૧૯
- સમ રૂણો સોહામણો આપ રૂપ કીધો આકાર કિ;
પડગઓ પૂરો નહી કિણુ વિધિ આપે હિવ કયવાર કિ. હું ૨૦

- સંવત સોલ ઇક્યાસિયે વઘસાખાં મુદ્દિ તીજ વિચાર કિ; હું ૦ ૨૧
 દંડકલસ ચાઢણુ દિવસ ધ્વજ મહુરત જોયો નિરધાર કિ.
 દેસાનું કાગલ દીયા નહુતરિયા વલી નગર ને ગામ કિ; હું ૦ ૨૨
 નરનારી આયા નિપુણ હુંજે પૂરજતા મન હામ કિ.
 ધળ પંચ ઠંડે ધરી પુણ્યતણો પૂરો પ્રમાણ કિ; હું ૦ ૨૩
 કલસ મહુરત સુકૃતકરણ સાજે દિન કીધો સુવિહાણ કિ.
 સપરી ત્રેવડિ સાલણા લાપસીયા કીજે રંગરોલ કિ; હું ૦ ૨૪
 માંઠો મોટો મંડીયો સગીયા સાલ દાલ વૃત ઘોલ કિ.
 જીવ ઉદાર જીભાડીયા સંઘ દેસ દેસાંસ સાર કિ; હું ૦ ૨૫
 મોટે સેહચિ આપીયા ફદીયા ભાંના મુતને ફાર કિ.
 નાકારો કિણુહી નહી દુષિયા દપટે દીજે દાન કિ; હું ૦ ૨૬
 સંઘપૂજ સાધાંતણી ભંઠારી સંતોષે ભાંન કિ.
 ગો સુવરણ દે અણુગિર્યાં ખાંભણુજી કીધી ખંભીસ કિ; હું ૦ ૨૭
 ભોજગ ચારણુ ભાટનું સંતોષે ગિણીયા સારીસ કિ.
 દીડી ઘાતાં ધનદપટ ગિણતાં નવિ પહુતી તે આન કિ; હું ૦ ૨૮
 થિર ચૈત્રી મેલો ચયો કીધી પરઠ વડે પરધાન કિ.
 જાપે શ્રીજિણુચંદને સુપસાયે શ્રીપારસનાથ કિ; હું ૦ ૨૯
 ભાંના નારાયણુ ધરે અપૂટ હુઇ સગલીહી આથ કિ.
 ભંઠારી ભાનામુતન નારાયણુ ૨ ૩૫ કિ; હું ૦ ૩૦
 દેવશુરૂ રાગી ભાગભલ ઇણુસમ અવર ન દીઠ અનૂપ કિ.
 નરસિંધને સોઠો નિપુણ ખંધવ ખંભીસૈ વર્યામ કિ; હું ૦ ૩૧
 તારાચંદ પંગાર તિમ કપૂરચંદ કિરિયાવર કાંમ કિ.
 પાસ પસાયે ઇયાં પ્રગલ દિન દિન હુઆ ચઢતા દીહ કિ; હું ૦ ૩૨
 અવર સેવા જે આદરે અણુભંગ અણુગંજ અણુખીહ કિ.
 ભંભીતલ જિણુચંદને પાટે શ્રીહર્ષસૂરિંદ કિ; હું ૦ ૩૩
 પાસ સેવાથી પામિયો અધિકો ચઢતો નૂર આણુંદ કિ.

અદેવાઈ આંગમી માંનૈ નહી જે ધરિ મનિ માન કિ;
 સઝ દીયે તિયાં સાહિબો નિસચૈ પિસુણ ગમે નિસતાન કિ. હું ૦ ૩૪
 આગેહી અતિસય અધિક પારખ હીરા વારેઈ પાસ કિ;
 પાંણી દીવો પોસ વદિ દસંમી દિન હુતો જસંવાસ કિ. હું ૦ ૩૫
 સાત સેરરી લાપસી સંઘ જીમતો સકલ સુગામ કિ;
 રાય માંગે પરતો લીયો એહ વાત ન હુઈ સહીઆલ કિ. હું ૦ ૩૬
 દેવાં સિરવટ દેવ એ મછરીકાં વટ મછરીક કિ;
 પારથીયાં સહુ પૂરવૈ નિસચૈ મરઠ વડો નિરણીક કિ. હું ૦ ૩૭
 પાંમૈ પાસ પસાઉલૈ પુત્ર વિનીત ઘણૌ પરિવાર કિ;
 માંનિન મંગલોચન મિલૈ કલિયુગ કો ન લોપૈ કાર કિ. હું ૦ ૩૮
 કલિ પલિમાંડિ પડી કરૈ દહલેહી જાયૈ દહવાટ કિ;
 પાસ પસાયૈ પ્રાંણિયાં અલગા સઘ-સહુ ટલે ઉચાટ કિ. હું ૦ ૩૯
 સુરતર સમવડ સાહિબા માંડી મૈ તોસુ મનમેલ કિ;
 અલિ અંબવડથી અગકિ વિગતો કુષુ સંગાહે વેલ કિ. હું ૦ ૪૦
 પરતો દીઠો પાસરો પરખ નયણે આણુંદપૂર કિ;
 કાપડહેડે તિણુ કીયો હરપૈ ઝૈસી રાસ હબૂર કિ. હું ૦ ૪૧
 ભવિક ભણઈ જે રાસ લલ કાને વલિ સંલલૈ કટ્યાણુ કિ;
 મનવંછિત સગલા ફલૈ હુવૈ નહી કિણુહી વિધ હાણુ કિ. હું ૦ ૪૨
 સંવત સોલ પચાણુવૈ રાજે શ્રીહરપસૂરીસ કિ;
 પાસતણા શુણુ પૂરિયા સનિહિ દયારતન સુસીસ કિ. હું ૦ ૪૩
 ઇતિ શ્રીકાપડહેડાપાર્શ્વનાથરાસઃ સંપૂર્ણઃ

॥ अहम् ॥

पं०-दीपसौभाग्यविरचित

श्रीवृद्धिसागरसूरिरास.

—ॐ—

दूहा.

- सकलसमिहित पूरणो सिद्धारथकुलसूर;
त्रिसलानंदननामथी ऋद्धिवृद्धि लक्ष्मणसूर. १
- जयजय दायक निनवड शासननायक वीर;
प्रणमुं पदपंकज सदा भेडगिरिपरि धीर. २
- श्रीराजसागरसूरीश्वर सुविहितमुनि शिष्यगार;
प्रणमुं त्रेभे तेहुना थरणुकमल सुभकार. ३
- तास पाटछ उदयावधिं प्रगटवो अलिनव सूर;
तपतेजिं करी दीपतो जेहुनो अधिक पदूर. ४
- वंचितपूरण सुरतड श्रीगुडलुं नांभ;
पापनिवारण दुषडरण महीभंडवि अलिराम. ५
- ते गुडतणु गुण गावतां सुअ मनि धणो उद्वास;
सांलवतां जे स पणछ सुभसंपति सुविलास. ६
- संजम निरमल पाद्वीनछ तप जय करी शुभकाज;
श्रीवृद्धिसागरसूरीश्वर पाभ्या सुरपुर राज. ७

દીપશિખા સરિષી યશ નાસા અરવિંદકમલદલ નયણાં રે;
 અપ્રમી શશિ સમ જાલ વિરાજયે જોલણે મીઠાં વયણાં રે. પુ૦ ૮
 પોયણુ પાન સમોવડિ જીહા વિદ્રુમ અધર અમૂલ રે;
 દંતપંતિ દીપયે જસ સુંદર દાડિમળીજ અસૂલ રે. પુ૦ ૯
 શ્રીવા કંબુ ભુજ દોષ સરલી જાંણું પંકજનાલ રે;
 અંગુલી સુંગફલી જેહની ઓપણે હૃદય અનૂપ વિશાલ રે. પુ૦ ૧૦
 નાલિ અમૃતકુંપી જંઘા કદલીથંભ કહાવણે રે;
 ઇતયાદિક જે ઓપમ કહીયે તે તસ અંગણે આવણે રે. પુ૦ ૧૧
 ઇષ્ટિપરિ સુંદર અંગ અનોપમ લક્ષણલક્ષિત પૂર રે;
 રૂપવંત શુણ્વંત વિરાજિત સોહણે સખલ સનૂર રે. પુ૦ ૧૨

દૂહા.

ચંદ્રકલા જિમ ખીજથી દિન દિન ચઢતી હોઈ;
 તિમ ભવિજનમન મોહતો કુંઅર વાધણે સોઈ. ૧
 અબ્યાસી સઘલી કલા હૂઓ ચતુર સુખણ;
 બુદ્ધિં સુરશરૂ સારિયો વિનયી વિચક્ષણ જાણ. ૨
 ભણી શુણી પોઠા થયો પાગ્યો યૌવન તેહ;
 હવિ નરનારિ સાંભલો કિમ વયરાગ લહેહ. ૩

॥ દાલ ૩ ॥

રાગ કેદારો, કપૂર હોઈ અતિ ભજનું રે, એ દેશી.
 ધુરથી ધરમજ વાલ હો રે આરાધણે જિનદેવ;
 સુધા શુર શુદ્ધધર્મની રે સેવ કરઈ નિતમેવ રે,
 ભવિયાં સાંભલો મન ઉદાસિ. ૧
 ધર્મથકી જીવ સુખ લહઈ રે ધર્મથી શિવસુર વાસ રે. ભ૦ ૨
 શ્રીરાજસાગરસૂરિદનું રે સાંભલે નિત્ય વળાણ;
 અમૃતરસથી આગતી રે શ્રીશુર કેરી વાણિ રે. ભ૦ ૩

ભગવનજી કહ્યું ભાવસ્યું રે ધર્મ કરો મહાનુભાવ;	
કાલિ સંસારેં ધર્મનો રે મોટો છઈ પરભાવ રે.	૭૦ ૪
ધર્મઈ દુર્ગતિ દુષ ટલઈ રે જાઈ ચંકટ દ્રષિ;	
ધર્મથી સવિ સંપજઈ રે સુખસંપતિ ભરપૂર રે.	૭૦ ૫
ધર્મથી પ્રભુતા ઘણી રે ધર્મથી લીલવિલાસ;	
ધર્મથી ફિરતિ વીસ્તરઈ રે ધર્મથી સુરનર દાસ રે.	૭૦ ૬
ધર્મથી વંછિત સવિ ફલઈ રે ધર્મથી તનુ નીરોગ;	
છંદ્રી પાંચે પરવશં રે ધરમઈ ભોગસંયોગ રે.	૭૦ ૭
ધરમઈ હીરધ આઉપું રે સ્વજન કુટુંબ સુખકાર;	
ધરમઈ સોભાગીપણું રે ધર્મ સદા જયકાર રે.	૭૦ ૮
એ સંસાર અસારમાં રે સાર એ શ્રીજિનધર્મ;	
ત્રિકરણશુદ્ધઈ આરાધતાં રે છૂટઈ સધલાં કર્મ રે.	૭૦ ૯
જગ સધલો એ કારિઓ રે કારિઓ એ પરિવાર;	
સ્વારથીઉં સગપણ મિલ્યું રે જોઓ રિદય વિચારિ રે.	૭૦ ૧૦
ધરમ કહિ વિહડિ નહિં રે જે જગમાંહિં સાર;	
આરાધો ભવિ પ્રાણીઆ રે પામો ભવનો પાર રે.	૭૦ ૧૧
સગપણ સાચું ધર્મનું રે જે જગિ છેહ ન દેય;	
તે ધર્મ સાધુ શ્રાવકતણું રે કહ્યો વીતરાગઈ બેય રે.	૭૦ ૧૨
દેશવિરતિ શુદ્ધ પાલતો રે અચ્યુતસ્વર્ગ લહેહ;	
સર્વવિરતિ એક દિવસથી રે પામેં શિવસુખ તેહ રે.	૭૦ ૧૩
સાંભલી શ્રીગુરુદેશના રે પ્રતિજોધ્યા ભવિવૃંદ;	
હૃદયઈ અતિ હરખિત થયા રે પામ્યા સખલ આનંદ રે.	૭૦ ૧૪

દૂહા.

ભણ્યું સરૂપ સંસારનું જે સહુ અછેં અસાર;
સર્વવિરતિ સહી આદરું જેહથી ભવ નિસ્તાર. ૧

પાટણપુરમાંહે' વસે' દોસી રૂપણ નાંભિ;
તેહતણે' આદર ઘણું જાણી ઉત્તમ કાંમ.

૨

સંવત સોલ નવ્યાસીઈ વાર નક્ષત્ર શુભ માસિ;
શ્રીધંભાયતળાંદિરઈ આણિ મનિ ઉદ્ધાસિ.

૩

વયરાગ લહી મનમાં તદા શ્રીભગવનણ હાથિ;
શુભદિવસ શુભ મુહુરતિં નિજમાતાનઈ સાથિ.

૪

દીક્ષા લીઈ મન લાવસ્યું શ્રીગુરૂ થાપઈ નાંમ;
હર્ષ ઘણો ઊપનો તિણે' હર્ષસાગર અભિરામ.

૫

॥ ઢાલ ૪ ॥

સહુ પુન્યવંત પૂરણ પરપઈ હર્ષસાગરણ હવઈ હરપઈ;
શ્રીરાજસાગરસૂરિ પાસિ નિશદિવસ લણઈ રે ઉદ્ધાસિ.

૧

જાણ્યો સાધુતણો વ્યવહાર જાણ્યો સઘલો જૈન વિચાર;
જાણ્યાં વ્યાકર્ણ સાહિત્ય સાર કાવ્ય નાટિક ને' અલંકાર.

૨

જાણ્યાં છંદના વિવિધ પ્રકાર ન્યાય ગણિત ને' નીત્ય ઉદાર;
જાણ્યા રવિશશિ પ્રહગણચાર જાણ્યા અવર પ્રથે' મનોહાર.

૩

સવિ આગમ અરથઈ વપાણઈ લાવ લેદ લલા મનિ આણઈ;
શાસ્ત્ર સકલ જાણઈ જાણાવઈ શ્રીગુરૂજનઈ મનિ લાવઈ.

૪

સહુ સાધુને ગુણે' સોહઈ નરનારિતણાં મન મોહઈ;
જસ સૌમ્યવદન મુવિશેશ નહીં ક્રોધતણો લવલેશ.

૫

ધરઈ ક્ષમા મુનિવર રંગિં નહીં અવગુણ એકઈ અંગિં;
ગુરૂજનાં પદકજ સેવઈ મુનિગણમાંહિં ગોલા લહેવઈ.

૬

હવિં જ્યોજ્યો પુન્યપદુર પુન્યઈ વાધઈ યશપૂર;
જેહનઈ હોઈ પુન્યમમાણુ તેહ નરનઈ કોડિ કસ્યાણુ.

૭

મોટી પદવી પુન્યઈ પાવઈ પુન્યઈ સુર નર વશ થાવઈ;
હવઈ પુન્ય ઉદય ઇહાં યાવસ્યઈ પુન્યે' ગુણ સહુઈ ગાસ્યઈ.

૮

દૂહા.

- સવત સોલ અઠાણું અઠાદાવાદ મઝારિ;
શુભ લગનેં શુભ મુહુરતિં પોસ પુનિમ શુરવાંરિ. ૧
- હર્ષસાગર યોગ્ય જાણિનઈ આચાર્યપદ લીઠ;
શ્રીરાજસાગરસૂરીશ્વરઈ ઉત્તમ કારિજ કીઠ. ૨
- સાહુ શ્રીપાલ શ્રીવંત ગાહૂ તસ અંગજિ યશ લીઠ;
સાહુ શ્રીવાધજઈ કીઓ પદમહોત્સવ પરસિઠ. ૩
- નામ દીઈ શ્રીશુરજઈ શ્રીવૃદ્ધિસાગરસૂરિ;
આચાર્યપદ લોગવઈ દિન દિન ચઢતેં નૂર. ૪
- સાહુ શાંતિદાસ કુલ મુકુટમણિ સાહુ પનજી પુન્યપવિત્ર;
ધરમઠાજ કીધાં ભલાં જોહનાં અતુલ ચરિત્ર. ૫
- દેવકી નાંમેં નારી તસ નિપુણ સુગુણ આવાસ;
ગાહૂ દ્રવ્ય પરચી તિણિ કીઓ વાંદણાંમહોત્સવ જાસ. ૬
- સંવત સતર સાતઈ સહી એ શુભકારિજ કીઠ;
વૈશાખ શુદિ સાતમ દિનઈ માનવલવ ફલ લીઠ. ૭

॥ ઢાલ પ ॥

રાગ ગોરી.

- શ્રીવૃદ્ધિસાગરસૂરિદ રે ગીર્યા શુભવંત,
સૂરિશુણે કરી સોહતા એ;
પ્રણમેં ભવિજનવૃંદ રે દેખી ઉલ્લસેં,
નર નારી મન મોહતા એ. ૧
- મીઠી મધુરી વાણિ રે દીઈ દેશના,
પ્રાણિનેં પ્રતિજૂઝવેં એ;
ઠરતા પરઉપગાર રે શ્રીશુર ઉપદેશિં,
આગમ અરથેં નવનવેં એ. ૨

ચારિત્ર નિરતિચાર રે પંચાચારસ્યું,
 શુભ પરિણામે પાલતા એ;
 પમ દમ શમતાધાર રે અજ્ઞવ મદવ,
 એ યતિધર્મ અજ્ઞપાલતા એ.

૩

સુમતિ શુપતિ સુનિરાજ રે જુગતિં સાચવઈ,
 ગજગતિ ગેલઈ ચાલતા એ;

પંથ મહાવ્રત જેહુ રે તેહતણું વડી,
 દ્વપણુ સધળાં ટાલતા એ.

૪

પરિહરઈ પંથ પ્રમાદ રે કોપાદિક સવિ,
 કપાય વસ્થ કીધા જિલ્હિં એ;

મમંતા નહીંય લગાર રે નિરીહપણું સદા,
 મનમાંહિં રાવઈ તિલિં એ.

૫

સુધા કિરિયાવંત રે વડ વયરાગીય,
 સંવેગી સિરસેહરો એ;

નિરમલ ચોપઈ ચિત્ત રે વિવિધ વિશેષથી,
 તપ જપ પપ કરઈ આકરો એ.

૬

સુવિહિત સુનિસિણગાર રે સૂરિશિરોમણિ,
 દીપઈ શ્રીતપગચ્છધણી એ;

ભૂતલિ કરઈ રે વિહાર રે ગામ નગર પુરઈ,
 જગજંતૂનઈ હિત લણી એ.

૭

શુદ્ધ પદ્મી ધર્મ રે પ્રતિબોધ્યા સવે,
 શ્રાવકનઈ વડી શ્રાવિકા એ;

જે ધનવંત ઉદાર રે દાતા દિન દિન,
 સાધુતણી લલી લાવિકા એ.

૮

કેઈ સમકિતમૂલ રે દેશવિરતિ ધરઈ,
 સર્વવિરતિ કેઈ આદરઈ એ;

શિષ્યતણો પરિવાર રે બહુ દુઝો જસ જે, આણા નિતુ સિર ધરધં એ.	૯
સેત્રુંજ નંધ ગિરિનારિ રે અરબુદગિરિ ગોડી, રાણકપુર તારિંગભણી એ;	
સંપેશ્વરપ્રભુ પાસ રે ઇમ અનેક ઘણી, યાત્ર કરી સોડામણી એ.	૧૦
તપ કીધો બહુ લેહ રે છટું અટુંમ ઘણા, ઉપવાસ આંગિલ તે લલા એ;	
તેહનો ન લહું પાર રે તપીયા મહામુનિ, શુરૂણુ શુભે કરી આગલા એ.	૧૧

દૂહા.

સંવત સતર ખસ્તાલિસઈ શુભ નક્ષત્ર ભૃગુવારિ; વદિ વૈશાખિ ધીજદિન શુભ સુહૃત સુવિચારિ.	૧
નિધિસાગરનંધ મેહસ્થું જાણી સુશુણિધાન; શ્રીવૃદ્ધિસાગરસૂરિ દીર્ઘ આચાર્યપદ મંડાણિ.	૨
સાપિં ચક્રવિહ સંઘની નામ ઠવઈ શુરસય; લક્ષ્મીસાગરસૂરિ સુંદર સાધુ સદા સુપદાય.	૩
સાહ શ્રીશાંતિદાસ સુત પ્રમથપ્રતાપપટુર; વડ બ્યવહારી જાણીઈ વડવપતી વડનૂર.	૪
રાજનગર સિણગાર શુભ સાહ શ્રીલખમીચંદ; બહુ દ્રવ્ય પરચીનઈ કીઓ પદ મહોત્સવ આણુંદિ;	૫
પરત્રી મેહતાણી પરઈ શ્રીફલદાનિ અનેક; અતિ ઓત્સવ આઠંગરિ વાડ કીઓ નિવેક.	૬
રાજનગરકેરા વલી પુરાં તણાં મનરંગિ; સદૂઈ શ્રાવક શ્રાવિકા પૂજઈ નવ નવ અંગિ.	૭

શ્રીલક્ષ્મીસાગરસૂરિનો વાંદણામહોત્સવ-સાર;
સાહે ઋષભદાસ વાધજીઈ કરી યથ લીલ ઉદાર.

૮

॥ દાલ ૬ ॥

રામ રામગિરી.

ગુંગીયાગિરિગિરિ સોહઈ, એ દેશી.

- શ્રીવૃદ્ધિસાગરસૂરિ સુંદર સૂરિસિરતિલક સમાન રે;
ભવિકને' પ્રતિબોધ દેતાં વરસી સમકિત દાન રે. શ્રી૦ ૧
- સંવત સતર સતાલિસઈ સંઘ આગ્રહ ઉદ્ઘાસિ રે;
વીનતિ અવિધારી તેહની ચેષપુરઈ ચઢમાસિ રે. શ્રી૦ ૨
- ભલઈ મુહુરતિ તિહાં પધાર્યા હરચો સંઘ અપારિ રે;
ભગવનજી ઇહાં ભલે' આન્યા ફલસ્યે' મનોરથ સાર રે. શ્રી૦ ૩
- સાધમી' કવાતસદ્ય રૂઠાં પરભાવના સુવિશેષ રે;
ઇમ ધર્મકરણી નિત્ય કરતા પોષઈ પુન્ય અશેષ રે. શ્રી૦ ૪
- અથામ ભણિ ઇણિ અવસરિ પૂજ્યકેરં તત્ત રે;
સાહ લપમીથંદ પરબ્રુજ સંઘ વિમાસે' મત્ત રે. શ્રી૦ ૫
- બહુ મેહ વરસે' નીર વહતે' કિમ વંદાઈ ત્યાંહિ રે;
ભગવનજીનઈ ભગતિ આંણી પધરાવીજઈ આહિ રે. શ્રી૦ ૬
- આવીયા શ્રીસૂરિરાજ ભૂલ ઉપાશ્રયમાંહિ રે;
શ્રાવક શ્રાવીકા સગલ ભાવી સેવા કરે' ઉચ્છાહિ રે. શ્રી૦ ૭
- આચાર્ય શ્રીલક્ષ્મીસાગર સૂરીશ્વર ગણનાથ રે;
આવીયા છઈ તેહ તિહાંથી પૂજ્યજીને' સાથિ રે. શ્રી૦ ૮
- સકલવાચકરાય રાજઈ પઠિતમાંહઈ લીહ રે;
ઇંદ્રસૌભાગ્યગણિ ઇંદ્રસરિયા સાધુગણમાંહિ' સીહ રે. શ્રી૦ ૯
- જસ કિર્તી ઉજ્જલ સકલમૂલસિ વિમલ સદગુણગેહ રે;
જગતવદિતા લોકપ્રીતા બુદ્ધિવંતા જેહ રે. શ્રી૦ ૧૦

(૯૦)

રાજપુરથી તેહ આબ્યા શ્રીભગવનજી પાસ રે;
 શિષ્ય રૂડા પૂજ્યકેરા નામ કહ્યું હું તાસ રે. શ્રી૦ ૧૧
 ચતુરવિચક્ષણ વારૂ વાચક કાંતસાગર ઉવજાગ્ય રે;
 પંડિતવર શ્રેમસાગર દામાવંત કહાય રે. શ્રી૦ ૧૨
 વિનય આગર ગણિ નયસાગર હિતસાગરગણિ સાર રે;
 વીર ધીર ગણિ વીરસાગર કીર્તિસાગર મુવિચાર રે. શ્રી૦ ૧૩
 ઇત્યાદિક સવિ વિનય વેચાવચ કરતા નિશ નેં દિશ રે;
 સંભલાવઈં સિદ્ધાંત વાચક સાંભલેં મુનિ ઇશ રે. શ્રી૦ ૧૪

દ્વિહા.

શ્રીઆચાર્યનઈં સિદ્ધાં લાપઈં તવ ભગવન્ન,
 એ હિતશીપ હીઈં રાખયો કહીઈં જેહ વચન. ૧
 અગ્હે તુમનઈં મુખ્યો અછઈં મોટો ગરજનો ભાર;
 નિરવહિજયો રૂડીપરેં ચઠવિહસંધ અપાર. ૨
 શ્યાપું આરિત્ર પાલયો નિરમિત્ર નિરતિચાર;
 ધરમ કામ કરયો ભક્ષાં જેહથી મુખ વિમ્મતાર. ૩
 બહુનપુર સુરતિ સહી પંભાયતિ મુખગેહ;
 પાટણ રાધનપુર વત્રી વટપદનધર વર એહ. ૪
 મોભા નઈં અકલેસરઈં ભરૂઆચિ પુન્ય અગાર;
 નડિઆદિ નઈં દરભાવતી સોમિંતરા ગુલ હાર. ૫
 ઇત્યાદિક પુરખદિરઈં નગર અનઈં બહૂ ગામિ;
 ધર્મલાલ પહોઆડયો લેઈં અદ્વાઈં નામ. ૬
 દસ દહાંતઈં દોહિલો માણસનો અવતાર;
 તેહજ પામીજઈં સહી મુકૃતનઈં અનુસારિ. ૭
 સામગરી દેવગુરૂતણી શ્રાવક કુલ આચાર;
 શુદ્ધ ધર્મની વાસના ફલહી લહેં નિરધાર. ૮

કહિયો કદિ મુકો રવે પામી શ્રીજિનધર્મ;
 સમક્ષિ સુધું પાલયો છાંડી કુમત મત ભરમ.
 તહનિ કરી શુરજીતણું કીધું વચન પ્રમાંણુ;
 શીવ દેઈ નવકારણું રાખ્યું નિશ્ચલ ધ્યાન.

૬

૧૦

II ઢાલ ૭ II

સગ આસાહરી, અવસર આજઠપ રે; એ દેશી

સમય જાણી તિણિ અવસરિ શ્રીવૃદ્ધિસાગરસૂરિ કેરો રે;
 રાજઈ રાજનગરનો રૂઝો સંધ એ સગલ ભલેરો;
 ધરમ ધુરિધર રે સહુ શ્રાવક સમક્ષિધારી.

૧

પુન્યવંત પર ઉપગારી-એ તો જગજંતૂ હિતકારી;
 દાતા અતિ સુવિચારી.

ધ૦ ૨

સાહ શાંતિદાસ કુલદીપક સાહ શ્રીલપમીચંદ રે;

સાહ હેમજી હસતમુખ દેવી જીપજઈ અતિઆનંદ.

ધ૦ ૩

સાહ રતનજીકેરા નંદન સાહ ખેમચંદ સુવિચાર રે;

સાહ હીરચંદ સાહ મોતીચંદ ગઢુ બુદ્ધિતણા ભંડાર.

ધ૦ ૪

સાહ માણિક્યચંદ સુત સુંદર સાહ સૌભાગ્યચંદ સોહઈ;

અંધવ ખીજો તેહનો જાણું સાહ મોહનચંદ મનમોહઈ.

ધ૦ ૫

સાહ ઋષભદાસ વાઘજી વારૂ વંશવિભાસન ચંદ રે;

સાહ શુભાલચંદના શુભવંત ગીરૂઆ સાહ ધર્મચંદ ન્યાનચંદ.

ધ૦ ૬

સાહ રહીઆતણા રતન પરિ રાજઈ સાહ સૌભાગ્યચંદ ઉદાર રે;

સાહ સૂરચંદ સુંદરદાસજી દીપઈ અતિ દીદાર.

ધ૦ ૭

સાહ વસ્તુપાલતણા શુભ દરીયા સાહ મલુકચંદ મુખકંદ રે;

સાહ કન્યાલુભઈ કેરા સુત કરમી સાહ ન્યાહાલચંદ સકલચંદ.

ધ૦ ૮

સાહ હીરાણુંદ આનંદન સાહ પ્રેમચંદ શુભગેહ રે;

દોસી પનજી ધનજી રતનજી દોસી સિંધાસુત જોડ.

ધ૦ ૯

દોસી વાઘાતણા શુભવંતા દોસી ગેલ સુભાણ રે;
 દોસી પેમણ રવણ કેરો દોસી નાનુ લાલણ જાણિ. ૫૦ ૧૦
 દોસી સોમાતણા એ સોહઈ દોસી પ્રેમા પુત્ર પ્રધાન રે;
 દોસી આણુંદણ વડવપતી અતિહિં સુગુણિધાંવ. ૫૦ ૧૧
 સાહ તેજસી અમરચંદ વીરા ધર્મવંતમાંહિં લીહ રે;
 સાહ રૂપચંદ નઈ કથ્યાણુમદ્દ નેં સાહ માણિક્ય કુંગરસીહ. ૫૦ ૧૨
 સાહ પોમસી સોમસી જાંણું સાહ ગલાલચંદ રત્ન રાજઈ રે;
 સાહ તારાચંદ ધનીયા ધનવંતા સાહ તિલકસી ટાકર છાજઈ ૫૦ ૧૩
 સાહ હીરચંદ સૂરચંદ મનોહર સાહ તિલકસી રવણ નામઈ રે;
 દોસી રૂપણ રવણ રૂઝા સંઘવીમોહન અભિરામ. ૫૦ ૧૪
 પરિય સુમતિદાસ સુંદર સાહ ગોઢીદાસ મોહન રે;
 સાહ હીરા મેઘણ ધરમઈ ધીસ વોહરા હીરા ઉદયસિંહ ધન. ૫૦ ૧૫

દૂહા.

ઇત્યાદિક શ્રાવક સંઘપતિ આવ્યા શ્રીગુરૂપાસિ;
 હવે પૂછજે પૂજ્યનઈ મનમઈ વિમાસઈ પાસ. ૧
 રાજપુરવરતણા સહુ શ્રાવક સગલ સુભાણ;
 ઠાહુપુર સકંદરપુર અદ્વાદપુર શુભકાંણ. ૨
 શેષપુર મીરાંપુર વલી અવર પુરાં મનોહાર;
 એહતણા શ્રાવક તવ આવઈ લગતિ અપાર. ૩

રાગ ગોડી, શ્રંગઈ શ્રવ મયો, એ દેશી.

સહૂઈ શ્રાવક શ્રાવિકા રે પૂજણું કરઈ રે ઉદાર;
નવ નવ અંગઈ પૂજ્યનઈ રે પૂજઈ રૂપધયઈ તિવારઈ રે,
શુભ શુભૃતણા વીસાર્યા નવિ જાઈ રે. શુ૦

એક જાણે ન કહાઈ રે. શુ૦ આંકણી ૧

રૂપઈઆ આબ્યા ઘણા રે પૂજણિ તિણિ પ્રસ્તાવિ;
વડ વડા બ્યવહારીયા રે શ્રાવક પૂજે તિહાં આવી રે. શુ૦ ૨

ભણતાં નઈ શુભતાં ચક્રં રે સાંભણતાં સિદ્ધાંત;
ધરતા ધ્યાન નવકારતું રે મુખિં કહિતા અરિહંત રે. શુ૦ ૩

શ્રેષ્ઠસીલધ અશ્રયોનિનઈ રે ત્રિવિધ મમાવી રે તામ;
દેતા મિત્રામિ દુક્કં રે આલોઈ નિંદી ઉદ્ધાસિ રે. શુ૦ ૪

સાવધાનપણઈ કરઈ રે અણુશનનો ઉદાર;
અરિહંતાદિક આદરઈ રે રૂડાં શરણજ મ્યાર રે. શુ૦ ૫

આસો શુદ્ધિ ત્રીજનઈ રે વરસ સતસકૃતિમઈ ઉદાર;
મહુર સવા ચઢતે ચિકઈ રે પુહતા સ્વર્ગ મઝારિ રે. શુ૦ ૬

વરસ વર સતસકૃતિ રે પૂરણ પાલી રે આય,
અમરવિમાન પામ્યા પ્રભુ રે જિહાં મુખ સગલ કહાય રે. શુ૦ ૭

ભગવનજી ભાવઈ નહીં રે વીનવઈ સંઘ વિવેક;
અવિનય કિસ્યો છઈ અણતણો રે જોલો નહીં જોલ એક રે. શુ૦ ૮

જો અભગતિ હૂઈ કિમી રે તે દાપો જી છેક;
રીસ નહીં કદી તુમ તણું રે જોલો જોલજ એક રે. શુ૦ ૯

સ્વર્ગ પામ્યા જાણી કરી રે ભગવનજી તિણિ વારિ;
મનમાંદે ગાહુ દુઃખ ધરઈ રે અજવિહ સંઘ અપાર રે. શુ૦ ૧૦

હિતશીપામણ સર્વનઈ રે કુંવુ દેસ્યે સૂરિશજા;

હા હા દેવ અટારડેં દે કિસ્થું કિથું જો કાજ દે.	શુ૦ ૧૧
તુહોં દેવ જીવન તુહોં દે તુહોં અક્ષનેં આધાર;	
વીસાર્યા ન વિસરઇ દે શુરજીતણા બપગાર દે.	શુ૦ ૧૨
<hr/>	
શુરજી ન વિસરઇ સમય ર સો વાર દે, શુરજી સાંભરેં. આંકણી૦	
ઇમ વિલપતાં તેહવઇ દે સુધઇ નિરમલ નીર;	
જીવરાવઇ તવ તિહાંકણિ દે શ્રીશુરજીનું શરીર દે.	શુ૦ ૧૩
સૂકડિ કેસર ઘણું ઘમ્મી દે કસ્તુરી નઇ કપુર;	
અંગ સુગંધ વિલેપનઇ દે ચરચઇ તેહ શ્રીસૂરિ દે.	શુ૦ ૧૪
ભલી ભાંતિ કરી માંડવી દે આંણી અમૂલિક તામ;	
ઝોઢાડી શ્રીપૂજ્યનેં દે સવિ શ્રાવક ચિહું પાસિ દે.	શુ૦ ૧૫
વડ વ્યવહારી શ્રાવકેં દે વંધિ લીયા સૂરિરાય;	
નીર જરઇ લોચણિ ઘણું દે હઇયડું હુયેં બારાય દે.	શુ૦ ૧૬
ભરી મુંઠી રૂપધ્યાતણી દે મધસા કેરી દે તામ;	
બપરિ તે બિછાલતા દે મારગિ ઠમો ઠમો દે.	શુ૦ ૧૭
ઇમ કરનાં આળ્યા વહી દે જિહાં છઇ નિરવઇ ઠાર;	
મલિયા જન તિહાં અતિધણા દે તેહનો નવિ લડું પાર દે.	શુ૦ ૧૮
શુદ્ધ કરાવી ભૂમિકા દે શ્રીભગવનજી પાસિ;	
મધરાળ્યા તિણિ થાનકેં દે સૂરિ મુગુચ આવાસિ દે.	શુ૦ ૧૯
અગર એર દસ તે લીઓ દે સુકડિ મણુ દે અદાર;	
તેમાંહિં પોઢાડીનઇ દે કીથો અગનિ સંચકાર દે.	શુ૦ ૨૦
સંચકારીનઇ તેહવેં દે આવેં જલિ કરિ સ્નાન;	
શુભ સંભારઇ શુરતણા દે અહો ર શુરજીનું જ્ઞાન દે.	શુ૦ ૨૧
અહો ક્ષમા શુરજીતણી દે અહો ર કિરીયા દે ધ્યાન;	
શુરજી જિનશાસનેં દે વાર વધાર્યો વાન દે.	શુ૦ ૨૨
જો સહસ લખ હોઇ જીભડી દે તો હિ પણિ ન કહાય;	
ઝોઢરસનાઇ શુભ ઘણા દે કિમહી કહ્યા નવિ જાય દે.	શુ૦ ૨૩

- ઇષ્ટિ પરિ શુભ સંભારતા આવક સહુઈ જેહ;
શ્રીલક્ષ્મીસાગરસૂરીનઈ આવી વંદઈ તેહ. ૧
- સંઘ અહિહ આગલઈ સૂરીધર સુવિશેસ;
વૈરાગ્યનઈ વચને કરી દીઈ ધર્મ ઉપદેશ. ૨
- મહાતુભાવ સહુ સાંભલો દુષ્ખ મ ધરસ્યો કાઈ;
નિત ચકી પ્રમુખા નરાએ સહુ અસ્થિર જોઈ. ૩
- અપલપિંપલપાનડું અપલ નિમ ગજઠાંત;
ઈંદ્રધનુષ હોઈ નિર્યુ જેહવો સંધ્યા વાંત. ૪
- યૌવનનદી જલવેગ નિમ જીવિત અપલ ઇમ જાંણિ,
એક શ્રીધરમ ધિર અછઈ એ નિનવચન પ્રમાણ. ૫
- ઇમ જાણીને આદરો ધરમ કાજ સુપકંદિ;
સુણી ઉપદેશ શુદ્ધરાજનો હરખ્યા આવકવંદ. ૬
- અધ્યાણાં ઘર ઘરથકી લાવઈ સહુ નરનારિ;
વલી ૨ સંભારઈ બહુ શુદ્ધતણા ઉપગાર. ૭
- દુપ દલગીરપણું ત્યજી મનમાં ધરી ઉચ્છરંગ;
ધર્મકરણ ઉઘત થયા સુવિહિત સાધુ સ જિ. ૮

॥ દોહા ૬ ॥

કાગ વસંત

શ્રીલક્ષ્મીસાગરસૂરિ શિરોમણિ તપગચ્છંદા સિલ્પગાર,
બહુ શુભઆગર સકલસુહાકર જનમન મોહનગાર.
ગણનાયક મેરે મન વસ્યો હો અટો મેરે શુદ્ધ,
મન વસ્યો એહ સુષુદ્ધ. ૧૦ ૧

સૌમ્યવદન વિરાજિત સુંદર બાંણુ પૂનિમચંદ;

લવિકચકોર દેવીનઈ હરખઈ મનમાં લહિં રે આણુંદ.	ગાં ૨
બાણું યુગતિં ઇણિં કલિકાલઈ ગોપમ કેરી જોડિ;	
લવિયણ લાવઈ પ્રણમે જેહનઈ દિન ૨ બેકર જોડિ.	ગાં ૩
નિરતિચારઈ ચારિત્ર પાલઈ ટાલેં દૂધણ ધીર;	
મુનિવર મોટો મહીમંડલમાં સાગરપરિ ગંભીર.	ગાં ૪
ઓસવાલ ઉઠયાચલિં પ્રગટ્યો અપૂરવ એ દિનકંત;	
સાગરવંશ દીપાવઈ રૂડો તપ તેજિં કરી શોભાંત.	ગાં ૫
શ્રીવૃદ્ધિસાગરસૂરીશ્વર પાટઈ પરભાવકં મુનિ ઇથ;	
‘દીપમુનિ’ કહેં એ ગુરૂ મેરો પરતપો બહોત વરીસ.	ગાં ૬

દૂહા.

શ્રીવૃદ્ધિસાગરસૂરીતણું જે જપસ્યેં નિતુ નાંમ;	
તે લહિસ્યઈ સુખ સંપદા ફલસ્યેં વંછિતકાંમ.	૧
જપ ૨ કાર હુસ્યેં સદા ઋદ્ધિતણી બહુ વૃદ્ધિ;	
ચિંતામણિ મુરતરૂપરિ આપઈ સઘલી સિદ્ધિ.	૨

॥ દોહા ૧૦ ॥

રાગ ધન્યાગી.

વાદ્યાં રે ઇણિ યૌવનીઈ, એ દેશી.

લવિયાં ભાવિં આંભતો તુમેં ગુરૂજના ગુણ બાંણી રે;	
પાતક સઘલાં દૂરિ પલાસ્યઈ જે ધ્યાસ્યઈ હૃદયડઈ આણી રે. ભા ૧	
એકમનાં જે ગુરૂગુણ ગાસ્યઈ જનમ સફલ તસ થાસ્યેં રે;	
તે નરનારી બહુ સુખ લહિસ્યઈ જે ગુરૂગુણ નિત્યઈ કહિસ્યેં રે. ભા ૨	
સકલપંડિતમાંહિં વિરાજઈ ગુરૂગુણ રથણ સુધામ રે;	
માણિક્યસૌભાગ્ય બુધરાજજી કહીઈ જસ પુહવી પ્રચીધુ નાંમ રે. ભા ૩	
તાસ સીસ મનમોહન પંડિત ચતુરસૌભાગ્ય બુધઈદ રે;	

તસં પદપંકજ સેવકે મધુકર દીપ કંહેં સુષકંદ રે. લ૦ ૪
 શ્રીવૃદ્ધિસાગરસૂરિ પુરંદર ને પામ્યા સરગવાસ રે;
 ગુણ ગુંથીનઈ ભગતિં કીધાં તેહતણાં એ રાસ રે. ૫ લ૦
 ભણસ્યેં ગુણસ્યેંનઈ સાંભલસ્યઈ તે ઘરિ ઝલ્લિ સુવિશાલા રે;
 ‘દીપસૌભાગ્ય’ કહેં ગુણ રઢીયાલા ગાતાં મંગલભાલા રે.
ભવિયા ભાવિં સાંભલો. ૬

॥ ઇતિ શ્રીવૃદ્ધિસાગરસૂરીશ્વરસ્ય નિર્વાણરાસઃ સંપૂર્ણઃ ॥

॥ પંડિતશ્રી પ શ્રીસત્યવિજયગણિ તત્ત્વશિષ્ય પંડિતશ્રીવૃદ્ધિ-
 વિજયગણિશિષ્ય પં ૦ રૂપવિજયેન લિપીકૃતઃ ॥

॥ સંવત્ ૧૭૫૫ વર્ષે કાર્તિક શુદ્ધિ ૧૧ જુલવાસરેં નવિનપુરમધ્યે
 ૧ શુભે ભવતુ । નાયકયોર્ભદ્રં ભવતુ । સર્વ ગાથા ૧૭૧ ।
*લોકસંખ્યા ૨૫૧ ॥

॥ કલ્યાણમસ્તુ ॥

॥ अहम् ॥

मेरुन्दनगणिविरचित

जिनोदयसूरि वीवाहलु.

—ॐ—

सयल भणुवांश्चिथे कामकुंलोवमं,
पासपयकभलु पणुमेवि लत्ति;
सुगुर निणुडदयसूरि करिमु वीवाहलु,
सहिय जिमाहलुड मुनळ चित्ति. १

धुं नगि जुगपवरे अवरे नियदिशुभगुर,
युधिमु --- नियमधगलेषु;
सुरलि किरि कंथळुं सुदुं सप्तर धणुं,
संक्षु किरि लरिड गंगाजलेषु. २

अरिय भूजरधरा मुंदरी मुंदरे,
उरवरे रथलुहारोवभाषुं;
लविछिडेदीहरं नयरे पन्हुणुपुरं,
सुरपुरं जेम सिद्धालिहाषुं. ३

तत्थ भणुहारि ववहारिबूडामणी,
निवसये साहुवरे इइपालो;
धारलादेवी गेहिणी (तासु) सुखरेहिणी,
रभणिगणि दिपये नसु लालो. ४

રૂપિ અમોપમ ઉત્તમ વંરે,
પરિણાવિસુ ધરનારિ હૃદ.

૧૭

નવ નવ ભાંગિહિ પય પથારઇ,
લોગવિંવણહ કુમાર;
કમિ કમિ અમ્હ કુલિ કલસુ ચડાવિ,
હોજિ સંઘાહિવધ કિત્તિસાર.

૧૮

(ધય) જણણિ વયણુ સો કુમર નિસુંણેવિ,
કંઠિ આલિ ગિઉ ભણેધ માઇ;
જા સુહસુરિ કહી સાજિ મૂં મનિ રહી,
અવર ભલેરીય નં સુહાઇ.

૧૯

(તઉ) કુમર નિમ્મયં જણણિ ભણેવિ,
ઢણહણુ નયણિ નીર અરંતી;
કરિન તં વમ્મ જં તુમ્મ મણિ ભાવણે,
અમ્મર ગંઢગઢ સરિ ભણુંદી.

૨૦

ધત્તા.

અજ વાસરિ અજ વાસરિ તમિ નયરંમિ,
જિણકુસલુ મુણિંદવરો મહિયલ મિ વિહર તુ પત્તઉ,
તહિ વંદઇ ભત્તિભરિ રૂપાલુ પરિવાર જુત્તઉ,
શુર પિઠિખવિ સમરિણે કુમર આણુંદિઉ નિયચિત્તિ.
ભણુય અમ્હ દિહ્ખાકુમરિ પરિણાધહુ સુમુહુત્તિ

૨૧

ધત્તા.

તં ચ સુવયલ્લ તં ચ સુવધલ્લ ધરવિ નિય ચિત્તિ,
નિય મંદિર આવિયઉ રૂપાલુ સયણિહિ વિમાસઇ,
તં જાણવિ કુમરવરો આગહેળુ નિય જણણિ ભાસઇ

મું પરિણાવિન દિક્ષસિરિ માઈ લણુઈ વરનારિ,
કુમર લણુઈ વિણુ દિક્ષસિરિ અવર ન મનહ મગારિ. ૨૨

લાસ.

અહુ જાણુવિણુ સમરિગ નિન્છઉ,
કારાવઈ વય સામહણી તઉ;
મેલિય સાજ્ય આલઈ નિયપુર,
ધવલ ધુરંધર જોત્રિય રહવર. ૨૩

આણુ આણુ હલિ સહિ વેગિહિં,
સામહિ ધારણનંદણુવર પરિણુય મહિં;
ઈમ પદણુંતીય સુલલિય સુંદરિ,
ગાયહિ મહુર સરિ શ્રીય હરિસભરી. ૨૪

કમિ કમિ જાન પડૂતીય સુહ દિણિ,
ભીમખણીપુરે ગુરુ હરખિઉ મણિ,
અઠિહિ સિરિવીરજિણુંદહ મંદિરિ;
મંડિયવેહ કિ નંદિ સુવારિ. ૨૫

તરલ તુરંગમિ અડિયઉ લાડણુ,
માગણુ વંચિય દાણુ દિયઈ ધણુ;
કંડૂય અણુવરિસઉ સમરિગ વર,
જિમ સરસઈ કિરિ કાલિગ કુમર. ૨૬

આવિઉ જિણુહરિ વરુ મણુહરવઉ,
દિક્ષકુમારિયસઉ હથલેવઉ,
જિણુકુસલસૂરિ ગુરો આપુણિ જોસિઉ;
હોમઈ કાલાનલિગ વિરઈ ઘિઉ. ૨૭

વાજઈ મંગલતૂર ગુહિર સરિ,
દિયઈ ધવલ વરનારિ વિવિહ પરિ;

તાસુ કુચ્છીસરે પુત્રજલસુખસરે,
 અવયરિઉ કુમરવરે રાયહસો;
 તેર પંચહુતરે સુમિષ્ણસંસૂધઉ,
 જાયઉ પુત્ર નિયકુલવયસો.

૫

કરિઉ શુર ઉચ્છવં સુષ્ણિય જય જય રવં,
 દિનુ તસુ નાસુ સોહગસારં;
 સમરિગો લમર જિમ રમઇ નિય અંગણિ,
 કમલવણિ દિણરયણિ બહુ પયારં.

૬

લોય લોયણદલે અભિય વરિસંતઉ,
 વદએ સુદુ જિમઃળીયયદો;
 નિતુ નવ નવ કલા ધરઇ શુણનિમ્મલા,
 લલિયલાવલસોહગકદો.

૭

ધરતા.

અતિય શુભજર અતિય શુભજર દેસુ સુવિસાહુ,
 જહિ પન્હણપુરે નયરો જલહિ જેમ નરરયણિમંડિઉ,
 તહિ નિવસઇ સાહુવરો રૂપાહુ શુણગણિ અખડિઉ;
 તસુ મંદિરિ ધારલઉથરે ઉપપત્તઉ સુકુમાર,
 સમર નામિ સો સમર જિમ વદઇ રૂવિ અમર.

૮

અહ અવર વાસરે પન્હણે પુરવરે,
 લવિયજણકમલવણમોહયંતો;
 પતુ સિરિ જિણકુસલ સરિ સૂરોવમો,
 મહિયલે મોહતિમિરહરતો.

૯

વંદએ ભત્તિરંગેણ ઉછંડિઉ,
 રૂપાલો પરીવારબુતો;
 ધન ઉવએસ દાબોણ આણદંએ,
 સાદરં સૂરિ રાઉ પવત્તો.

૧૦

- અહુ સયલ લક્ષણું વાણિ મુવિયક્ષણું;
સૂરિ દર્દૈણુ સમરં કુમારં;
લણુઈ તુહ નંદણો નયણુ આણુંદણો,
પરિણુઉ અમ્હ દિક્ષાકુમારિં. ૧૧
- (ઇય) લણીય પતુ ગુરૂ લીમપણીપુરે,
તં વયણુ રયણુ જિમ રૂદપાલો;
ધરવિ નિય ચિત્તિ સયણુદિ આલોચયે,
તં સરવં મુણુઈ સોજિ જાલો. ૧૨
- તયણુ નિય જણુણિ ઉચ્છગિ નિવરવિ,
સંવચે રાહડી વિવિહ પરે;
લણુઈ જિણુકુસલસૂરિ પાસિ જાઅચયે;
માઈ પરિણાવિ મૂં સા કુમારિ. ૧૩
- માઈ લણુઈ નિમુણિ વચ્છ લોલિમ,
તઉ નવિ જાણુઈ તામુ સાર;
રૂપિ ન રીજયે મોહિ ન લીજયે,
દોહિલી જાલવીજઈ અપાર. ૧૪
- લોલિ ન રાચયે મયણિ ન માચયે,
કાચયે ચિત્તિ સા પરિહરયે;
અવર નારી અવલોચણિ રૂસયે,
આપણુપઈ રૂપિં સત વરયે. ૧૫
- ઈસિય અનેરીય વાત વિપરીત,
તામુ તણી છઈ ઘણી સચ્છ;
સરલ સલાવ સલ્લણુડા ખાલા,
કુણુ પરિ રંજિસિ કહિન વચ્છ. ૧૬
- તેણુ કમલદલ કલ કોમલ હથ,
જામ જાઉલિ દેસિ તઉ;

ધણ પરિ તેર ણિહાસિયઇ વચ્છરિ,
સમરિગ લાહણ પરિણય વયસિરિ,

ધત્તા.

વયણ ચણવિ વયણ ચણવિ લીમ વરપણિ,
સામહણી જાનસહિ રૂપાણ આવિહ સુવિત્થરિ;
પરિણાવિહ દિક્ખસિરિ,
સમરસિંહ જિણુકુસલ સુહણરિ.

જય જય રવુ ધણ ઉચ્છલિહ ઉચ્છરિયડે શુરવંસુ;
રૂપાણ અનુ ધારલહ નચ્ચઇ જગિ જસહંસુ.

૨૯

દિદ્ધુ સોમપ્પહો સુણિ તસુ નામુ સવણઆણંદણં અભિય જેણુ
જિમ્મજિમચરણ આધાર, ભરિ સોહએ મોહએ દિક્ખસિરિ તેમ તેમ.
પદઇ જિણાગમપમુહ વિજ્ઞા વલી રલિયમે વિજ્ઞાએ ગુણગણેહિં;
અહ ઠવિહ વાયણાયરિહ જેસલપુરે ચઉદ છડુત્તરે સુહણરેહિં. ૩૧
સુવિહિ આચારિ વિહાર કરંતહ, વાણારિહ ગણિ સોમપહો;
હુવિહ સિરે કામુગીયત્થુ સંજાયહ ગચ્છ શુર ભારૂદરણ સહો. ૩૨
તયણ જિણચંદસુરિ પટ્ટિ સંતાવિહ સિર તરણપ્પહાય રિપરાએ;
ચઉદ પનોત્તરે ખંભતિત્થેપુરે માત્ર આસાદ વહિ તેરસીએ. ૩૩
સિરિ જિણુઉદયસૂરિ ગરૂય નામેણુ ઉદયહ ભાગ સોભાગનિધિ;
વિહરએ સિંધુ મેવાડ ગૂજર પમુહ દેસે સુરોપઇ સુવિધિ. ૩૪

ધત્તા.

ભાણુ નિમ્મિહ ભાણુ નિમ્મિહ નામુ અભિરામુ,
સોમપ્પહુ સુણિ રયણ સુગરૂ પાસિ સો પદઇ અહનિસિ;
વાણારિહ કમિ કમિ હુયહ ગચ્છભારૂ ધરિ જાણિ શુણવમિ;
સિરિ તરણપ્પહઆયરિએ ત્રિસિજિણચંદહ પાટિ;
થાપિહ સિરિ જિણુઉદયસૂરિ વિહરઇ સુનિવર થાટિ. ૩૫

પંચ પદ્મ જિણ સીસ તેવીસ,
ચઉદ સાહુણિ ધણ સંઘવઈ રધય;
આયરિય ઉવજગાય વાણાચરીય,
ઠવિય મહત્તરાપમુહપઈ.

૩૬

જેણ રંજિય મણા લણઈ પંડિયજણા,
બલિ બલિ યૂણિ વિમિય સિરાઈ;
કટરિ ગંભીરિમા કટરિ વય ધીરિમા,
કટરિ લાવત.....જઈયં.

૩૭

કટરિ શુણ સંભયં કટરિ ઇદિયજયં,
કટરિ સંવેગ નિવેયરંગં;
બાપુ દેસણકલા બાપુ મઈનિમ્મલા,
બાપુ લીલા કસાયા ણુભંગં.

૩૮

તરસ પહુ શુણગણું જેમ તારાયણું,
કહિઉ કિમ સમ્મઉ એક છહુ; -
પાડે ન પામએ સારયા દેવયા,
સહસમુહિ લણઈ જઈ રત્તિદીહ.

૩૯

ધત્તા.

અહ અણકમિ પરુ વિહરંતુ સિરિપદ્ધિ સૂરિવરો,
પવર સીસુ બણેવિ નિયમણિ બત્તીસઈ ભદવએ
પદમ પક્ષિ ઇક્કારસી દિણિ સિરિ,
લોગહિં આયરિયવર અખિય નિય મય સિકખ,
સંપત્તિ સુરલોઈ પહુ બોહેવા સુરલકખ.

૪૦

ધનુ સો વાસરો પુત્રલર લાસુરો,
સા જિ વેલા સહિ અમિય વેલ;
જતય નિય મુહમુહ લાવ કપ્પતરૂ,
ભત્તિ.....જઈએ હરિસ હેલા.

૪૧

(૮૫)

સુહલ પશુયત્તણું તાણ લોયાણ લહઈ,
તે સુકળ સંપત્તિંભૂરિં

સુહમણિ સઠિયં ધૃતિ પઠિમટ્ટિયં;

નેય આયંતિ બિણઉદયસૂરી.

૪૨

એહુ સિરિ બિણઉદયસૂરિ નિયસામિણો,

કહિઉ મઈ વરિઉઅઇ મંદણુદિ;

અમ્હ સો દિક્ખ ગુરુ દેઉ સુપસન્નઉ,

દેસણ નાણ ચારિત્તસુદિ.

૪૩

એહુ ગુરુરાય વિવાહલઉ ને પઠઈ,

ને ગુણઇ ને સુણઇ ને દેયંતિ;

ઉભય લોગેવિ તે લહઈ મણુવચ્છિયં

એરુનંદનગણિ એમ બણંતિ.

૪૪

॥ अहम् ॥

वाचकगुणविनयविरचित

कर्मचंद्रवंगावली-प्रबंध.

राम आसाठिरी.

- हलवधि पास प्रणाम करि वागवाधि समरेवि;
 श्रीनिनकुशलमुधिंदपय हृदयकमलिसु धरेवि. १
 श्रीभरतरगच्छ साष्टयड युगप्रधान निष्ठयंद;
 श्रीनिनसिंह मुनिंदवर निन रंजिय नृपवृंद. २
 तासु कथनि उवत्रायगुर श्रीजयसोम सुर्सास;
 वाचनाचारिण शुषुविनय मनधरि अधिक जगीस. ३
 निनशासन उद्योतकर करमयंद नृपयंद;
 तेहनी वंशपरपश प्रभणुष सोहगकंद. ४
 ते निमुणुड हुरण्ड करी भंत्रीसर परणंध;
 धरमवत शुषु गावतां निम हुवध शुल अनुणंध. ५
 आगे हुमरनरिंदना विमलतण्ठां सुरसाव;
 गीतारथ अरू गूचिया शुषु सुणीयध सुविसाव. ६
 यडिपध.

- वंशशिरोमणि देवडावंश देवलवाड्य अधिक प्रसस;
 निहां श्रीसागर लूपति ललठ सूरवीर विक्रम शुषुनिलठ. ७

તેહનઇ આઠ રમણિ ગુણવતી પટરાણી માંનવતી સતી;
 માલવ ખાતિસાહ બલ જિણુઇ છતઉ નિજબુજગલ કરિ રણુઇ. ૮
 ઊવસ તેહનઉ કીધઉ દેશ કિમ પરનઇ સાંસહઇ નરેસ;
 તેહનઇ ત્રિણુ યયા સુતસિંહ બોહિય ગંગદાસ જયસિંહ. ૯
 બહિરંગદે બોહિયની નારિ.જિહાંથી બોહિયના પરિવાર;
 આઠ પુત્ર તેહનઇ એ જૂય આઠદિશા પાલિ ન....ગજ૩૫. ૧૦
 શ્રીશ્રીકરણ જેસ જયમહિ તાહ્ડા લીમા અરિહરસહ,
 પદમા પોમસિહ પુનપાલ પદમા લગની અતિ સુકુમાલ. ૧૧
 અન્ય દિવસ બોહિય નૃપરાજ ચિત્રકૂટ આયઉ રણુકાજ;
 રૂદ્ર પ્રમાણિ સુભટ શત સાથિ.સૂરનઇ જય કહીયઇ આથિ. ૧૨
 રાયસિંહુછ આગલિ લડયઉજયનહયો સુરલોકઇ ચડયઉ;
 હિવ શ્રીકરણ કર્ણુરાજ પરિણામ વિક્રમનૃપ જિમ થયઉ સુધામ. ૧૩
 તેહની રતનાદેવી નારિ સીતા સીલગુણુઇ સંસારિ;
 ગઢ મછેંદ્ર તિણુ બલ લિઉ રાણા નામ તિહાં પામીયઉ. ૧૪
 તેહના સુત ઇણુ નામ આરિ જાંણેં આરવેદ વિસ્તાર;
 સમધર વીરદાસ હરિદાસ ઊદ્યણુ પૂરઇ;જગની આસ. ૧૫
 ગોરીસાહિબ જાંનઉ તિયઇ અન્ય દિનઇ મારગ આપીયઇ;
 લીધઉ પેસી છલિ બક્ષી કરી સેના સાહિતણી સંચરી. ૧૬
 વીંચયઉ નગર દેધિ સાહઉ સૂરવીર કિમ ભાજઇ કહઉ;
 સુભટ સાત સત સેતિ રણુઇ જૂઝયઉ સૂર પ્રાણુ તૂણુ ગિણુઇ. ૧૭
 પાછલિ જુહરિ કરિ આવિયા સૂરસકલ.રણુરસ ભાવિયા;
 પરલોકઇ રણુ કરીય બહૂત ધરણીપતિ કહીયઇ રજપૂત. ૧૮
 તેહ દુર્ગ તિણુ સાહઇ લિહ સામિ વિના પરમેસર દિહ
 હિવ જિમ એ વંસાવલિ કહી તે આંલલઉ મનઇ ગહુગહી. ૧૯
 રતનાદે એ હુતી કુલધરઇ પેડિપુરઇ પહિલી અવસરઇ;
 સમધર પ્રમુખ તિહાં સુત આર.વધવા લાગા કલા ઉદાર. ૨૦

- તિષ્ઠિ અવસર ખરતર મુચરે સરિ જિનેસર સાર;
સાધુ વિહારઇ વિહરતા આયા તિહાં મુખકાર. ૨૧
- શુભશુક્રને કરિ બાણીયઉ હોસ્યઇ લાભ મહંત;
વરખાવાસઇ તિહાં રહ્યા સંજમ ધરિ એકંત. ૨૨

॥ ઢાલ ॥

રાજપુત્ર યો કારીડ.

- અન્યદિવસ સાસનમુરી નિસભરિ આવી તામો રે;
શ્રીગુરુનઇ વીનવઇ હોસ્યઇ ફલ અભિરામો રે. ૨૩

ગરુડપતિ અતિહરખિત હુઆ. આંકણી.

- અપારિ નૃપતિ સુત ખૂઝસ્યઇ જિનશાસન ઉદય વિલાસો રે;
કહિસ્યઇ તિષ્ઠિ તુમ્હનઇ ઇહાં લાભ અગઇ અઉસાલો રે. ગા ૨૪
- શ્રીગુરુની. દેશન મુણી બાણી અમૃતરેલો રે;
પ્રતિખૂધા તિષ્ઠિ ખિણિ સવે ધરમ દરઇ તિણુ વેલો રે. ગા ૨૫
- દિન પ્રતિ જિનપૂજા કરઇ નિમુણઇ શ્રીગુરુવાંણિ રે;
શ્રીપુંડરગિરિ રૈવતઇ બાત્રા કરઇ મુખાણુ રે. ગા ૨૬
- મારગ બતાં ધરધરઇ પૂગીફલનઉ થાલ રે;
આપ્યઉ તિણુ લોકે કહ્યઉ ફેફલિયા મુરસાલિ રે. ગા ૨૭
- સંઘપતિપદવી લહી સમધરિ ધરિ વરભાર રે;
જયતીઅ ઉર સિરોવરઇ તેજપાલ સુત સાર રે. ગા ૨૮
- તારાદેવી તેહનઇ લાવનલીલ નિધાન રે;
ગૂજરદેશધણી બાણી અન્યદિનઇ બહુમાન રે. ગા ૨૯
- લેટ ધણી દેઇ કરી લીયો મુકાતઇ દેસો રે;
અણહિલપાટણરઉ ધણી યયઉ તેજપાલ નિરેસો રે. ગા ૩૦

વીઢા નામઠ તેહનઠ સુત રતિપતિ સમ ગાત્ર રે;	
શત્રુજય દેવતગિરઠ સંઘ કરી કરઠ બાત્ર રે.	ગા ૩૧
મુગતિમારગ મુગતંઉ કીયો દેઠ દાન અપાર રે;	
સર્વસંઘ પહરાવીયો સોહગ સિરિ ઉરિ હાર રે.	ગા ૩૨
સોવનમુદ્રા થાલસ્યુ પંચસેર ચિત આહ રે;	
મોદક લાહી ધરધરઠ લાછિતણુ ઉચિ લાહ રે.	ગા ૩૩
શ્રીજિનકુશલમુરીસનઉ પદઠવણુ ઉચ્છાહ રે;	
પાટણનગર કરાવીયઉ શ્રીઆચારિજ પાંહિ રે.	ગા ૩૪
શ્રીસંમેતસિપરઠ જઈ કરઠ સફલ નિજમાલ રે;	
સંઘ સહિત મન રંગસ્યુ જાણી પૂરવ ચાલિ રે.	ગા ૩૫
પરસેનાયઠ ઇંધીયા મારગ સંઘાધીસ રે;	
સંઘ સખલ તે જાણિનઠ નાઠી નામીં સીસ રે.	ગા ૩૬
લાહણિ પુંઠરગિરિ પરઠ દીધી મારગ તામ રે;	
સત્રૂકાર દીપઉ વલી રાખઉ જિણુ નિજ નામ રે.	ગા ૩૭
ઇમ કરિ જિનથાસનિ ઉદઉ અનથનવિધિસું લીધો રે;	
સંઘપતિ સરગ પધારીયા વપુવપુ કારિજ કીધઉ રે.	ગા ૩૮
તાસુ પાટ વીઢઉ હૂયઉ તસુ ધરિ વીના નારિ રે;	
કડૂયા ધરણા તસુ થયા સુત નંદઉ સુવિચારિ રે.	ગા ૩૯
શ્રીસિદ્ધસેહરગિરિતણી શ્રીગિરિનારિની બાત્ર રે;	
સંઘપૂજ વિલિ તિણિ કરિ પોષિ અપૂરવ પાત્ર રે.	ગા ૪૦
પર્વદિવસનઠ પારણઠ વિવિધ અગ્ર પકવાન રે;	
સાહગ્મીવચ્છલ કરઠ જાવજીવ પ્રધાન રે.	ગા ૪૧
ઇમ નિજધન વાવી કરી સાતે પેત્ર પવિત્રો રે;	
સુરલોકઠ લીલા લહી નિરમલ જાસુ ચરિત્રો રે.	ગા ૪૨
તાસુ પાટ કડૂયો હૂયો નામઠ પિણિ પરિણામ રે;	
મીઠઉ અમૃતફલ જિસઉ સમરી પૂરજા ઠામ રે.	ગા ૪૩

મેઢપાટ દિસિ આવીયો ચિત્રકૂટનઇ વાસિ રે;
રાજયઇ સનમાનીયઉ કૃત્વીયઉ પુણ્યવિલાસ રે.

ગા ૪૪

II દાલ II

વાઢણ સિલામતી એ કુમેની.

ધન્યાસી.

- શ્રીપતિસાહિની વાહિની એ માલવદેસતી તામ;
સુણી તિહાં આમતી એ આકુલ થયા પુરગામ. ૪૫
- રાણુઉછ ઇમ કહઇ એ સંઘપતિ કરઉ ઉપાય;
જિણુઇ સેના વરઇ એ પરધાનઇ તે થાય. ૪૬
- તિણિ સેતી સંધિ સાચવી એ પાછી સાહિની સેન;
ઉતારી આવીયઉ એ સકતિ કરી મહસેન. ૪૭
- હિવ નગરી હરખિત હુઇ એ રાજ વઇ ખહુમાન;
મંત્રીસર થાપીયઉએ દેઇ હુય ગય દાન. ૪૮
- હિવ કડ્યઉ મંત્રી હુઅઉ એ ગોઆનઉ કર છોડિ;
સુજસ જગિ જણુ લીયો એ પૂરિ મનોરથ કોડિ. ૪૯
- હિવ અણુહિણપત્તન ગયો એ મંત્રી ધરીય ઉદ્ધાસ;
નૃપઇ ખહુ માનીયઉ એ આપ્યઉ પાટણુ તાસ. ૫૦
- શ્રીજિનણિંજ ભરાવિયા એ વરચી ખહુવિધ વિત્ત;
સવે કર છોડીયા એ રંભ્યાં રાજના ચિત્ત. ૫૧
- લોક હતાચારિજ કરઇ એ શ્રીજિનરાજનઇ પાટ;
દિરાવઉ જિણિ વધઇ એ નંદિમહોચ્છવ થાટ. ૫૨
- તિણુ ઉચ્છવ જે આવિયા એ વચ્ચાદિકનઇ દાન;
સંતોપ્યા સાહુમી એ માની કાઢઇ દાન. ૫૩
- ગૂંજરદેસઇ જીવની એ હિંસા સગલઇ વાર;
કુમરનૃપની પરઇ એ હિવ વરતાવિ અમાર. ૫૪
- શત્રુજય જાત્રા કરી એ સરીયા પુણ્યભંડાર;

સરગસુખ પામીયા એ કીધા કામ ઉદાર.	૫૫
મેરાગર તસુ સુત હૂઆઉ એ હરખદે તસુ નારિ; વિમલ આળૂગિરઇએ જાત્ર કરઇ ગિરનારિ.	૫૬
વિમલગિરઇ જાત્રા કરી એ તીરથ સુગતઉ કિહ; ગુપતિ દાનઇ કરી એ જગમઇ જસ જિણુ લિહ.	૫૭
કુલમંડલ મંડલ હૂઆ એ તાસુ સુપત પ્રગિહ; સુમહિમા તેહનઇ એ નારી સીલસમહ.	૫૮
તીરથયાત્રા તિણુ કરી એ સમરી વલિ નિજ કામ; સપરવારઉ થઇ એ આબ્યઉ મહેવા નામિ.	૫૯
જિનપૂજન પૌષધ કરઇ એ પર્વદિવસ ધર્મકાજ; ક્રમઇ અનશન વિધઇ એ પામ્યઉ સરગ સમાજ.	૬૦
ઉદયકરણુ જિદો હિવ એ તસુ નંદન મતિધાર, દયારસ પૂરીયડુએ ઉછરંગદે ભરતાર.	૬૧
તેહના સુત બેવઇ લલા એ નરપાલ નઇ નાગદેવ, તેજઇ કર દનકર એ કરઇ શ્રીસદગુરુ સેવ.	૬૨
નાગદેવ ઘરિ કુલવધૂ એ નારગદે વરવશ, ગુણઇ કર સોમતી એ મીલવતી અવતશ.	૬૩
તાસુ તનય જય ધર એ બેસલ વીરમ નામિ, કલા ગુણ આગત્રા એ સારઇ સગલા કામ.	૬૪

॥ દોહા ॥

પુત્રપ્રીતમ મિત્ર

સગ ગુડમહાર

તેહનઇ પુત્ર તિણહે હૂઆ જાણે ત્રિવરગ સાર રે;
ત્રિભુવનની રક્ષા લણી વિહિ કીયો અવતાર રે. આ૦ ૬૫
શ્રીવચરાજ વડઉ તિહાં દેવરાજ સુજાણ રે,

હંસરાજ ત્રીજઈ તિહાં સુચર વપાણ રે.	૬૬
તિહાં વચરાજ સુભટ પરધ નિજગંધ લેહિ રે;	
રણમહ નૃપ પાસઈ વસઈ નાણઈ કાઈ ખોડિ રે.	૬૭
અન્યદિનઈ સેવા લણી કુંભાનઈ પાસિ;	
રણમહ નૃપતિ પધારીયા ચિત્રકૂટિ વિખાસિ.	૬૮
રણમહ રાણઈ હણવઈ કરી કોઈ પ્રપંચ;	
નૃપ સરીકજન મારિવા ન કરઈ ધણંચ.	૬૯
હિવ લેપો સુત તેહનો તિણિ દેશ વિણાસ;	
જાણી અંતેઉર શહી કર્યો જંગલ વાસ.	૭૦
રાજકાજ સગલા કરી વચરાજ મંત્રીસ;	
લેખઉજ નિજ વસિ કીયો પૂછઈ તસુ નિસદીસ.	૭૧
વયર લેવાનઈ કારણઈ દેઈ યોધ અનેક;	
યોધઈ રાણો નિરદર્યો દોગી જિમ લેક.	૭૨
મેદપાટ દહવટ કરી લેપો લેખપુરિ આઈ;	
અંતેઉર જંગલયકી આણી હરપિત ચાઈ.	૭૩
લેદાનઈ સીતા સમી નવરંગદે નારિ,	
વીક્રમ વીદા નામિ એ હુઈ સુત સુપકાર.	૭૪
હાડી જસમાદે વનઈ જાયા ત્રિણે પૂત;	
નાળા સૂજ તિમ વટી સાતલ સુભ સૂત.	૭૫
વીકઉ તેજ અધિક ગિણી જસમાદે દેવી;	
સહકિ તણઈ પેધઈ લગી ધમ ચિતવઈ હેવ.	૭૬

વર્ત્તં ચ—

વરં રઘુકલત્રાણિ વરં વૈધવ્યવેદના ।

વરમરણ્યવાસો વા મા સપત્ન્યાઃ પરામવઃ ॥ ૭૭ ॥

વિક્રમક્રુમર છતાં તિહાં સુખ પુત્રનઈ રાજ;

આવેસ્યઈ તિણિ રાજનઈ જાણાવઈ કાજ.	૭૮
જાયા માયા મોહીયઈ નૃપયોધ જુલાઈ;	
વિક્રમનઈ ઇણિપરિ કહઈ તસુ જેમ સુહાઈ.	૭૯
તે નિજભુજ પાટઈ ધરા સુત તેહ પ્રમાણ;	
લોગવિતાં પિતૃરાજનઈ કિમ લહઈ વપાણ.	૮૦
ખાપની લોગવી માયજ્યું ભગિની પિતૃજાત;	
રાજ્ય સુરી સુતનઈ કહી તિણિ સાંભલિ વાત.	૮૧
જંગલદેસ લેઈ કરી સાયઈ વછરાજ;	
બુદ્ધિમંત મોટો અછઈ કરઈ તિહાં વછ રાજ.	૮૨
એહની સીપઈ ચાલિજ્યો જાઈ જંગલદેસ;	
મંત્રીનઈ પુણિ સીપઈ તું પૂઠ મ દેસ.	૮૩
છલિ બલિ સવિ કરી સજડઈ કરી રાજ;	
મંત્રી તિસઈ કરજ્યો તુમ્હે નાનઈ જિમ લાજ.	૮૪
તુમ્હે પોલઈ સુત મઈ દીયઈ તુમ્હે છઈ મતિ પ્રાણ;	
મત કાઈ એહની કહે લોપઈ કાઈ આણ.	૮૫
સીપ ઇંધ જિમ ત્રેવડી વછરાજ સુ' તેહ;	
સુલ શકુનઈ વલિ પ્રેરીયઈ નવિ આવઈ દેહ.	૮૬
કાઠૂંની ગામઈ રહી ભૂમીયાનરેસ;	
કાઠીનઈ સુખ લોગવઈ વામી નિજદેસ.	૮૭

॥ ઢાલ ॥

રાગ કેદાર ગઉડી.

પટરાણિ રંગાદેવિનઈ સુત યયા હરખ્યઈ રાય;
 લૂણકરણ કરણ જિસઈ પ્રતાપઈ ધરઈ દ્વાય ઉપાય,
 વલિ નરઈ રાજઈ તેમ ઘડસી વડી વીસલ નામિ;
 મેઘરાજ કેહણસુત સવે રાષઈ જગમઈ નિજનામ.

વિક્રમનૃપ દીપદં અધિક પદ્મજગ વાજલિજસનઉ તૂર, આં ૮૮
 નૃપ વાસ કાળઈ ગઢ કર્ચઉ પાષતી,
 નગર નિવેસ વિવહારીયા વસિવા તિહાં આવીયા;
 સુણિ સુનરેસ તિણિ નગરનઉ સુમૂહૂરતઈ સુભલગન સુંદરિઠામ
 જિહાં ભલા મંદિર માલીયા કોડિમદેસર દીપઉ નામ. ૮૯

સવિ મંત્રિ તંત્રઈ પૂછવા વછરાજ એક પુરીણ,
 પરમૂમિ પંચાનન ગિરદ જિણિ ધર્મઉ અતિ સુપ્રવીણ;
 શંતુભ્યદિકે યાત્ર કરી જિણિ કર્યો અંગ પવિત્ર,
 દેરાઉરઈ જિનકુશલની યાત્રા કરઈ વિમલચરિત્ર. ૯૦

સુભતાણુરઈ નરપતિ તિહાં ગોલાઈ સુણિ જસવાઢ,
 વરતુરગ કરિ બહુમાનીયો પંચાંગ દેઈ પ્રસાદ;
 તિણ છત્ર એકજ આપીયઉ બહુવર્ણ કરી વિચિત્ર,
 વિક્રમનઈ સિરિ ધર્યો જાણે ચંદ્રમા નપત્ર. ૯૧

દેવરાજ સુત ત્રિષ્ટક દૂઆ હસૂ તેજ નામિ,
 લોજજયું ત્રીજઉ બુંણ મંત્રી સારઈ સજનાં કામ;
 હંસરાજ હંસતણી પરઈ જલમાહિ મજ્જન કિદ્ધ,
 હસૂતનયની બહુ વલી જોગા રૂપ કરણ પ્રસિદ્ધ. ૯૨

નીંખા તનય પેતસી ખરઉ જોગા તનૂરૂક પંચ,
 સિવરાજ પંચાયણ વલી સિંહરાજ પ્રમુખ અવંચ;
 ચઉવીસદૃઈ દેહરઈ અઘાપિ જસુ સંતાન,
 ધ્વજરોપ કરણી નિતુ કરઈ કિમ છોડઈ કુલપુત્ર માન. ૯૩

શ્રીવંત નઈ જયવંત રૂપા પુત્ર કુલજીહ્વીપ,
 મંત્રી કર્ણ સુત શ્રીપાદ દીપદં જાણિ સુગતા સ્ત્રીપ;
 સદારંગ રાયમહાદિ તસુ સુત દુઈ તેજ પુત્ર,
 શ્રીવંતના સુત પદમસી ઉદાદિક મંત્ર સુનેત્ર. ૯૪

વછરાજ નઈ ઘરઘરણિ વાહ્યાદેવિના સુત સિંહ,

કર્મસિંહ શ્રીવરસિંહ સોહં નરસિંહ;
વલી રતનસીની નારિ કોતકદેવિ,
તસુ પુત્ર રાજા સૂરિજમહ સંસાર સગુણ ગજરેવ. ૯૫

મંત્રિ રાજધર સુત માલ પીઠા વલી જઈતા જાણ,
સંસારચંદ્ર સુત માન માનઈ કરી મેરૂ સમાણ;
રતનસીહ સીત વસ્તા વલી રાયમહ માંડણ નૂર,
વસ્તપાલ સુત સુરતાણ સાંકર ઠાકુરસીહ સનૂર. ૯૬

વયરસહ ભાપરસીહ આદિક મંત્રિ નૂરા જાત,
રાયચંદ નેતસી પ્રમુખ માંડણ તનય મડ વિખ્યાત;
ધનરાજ મહં રાયપાલસુત રામદાસ સામીદાસ,
નરસિંહ સુત નવ યથા નવનિધિ જિમ પૂરઈ આસ. ૯૭

ભીમરાજ અપા વયર વાધા વર પંચાયણ જમિ,
ફરરાજ સાંગઈ જિણુ ગોડાસુમતિકરિ અલિરામિ;
વિક્રમનરેસર વંસ હિવ જાગીયઈ લૂણકરણ,
અવતાર લીધઈ દાનદેવા જાણેવા કરણ. ૯૮

લૂણકર્ણુ નઈ સુત જયતસી પરતાપસી સુમતાપ,
રતનસીહ તેજ વયસી રૂપચીહ કૃષ્ણ નિપાપ;
શ્રીરામજી તિમ નેતસી કરમસી સૂરજમહ,
કર્મસિંહ મંત્રીસર હૂયઈ હિવ સુરમણિ જિમ અમુહ. ૯૯

લૂણકર્ણુ નઈ લહુવયઈ ટીલઈ રાજનઈ જિણુ દિહ,
વિધુ જલધિ ઇદ્રિય ચંદ્ર વત્સરિ વીકાનયર પ્રસિહ;
ગદ કીયઈ તિહાં શ્રીકર્મસિંહઈ નમિવિહાર ઉદાર,
ગહુવિત્ત પરચિ કરાવીયઈ ધન જે કરઈ એ ઉદાર. ૧૦૦

શ્રીસાંતિસાગરસૂરિ પાહઈ નંદિમહમંડાણિ,
જિણુહંસસૂરિ ચંપાવીયઈ નવિ કરી ધનરી ઠાણિ;
મુનિવેશદાનિ સંતોષાયા જે મિત્યા ઉચ્છવિ તત્થ,

સાહુભીવછલ વલિ કીયઉ ધન તેહિજ ગુણસુકયત્ય. ૧૦૧

માંગણાં 'મ' 'ન' કારાંચકી જિણિ મુનિ લોજનરિંદ,
ધનદાન કરિ મુંકાવીયા જસુ નમઇ સઠલનરિંદ;
પુડંરગિરઇ રૈવતગિરઇ આખૂયઇ શ્રીજિનયાત્ર,
મુગતઉ કરી સંધનઇ કરાવઇ શ્રીસિદ્ધચેત્રિ સનાત્ર. ૧૦૨

મારગઇ લાહણુ સાહુગીધરિ આપતઉ મંત્રીસ,
પદઠવણિ ચૈત્યઇ જાત્ર કરિ પરચીઉ ધરિ મુજગીસ;
પિરોણ્યાં ત્રિણહ લાપ દાનઇ જેહ નિમુણી વાન,
સત્રૂકાર મુગ જલનિધિ કરમખૂમી વઝ્છરિ ઘઇ મુહાંત. ૧૦૩

જિણિ કઠપુસ્તક ચવઠ વરસાં ત્રીમ હરપ વંચાઇ,
ખહુ દ્રબ્ધ પરચઉ અન્યદા ચિત્રટ્ટિ પ્રભુસ્પું ધાઇ;
રાજકુમરિ બીજે આવીય એ નિજ સામિતઇ દે ચોલ,
વીવાહ ઉઝ્છવ હિવ કરાવી વધારી જિણુ સોલ. ૧૦૪

રસમૂત ઇપુ વિધુ પ્રમિત વઝ્છરિ થાપના જસ લીધ,
નમિચૈત્ય ગગન મુનિ સમિતિ શશિ વરસિ પૂરણુ સિધ;
અન્યદા પહુતા લણુકર્ણુસ્થું નંદીગોકુલ મંત્રિ,
અરિ ધાત કરિવા વૈરિમું રણુ લાગઉ કિણહી મંત્રિ. ૧૦૫

મંત્રીસ કરિ જિનપૂજિ પહિલા સમરિ શ્રીનવકારિ,
સાગાર અણુમણુ લેઇ સરણુ ચ્યારિ કરીય ઉદાર;
લણુકર્ણુ આગઇ રણુભિડી સુરલોક લીલા લીન,
માનવંત પુરખ કહઉ કિમું કિમ યાઇ મનમઇ દીનિ. ૧૦૬

રાજસી મેઘા મંત્રિ શ્રીપરતાપસિંહ હજૂર,
પરલોકિ પહુતા રણુ કરી કિમ મુઠઇ જે હૂઇ સર;
લણુકર્ણુ નિજરાજમુદ્રા જયતસીનઇ દેઇ,
રવિ તેજ નિજ જિમ સાંજવેલાં વેસાનર હિ ઠવેઇ. ૧૦૭

હિવ જ્યતસીનૃપ રાજ પાલય વૈર ગજગઢ સિંહ,
તેહના સુત કન્યાણુમલ શ્રીમાલદેઇ નૃસિંહ;
ભીમ કાન્હ ઠાકુરસીંહ શ્રીકમ્ભીરદેવી જાત,
પૂર્ણમદ્ધ સુરસિંહ અચલ માન શ્રીરંગ કહાત.

૧૦૮

વરસિંહ મંત્રી તેહનઇ થપ્પિયઉ ગુણહિ ગંભીર,
શીલવંત વીઝાદે સુજસ જસ ગંગાનીર;
આંપાનયરિ છમ્ભાસ મદ્ધરસહિ સેવા કિહ,
પુંડરીકગિરિ જાત્રાતણુઉ કુરમાણુ કરાવી લિહ.

૧૦૯

ગઢતણી ફૂચી હાથિ જસુ સવિ દેશનઉ રપપાલ,
ગિરિવિમલ અર્જુન રૈવતઇ કરિ સંધની સંભાલ;
જાત્રા કરી લાહણુ દીયઇ મારગઇ મદ્ધરિ સાહિ,
જહુમાનીયો આંણી નિજમંદિરમાહિ.

૧૧૦

સત્રકાર જિહ્વિ મંઠાવીયઉ જુગજીત પ્રવચન પાત,
શરચંદ્રવર દેરાઉરઇ જિનકુશલસૂરિની જાત્ર,
કરવા નવિ કરિ સકઇ સામુહો આઇ ળઇક,
નિસસુપનિ આવી ઇમ કહઇ સુઝ ગડા લઇ કરો રે પઇઠું.

૧૧૧

ઇહાંધકી જાત્રા માનિરયું મતિ કરો કોઇ પ્રયાસ,
શ્રીગડાલા તીરથ થયો સવિ પૂરવઇ મન આસ;
વરસિંહના સુત હિવ થયા મેઘરાજ શ્રીનગરાજ,
મંત્રિ અમરશ્રી લોજરાજ ડુંગરસીંહ સધર હરરાજ.

૧૧૨

મેઘરાજ સુત સાહસીયા પદમસી વયરસીંહ,
પદમસી સુત શ્રીચંદ્ર મતિ કરિ મત્રિયા મહિસીંહ;
વઇરસિંહના સુત દોઇ દિસઇ સદારંગ કપૂર,
હરિરાજનઉ સુત યોધ તસુ સુત લયરવદાસ અકૂર.

૧૧૩

લોજરાજ સુત વય રામ કહીયઇ અમરસિંહ તનૂજ,
સીયા સીહા સીમા સુણીજઇ કરઇ જિનવર પૂજ,

સિંહરાજ વલિ હિવ સિવરાજ હિમ સીયા તનુરૂહ ચ્યારિ,
અર્જુન મહં પીમસીહ સુરજણ અંઝણસી સુવિચાર. ૧૧૪

જેસિંહદે જીવરાજ જગહય મંત્રિ ત્રીહાપુત્ર,
સીમા તનુજ રાઘવ પંચા હમીર પ્રમુખ સુમિત્ર;
રાયમદ્દ રાસા પ્રમુખ ત્રીસિંહ સુવવીત,
ઘડસીહ જગમલાદિ સુત સિવરાજના અધિક વિનીત. ૧૧૫

ડૂંગરસીહ સુત નરવદ લાણીજઈ તાસુ સુત પરધાન,
મંત્રિ અચલ ભારહમદ્દ લાપણસીહ પ્રમુખ સમાન;
શહ જયતસીહઈ ધપ્પયઉ મતમંત શ્રીનગરાજ,
ગિરિરાજ શ્રીગિરિનારિ યાત્રા કરિ ભવસાયર પાજ. ૧૧૬

પ્રતિશ્રામ લાહણ સાહમી ઘરિ કરી તિણિ અભિશામ,
અન્યદા શ્રીમાનદેવ ભૂપતિ જંગલીપુરગામ;
લેવાતણી સેના સજી આવિવા લાગઉ જામ,
નૃપ લણઈ મંત્રી મંત્રિ રાયઉ અમ્હારી એ મામ. ૧૧૭

નગરાજ મંત્રીસર વિમાસઈ સગલ શ્રીમાલદેવ,
વિગ્રહઈ કિમ પૂજયઈ એસ્યું હવઈ સારઈ દેવ;
પર નિગલ નૃપથી કાજ એહવો સરઈ કિણહી ન કાજ,
એરંડકુમિ ગજરાજની કિમ લાજઈ મગદ્દી પાજ. ૧૧૮

છીલહરઈ મનહંસ પૂરઈ હંસની કહિ કાઈ,
આભરણ પીતલતણા હેમની હામ કિમ પૂરાઈ;
સુરતાણસાહિ સેવા કરીનઈ કીજઈ એ કામ,
એ મંત્ર કરિ ચાટ્યઉ નગો કિમ લાગઈ સોવન સાંમ. ૧૧૯

કર લેટિ કરવર કરલ હયવર રંબિયઉ સુરતાણ,
પાછલિ કુમરકથ્યાણ સરસઈ મૂકિયઉ લય બાણ;
રાજલોક પિણિ તિહાં ગયઉ હિવ તિહાં આપિયો નૃપરાજ,
માલસ્યું સામ્હઉ ગ્રજિયો કિમ સરસ સહઈ ઘનગાજ. ૧૨૦

વિપ્ર લીમરામ મંત્રરાજ આગલિ ખરઈ થાંડઈ પેલિ,
 સંગ્રામ કરિ પરલોક પહુતો જયતસીરી ગયલિ;
 રણ જૂઝતા કિમ સૂર પાછા પગ દિવાવઈ આજ,
 વરપુત્ર માતા જનકનઈ કિમ તે આણાવઈ લાજ.

૧૨૧

યત:—

સંપદિ યસ્ય ન હર્ષો વિપદિ વિપાદો રણે ચ ધીરત્વમ્ ।
 તં ભુવનત્રયતિલકં જનયતિ જનની સુતં વિરલમ્ . ॥ ૧૨૨ ॥
 અભિમુલાગતમાર્ગણધોરણીધ્વજમુપલ્લવતાંગણગહ્વરે ।
 વિતરણે ચ રણે ચ સમઘટે ભવતિ કોપદઢો વિરલઃ પુમાન્ ॥ ૧૨૩ ॥

જયતસી રણુમાહિ રહ્યો જાણી લેઈ જંગલદેશ,
 માલદેવ પુરિ જંગલ પહુતઈ ક્ષુધરી જિમ સેસ;
 સાહિ સેન સજિ નગરાજ આબ્યઉ લાંજિયો રિપુવાસ,
 રણુસૂરિ હરિ અરિ સૂર તમલર અધિકઉ કીઉ પ્રકાસ. ૧૨૪
 નિજ જૂમ વાલી જયતહયો હિવ આવિયો નિજ કામિ,
 સેરસાહ કરિ કઠ્યાણુનઈ ટીલઉ દિવારઈ તામ;
 મંત્રીસ સાહિનઈ સાધિ આબ્યઉ મૂકિ વીકાનેર,
 કઠ્યાણુ નૃપનઈ હિવ પુત્રી સાહિ લેજઈ મંત્રિનઈ દેરિ. ૧૨૫
 આવતાં શ્રીઅજમેર પહુતા સરગિ અણુસણુ લેઉ,
 ઇહલોક નઈ પરલોકના ધુધ કરઈ કારિજ બેઉ;
 કઠ્યાણુમલ હિવ રાજ પાલઈ તેજ કરિય મહલ,
 નગરાજના મુત ત્રિણુ હૂઆ ચાલઈ પૂરવ ચલ્લ. ૧૨૬
 કલિયુગઈ કંતયુગ પ્રમુખસ્થુ અવતર્યા એ ધરિ દેહ,
 વિધિ વિષ્ણુ ગોરીપતિ કિમ અથવા હૂઆ ધર નેહ;
 મંત્રીસ દેવા સણુણુરાણુ સુમતિ શ્રીસંગ્રામ,
 મંત્રીયાંમાંહે મહત જસુ જાણઈ સુજસ સંગ્રામિ. ૧૨૭
 કઠ્યાણુરાજઈ માનિયો જિમ સુરશુર સુરરાજ,
 દેવા તનૂરૂડ ચ્યારિ મેહાજલ જિસઉ દિજરાજ;

વર અલય માના મંત્રિ રાણા પુત્ર અમૃત સુલન,
 સંગ્રામનઇ ઘર ઘરણિ ત્રિષ્ટે કલપલતા જિમ દાનિ. ૧૨૮
 ઈશ્વર ઘરઇ વર જયા વિજયા સિવા સોહઇ જેમ,
 સુરતાણદે સિરતાજ સમરઇ જિન લણી ધરિ પ્રેમ,
 સુરભગત ભગતાદેવિ ભાગસોભાભ ભર જગિ જસ,
 સુરપદેવિ મંત્રિ સંગ્રામ મંદિરિ તિ મહિમાનઉ નિવાસ. ૧૨૯

॥ દાસ ॥

રાગ સામેરી.

મતિસાગર મુહતઉ જાણી સેરસાહઇ સગુણ વપાણી;
 સંગ્રામ મંત્રીસર થાપ્યો જગમઇ જસ તેકનો વ્યાપ્યો. ૧૩૦
 આખુગિરિ શ્રીગિરિનારઇ કરિ જત્રા જિણુંદ જુહારઇ;
 વિમલાગિરિ શુરઅઇ લાવઇ સેના સજિ જત્રનું આવઇ. ૧૩૧
 મુગતાચલ કીધો મુગતો કંચણ દત કીધો જુગતો;
 કોટીધજ સાહાં સાવઇ ઇંદ્રમાલ પહરિ જસ રાવઇ. ૧૩૨
 આયા જિનિ જિનિ પુર ગામઇ લાહણ કીધી સંગ્રામઇ;
 સનમુષ સળ ઠાકુર આઈ સનમાનઇ દેઇ વધાવઇ. ૧૩૩
 વંલતા ચિત્રકૃટિ પધારઇ રાણોજી મહત વધારઇ;
 દેઇ પૂરો અમ્હનો કોઠ અત્રગ્રામ ગજાની જોડ. ૧૩૪
 સામિ ધરમી મંત્રિ ન દૂકો લેવાનઇ લોલ ન ચૂકો;
 બોલાયો નૃપ કલ્યાનઇ સેના સજિ આયો ત્રાણઇ. ૧૩૫
 વિચિ માલદેવસ્યું વાત કર દેવિ રમઇ છલ ઘાત;
 મધ્યદેશમાહિ નવિ પમ્હો નિજમંડલ આઈ ગમ્હો. ૧૩૬
 કરિ તોરણ વંદરમાલ આવ્યા સનમુષ જૂપાલ;
 પહુતાં કીધો પઇસારો નગરીજન હરધ્યો સારો. ૧૩૭

અનુક્રમિ રિપુના બલ પાલી સવિ રાજ ધુરા કરિ બાલી;	
જિનચંદ્ર ક્રિયાઉદારઈ ઉચ્છવ કરઈ દ્રવ્ય અપારઈ.	૧૩૮
બુધનઈ ધન દેઈ ઉદાર શિષ્યાનઈ પ્રકરણ પાર;	
પહુચાવઈ જ્ઞાનનો હાન સગલામાંહિ પ્રધાન.	૧૩૯
સુપહેતુ વિમલગિરિ સિખરઈ વિધિચૈત્ય કરાવઈ સુપરઈ;	
હુરલિપિ દે સત્રૂકાર કીધો સગલઈ ઉપગાર,	૧૪૦
કારાવઈ પૌપધશાલ માતાનઈ પુષ્ટિય વિસાલ;	
પુરિ લાહણ રૂપાનાણુઈ કારાવઈ જિન પરમાણુઈ.	૧૪૧
ચિત્રકૂટિ કત્યાણુ વિવાહઈ દ્રવ્ય પરચી પરચ ઉછાહઈ;	
સોહાયો વિક્રમરાય બણુઈ સળ મંત્ર ઉપાય.	૧૪૨
હુઈ હાણુવાંન હજાર મિલિ હસનકુલીચુ' સૂર;	
તવ સંધિ કરી મંત્રિરાજ રાખઈ જિનમંદિર રાજ.	૧૪૩
ઈહ જિનશાસન સોહ કરિ કીધો સરગ આરોહ;	
સંશ્રામિ મંત્રિ કુલદીવો કમચંદ્ર મંત્રીસર જીવો.	૧૪૪

- ૧૧ દાહા -

પૂજ્ય આગ્યા તે આસા ફરી શ્રીપરતરગણુવાર રે. એ દેશી.

રાણી રતનાવતી જનમિયા રાયસિંહ નૃપ રામસિંહ રે;	
સુરતાણુ પૃથ્વીરાય ભાણુજી ગોપાલ અમર રાગવસિંહ રે.	૧૪૫
વીકાવંશ ઇણુપરિ વાપ્રીયો બહડ રે વચ્છાવંસ સાથિ રે;	
સામિ ધરમ અમૃતવેલડી ઘઈ અમૃતફલ હાથિ રે. આં૦	૧૪૬
મંત્રિ સંશ્રામના સુત લલા શ્રીચંદ્ર જસવંત રે;	
રાય કત્યાણુ થાપિયો કમચંદ્ર મંત્ર મહંત રે. વી૦	૧૪૭
શંત્રુજ્ય રૈવતગિરઈ શ્રીધંભાચન જાતિ રે;	
કીધી અર્જુનગિરિ ચડી પરિજન લેઈ સંઘાતિ રે.	૧૪૮
રામસિંહ કુમરઈ માનીયો રાયકત્યાણુનઉ મંત્રિ રે;	

ઇક સિંધ નઇ વલિ પાપર્યો સવિ નૃપ જાસુ નમંતિ રે.	૧૪૯
અન્યદિવસ સાહિ સેવિવા કુમરસ્થુ કર આલોચ રે;	
રાય કડ્યાણુનઇ વીનબ્યો નહી કાઈ બીજી સોચ રે.	૧૫૦
રાજનઇ ચિત્તમઇ જે હુવઇ તે કહો મુઝ લાણી આજ રે;	
તળ કડ્યાણુનૃપ ઇમ લાણુઇ પૂર્વજનો એ કાજ રે.	૧૫૧
શ્રીવિક્રમિ ઇમ ઇછયો સારણુસર નઇ સાર રે;	
એક ઘડી જઇ ઘોષિ હું રહું જોધપુર મઝાર રે.	૧૫૨
તો હું કમલપૂજા કરું તિણિ એ જોલિ નિરવાણુ રે;	
આડિમઉ સાહુજી સેવિનઇ તુમ્હ છડે અધિક સુખણુ રે.	૧૫૩
કરિ સેવા અરિ નરદલી રાયસિંહસ્થુ મંત્રિરાજ રે;	
સાહિ સંતોષી પામિયો શ્રીયોધપુરનો રાજ રે.	૧૫૪
યોધપુર ગોપઇ હરષિયો અઈઠો રાયકડ્યાણુ રે;	
ધન્ય તું મંત્રિ ઇમ વર્ણવઇ આડી પ્રતિજ્ઞા પ્રમાણુ રે.	૧૫૫
તવ રાય મંત્રીનઇ કહઇ વર તું માંગિ વિમાસ રે;	
રાજ પ્રસાદઇ માહરઇ છઇ સવિ લીલવિલાસ રે.	૧૫૬
પુણિ ધરમની કરણી ઇમ્રી માણુંછું ઉલાસ રે;	
કંદોઈ ઘાંચી વલી કુંવાર જાં ચોમાસ રે.	૧૫૭
ન કરઇ નિજકરણી તિકે જાં લગિ તુમ્હ છઇ આણુ રે;	
એ પુણિય મોટઉ આટિવો દયાધર્મ સહુ સમાણુ રે.	૧૫૮
માલ છુડાયો તેહનો જે નવકારના ધાર રે;	
ચોથો લાગ વલિ છોડિવઉ દાનમંડપિ સુધકાર રે.	૧૫૯
છાલીનઉ કર છોડિવઉ એ સવિ માગી વાતિ રે;	
એ માંજઇ તુઝનઇ દીયો પ્રીતિ ધરે ઇણિ જાતિ રે.	૧૬૦
માહરી સંતતિ જે હુવઇ તાહરી સંતતિ જામ રે;	
અણુમાંજઇ મુઝનઇ દીનો જિતરઇ નહી ચ્યારિ ગ્રામ રે.	૧૬૧

છાપ કરી કાગલ દીયો મંત્રીસરનઈ હાથિ રે;	
અન્યદિનઈ ગ્રાહ્ય મીરજો કરિ સુલટા સાથિ રે.	૧૬૨
ડિહી રાજ લેવા લાણી જાતો નાગોરનઈ પાસિ રે;	
સાહિ હુકમ મંત્રી આવીયો સધરસેનાનઈ ઉકાસિ રે.	૧૬૩
કુમર શ્રીરાયસિંહસ્યું જા તળ મીરજા સેન સાજિ રે;	
નાસિ દિસોદિસ તે ગઈ મૂકી કરી નિજ લાજ રે.	૧૬૪
ગૂજરમંડલિ અન્યદા સાહિસ્યું રાયસિંહ રાય રે;	
પહુતો મહમદમીરજો જીતો તિહાં રણ લાય રે.	૧૬૫
સોગતિ સિવયાણો વલી લીધો નિજગલ સાધિ રે;	
જાલોરે ધણી વસિ કરિ આખૂલીધો અગાધ રે.	૧૬૬
અમયકુમાર જિસો બાંધુકો રોહક જિસો સગડાલ રે;	
કાપો તેહવો મત કરી તેહવો મંત્રિ ભૂપાલ રે.	૧૬૭
યવનસેનાયઈ આઠમ્યો આખૂતીરથ જાણિ રે;	
સાહિ કુરમાણુ કરિ રાખીયો જનમ દીયો સુપ્રમાણુ રે.	૧૬૮
ખંદિ છુડાવી દેસની અસન વસનિ સનમાનિ રે;	
નિજ નિજ દેસ પહુતી કરી ચોહજ ગિણિ ધિન ગાનિ રે.	૧૬૯
દાતારે કર પાંચીયો જલધર પાંચી ધાર રે;	
તિણુ અવસર ઠણુ કંચણુઈ વૂઠો રાય સધાર રે.	૧૭૦
શ્રીસેવઈ ધરતી ધરી જાતાં જિમ પાતાલ રે;	
જિમ સાંગોતિ ફૂલતી રાખી પ્રજા ઇણુ કાલિ રે.	૧૭૧
જઈ મહુતો સોવનતણો કરત તિવારઈ લોલ રે;	
પડતાં પ્રજા પ્રસાદનઈ કુણુ આલત તિહાં થોળ રે.	૧૭૨
સત્રૂકાર દેઈ કરી તેરહમાસાં સીમ રે;	
હલી ધરણી જિનિ ધરી અરિભયલંજણુલીમ રે.	૧૭૩
પઈત્રીસઈ દુરભયિ પડઈ રોગિલ નળલા લોક રે;	
સાજા કરઈ મંત્રવી દેઈ સગલા ચોક રે.	૧૭૪

નિળલા જે સાહુમી તિહાં આબ્યા મંત્રિનઇ ખાસિ રે;	
દેઈ વરખવરો તિહાં પૂરી મનની આસ રે	૧૭૫
તેરહ માસનઇ છેહડઇ દેઈ સંખલ હાથિ રે;	
પહુઆયા નિજમંડલઇ મેલી તેહનઇ સાથિ રે.	૧૭૬
તુરસમધાનઇ લૂટતાં સાર સીરોહીદેસ રે;	
સહસ જિણિંદ પ્રતિમા ગ્રહી બણી સોવન લેસ રે.	૧૭૭
સાહિદરખારઇ આણીયા મંત્રીસર વર લાવિ રે;	
સોનઇયા દેઈ કરી છોડાવઇ તિહાં આવિ રે.	૧૭૮
સાહ સારંગ સંતતિ વિના સોવન બૂપણ કાઇ રે;	
ન લહઇ પાચે પહિરવા ધસો સાહિ પસાઇ રે.	૧૭૯
પોતે મંત્રીસર રંજવી સાહિથી ફૂલ પાચ રે;	
વઇ સંતતિ વણિંની પહુરઇ સોવન પાઇ રે.	૧૮૦
તુરસમધાનઇ આણિયા વાણિયા વંદઇ જેહ રે;	
ગૂજરમંડલથી સવે છોડાવઇ મંત્રિ તેહ રે.	૧૮૧
જૈને થાયક લણી જિણ દિયા પરવાહઇ ગજવાજ રે;	
શત્રુજઇ મથુરાપુરઇ દેઈ દ્રવ્યનો સાર રે.	૧૮૨
છુલ્હોદાર કરાવિયા લાહણ સગલઇ દેઇ રે;	
ઉત્તરિ જા કાંબિલપુરી ઇમ જગમઇ સોહ લેઇ રે.	૧૮૩
અંગ અખ્યારહ સાંભડ્યા ગીતારથ શુરપાસિ રે;	
આગમ લિખા આપીયો હરખઇ જિણ ધનરાસિ રે.	૧૮૪
ગિરિનારઇ પુડરગિરઇ ચૈત્ય કરાવિવા સાર રે;	
ધન પરચઇ તૃણની પરઇ કીરતિ સમુદ્રાં પારિ રે.	૧૮૫
ચઉપવી પાલઇ જિહાં કારૂ તરૂનો છેદ રે;	
ન કરી સકઇ કોઇ કિહાં બણઇ ધરમનો લેદ રે.	૧૮૬
સતલંજ ડેઝ રાવીતણા ઉવારઇ સવ મીન રે;	

રાયસિંહ રાજ્ય મંત્રવી ખાલઈ સવ હીન રે. ૧૮૭

રાયસિંહ દેજ લેઈ કરી હડકઈ ખલોચાની માલ રે;
ભાંજ કિમ કહિ હરથ વીસહઈ સંહારી કાલ રે. ૧૮૮

ઉક્ત ચ—

જામ ન વિઢઈ કુંમયહિ સીહ સવેહ પઢક;
તામ સમત્તહં મયગલહં પડે પડે વજ્ઞઈ ઢક. ૧૮૯

ખંદિય જે તિહાં આવીયા છોડાવઈ મંત્રિરાજ રે;
સ્નાત્ર કરાવઈ જિણુતણા દેહરઈ નિતુ સુપકાજિ રે. ૧૯૦

શ્રીજિનકુચલસૂરિંદના થૂલ કરાવઈ અનેક રે;
તિણુથી ઉઠઉ દિન દિન ધણેા વંસની રાખતો ટેક રે. વી૦ ૧૯૧

॥ ઢાલ ॥

ઈસાણિંદ પોલ ધરખ. એ દેસી.

મંત્રી મુત સોહઈ સદા લાખ્યચંદ્ર વડલાડ રે;
લખમીચંદ્ર શુભે ભલો રાખ્ય ધુરાનઈ લાગ રે. ૧૯૨

ધર્મ પ્રસાદઈ દિન દિનઈ શ્રીવંશરાજનો વંસ રે;
ઉત્તર અયનઈ રવિ જિસઉ દીખ્યો કુલ અવતંસ રે. આંકણી, ૧૯૩

રાયસિંહ રાજનઈ દીયો શ્રીસાહિ સનમાનિ રે;
રાજા ગિરૂદ રંગઈ કિયો પંચહજારી ગાનિ રે. ધ૦ ૧૯૪

ભૂપતિ દલપતિ રાજના મુત જસવંતહે ભત રે;
કૃષ્ણસિંહ સૂરિ જિસો સૂરિજસિંહ વિખ્યાત રે. ધ૦ ૧૯૫

દેવવસઈ નિજ સામિનો કલુપચિત્ત મનિ બાણિ રે;
હુંણહાર કહું કમિ મિટઈ વલિ કલિયુગ અહિનાણુ રે. ધ૦ ૧૯૬

આણુ લેઈ શ્રીરાજની નિજપરિ જિન સવિ લેઈ રે;
સ્વામિ ધરમ શ્રીમંત્રિજી મેડતઈ વાસ કરેઈ રે. ધ૦ ૧૯૭

નિર્મલ...જલતણેા રાજહંસિ જિ પિરૂ રે;
તે ઝોહઈ જલિ કિમ પીયઈ મલસેવાલ અસુદ રે. ધ૦ ૧૯૮

તિમ જિણિ નૃપ એ સેવીયો તે કિમ કરઈ પરસેવ રે;
 કુંડલલઈ કિમ રઈ કરઈ જિણ ગજગાહિ ગેવ રે. ધ૦ ૧૯૯
 શ્રીફલવધિ પ્રભુપાસની સેવા કરિવા જાહિ રે;
 જાસુ પ્રસાદઈ જાગતી જગમઈ મહિમા થાઈ રે. ધ૦ ૨૦૦
 શ્રીજિનદત્તસુરિંદની સેવા કરઈ વિસેસ રે;
 શ્રીજિનકુશલ પ્રસાદથી ચિંતા નહી લવલેસ રે. ધ૦ ૨૦૧
 મંત્રીસર મતિ આગલો સાંભલિ શ્રીસુરતાણુ રે;
 શ્રીરાયસિંહ સુપાદીયો બોલાવણુ કુરમાણુ રે. ધ૦ ૨૦૨
 પામી નૃપજન કરથકી શ્રીસાહિનો કુરમાણુ રે;
 લેઈ સુલટ ઘટા ઘણી ગજસજ વર કેઠાણુ રે. ધ૦ ૨૦૩
 શુભ શકુને જિમાહીયો આયો શ્રીઅજમેર રે;
 જાત્ર કરિ શુરની ગિણઈ ધન દિન જગિ મેર રે. ધ૦ ૨૦૪
 શ્રીલાહોરઈ આવીયો દેવી સાહિ સનૂર રે;
 ભેટિ દેઈ સંતોષીયો મિલિયો સાહિ હજૂર રે. ધ૦ ૨૦૫
 સાહિ દલાસા હિમ દીયોઈ તો સમ કુન મતિમંત રે;
 વપતરદાર તું આવીયો રહિ દરબાર નિલિંત રે. ધ૦ ૨૦૬
 મ કરિ ચિંત કાઈ ઇહાં બહા કરૂં મઈ તોઈ રે;
 ગપુબપુ ભાગ્યતણી દયા જિહાં જાઅઈ તિહાં સોહ રે. ધ૦ ૨૦૭
 સાહિઈ ગજપતિ મંત્રિનઈ ગઠસ્યો શ્રીદરબાર રે;
 અરૂ સિકારિ હય સંપીયો સોવન સાપત સાર રે. ધ૦ ૨૦૮
 ગરથ ગંજ ઘઈ રાધિવા દાનતદાર વિમાસિ રે;
 ઘઈઉ જે હોતો સામિની રાવઈ શ્રીનિજ પાસ રે. ધ૦ ૨૦૯
 મૂલ નક્ષત્ર જાઈ સુતા શ્રીસેવનઈ જાણિ રે;
 સાહિ હુકમ સાંતિક કીયો હેમ રજતકુંભ આણિ રે. ધ૦ ૨૧૦
 તિહાં મંગલવઈ આવીયો શ્રીસલેમ સુરતાણુ રે;

લેટિ સહસ દસ રૂપ્યની દેવિ લયો હયરાન રે. ધ૦ ૨૧૧
 સાંતિકજલ લેઈ કરઈ અંતેજનઈ સ ગિ રે;
 શ્રીજી નયનિ લગાવિયો મત્રિ રહઈ રલીરંગ રે. ધ૦ ૨૧૨

॥ ઢાલ ॥

રાગ આસાહરી.

આમવકલપા થાન એ દેતી

અન્યદિવસ રસમાંહિ સાહિજી એમ કહઈ રી;
 કુન જિનદરસનમાંહિ સદગુરુ રેષ વહઈ રી. આં ૨૧૩
 તળ ખોલઈ ગુણુ જાણુ પડિન જિન; ઉલસઈ રી;
 શ્રીજિનચંદ્ર મહંત શ્રીજિનરાસવસઈ રી. અન્ય૦ ૨૧૪
 તિનકો કુન ઇહાં શિષ્ય શ્રીકમચંદ્ર અછઈ રી;
 ખોલાવઈ તસુ પાસિ દે કુરમાણુ પછઈ રી. અન્ય૦ ૨૧૫
 વિજમિતીયા કુરમાન સેતી લેજઈ તિહાં રી;
 ગૂજરમંડલ તામ વંગાવતી જિહાં રી. અન્ય૦ ૨૧૬
 સુભશકુને ઉચ્છાહ વિહોણા ચિત્ત ધરી રી;
 આએ ત્રીરોહીમાંહિ ભૂપતિ સેવ કરી રી. અન્ય ૨૧૭
 તિહાં નૃપ શ્રીસુરતાણુ ઉચ્છવ કરઈ સગલઈ રી,
 જીવદયાનો લાલ આપઈ ચિત્ત પરઈ રી. અન્ય૦ ૨૧૮
 સોવનગિરિ ચઉમાસ રાષે આહિ પુખી રી,
 દેઈ નિજ કુરમાન ભાગદી લીલ ઇસી રી. અન્ય૦ ૨૧૯
 મગસિરિ કરીય વિહાર મેઠતઈ નાગપુરઈ રી;
 વિચિ વંદાવી સંઘ આએ મુજ વરઈ રી. અન્ય૦ ૨૨૦
 તહાં વિક્રમપુર સંઘ વંદઈ હરપ ઘણુઈ રી;
 પરચઈ દ્રવ્ય અપાર જય જય લોક લણુઈ રી. અન્ય૦ ૨૨૧
 મરૂમંડલ અવગાહિ આએ દિલીપુરઈ રી;

કરઈ મહોચ્છવ સંઘ પુણ્યલાંઠાર ભરઈ રી. અન્ય૦ ૨૨૨
 સાંકર સુત વીરદાસ અવસર લહિ સુપરઈ રી;
 સાથિ થઈ લાહોર મારગિ ભગત કરઈ રી. અન્ય૦ ૨૨૩
 સરસામાહિ પધાર દ્વાગુણુ ખપિ બિજલઈ રી;
 બારિસિ દિનિ લાહોર શ્રીસાહિજીનઈ મિલઈ રી. અન્ય૦ ૨૨૪
 ગઉપથદી પાતિસાહુ મનસુખ આવિ અપઈ રી;
 બહુત મહુત ઘઈ સ્વામિ અગ તુમ્હ આઈ સુખઈ રી. અન્ય૦ ૨૨૫
 જુ કહુ ભયો તુમ્હ પેદ આવત પથ મહી રી;
 દૂર કરેંગો તેહ તુમ્હપઈ નિયમ ગહી રી. અન્ય૦ ૨૨૬
 હમસેતી હરરોજ ધરમકથા કહીયઈ રી;
 અઈસી કહો કહુ દ્રાહ રાપી રહમ હીયઈ રી. અન્ય૦ ૨૨૭
 જઈસી કૃપા તુઝ ચિત્તિ સંતનિકઇલી તિસીરી;
 થાઉ ધરમ પ્રમાણિ દોલતિ ધર વિલસી રી. અન્ય૦ ૨૨૮
 સાહિ હુકમ નિજઠામિ આઝો મ ગુરૂ ભલઈ રી;
 મંત્રીસરકુ પૂછિ ડાહાં મતિ ન હુલઈ રી. અન્ય૦ ૨૨૯
 પરગત સાહિ પ્રવેસ ઉચ્છવિ દાન દિયઈ રી;
 પરચી બહુલો દ્રવ્ય જગમઈ સુજસ લીયઈ રી. અન્ય૦ ૨૩૦

॥ ઢાલ ॥

ગઉડી રાગ.

મન મોહિ રહો રે. ઓ દેસી.

બહઈ ગુરૂ સાહિઈ કહ્યો ગુરૂ સોહઈ રે,
 વિરૂદ્ધ હૃઅઉ વિધ્યાત, સાધુ ગુરૂ સોહઈ રે,
 સાહિનઈ આગ્રહિ તિહાંરહ્યા ગુરૂં વરણવામઈ સુહાત. સાં ૨૩૧
 દ્વારાવતી દેહસંતણો ગુરૂં સાંભલિ બહુત વિનાસ; સાધુ
 રક્ષાકારણિ વીનબ્યો ગું બોલઈ સાહિ ઉન્હાસ. સાં ૨૩૨

શત્રુજય આદિક જિઝે શુઠ તીરથ જેહુનો ઉદાર; સા૦
 તુઝકું મધ બકસ્યા સવે શુઠ કરિવી તિણ્ણી સાર. સા૦ ૨૩૩
 આજમવાનકું લેજિયૌ શુઠ સવિ તીરથ કુરમાણ; સા૦
 બકસે તીરથ મંત્રીકું શુઠ ઇનકો કરિ સમ્માન. સા૦
 સાધુ કાસમીરકું આલતાં શુઠ બઘઠિ સાહિ જિહાંજિ; સા૦
 સમરી શુર બોલાઈયા શુઠ બાણિ ધરમકો ઠાજ. સા૦ ૨૩૪
 મંત્રીસરસું તિહાં શુર શુઠ પહુતે શ્રીદરનાર; સા૦
 આસાઢ સુદિ નવમીયકી શુઠ સાત દિવસ અમારિ. સા૦ ૨૩૫
 દીની મધ તુઝકો ઇહાં શુઠ ગારહશુવાંમાંહિ; સા૦
 લણિ કુરમાન પઠાવિયા શુઠ પાલાવઈ સવ પાંહિ. સા૦ ૨૩૬
 હુકમ સુણો રાજ સવે શુઠ સાહિ પુત્રીકઈ હેતિ; સા૦
 માસ વિમાસ અધિકદીયઈ શુઠ ફલિયો પુણ્યનો પેત. સા૦ ૨૩૭
 શ્રીજી મંત્રિનઈ ઇમ ભણઈ શુઠ લેજ....લાહોર; સા૦
 હમસેતી માનસિંહકું શુઠ લેજે હમહ નિહોર. સા૦ ૨૩૮
 માન હુકમ માનસિંહજી શુઠ આલે રૂંગર લેઈ; સા૦
 મંત્રીસર સાહિજ દીયો શુઠ સાથિ પંચાયણ દેઈ. સા૦ ૨૩૯
 સાધુ વિહારઈ વિહરતા શુઠ સહપરિસર સૂર; સા૦
 ગરિ કસમીર પધારિયા શુઠ ભાજે શ્રીજીકઈ હમ્મર. સા૦ ૨૪૦
 સાહિ હુકમ શ્રીમંત્રીજી શુઠ આવિ રહે રાહિતાસિ; સા૦
 અંતેઉર રક્ષાભણી શુઠ બાણી મંત્રિ વેસાસ. સા૦ ૨૪૧
 કાસમીર સાહિયઈ લિયો શુઠ અમર હૂયો રિપુરાજ; સા૦
 સાહિ નગર અમૃત વસઈ શુઠ કિમ કરઈતેહ અકાજ. સા૦ ૨૪૨
 વૈરિવૃંદ જીપી કરી શુઠ આજે શ્રીલાહોર; સા૦
 સાહિ સનમુખ બોલાઈયા શુઠ સદશુર આજે લોરિ. સા૦ ૨૪૩

ચતુર સતેહી દે આસીસ. એ દેસી.

સુચર તિહાં બધઠ સાહિ હજુરુદ્ધ દે;
 ધરમ ગોટ્ટુ શ્રીસાહિસ્થું દયારસ પૂરધ દે. ૨૪૪
 શ્રીજિનશાસન સિર જયો. આંકણી.
 માનસિંહની વણુનાં શ્રીજી શ્રીગુપ્તિ મંડી દે;
 બહુત બહુત ધનકું કહ્યા પુનિ તુમ્હ રીતિ નિહંડી દે. શ્રી૦ ૨૪૫
 કસગીર મારગ દોહિલો જલિ ઉપલે કરિ પાલધ દે;
 લંબ્યો સંયમ પાલતા જીપરિ પડતધ પાલધ દે. શ્રી૦ ૨૪૬
 હુકમિ હમારધ હમ તિહાં સરજલ સર છોડાધ દે;
 રહમ તુમ્હ એહનધ અપની દેહુ બડાધ દે. શ્રી૦ ૨૪૭
 સાહિ હુકમ ચર માનીયો દ્વધમધ સાકર વાહી દે;
 પહિલોધ ચર મન હુતો સાહિયધ તે બલિ સાહિ દે. શ્રી૦ ૨૪૮
 શ્રીસાહધ બલિ પૂછીયો મંત્રીસર જોલાધ દે;
 જિનશાસન કુન માનિછધ જિનતાધ અધિક લલાધ દે. શ્રી૦ ૨૪૯
 તબ મંત્રીસર વીનવધ હમ ગછિ દેવે દીધો દે;
 યુગપ્રધાનપદ પૂરવધ કહો કિનકું અઉ સીધો દે. શ્રી૦ ૨૫૦
 નાગદેવ આવક હૂયો તિનિ અદ્ભુતપ કીનો દે;
 યુગપ્રધાન યુગિ કુન અછધ તબ દેવધ સાનિધિ દીનો દે. શ્રી૦ ૨૫૧
 સોવન અક્ષર તુઝ કરધ પ્રગટ કરેસ્યધ સોધ દે;
 યુગપ્રધાન તું બાણુજ્યે જિમતિમ નામ ન હોધ દે. શ્રી૦ ૨૫૨
 જિનદત્ત સૂરિધ વાચીયા બીજધ કણુહી ન દીઠે દે;
 બાં ઘૂતસ્વાદ દીધો નહી તેલ હુવધ બાંહુ મીઠા દે. શ્રી૦ ૨૫૩
 અવર સૂરિ તાં લગિ લલા બાં ન ચડધ કરિ એહા દે;
 અરહટ સુધ તાં જોવધ બાં ન વરસધ મેહા દે. શ્રી૦ ૨૫૪

તબ શ્રીસાહિ હુકમ કરઇ યુગપ્રધાન જિનચંદો રે;
 આચારિજ પદ શિષ્યકું દોઝિ કરો આનંદો રે. શ્રી૦ ૨૫૫
 વલિ મંત્રી સાહિનઇ કહઇ ઇહાં અમારિ પાલીજઇ રે;
 અમૃતતૃસ ભાંજઇ નહીજઇ વલિ વલિ અમૃત પીજઇ રે. શ્રી૦ ૨૫૬
 ધંભાયતમંદિરતણી સાગર મછલી છોરી રે;
 એકમાલિ લીલા કરે કહિજયો ને કરઇ ચોરી રે. શ્રી૦ ૨૫૭
 એક દિવસ લાહોરમઇ જીવ સળે ઉગાર્યા રે;
 પાપકરમથી પાપીયા સાહિ હુકમ સગ વાર્યા રે. શ્રી૦ ૨૫૮
 ઉચ્છવ દિવ સાહિયઇ દીયઇ નિજવાળ ગજઘાટઇ રે;
 રાયસિંહ રાજનઇ વીનવી દાનઇ દાલદ કાટઇ રે. શ્રી૦ ૨૫૯
 સાહમી ધરિ ધરિ દીયઇ ઇક ચૂનડી સુરંગી રે;
 પૂગીફલ નાલેરચું સેર ષાંડ તિમ ચંગી રે. શ્રી૦ ૨૬૦
 સધવવધૂ મેલિ આપીયાઉ રાતીજગર નીકરો રે;
 કાણુ સુદિ દ્વિતીયા દિનઇ કરઇ કહ્યો શ્રીજીકો રે. શ્રી૦ ૨૬૧
 યુગપ્રધાનજી થાપીયો મોટઇ નંદિ મંડાણુ રે;
 આચારિજ આનસિંહનઇ મિલિ નરનારિ વધાણુ રે. શ્રી૦ ૨૬૨
 નામ દીયો ગચ્છનાયકઇ દેખી સિંહનઇ દાવો રે;
 શ્રીજિનસંઘસૂરિ શ્રીમુખઇ ચંદ્ર લગઇ ને આવઉ રે. શ્રી૦ ૨૬૩
 પાકકપદ દેવરાવીયો શ્રુતસાગર મનિ આણી રે;
 સુહુરુ શ્રીજયસોમનઇ રતનનિધાનઇ જાણી રે. શ્રી૦ ૨૬૪
 વાચકપદ ગુણવિનયનઇ સયમસુંદરનઇ દીધો રે;
 યુગપ્રધાનજીનઇ કહઇ જાણિ રસાયણ સાધો રે. શ્રી૦ ૨૬૫
 નંદિમહોચ્છવ આવિયા તેહનઇ આપાવઇ રે;
 રૂપાનાણો હરપચું લાલ ગુલાલ લગાવઇ રે. શ્રી૦ ૨૬૬
 ચાચકટોક લણી ઇહાં દેવો કોટી દાનો રે;

નવે ગામ નવ હાથીયા હય પંચસય પ્રધાનો રે. શ્રી૦ ૨૬૭
 એહ પ્રતિજ્ઞા મઠ કરી યુગપ્રધાન ગુરુ સાધય રે;
 માનવંત જન આપણી કીરતિ ઇણપરિ રાધય રે. શ્રી૦ ૨૬૮
 સંઘ સહુ મિલિ સંઘનય મંદિરિ હરયય પહૂતો રે;
 યથનો તિલક કરણભણી જિનિ જગિ હોય વદીતો રે. શ્રી૦ ૨૬૯
 શ્રીસંઘ મહત ઘણો દીયો મંત્રી ચિતિ ન ચૂકય રે;
 નોખતિ વાળ વાણયા યાચકજન સવિ દૂકય રે. શ્રી૦ ૨૭૦
 સોનહરી ગજ હય લલા દેઈને સંતોષય રે;
 વસ્તુ પાત્ર અન્નાદિકય સાધુજનનય પોષય રે. શ્રી૦ ૨૭૧
 અવલક્ષણ આગય કરી શ્રીસાહિજનય લેટય રે;
 ચોટા માણસ આપણી કુલવટ કહે ન મેટય રે. શ્રી૦ ૨૭૨
 દશ સહસ્ર રૂપકે ધરય દશ ગજ કાદય વાણ રે;
 વિવિધ વસ્ત્ર દેપિનય હરખો જલાલકી ગાણ રે. શ્રી૦ ૨૭૩
 મુઝ આગલિ કિન કારણય એહ લેટ તય આણી રે;
 તે મંત્રીસર મુખયકી જોલય અમૃતવાણી રે. શ્રી૦ ૨૭૪
 ભુગપ્રધાનપદ ઉચ્ચવય શ્રીજનય લેટિ દેવા રે;
 આણી છય તિણિ લીલયય રૂપયયા ઇક લેવા રે. શ્રી૦ ૨૭૫
 હાથ ધર્યો ધાલ ઉપરય શ્રીજ સળ પાછો દેવરાવય રે;
 હમ્હ સળ હમ્હકું બકસીયો સેવૂ મહલય આવય રે. શ્રી૦ ૨૭૬
 લેટિ દેઈ સંતોષીયો શ્રીસુરતાણુ સલેમો રે;
 કામ સરાયય ચાડીયો અધિકો ધરિ મન પ્રેમો રે. શ્રી૦ ૨૭૭
 જોહિય સંતતિનય દીયય યુગપ્રધાન ગણધારો રે;
 પક્ષ ચોમાસ પજૂસણો શ્રીજયતિહુયણુ સારો રે. શ્રી૦ ૨૭૮
 તિમ ચોમાસય પાણીયય સંવચરીયય ચૂઈ રે;
 પડિકમણુય સંધ્યાતણુય શ્રીમાલાનય હૂઈ રે. શ્રી૦ ૨૭૯

ઇમ શ્રીજિનશાસન ઉદ્ધરતો મંત્રીરાજ રે;
 દિસિ દિસઈ જેહના ધુર્યાસાર રવઈ જસ વાળ રે. શ્રી૦ ૨૮૦
 જગિ મત્રિ હૂઆ હુસ્થઈ એહનઈ ન તોલઈ રે;
 અકળરસાહિ જલાલદી શ્રીમુખિ જસુ ગુણુ જોલઈ રે. શ્રી૦ ૨૮૧
 કલિયુગ તે સોહાગીયો જિનમઈ મંત્રિજી જાગઈ રે;
 કૃતયુગ તે લેપઈ કિસઈ જિહાં એહવાનવિ આગઈ રે. શ્રી૦ ૨૮૨
 સામિધરમ સુહતો લલો જાણઈ ખાલ ગોપાલા રે,
 અમૃતસમ જેહનો કદ્યો માનઈ સખ જૂપાલા રે. શ્રી૦ ૨૮૩
 સપરિવાર એ ચિર જયો મંત્રીસર લલિ ભાંતઈ રે;
 બપતદાર મતિ આગલો જયો જસની રાતઈ રે. શ્રી૦ ૨૮૪
 જિમ પૂનિમનો અંદલો ધરણિ ધવલ રૂચિતાવઈ રે;
 તિમ શ્રીકમચદ્ર મંત્રવી તિન કુલિ સોહ ચઢાવઈ રે. શ્રી૦ ૨૮૫
 કેતાઈક ગુણુ સાંભલ્યા કેતાઈક ગુણુ દીઠા રે,
 ગુણુ ગુથ્યા ગુણુ સુણુતાં લાગઈ મીઠા રે. શ્રી૦ ૨૮૬
 એ પ્રબધ કહતાં જિઠા સાવઈ ભાષા ભાપી રે;
 મિચ્છાદુકક તેહનો મુગનઈ અરિહંત સાપી રે. શ્રી૦ ૨૮૭
 નિરૂપણુ ગુણુપૂરીયા ખલ લઈ દૂધણુ જાઈ રે,
 કેલિ વનઈ કરહો ગયો કંટાલઈ રે હોઈ રે. શ્રી૦ ૨૮૮
 સંગ્રહીયઈ ગુણુ એકલા દૂધણુ લેસ ન લીજઈ રે;
 રાજહંસ જિમ જલ ત્યજી સૂધો દૂધ જિ પીજઈ રે. શ્રી૦ ૨૮૯
 છંડીનઈ પલ રીતિનઈ સજન રીતિ ગણાઈ રે;
 ગુણુ કેતાઈક મત્રિના કહીયઈ અછઈ ઘણાઈ રે. શ્રી૦ ૨૯૦
 યોગી ભોગી જે અછઈ જતી મતી મતિમતો રે,
 તે સગલા જસ એહના જોલઈ જણુ ગુણુવતો રે. શ્રી૦ ૨૯૧
 અરિહંતદેવ સુગુરૂતણી સેવા કરઈ અપારો રે,
 સધ લગતિ દિનપ્રતિ કરઈ દાનઈ કરી ઉદારો રે. શ્રી૦ ૨૯૨

સોલહસઘ પંચાવનતણુઘ ગુરુ અનુરાધા યોગઘ રે;-
 માહ વદી દશમી દિનઘ મંત્રી વચન પ્રયોગઘ રે. શ્રી૦ ૨૬૩
 રાજ કરમચંદ્ર મંત્રવી સધરનગર તો સામઘ રે.
 સંભવનાથ પશાઉલઘ જિહાં સવિ વંછિત પામઘ રે. શ્રી૦ ૨૬૪
 જિહાં જિનકુશલ સુગુરુતણા કરમમંત્રિ કરાયો રે;
 થૂલ સકલ સંપતિ કરઘ દિનપ્રતિ જે જસવાયો રે. શ્રી૦ ૨૬૫
 પાઠક શ્રીજયસોમણ સુગુરુ જિહાં ચલમાસઘ રે;
 શ્રીસંધનઘ આગ્રહ થકી નિવસ્યા ચિત્ત ઉદ્ધાસઘ રે. શ્રી૦ ૨૬૬
 તમુ આદેશ લહી કરી દેખી વંસ પ્રળંધો રે;
 વાચક શ્રીગુણવિનય કીયો એહુ સસ્સ સંળંધો રે. શ્રી૦ ૨૬૭
 ચિરલગિ જાં પ્રળંધ એ જાં લગિ મેરુગિરિદો રે;
 શ્રીજિનકુશલ પશાઉલઘ જાં લગિ ચંદ્ર દિણિંદો રે. શ્રી૦ ૨૬૮
 એ ગાવઘ પ્રળંધ જે જિનશાસન જયકારો રે;
 તે પામઘ સુખસંપદા સોહગ સિરિ સિણગારો રે. શ્રી૦ ૨૬૯

॥ अहम् ॥

वासणविरचित

आणंदविमलसूरि रास.

राग देसाव.

- सकल पदार्थ पाभीष्ट जपतां श्रीनि नमः;
प्रथम तिथेसर ध्याष्टि ऋषललु कर्त्तुं प्रणाम. १
- नालिरायां कुलि मंडलु मर्देवी भात मङ्गार;
युगलाधर्म निवारलु त्रिभुवनतु आधार. २
- सोवर्णु वर्णु सोडाभलु धनुष पांथसष्ट देह;
मपल लंछन छष्ट तेहनष्ट स्वामी शुषुभषि गेह. ३
- छत्र त्रय भस्तकि ललां आभर ढालष्ट धर्द्र;
वाली येजनगाभिनी सुषुतां परमाखुंद. ४
- अनुकमि अनितनाथ निनराथ संलव अलिनंदन प्रणुभुं पाय;
सुभति पद्मप्रल सुपासनिषुंद यंद्रप्रल दीक्षष्ट आखुंद. ५
- सुविधि शीतल नष्ट श्रीश्रेयांस वासपूज्य विमल अनंत प्रसंस;
धर्म शांति कुंथ अर भक्षिदेव सुनिसुप्रत सारष्ट सुरसेव. ६
- नमि नेमि स्वामी पासनिषुंद वर्द्धमान केवलन्यानदिषुंद;
सीमंधर युगमंधरस्वामि णाहु सुणाहु कर्त्तुं प्रणाम. ७
- सुगत सयंप्रल ऋषलानन अनंतवीर्य विशालनिषुंद;

શ્રીસૂરપ્રભ વજ્રધરશય ચંદ્રાનન ચંદ્રબાહુ પ્રણમું પાય. ૮

ભુજંગ ઈશ્વર નગી પ્રભુ જિષ્ણુંદ પ્રણમું વીરસેન આણુંદ;
મહાભદ્ર દેવયથા દયાલ અજિત વીર પ્રણમું ત્રિકાલ. ૯

વિહરમાન વીસઈનાં નામ અતીત અનાગત નઈ વર્તમાન;
ઋષભ ચંદ્રાનન વારિષેણ પ્રકાર વર્દમાન પ્રતિમા શાશ્વતી સાર. ૧૦

હવણાં તીરથ જોહનું સહી તે ભગવંતની સેવા લહી;
ચુવીસમા જિણેસર વીર ગુણસાગર મંદિરગિરિ ધીર. ૧૧

ક્ષિત્રીકુંડ સિદ્ધારથ રાય ત્રિસલાસણી તેહની માય;
સોવિન કાંતિ ઝલહલઈ દેહ લંચન પંચાનન વલી તેહ. ૧૨

સમોસરણિ બઈઠા ભગવંત સેવા સારઈ ચઉસઠિ ઈંદ્ર;
એકાદશ ભણુધર કરઈ આણુંદ અજિદ સહિસપર મુણિંદ. ૧૩

ચંદનબાલા જે ભગવતી સહસ છતીસઈ તે મહાસતી;
ડુંક લાપ નવ સહિસ શ્રાવક સાર અઢાર સહસ ત્રણિણલાપ શ્રાવી
પરિવાર. ૧૪

એ સંખ્યા શ્રીવીરપ્રતિજોધ છતા મથણ માયા લોભ ક્રોધ;
વીર ભણુઈ સુણુ ગોયમા વચન ધરયો એક મનમાહિ. ૧૫

અજિદરાજલોકતણું સરૂપ મધુરપણુઈ કહિ ત્રિભુવનભૂપ;
અનંત પદારથ છઈ જગમાહિ અનંતવાર દેરથા પ્રવાહિ. ૧૬

સાયર દીપ અસંખ્ય જેય ન્યાન પ્રમાણિ કહીઈ તેય;
જંબૂદીપ ધાતકીષંઠ પુષ્કરવર અરધું અપંડ;

ભરત ઈરવત મહાવિદેહ જિહાં ધર્મ નામ વલી કહીઈ તિહાં. ૧૭
પાંચ મહાવદે પાંચઈ મેરૂ ભરત ઐરવત અલગેરૂ દેર;

પાંચે મહાવિદે સાઠિ સુવિજઈ મુગતિક્ષેત્ર સદા તિહાં ભજઈ. ૧૮
ભરત ઐરવત મહાવિદે થઈ કર્મભૂમિ પનર એ કહી;

ઋષભથકી શ્રીઅજિત વિચાલિ સત્તરિસુ જિન તેણુઈ ઠાલિ. ૧૯

હુવણાં સંપ્રતિ વીસ જિણુંદ તે છઈ કેવલજ્ઞાન દિણુંદ;
 એ અધિકાર કહિઉ તેહ બાણી નિરમલ મતિ થાઈ આપણી. ૨૦
 ગૌતમ પ્રણમી જગશુર પાય વચન વધારૂ ત્રિભુવનરાસ;
 જા'બૂદીવ દક્ષિણારધ ભરથ તે કહિવા સ્વામી તું સમરથ. ૨૧
 ગૌતમ કહી તઈ રૂડીં વાત ત્રિસઠિ શલાકાપુરૂષ વિખ્યાત;
 તીર્થંકર ચક્રવર્તીં વાસુદેવ પ્રતિવાસુદેવ અનઈ બલદેવ. ૨૨
 સહિસ ઘત્રીસઈ કહીઈ દેસ કૌડિ છત્રૂં વલી ગામ નિવેસ;
 સહિસ ણિહુત્તરિ નગરહ ગામ સહસ અઠતાલીસ પાટણ અભિરામ.
 અરધ ભરત વૈતાઠિં કરી ગંગા સિંધુ નદી પરિવરી;
 એણીપરિ પટથ ઠ પ્રમાણ ચક્રવર્તિની વરતઈ આણ. ૨૪
 સ્વામીજી તાહરૂં તીરથ તારણ તરણતું સમરથ;
 સુણિ ગોચમ દુપસહ આચાર્ય તિહાં લગઈ માહરૂં પરિવાર. ૨૫
 તેહમાહિ ઊપજસિ કુમતા ઘણા નહી મૂંકઈ યોલ લીધા આપણા;
 શ્રીજિનપ્રતિમા ઊથાપસઈ ઇણિપરિ કુમત બહુલ વ્યાપસઈ. ૨૬
 બ્રહ્મસ્તપણઈ તે ભણસઈ સૂત્ર વલી માનહી જિણઈ એહવા પૂત્ર;
 દયા દયા કરી મૂર્યા લોક જિનમત પામી કીધુ ફેલ. ૨૭
 અનુક્રમિ ગરુડપતિ પાટહધણી તેહતણી સોભા છઈ ઘણી;
 કુમતીતુ સિઈ ચાલઈ પરાણ સત્યવાદીતું ઘણું મંડાણ. ૨૮
 સ્વામી તાહરાં વચન પ્રમાણ ધિન માનવ જે વહઈ તુઝ આણ;
 હું મૂરપ સિઈ બાણ વિચાર બાણપણું છઈ શ્રુત આધાર. ૨૯

દૂહા.

જિવંતુ જિનધર્મ સદા ચતુર્વિધ સંધમાહિ જેહ;
 આણ વહિ જિન તાહરી ભગતિ વાંદ તેહ. ૩૦
 સાધુ દીકઈ મન ઉઠ્ઠસઈ અવશુણ નહી ચિત્તિ જેહ;

સમકિતભૂષણિ અલંકર્યા લગતિં વાંદું તેહ.	૩૧
વિસેષઈ વખાણીઈ તપગછમાહિ આજ;	
જિનશાસનિ સોહાકરે શ્રીઆણુંદવિમલસૂરિરાય.	૩૨
યુગપ્રધાન જંગમતીરથ અવતરિઉ પુરૂષરતન;	
તેહતણા શુણ સાંભલઈ નરનારી તે ધિત્ર.	૩૩
સૂરિનામ સદૂઈ ભણૂઈ પણિ વાનગી દિષલાઈ;	
વર્ણાવર્ણુ સદૂઈ કહિ લહું સાધુનું ભાઈ.	૩૪
માઈ ધરઈ નામ પૂત્રનું આવુ માહરા પ્રથવીપાલ;	
પેટ ભરાઈ નવિ હુઈ વચન હુઈ.એ આલ.	૩૫
તિમ નામિ કાંઈ ન લાભઈ આચાર કહીઈ પ્રધાન;	
પૂજ્યઈ માહરઈ કરિઉ ચારિત્ર શુણનિધાન.	૩૬

॥ ઢાલ ॥

સૂરિસરોમણિ તૂંહજ લગવંત તુજ બલિહારી બઈ;	
લગત ભણૂઈ પાઉલે લાશું સુખ અનંતાં પાઉ.	૩૭
ગૌતમ ગણુધર સ્વામિ સુધર્મા જંબૂ જગહપ્રધાન;	
પ્રભુ પાટિ સંચલવસૂરિ ચારિત્રશુણ નિધાન.	૩૮
અનુકેમિ પાટિ સૂરીસર ગિરૂઆ નામિ આણુંદ થાઈ;	
તપગચ્છનાયક સર્વ સુપદાયક આણુંદવિમલસૂરિરાય.	૩૯
ઓસવસિ શ્રીસાહ મેઘજી નંદન માણિકિ માત સો ધિત્ર;	
કુલમંડણ સોભાગી કુંઅર પુન્યવત પુરૂષરતન.	૪૦
સંવત પનરસ તિતાલઈ સંવચ્છરિ ઈડરનયર પ્રમાણ;	
કુલમંડણ સોભાગી કુંઅર અવતરિઉ પુરૂષરતન.	૪૧
દિનિ દિનિ વાધઈ સજન મનિ મોહઈ દેખી નરનારી હરખઈ;	
સાસુદ્રકશાસ્ત્રઈ જે પ્રવીણ તે નર નયણે નિરખઈ.	૪૨
ઘણા સજનનું આધાર હુસિઈ સહી એહનાં લક્ષણ પ્રમાણ;	

રાજવંશિ હુઇ તુ છત્ર ધરાવઇ એહવાં એહનાં અહિનાણુ. ૪૩
 છઇ વરસ વુલ્યાં જવ કુંઞરિ મુખ જિસું પૂનિમચંદ;
 સુરતર મનોહર હીંડઇ મલપંતુ મોહણવહીકંદ. ૪૪
 શ્રીહેમવિમલસૂરિ વ્યાહાર કરંતાં ઇંડરનયર પ્રવેસિઇ;
 સંઘ સહૂ સાહમીઞિ આવિ પહિરી વાર વેસ. ૪૫

દૂહા.

રાય બાણુ તિહાં નરવર માહાજન દીઇ બહુમાન;
 નયરિ તોરણુ ગૂડી લલાં ગુરુ પધાર્યા તામ. ૪૬
 ગુણુ ગાઇ સોહાસિણી મોતીડે ચુક પૂરાવઇ;
 માઇસાથઇ તિહાં વાંદિવા વાઘકુમર તિહાં આવઇ. ૪૭
 ગુરુ નયણે નિરખીઉ લક્ષણવંત કુમાર;
 જઉ હુઇ સવિ માહર થાઇ ગમ્મ આધાર. ૪૮
 રાય બાણુ સંઘ સવિ મિલી માતપિતા તેડાવઇ;
 આપુ અમ્હનઇ સૂપડી ગુરુ કહિણુ કહાવઇ. ૪૯
 એ છોર છઇ તુમ્હતણાં અમ્હે દીધી અનુમતિ;
 સાહમેઘ માણિકદે ઇમ કહિ જિમ આવઇ ગુરુનઇ ચિત્તિ. ૫૦

॥ દોહા ॥

રાગ સામેરી.

ચિત્ત એવિ ચારિત્ર લીધું બંધવ બહિનિ અપૂરવ દીધું;
 સંવત પનર બાવનઇ બાણિ સંઘ મનોરથ ચડિયા રે પ્રમાણિ. ૫૧
 ગુરુ રૂઠે શકને આયા એહવે ઉચ્છવે રૂઠા લાયા;
 જિમણી હરિણી યુધિ અપૂરી પોલિ મિલી રે સોહાસિણિ પૂરી. ૫૨
 ગામિ આવતાં ડાળી દેવિ નુલ જિતરિઉ આહું પ્રેમિ;
 નીલચાસતણું દરિસન એહવા શુકન હૂયા સુપ્રસન. ૫૩
 ભલઇ હેમવિમલસૂરિ આયા એહવા સવિ અપૂરવ પાયા;

માહુરધ પૂજિ દીધું ચારિત્ર, જિનશાસન કરિઉં રે પવિત્ર.	૫૪
તવ આનંદવિમલ ઠવિઉં નામ ભવિજન કરિઉં પ્રણામ;	
ગુરૂ સૂત્ર ઘણું ભણાવઇ તે સહિજિ ચેજ્ઞાનઇ આવઇ.	૫૫
ભલા યોગ વહઇ ઉઠ્ઠાસિ દ્વાદશાંગી કરઇ અભ્યાસ;	
સોહઇ ચઠતઇ પધિ બીજવ્યંદ તિમ તપતેજિ મુષિંદ.	૫૬
અઠસઠઇ અવગાયપદ દીધું શ્રીહેમવિમલસૂરિ દીધું;	
શ્રીદુપુરિ સંઘવી મોટાં રગિં વિત વેચિ અતિહિં મુચંગિં.	૫૭
ઘણી પુન્યરાશિ ઉદઇ આઈ સૂરીસરપદવી પ્રાઈ;	
સંવત પનર સત્તરિ જાંણિ પદ્યાપના અતિહિં મંડાણિ.	૫૮
સોની ભુવુ નિ જગરાજ દીધું, ઉચ્છવ, અતિહિં વિરાજ;	
ગામ ડામલિ અતિઆણુંદ આવઇ નરનારીના વૃંદ.	૫૯
સંઘનિ વઝી ભગતિં પહિરાવિ પંભનયર રૂઝું ભાવઇ;	
સજન સહિત સોની સંગ્રામ ઓસવ શિ અપૂરવ કામ	૬૦

દૂહા.

જિનવચન હૈઇ ધર્યાં જોયુ સિદ્ધાંતવિચાર;	
પૂજ્યજી મનમાહિ ચીંતવઇ સિઉં એ અમ્હ આચાર.	૬૧
મોટી પદવીઇ સિઉં પામીઇ જી તપક્રિયા ન.હોઇ;	
આણુ વિરાધી જિનતણી ચરણુ ન દીધ ઠેાઇ.	૬૨
કહિયુ જૂઠું કરતવિ જૂઠું લોક વંદાવીઇ પાય;	
તિમ લંપટિ જામુ છોકરૂં તેહનુ ધણી કુણુ થાઇ.	૬૩
ગુરૂ જિય માનતણી પરિ કરી ગિસારીઇ મઇ;	
ક્રિમ કહીઇ યતીપણું તિહાં મહાવ્રત કિહાં રહિ.	૬૪
પરિગ્રહ પોતઇ રાપી કરી ક્રિમ કહાવીઇ સાધુ;	
તુ શુદ્ધય યતી સિઉં આંતરૂં જિન તૂ જાણઇ અપરાધ.	૬૫
એહવા વેષ ધર્યાં વાર અનૂતી ન સરિઉં એકઇ કાજ;	
રતન ત્રય, આરાધીઇ અવસર, લાધુ આજ.	૬૬

- સારું રે અમ્હારું કાજ આજ અવસર નહીં;
એ સોલા, ગુરૂ ! તુમ્હ ચડઇ એ. ૬૯
- મૂકું શયલાચાર આહાર ગોરચરીષ;
મધુકરની પરઇ આણીઇ એ. ૬૮
- વચ્છ ! તુઝ સુ'પિઉ ગચ્છલાર સાર સૂરીપદ;
પાટ અમ્હારુ તુમ્હ દીઉ એ. ૬૯
- પૂન્ય ! જનમ જશ દુખ દોષ સુખની સંપદ;
શિયલપણુઇ કિમ પામીઇ એ. ૭૦
- લીજઇ સરસ આહાર પહિરી બીરોહક ગુડીઆં;
યતીય મારગ કહું કિમ રહિ એ. ૭૧
- જોઉ હરકેસીતું રૂપ ચણેદ પૂરવધર;
શ્રીઉત્તરાધ્યયનિ ઇમ કહિયા એ. ૭૨
- ઇમ કહી વિવેકવચન સાધુમારગ ધરિઉ;
સંવત પનર બ્યાસીઇ એ. ૭૩
- સાથિ સપિમાહિ વલી એક વિનયભાવ પંડિત;
અવર ન બીજુ કહીઇ એ. ૭૪
- હવઇ જોઉ પુન્ય પ્રમાણુ જાણુ સાધુ સાધવી;
તે સદ્ગુણ આવી મિલિઉ એ. ૭૫
- તું અમ્હારુ પૂન્ય મસ્તકિંકર ઠવઉ;
પુન્ય અમ્હારું સવિ કલિઉ એ. ૭૬
- તું અમ્હારુ નાથ સાર એ ત્રહી શિષ્ય;
આપણાનિ કૃપા કરી એ. ૭૭
- ઇમ દેઈ પ્રદક્ષણા રંગિ અંગિ ઊવટ કરી;
સંયમની વિધિં ધપ કરઇ એ. ૭૮

દૂહા.

જ્યે જ્ય સખદ લણ્ણં સહુ નરનારીના વૃંદ;	
જિનશાસનિ દિનકર જિગીઉ આણુંદવિમલસૂરિંદ.	૭૬
માગત લહુઇ વધામણી સહુ પામઇ આણુંદ;	
જિનશાસનિ દિનકર જિગીઉ આણુંદવિમલસૂરિંદ.	૮૦
સુરગુણમાહિ પુરંદર જ્યોતિષમાહિ દિણુંદ;	
તિમ જિનશાસનિ મંડળુ શ્રીઆણુંદવિમલસૂરિંદ.	૮૧

॥ ઢાલ ॥

રામ આસાઉરી.

દિનકર જિગીઉ શ્રીજિનશાસનિ દૂઆ પુન્યપ્રકાસ;	
પૂજ્ય ઉદયવંતુ દુન્યો પાટ તુમ્હારૂ પૂગી અમ્હારી આસ.	૮૨
મારૂઆડિ મેવાડ નિ માલવુ ગૂજરાત સુભણ;	
ઉત્તમપુરૂષ જે ધરમના અરથી માનિ તમ્હારી આણ.	૮૩
પાટણ અમ્હદાવાદ આંખાનેર ત્રંબાવતી સુભણ;	
ઉત્તમપુરૂષ જે ધરમના અરથી માનિ તમ્હારી આણ.	૮૪
દક્ષિણ દેવગિરિ માંડવ ગંધાર સૂરત નિ કુંકણ;	
ઉત્તમપુરૂષ જે ધરમના અરથી માનિ તમ્હારી આણ.	૮૫
સોરઠદેસ નિ સિંધુ સવાલય પરકેર અહિઠાણ;	
ઉત્તમપુરૂષ જે ધરમના અરથી માનિ તમ્હારી આણ;	૮૬
કાકરીથી સાચુરી લાહુર મઠોર દેસ મંડાણ;	
ઉત્તમપુરૂષ જે ધરમના અરથી માનિ તમ્હારી આણ.	૮૭
લેધપુર નિ તિવરી નાગુર મેવાત અતિ અલિરામ;	
જપિ નિરંતર આવક આવી પૂજ્ય તુમ્હારૂં નામ.	૮૮
અજમેરૂ આગરૂ હંસાર કોટ સીલુરૂં રાયસેણ;	
ઉત્તમપુરૂષ જે ધરમના અરથી માનિ તમ્હારૂં નામ.	૮૯
દઢાલીઉ દેસ કોટડી મહિ કુંલમેરૂં અહિઠાણ;	
ઉત્તમપુરૂષ જે ધરમના અરથી માનિ તમ્હારૂં નામ.	૯૦

કુંક ટોડા ઢીલી રાજગૃહિ સોપોરૂં પોટણ;	
ઉત્તમપુરૂષ જે ધરમનાં અરથી માંનિ તમ્હારૂં નામ;	૯૧
છપ્પન દેસ વોગડે વાંસેવાણું સાગંચા કુંગરપુરૂં ઠામ;	
સમઠિતધારી તે નરનારી જપિ તમ્હારૂં નામ.	૯૨
આહડ જવાસો વીસલેનેર નડુલાઈ સ્ત્રીચાણું રોણદેસ;	
નિરમલ ભગતિ તુમ્હારા આવકે દિ તુમ્હ આમ્રીસં.	૯૩
આમલેસર લડઅંચ નવસારી વલસોઈ ઘણીવી દમણ;	
ઉત્તમપુરૂષ જે ધરમના, અરથી માંનિ તમ્હારૂં નામ.	૯૪
માહિમ અગાસી વસહી ચેઉલ ડોલોલ સુભણ;	
ઉત્તમપુરૂષ જે ધરમના અરથી માંનિ તમ્હારૂં નામ.	૯૫
મલખાર દીવ માંગણર ઘોઘા હરમજ આઠન નામ;	
ઉત્તમપુરૂષ જે ધરમના અરથી માંનિ તમ્હારૂં નામ.	૯૬
જલવટ થલવટ ચિહું દિસિ વિદિસિ જિહું નરના ગમન અહિઠાણ;	
ઉત્તમપુરૂષ જે ધરમના અરથી માંનિ તમ્હારૂં નામ.	૯૭

દૂહા.

કોઠિ જીભ જું મુપિ હુંધ તુંકે ન લળાઈ પાર;	
શુભસંહિત ગિરઆતણા ધર્મતણા આધાર.	૯૮
સંવત પનર સંતાણુઈ ચૈત્ર મુદિ સપતમે દિન;	
ઉત્તમ મુંબં શ્રીપૂર્ણયઈ લહિયાં ધ્યાન ધરિઉ શ્રીજિન.	૯૯
આશિત્ર નઈ પદથાપના સિંહમિ ઠવીઉ વાસ;	
તેહુ સદશુર માંહરા દીઠિ અમ્હ ઉહાસં.	૧૦૦
નાલિકેરિ શ્રીફલે હુંધ ઉત્તમ ફલ સહિકાર;	
ઠઠલીફલ તરૂં સોલતુ દ્રોપ સેદા ફલ સાર.	૧૦૧
વિરાગરિ હીરા હુંધ રતનાગર રયેણુય,	
ઉત્તમના ઉત્તમ હુંધ સર્વરૂપત્ર સુભણ.	૧૦૨
તિમ આણુ દવિમલસૂરીતણા પટ્ટોધર પવિત;	
શ્રીવિજયદાનસૂરીસરૂં આશિત્ર નિરમલ ચિત્ત.	૧૦૩

॥ ઢોલ ॥

રાગ આસાહરી.

- ચિત્ત ચોધું મનભાવતું સોહઈ ગચ્છપતિ સંધાં છ;
સંધાંનિ પાથે નમઈ નરવૃંદ છ. ૧૦૪
- ચયલુ માણિક મોતીપડે સોહાસિલિ વધાવિ છ;
વધાવઈ નિ ગુણે ગાઈ શ્રીગુરૂતણા છ. ૧૦૫
- ભવિકછપ તારણ તરણ એહવા પુરૂષ અવંતરીઆ છ;
અવંતરીને અલંકરિયા ગુણુછેત્રીસે કરી છ. ૧૦૬
- ઓસવંશિ સાહ ભાવડનંદન ભરમાદે ભિયરિ મઢ્ઢાર છ;
મઢ્ઢાર નિ સાર સૂરીપદ સોભતું છ. ૧૦૭
- સિંહધિં પૂજિં નામ ઠવિઉ વિજયસજસૂરિંદ છ;
સૂરિ દનેઈ ઈંદ સોહઈ સુરગણમાહિ છ. ૧૦૮
- શ્રીશ્રીમાલી ન્યાતિ નિરમલી આહ દેવા કેરૂ મઢ્ઢાર છ;
મઢ્ઢાર નિ માત દેવલદેઈ જનમીયા છ. ૧૦૯
- ઉવઝાયા વિઠાસાગર તુમ્હે સાધુસિરોમણિ કહીઈ છ;
કહીઈ નિ સુખ લહીઈ તુમ્હ દરિસણિ છ. ૧૧૦
- ઉત્તમસાધુ જ્યવદ્વેષ યતી મમતા માયા નહીં રતી છ;
સુમપતિ ધ્યાન ધરઈ શ્રીભિન્નતણું છ. ૧૧૧
- શુભપ્રમેદ વિશાલસુંદર અમરહરણ અમરવિજઈ અભિરામ છ;
[વનયભાવપરિત પ્રધાન પૂજ્યતણા છ. ૧૧૨
- શ્રોપતિઋષિ શ્રીકલ્પઋષિ જોડ ઉદયજઈ લટકલ્પઋષિ;
લક્ષ્મીરૂચિ રૂપુઋષિ ઉદયવર્દન છ. ૧૧૩
- ઉદઈવ તુ ઉદઈવર્દન સંઘડુર્ષ વિમલદાન છ;
દાન નઈ માન લહઈ પૂજ્ય પાસિં છ. ૧૧૪
- લાવણ્યધર્મ સૂર્યંદ રમિવિશાલ લાપુરપિ વર્દમાન છ;
વર્દમાન નઈ માન લહઈ પૂજ્ય પાસઈ છ. ૧૧૫

ગજપતિરષિ કીકુપંડિત ટોહુ સિદ્ધાંતવિમલ નામ જી;	
વિમલનંદ નિર્મલ પંડિત એ કહીય જી.	૧૧૬
હવ કહું સાધુ સોહામણા હર્ષસાર વિનયસહિજ જી;	
વિનંદહર્ષજી વિરાગ પૂજ્ય વેલ જી.	૧૧૭
વર્દમાન શ્રીચંદ દેવચંદ વિન આગમ કીક રષિ જી;	
મેહુરષિ અમરકસલ નંદ જયંચંદ જી.	૧૧૮
મૂલ મુનીશ્વર વર્દમાન ધતુ ચાંપુ સંયમ સાવધાન જી;	
સોભામાન સોમહંસ સગલ કહું જી.	૧૧૯

॥ હાલ ॥

રાગ મલ્હાર.

રષિ જગરાજ રે કુમતતણા નિવારણ;	
માહુ મેહુ રે જેસંગ આતમા તારણ.	૧૨૦
ગેહુ જિવંત રે નાથુ તોહુ લાડૂ કહૂ;	
રષિ તેજપાલ રે મંગલ સીપુ માહુ એહુ.	૧૨૧
લોહુ રજિપાલ રે હીરૂ પાઠ્ઠઉ કડૂરાજ;	
મુનિ વસિ જૂઠા રે તેજપાલ તેજ ધર્મમી.	૧૨૨
ચંદા ધૂસા રે મંના મંગલ રૂપા વિરજી;	
નાના વસ્તા રે રામા વરદે નિ હીરજી.	૧૨૩
વરદે રામા રે હેમા પુંજ નાકર માલવી;	
પંડિત શ્રીપતિ રે સઘાડં અનમતિ પાલવી.	૧૨૪
રાઘવ ધર્મસી રે રતનવિમલ સંયમવિમલ;	
ઠાન્હ રામજી રે લટકણુ ધર્મસી નિર્મલ.	૧૨૫
પીમા લટકણુ રે ઈદા ભવડ ગદ્દરષિ;	
વીર પદમા અદા રે નાજિઆ લાલા વીર એ.	૧૨૬
લીમ સિવગણુ રે મનુ ધનુ થાવર લાડણુ;	
જિણુદાસ શ્રીકણુ રે શ્રીચંદ કુલનું મંડણુ.	૧૨૭

રધિ ધનજી રે શ્રીવંત ધર્મા રંગા વીરપાલ;
 ભીમા બલા કાહાના રે માલા કાન્હા હીરા રતનપાલ. ૧૨૮
 પૂજ્ય અદિકરણુ રે રાજપાલ હીરા અમીયપાલ;
 રાજા ધર્મસી રે સીરંગ નાકર સોહુધ કૃપાલ. ૧૨૯
 વિદ્યાધર રે પરિવાર શ્રીવિજયદાનસૂરીતણું;
 સાધ સંયમ રે પાલઈ રતના બાલ કીકજી. ૧૩૦

દૂહા.

સાધુ સિહિક સાગર ટોકર....તેજપાલ;
 .....આરિત્ર નિરાળાધ. ૧૩૧
 સિવા દેવસ ટોકર ભલા કાલૂ પંચાયણ;
 લાલજી પંભનયરતણા કરે અપૂરવ કામ. ૧૩૨

॥ ઢાલ ॥

શ્રીભક્તામરુતું

પદમા ગોરા રાજા જેસિ ગ કહુંજી સવા સિવા અભિરામ;
 મનુ ધનુ કુંઆર નાંનડા જી ભલિ લીજઈ તમ્હારાં નામ. ૧૩૩
 સુંદર હરસણુ સાધનાં જી જિણુઈ જીતા દોભ વિકાર;
 સાર સંયમ જિણે આદર્યા જી મોહિ શ્રીપૂજિ પરિવાર. ૧૩૪
 રંગા હીરજી વિરાગીઆ વિદ્યાસાગર અવળાયા સીસ;
 સંઘાડઈ આરિત્ર નિરમલું ચિરપ્રતપુજી કોડિ વરીસ. સું૦ આ૦ ૧૩૫
 સુભદ્ર ધન વિદ્યાવર્દન સુમતિવર્દન અચલ;
 કુંઆરવર્દન રૂપવર્દન હર્ષવર્દન એ વર્દન સકલ. સું૦ ૧૩૬
 આણુંદવર્દન બુદ્ધિવર્દન સુમતિવર્દન અભિરામ;
 ઉદિવંતુ ઉદિવર્દન સંઘાડિ સાધુ કહિઆ સુંદર નામ. સું૦ ૧૩૭
 સોમહંસ વળા અમીપાલ રાજપાલ લાણુ તુલુ વીર;
 હર્ષસાગર એ સંઘાડલિ સોહુધ મનિ વરધીર. સું૦ ૧૩૮
 વિનિંહંસ પાતુ મેઘ કાન્હજી વાસણુ મનજી સમરાજ;
 પંડિત વિસાલસુંદર સંઘાડલઈ સોહિ એવા સાધ વિરાજ. સું૦ ૧૩૯
 વિજયહર્ષ વાસણુ કાહાનું મદન નાકર લાણું રીંડુ વીર;
 કીકજી બંધવ બહિનિડી અમરહર્ષ સંઘાડુ પ્રવીણ. સું૦ ૧૪૦

(૧૨૭)

જગમાલ સગાલ સંકર દત્તા સીરાજ સિવચંદ્ર;
 લક્ષ્મીચંદ લાલુ વર્દમાન ગણીઆ ધના વિમલચંદ. સું ૦ ૧૪૧
 એ પરચચંદ રામચંદ નિ શુભચંદ વલી નવદીક્ષિત મુણિંદ;
 સકલચંદ પંડિત સંઘાઠલિ સોહિ એહવા સાધ આણંદ. સું ૦ ૧૪૨
 ધર્મસી કમા મોટલ હાણિઆ હીરા અકા પિસાલ;
 જીવા ભરમા નિ જીવરામ પ્રગતિ ગિરિઆ એ સાધદયાલ. સું ૦ ૧૪૩
 રિધિ મેહા ગિરિઆ દત્તા ભલા ભણા રૂંગર એહ;
 લિલ્લમીરચિ પંડિત કન્હઈ સોહિ એહવા મુનિ તેહ. સું ૦ ૧૪૪
 નાકર રૂપા થાવર ધન વીરજી અવર નવદીક્ષિત સાધુ;
 રૂપજીએ પંડિત કન્હિ ચારિત્ર નિરાખાધ..... સું ૦ ૧૪૫
 વચ્છા કીકા રણાઈર ગોદરાજ અવર સાધ શુભવંત;
 અવર વલી નવ દીક્ષિત સંઘાડુ એ અમરવિજય પંડિત. સું ૦ ૧૪૬
 એણીપરિ સાધુ વધાણીઆ ચારિત્ર નિરમલ ચિત્ત;
 આણુ ધરિ શ્રીજિનતણી તે પ્રણમુ એહવા સાધુ પવિત. સું ૦ ૧૪૭
 લાભશ્રી વિજયવર્દ હર્ષશ્રી ન્યાનલિલ્લમી સા રૂપા;
 નાંમ સોભાગિણિ તારાં ભલાં કસલશ્રી સાધવી અલિરામ. સું ૦ ૧૪૮
 મુમતિશ્રી પૂજિજી સંઘાઠ એ મહાસતી તિહાં વીસ;
 વિવેકસમતિ અનઈ સલસા સાધવી વિજયરાજ સૂરીસ. સું ૦ ૧૪૯
 વિવેકલિલ્લમી હતુકસમી લાભવધિ કસલવધિ;
 વલી પૂજિ સંઘાઠ એ....જકિ પ્રસાદિ. સું ૦ ૧૫૦
 એવંકારઈ માજનિ એકસુ પંચ પંચ પરિવાર;
 એદિવંતુ ધર્મ જિનતણુ વલી દિનિ દિનિ અધિક પ્રકાર. સું ૦ ૧૫૧
 સાધુ સાધવી થઈ કહૂં સઈ પાંચસિ માજનિ એહ;
 પરિવાર શ્રીપૂજ્યતણુ એદિવંતુ દિનિ દિનિ તેહ. સું ૦ ૧૫૨
 શ્રીઆણુંદ વિમલસૂરીસર તસ પટોધર પવિત;
 તે શ્રીવિજયદાનસૂરિ શુણિનિહુ વાસણ પ્રણમિ એ આણી
 નરમલ ચિત્ત. સું ૦ ૧૫૩

॥ अहम् ॥

हेमविजयगणिविरचित

पं०—कमलविजयरास.

सरस वयन रस वरसती सरसति कविमणु भाय;	
समरिय नियगुर् गायस्युं पडित प्रणुमिय पाय.	१
कमलविजय कौविदतिलक सुविहित साधुसिंभार;	
तास रास रलियाभल्लो लणुतां नय नयकार.	२
भइमंडलमां भूलगुं द्रोणकुं वरगाम;	
वित्तवंत व्यवहारिआ वसधं सदा अलिराम.	३
गढ मढ मंदिर भालिया छोट छलि सुविसाल;	
भोटा मनोहर देहुरा वलि पोढी पोसाल.	४
तिहुं भडाजनमां वढो गिइउ गोविंदसाह;	
सतीशिरामणि गुणवती गेलभहेनो नाह.	५
वसुधामाहिं वडउ धलुं उसवाल तस वंस;	
गोत्र गुणी तस छाजहुड जगमां लस प्रसंस.	६
पतिसुं प्रेमध लोगवध गेलभहे वर लोग;	
लल्लि किं जगमाहिं भिदयो रतिपति स योग.	७
सुल सुपनांस्युं जनमिउ तास तनय गुणवंत;	
सहुयध संध सुहासली पूरी मननी वंति.	८

માત મનોરથ સવિ ક્રિયા સીધાં સઘલા કાજ;
મહા મહોત્સવરથું કવઈ કુમરનામ કેહરાજ.

૯

ભણ્યા ગુણ્યા શ્રહજઈ સદા સુત રાવઈ ધર સૂત;
માત પિતાઈ તિ ચીંતવી ભણવા મુકયો પૂત.

૧૦

લણી ગુણી સઘલી કલા સુત હૂઓ અતિ ભણુ;
દિનિ દિનિ વાધઈ દીપતો ગુણમાણિકની વાણિ.

૧૧

ચહિયઈ દાલ.

રાગ રામજિરી.

રૂપિં રતિનો અવતાર કાય કાંતિ કાંચન ગલકાર;
નર નિરખી પામઈ આણુંદ મુખ પૂરો પૂનિમનો ચંદ.

૧૨

સોહઈ જસ સુંદર આંખડી જિહવી કમલતણી પાંખડી;
દંતપંતિ દાઢિમની કલી જસ છુડ રીતિ પાતલી.

૧૩

અધર રંગવિદુમનો સંચ જસ નાસિકા સૂઝા ચંચ;
અતિ વાંકડી લલી લમહડી જિહવી મનમથની ધણહડી.

૧૪

આરીસા સમ જસ કપોલ પાણિપાય રાતા રંગરોલ;
અઠમિ ઇંદુ ઓપમા લાલ.....નીડાલ.

૧૫

કંપૂસમ જસ કંઠ ત્રિરેખ કરચરણે સવિ સુંદર રેષ;
અતિ ઉંચા ઓપઈ ગિહું પંધ વદનસાસ ચંપકનો ગંધ.

૧૬

વર લખ્યણુ કુંઅર કેહરાજ સજન સવેનાં સારઈ કાજ;
લોક લાખનાં લોચન હરઈ દીઠઓ મનનઈ કૌતુક કરઈ.

૧૭

અતિહિં અનોપમ એહતું રૂપ નિરખી હિંચઈ હરપઈ ભૂપ;
જાણિ કિ અમરકુમર અવતર્યઉ ચાર ચાતુરી ગુણમણિ લયઉ.

૧૮

બાર વરસનો કુંઅર જામ પિતા ગયા પરલોકઈ તામ;
માત સહિત કેહરાજ કુમાર આવ્યા ગઢ જલોર મઝારિ.

૧૯

હરપઈ નિરખી નરના વૃંદ માત મનોરથ વણીકંદ;

(૧૩૦)

દિનિ દિનિ વાધઈ જિમ નવ ચંદ્ર કુંઝર તિહાં નિવસઈ આણુંદ. ૨૦
 પંડિત અમરવિજય ઉપદેસ નિસુણુઈ કેદહકુંઝર લહુવેસ;
 નાંણી સંયમકેરો લાગ કેદહકુંઝર પામ્યો વધરાગ. ૨૧

દૂહો.

અમરકુમર જિમ સુંદર કુંઝર મોહણુવેલિ;
 વિનયવંત ગુરુસું વદઈ વચન રંગરસ રેલિ. ૨૨
 અનુમતિ માતતણી લહી લેસું સંયમ સાર;
 એહ વચન નિસુણી સુશર હરખ્યા હિંચા મઝારિ. ૨૩
 કુંઝર કેદહો ગુણનિલઉ આવી નિજ આન્યાસ;
 માત પાપ પણુમી કરી મોલઈ વચન વિલાસ. ૨૪

॥ ઢાલ ॥

રાગ દેસાળ.

ધરિ આવી કઈ સુંદર સાદ માત મયા કરી કરો પ્રસાદ;
 અમરવિજય પંડિતનઈ પાસિં સંયમ લેસું મન ઉદ્ધાસિં. ૨૫
 વલતો માત દીઈ ઉપદેસ કુંઝર અછઈ તું લહુઅડી વેસ;
 અતિહુકર વછ વ્રતની વાત અસિધારા ચલવું દિન રાત. ૨૬
 પરીસહા સહવા ખાવીસ જીવ જતન કરવો નિસિદીસ;
 જિન્હાલઈ વછ તાપ ધણેરો સીખાલઈ સી અધિકેરો. ૨૭
 વછ તુઝ કાય અછઈ અતિસારી ભૂપ તરસ સહવી અતિભારી;
 ધરની થિતિ પુત્ર પપઈ દુંહેલી તુઝ પાપઈ કિમ રહું છકેલી. ૨૮
 માત વયણુ ઇમ સુણી અનેક વલતું વચ્છ વદઈ સવિવેક;
 આદરસ્થું અહો સંયમ સાર લહીઈ જેમ ભવોદધિ પાર. ૨૯
 ઇણિ જીવઈ ભવમાહિં ભમંતાં નરકાદિકે દુષ સહાં અનંતાં;
 જાત જાત વૈરાગ્ય વિચારી અનુમતિ માત દિયઈ અતિ સારી. ૩૦
 જનનીની ઇમ અનુમતિ લાધી કુંઝરની સુલભતિ અતિ વાધી;

આવઈ કલપલતાનો વેલો ગુરૂ સમીપિ તે કુંઞર કેલો. ૩૧

અમરવિજય ગુરૂ આદર આંણી કુંઞરતણા વરલખ્યણ જાંણી;
એહ શિષ્યજો અક્ષનઈ મિલિઉ, મનહુ મનોરથ સધલો ફલિઉ. ૩૨

દિધ્યા સજ્જ કુંઞર જળ નિરખ્યો ગઢ જલોરતણુઉ જણ હરખ્યો;
મહામહોત્સવ અનિ બહુ કીધા યાચકનઈ ધન કાંચન દીધા. ૩૩

ચાડ તે નગરી સિણુગારી ઘરિ ઘરિ ધવલ દીઇ વલિ નારી;
કૃપણપણાના અવગુણ છંડ્યા સકલસંધિ બહુ ઉત્સવ મંડ્યા. ૩૪

જસક જિમણવાર વટ્ટી કીજઈ નિજસંપતિનો લાહો લીજઈ;
તાબ તોરણુ વંનરવાલ ગાયઈ ગીત અંગના, રસાલ. ૩૫

વાજઈ વાજિત્ર સેરી સેરી ભુંગલ લેર નિસાણુ નફેરી;
ચંગ મૃદંગ તાલ અતિ તાજી સરણાઈ સર રૂડઈ વાજી. ૩૬

પગિ પગિ મિટ્યા લોકના વૃંદ નિરખંતા પામઈ આણુંદ;
જસ રૂપરિધિ મનમથ હાર્યો વિવિધ વેષ, કુંઞર સિણુગાર્યો. ૩૭

શિરવરિ ભર્યો પુંપ પૂંજાલો ગલિ પિહર્યો સોવનનો વાલો;
વીંટી વેઢ મુદ્રિકા સારી આંધિ રેહુ અંજનની સારી. ૩૮

ગાહિં ગહિરયા બાંધ્યા સાર પહર્યો કઠિ મનોહર હાર;
ચૂઆં અદન ચાડ અખીર ચરચુ કુંઞરતણું શરીર. ૩૯

પહિરી કંઠિ કુસુમની માલ કાંનિ કુંડલ ગ્રાક ગમાલ;
વાડ વદનિ ભર્યો તંબોલ અંગિ અનોપમ કુંકમ રોલ. ૪૦

કુંઞર કુંજરવર આરોહઈ દાનવ માનવનાં મન મોહઈ:-
ભાગ સોભાગ મુલોદય પૂરો જાણિ કિ અમરવેલિ અંકૂરો. ૪૧

કુંઞર કનક કોકિ વરસંતો દાલિદ દુષ દોભાગ હરંતો;
સાચઈ સંધ સવે ગહગહતો વ્રત લેવા ગુરૂ પાસઈ પહુતો. ૪૨

ગેલમદે સુત સુરતડ તોલઈ લોક લાપ ધમ અનુપમ બોલઈ:
કુંઞર આવઈ સુગુરૂ સમીપિ અમરકુમરનઈ રૂપઈ છપઈ. ૪૩

લલિત લગન વર વેલા યોગદં. મનહર મુહુરત મુલ સંયોગદં;
 અમરવિજય ગુરૂ વ્રત આરોપદં અલિનવ અમર મહીરૂં રોપદં. ૪૪
 કમલવિજય ઇતિ અતિ અલિરામ શ્રીગુરૂ ઈવદં સીસનું નામ;
 વાધતો જિમ્ અંદ્ર સહુનિં તિમ તે વાહુઉ હૂઉ ગંદૂનઇ. ૪૫
 વિનયવંત નાન્હુડિઉ રૂડઉ એ મન વચન કાય નહિ રૂડઉ;
 વિદ્યા અઉદ લણુઇ ગુરૂ પાસઇ વિનય કરંતઉ મન ઉહાસઇ. ૪૬
 દિનદિન જસ વૈરાગ્ય ઘણેરો ગુરૂ ગિરૂઆનઇ પ્રિય અધિકેરો;
 ગુરૂ સાયઇ વિચરઇ તે ચેલો જાણિ કિ કમધેનુનો વેલો. ૪૭
 પંચ મહાવ્રત મનહર પાલઇ સમિતિ શુપતિ વ્રત અતિ અનુઆલઇ;
 મોટા મુનિનિ આરગિઆસઇ ત્યાર કયાય વિષય વિષ પાલયઇ. ૪૮
 નિદ્રા પમુહ પમાયદ ચૂકઇ વિનય વડનો કિમહ ન ચૂકઇ;
 ગેલમદે સુતની મતિ સારી સકલ સંધનઇ આણુંદકારી. ૪૯
 નાન્હુઉ વય વધરાગ્ય ઘણેરો શમ સંવેગ રંગ અધિકેરો;
 સકલ શાસ્ત્ર રસ રતિ અભ્યાસઇ નિરપંતાં જનમન ઉહાસયઇ. ૫૦
 વિજયદાનસૂરીસર નાણી કમલવિજયથિતિ રૂડી જાણી;
 પંડિતમાંહિં સ મહતો થાપઇ પંડિતની પદવી તસ આપયઇ. ૫૧

દૂહા.

સંવત સોલ અઉદોત્તરઇ પુર ગંધાર મગાર;
 પંડિતપદ પામી સપર ગુરૂજી કરવઇ વિહાર. ૫૨
 જાવણુવ એકાસણું ગંઠમીનું પચપાણુ;
 નિયમ નિરૂપમ એ કરઇ ગુરૂજી ગુણની પાણુ. ૫૩
 દિન દિન જસ અધિકી કલા ધવલ પથ્ય જિમ અંદ;
 કમલવિજયપંડિત પવર પેથયઇ પરમાણુ દ. ૫૪
 વિદ્યા અઉદ સંગુદ્રનો ગુરૂજી મહુતો પાર;
 વિચરઇ અજ જિમ મલપતો કરતો જગ ઉપકાર. ૫૫

- પંડિતપદવી પ્રભુ પામી હુઓ બહુમુનિનો સામી;
બુદ્ધિં સુરગુરૂ અવતરિઉ વધરાગ્ય વિનયગુણ ભરિઉ. ૫૬
- શીલિં કરિ વયરકુમાર તપ ધન્ય ધનો અણગાર;
નંદિપેષુ દેસના સાર લાલોદય જાસ અપાર. ૫૭
- મરૂ માલવ નઇ મેવાડ સોરઠું સવાલખ લાડ;
કુકેણુ કાન્હડ મેવાત વાગડ વસુધા ગુજરાત. ૫૮
- એહવા અનોપમ દેસ પંડિત હીધા ઉપદેસ;
પ્રતિબોધ્યા લોક અનેક તે કરઇ ધરમ સવિત્રેક. ૫૯
- શિષ્ય દિધ્યા વારૂ જેય પંડિત હુયા બહુ તેય;
મિથ્યાત્વીના મદ ગાત્યા લખ લોક ક્રુમતિથી વાત્યા. ૬૦
- મહિમા મહિમાહિ જૂરિ જસ દરમણિ સુખ ભરપૂરિ;
આગમ જે અંગ ઉપંગ વાત્યા ગહુવાર તે અંગ. ૬૧
- તેહનોજ અરથ વિચાર રાખ્યા તે રિદ્ય મઝારિ;
જિણિ ગામિ નગરિ ગુરૂ આબ્યા તિહાં લોકતણુઇ મનિ લાબ્યા. ૬૨
- ગંગાજલ જિમ મન મોહયઇ જસ જાસ જગતમાં સોહયઇ;
તપગાછિ જે સુવિહિતરાજ ગુરૂ હૂઉ તાસ સિરતાજ. ૬૩
- દ્રવ્ય સાતતણે આહાર પાંચ વિગયતણે પરિહાર;
નવિ લેઉ સાલણું નીલું નિજદુરિત કરું સવિ લીલું. ૬૪
- ત્રસ પ્રાણીનો વધ જાણી આંગિલ કરવું મનિ આણી;
નવિ કલપઇ તલિઉ શુલિઉ એહ વચન હિયામા ધુલિઉ. ૬૫
- એવં બહુ નિયમ અનેરા પંડિત પાલઇ અધિકેરા;
ઉપવાસ મહીના માહઈ છ ગુરૂ કરયઇ ઉછાહઈ. ૬૬
- જગનઇ ઉપકાર કરંતઉ મહિમંડલમાં વિહરંતઉ;

બહુ પાપપુંજ પહરંતલે ઝુનિમારગ મૂરતિવંતલે. ૬૭
 તેપતેજઈ દિનકર દીપઈ પ્રભુ સોમપણ્યઈ છપઈ;
 મંદરગિરિ.નિમ ગુરૂ ધીર સાગર નિમ ગુહિર ગંભીર. ૬૮

દૂહા.

સકલ લોક ઉપકારપર નિમ આસાદૂ મેહ;
 અવનિતલઈ ઇમ વિહરતો ચિરં જયલે ગુરૂ એહ. ૬૯
 સુવિહિત હિતકર તરૂ પંડિતમાંહિ પ્રધાન;
 કમલવિજય કોવિદ કલલ પૂરવ સાધુ સમાન. ૭૦
 વિજયસેનસૂરિંદવર પૂજ્યતણુઈ આદેસિ;
 મહિસાંણા નગરિં સુગુરૂ સુપરિ કરઈ પ્રવેશ. ૭૧
 સોઢહસિં ઇકસકૃિ જીઅ વરસિં વર ઉદ્ધાસ;
 મહિસાંણામાંહિં કરઈ ગુરૂજી ચતુર ચક્રમાસ. ૭૨
 વરસ બહુતરિ આઉધું નિજ જાંણી નિરધાર;
 જીવજીવ ગુરૂજી ત્યજઈ ખીજા જે આહાર. ૭૩

॥ દોહ ॥

રાગ ગોડી.

સુદિ ખારસિ આસાઢની સંધ્યાસમય સ યોગ;
 વ્યથા સરીરિં ઊપની અતિવિષમો તે રોગો રે. ૭૪
 ગુરૂ મનિ ચિંતવઈ એહ સરીર અસારો;
 ગુરૂ મનિ ચિંતવઈ કરસ્થું ધરમ ઉદારો રે. ગુઁ આંકણી ૭૫
 લંઘન સાત થઈ યદા રે થઈ રોગની શાંતિ;
 પ્રભુ પરિવાર તદા સવે લહઈ હરષ એકાંતિ રે. ગુઁ ૭૬
 નીરોગી ગુરૂ ઇમ લણુયઈ રે સુણુલે શિષ્ય પરિવાર;
 અદા આયુધું ચોરિલું ઇમ જાંણુલે નિરધાર રે. ગુઁ ૭૭
 પથ્ય પાણી લેતા થયા થઈ સરીરિ સમાધિ;

સંઘ સવે હુસ્મય ઉઘણું રે નાહી મનની આધિ.	શુબ ૭૮
ઇક દિનિ નિજ પરિવારનિં રે ગુરૂ ધર્મ દિયઇ ઉપદેસ;	
અહા શરીરની ધારણા રે લલી નથી લવલેશો રે.	શુબ ૭૯
પેદ મ કર્યો કે રતી પહિરત્યો ચિત્ત ચીત;	
આદરમું અણુસણુ અહો એ પૂરવ શિષે રીતિ રે.	શુબ ૮૦
અતિ કરકસ એ વાતડી સુણી સકલ પરિવાર;	
આંમુઅડે કાદવકિઉ કીઉ દુષળ અપારો રે.	શુબ ૮૧
સુરવીર થીગુરૂ ઘટા ટાઝ્યા સકલ સંતાપ;	
સંઘ સમખ્ય ત્રિવિધિં સવે આલોયાં નિજપાપ રે.	શુબ ૮૨
ચોધા ચ્યાર સરણુ કર્યઇ નિજમન રાખઇ કામિ;	
વારવાર મુખિ બિચરઇ સીમંધર જિન તામો રે.	શુબ ૮૩
શિષ્યાદિક પરિવારની ન કરી મમતા રેખ;	
સકલ જીવના પૂંદમું રાખઇ પ્રીતિં વિશેષો રે.	શુબ ૮૪
સ્થાનક જે પાતકતણા મુક્યા તેહ અદાર;	
સંઘ સમખ્ય ગુરૂ કર્યઇ અણુસણુનો બિચારો રે.	શુબ ૮૫
મુખિ સમરઇ સમરસ ધરી વાર વાર નવકાર;	
નવિ કીધિ નિજદેહની મમતા એક લગારો રે.	શુબ ૮૬
ઇણિ અવસરિઇ ધર્મ ઇંદ્રચું રે કહઇ ઇંદ્રાણી ઉદાર;	
પ્રિય એઇ વડી સી કરી નિજવિમાનની સારો રે.	શુબ ૮૭
હારતપેતથી આવસ્યઇ ઇક મોટો અણુગાર;	
મુજ સમવડિ તે થાયસ્યઇ એહુ વિમાન મગારો રે.	શુબ ૮૮
વહિ બારસિ આસાહની પશ્ચિમ રજની દેવ;	
શ્રીનવકાર સંભારતાં થીગુરૂ હૂંએ દેવો રે.	શુબ ૮૯
કમલવિનય ગુરૂ મુંદરૂ પાલી અણુસણુ એહ;	
મલમઇલી એ તનુ ત્યજ લહઇ દેવની દેહો રે.	શુબ ૯૦

અણસણ સીધું ગુરૂતણું બાણી સવિ પરિવાર;
પીજઈ પેદ કરઈ ઘણો કરઈ વિલાપ અપારો રે. શુ૦ ૯૧

ગુરૂ કિમ વીસરઈ જિહુનો એ ઉપગારો રે;
ગુરૂ નવિ વીસરઈ રતનત્રય ભંડારો રે.

ધર્મધ્યાન આધારો રે. શુ૦ આંકણી૦ ૯૨

ગુરૂજી હવઈ અદ્ધારડી કવણ કરેસ્યઈ સાર;
તુલ્ય અકાલ સુકી ગયા કરસ્યું કવણ આધારો રે. શુ૦ ૯૩

જે તુલ્ય મુખ નિરપી કરી કરતા મન ઉદ્દાસ;
તે પ્રભુ આજ અદ્ધારડી પૂરસઈ કુણુ આસો રે. શુ૦ ૯૪

ગુરૂજી વચન મુખા સમા પીધાં છઈ અદ્ધો જોહ;
સાંભરસ્યઈ અદ્ધનઈ સદા શિવ મુખદાયક તોહ. શુ૦ ૯૫

અદ્ધનઈ ગુરૂજી જે સદા દીધી સીપ ઉદાર;
તે અદ્ધનઈ હિતકર હુઈ હોસઈ વહીઅ અપારો રે. શુ૦ ૯૬

ઇમ વિલાપ ગહુપરિ કરી કરઈ ઘણેરો શોક;
શિષ્ય સવેનિ' પ્રીછનઈ વિવિધ વિનાણો રે. શુ૦ ૯૭

કીધી મનહર માંડવી તેરહુ પિણુત્ર 'માન;
કિમ્મું સુગુરૂ પધરાવિવા આળ્યો અમરવિમાનો રે. શુ૦ ૯૮

સૂકડિ કેસર બહુ ઘસી માંહિ ઘણો ઘણુસાર;
સુગુરૂ શરીર વિદેપિઈ ભરિયો પુવ્ય ભંડારો રે. શુ૦ ૯૯

લહકઈ ટોડર ફૂલનાં ધૂપ ઘડી મહકાય;
નવ અગિ સંધિ મુદા પૂજી ગુરૂની કાયો રે. શુ૦ ૧૦૧

પચ સખદ વાળ્યા ઘણા ભુંગલના લોંકાર,
જાલરિ રણુઅણુકઈ ઘણી માદલ ના ધોંકારો રે. શુ૦ ૧૦૨

ઢાલ ઢમકઈ અતિ ઘણા સરણાઈ વર તૂર;
જેવા ગુરૂની માંડવી મિત્યા લોક ભરપૂરો રે. શુ૦ ૧૦૩

ઇમ આઠગર અતિઘણો કીધો સંધિ અનેક;
 ઠામિ ઠામિ ગાયન ઘણા ગાઇ ગીત વિવેકો રે. ગુ. ૧૦૩
 સુંદર સૂકડિ અગરસ્થુ ગુરૂતનનો સંસ્કાર;
 કરઇ સંધ સધલો મિલ્યો દલતો દુરિત વિકારો રે. ગુ. ૧૦૪
 શ્રીગુરુ ગુણ સંભારતો સંધ આવઇ નિજ ઠામ;
 અધ્યાણા મૂકી ઘણાં કીધો દેવ પ્રણામો રે. ગુ. ૧૦૫
 મહિસાંણા નગરિં ઘણું તુઠઇ શ્રીજિન પાસ.
 કમલવિજયવર વિજુધનો 'હેમ' કહઇ ઇમ રાસો રે. ગુ. ૧૦૬
 રાગ ધન્યાસી.

શ્રીકમલવિજયવર વિજુધના નામથી સકલ કલ્યાણના કોડિ,
 સંપદા સર્વિ મિલઇ દુરિત દુરિ ટલઇ મંત્રમા મૂલગો એહ કંહીઇ. શ્રી૦૧
 જાસ વૈરાગ્ય વર વાનગી વાસના સપર સુવિહિત જતી રિદય રાખી,
 જાસ સ વેગ રસ સરસ સર્વિ પાછલા સાધુ ગુણ રાસિનો હૂઠ સાધી. શ્રી૦૨
 રૂપરેષા ધરો અસમ સમરસ વરો સાહુ ગોવિદ સુન સાધુ સીડો,
 કહતિ કવિ 'હેમ' ધિર પેમ એ શ્રીગુરો હોઉ મહ સુહકરો અભિયજીહો. શ્રી૦૩

